ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису
УДК 657:330

ФЕДОРОВА ОЛЬГА СЕРГІЇВНА

ДИСЕРТАЦІЯ

РОЗВИТОК НАРАТИВНОЇ КОМПОНЕНТИ ЗВІТНОСТІ ЗІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Спеціальність 071 – Облік і оподаткування
Галузь знань – 07 Управління та адміністрування

Подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

_____ Федорова О.С.

Науковий керівник:
Легенчук Сергій Федорович,
доктор економічних наук, професор

Житомир - 2026

АНОТАЦІЯ

Федорова О.С. Розвиток наративної компоненти звітності зі сталого розвитку. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 071 – Облік і оподаткування (галузь знань 07 – Управління та адміністрування) – Державний університет «Житомирська політехніка», Житомир, 2026.

Дисертацію присвячено обґрунтуванню теоретичних положень та розробці методологічних і методичних засад формування наративної компоненти звітності зі сталого розвитку.

У дисертації досліджено виникнення та формування концепції звітності зі сталого розвитку, систематизовано етапи її регуляторного становлення від виникнення концепції корпоративної соціальної відповідальності до набуття чинності Директиви ЄС 2022/2464, що дало можливість узагальнити періодизацію регуляторного забезпечення та виявити зміщення акценту з традиційних фінансових показників на посилення ролі наративної компоненти звітності.

На основі узагальнення міждисциплінарного тлумачення поняття «наратив» удосконалено категоріально-понятійний апарат дослідження наративної компоненти звітності зі сталого розвитку шляхом адаптації категорій наратології, зокрема визначено наратора, реципієнта, наратему, фабулу та фокалізацію. Розроблено тривимірну «Модель куба» для визначення місця різних видів звітності у системі корпоративного розкриття інформації, за якою встановлено, що звітність зі сталого розвитку займає окремі площини куба, відмінні від фінансової чи інтегрованої звітності.

Оцінено сучасний стан наукових досліджень з проблематики звітності зі сталого розвитку та наративної компоненти на основі комплексного бібліометричного аналізу публікацій наукометричних баз Scopus та Web of Science, а також кластеризації дисертаційних досліджень за обліковими спеціальностями, що дало можливість виявити недостатню розробленість питання наративної

компоненти звітності сталого розвитку як самостійного об'єкта наукового дослідження.

Систематизовано теоретичні концепції, що впливають на формування звітності зі сталого розвитку, та розкрито функціональне значення кожної теорії у поясненні різних аспектів звітування.

Розроблено модель формування та використання наративної компоненти звітності зі сталого розвитку, яка структурує процес звітування через фактори впливу, механізми регламентації, контекстуального впливу, комунікації та методологічного забезпечення, що надало можливість обґрунтувати комплементарність раціональної та наративної парадигм звітності та розкрити вплив принципу подвійної суттєвості на трансформацію наративної компоненти. Систематизовано якісні характеристики наративної інформації відповідно до вимог ESRS 1.

Удосконалено класифікацію наративної компоненти звітності зі сталого розвитку шляхом виокремлення п'яти класифікаційних ознак, таких як функціонального призначення, ступеня верифікованості, стандарту формування, характеру зв'язку з фінансовою звітністю та ступеня стандартизації, а також систематизовано форми подання наративної компоненти та види їх поєднання.

Розроблено методику ідентифікації, збору інформації та взаємодії зі стейкголдерами підприємства відповідно до стандартів ESRS, що складається з п'яти послідовних етапів, реалізується через стандартизовані форми документування та три рівні автоматизації, забезпечуючи задокументований причинно-наслідковий зв'язок між відгуками стейкголдерів та оцінкою суттєвості. На основі якісного аналізу звітності компаній різних галузей виявлено закономірності щодо галузевої зумовленості складу пріоритетних груп стейкголдерів та моделей взаємодії з ними.

Обґрунтовано «наративний поворот» як парадигмальний зсув у бухгалтерському обліку, спричинений упровадженням CSRD, що засвідчує розширення предметної області бухгалтерської науки від дослідження виключно кількісних фінансових показників до вивчення наративних та напівнаративних

даних. Розкрито конститутивну роль бухгалтерських наративів та обґрунтовано необхідність гібридизації компетенцій дослідника-бухгалтера.

Проведено емпіричне дослідження рівня цифровізації аграрних підприємств на основі текстового аналізу наративної компоненти звітності із застосуванням словникового методу обробки природної мови на вибірці 200 підприємств із 30 країн світу. За результатами регресійного аналізу встановлено гетерогенний вплив цифрової трансформації та окремих технологій Індустрії 4.0 на показники фінансової результативності підприємств з урахуванням модеруючої ролі витрат на дослідження та розробки.

Одержані результати дослідження впроваджено у практичну діяльність аудиторської компанії, громадської асоціації, консультаційної компанії та суб'єкта господарювання, а також в освітній процес закладу вищої освіти, що підтверджує їх наукову і практичну цінність для розвитку теорії та методики бухгалтерського обліку та аналізу.

Ключові слова: наративна компонента звітності, звітність зі сталого розвитку, ESG, класифікація наративу, стейкголдери, наративний поворот, бухгалтерський облік, текстовий аналіз, цифрова трансформація, аграрні підприємства.

ABSTRACT

Fedorova O.S. Development of the Narrative Component of Sustainability Reporting. – Qualification scientific paper, manuscript.

Dissertation for the degree of Doctor of Philosophy in specialty 071 – Accounting and Taxation (field of study 07 – Management and Administration) – Zhytomyr Polytechnic State University, Zhytomyr, 2026.

The dissertation is devoted to substantiating theoretical propositions and developing methodological and methodical foundations for the formation of the narrative component of sustainability reporting.

The dissertation investigates the emergence and formation of the concept of sustainability reporting and systematizes the stages of its regulatory formation, from the emergence of the concept of corporate social responsibility to the entry into force of EU Directive 2022/2464, which made it possible to generalize the periodization of the regulatory framework and reveal the shift in emphasis from traditional financial indicators towards strengthening the role of the narrative component of reporting.

Based on a generalization of the interdisciplinary interpretation of the concept of "narrative," the categorical and conceptual apparatus for researching the narrative component of sustainability reporting has been improved by adapting the categories of narratology, in particular, the narrator, recipient, narreme, plot, and focalization have been defined. A three-dimensional «Cube Model» has been developed to determine the place of various types of reporting within the system of corporate information disclosure, which established that sustainability reporting occupies distinct planes of the cube, different from financial or integrated reporting.

The current state of scientific research on the issues of sustainability reporting and the narrative component has been assessed on the basis of a comprehensive bibliometric analysis of publications in the Scopus and Web of Science scientometric databases, as well as the clustering of dissertation research by accounting specialties, which made it possible to identify the insufficient development of the issue of the narrative component of sustainability reporting as an independent object of scientific research.

Theoretical concepts influencing the formation of sustainability reporting have been systematized, and the functional significance of each theory in explaining various aspects of reporting has been revealed.

A model for the formation and use of the narrative component of sustainability reporting has been developed, which structures the reporting process through influencing factors, mechanisms of regulation, contextual influence, communication, and methodological support, which made it possible to substantiate the complementarity of the rational and narrative paradigms of reporting and to reveal the impact of the double materiality principle on the transformation of the narrative component. The qualitative characteristics of narrative information have been systematized in accordance with the requirements of ESRS 1.

The classification of the narrative component of sustainability reporting has been improved by distinguishing five classification criteria, namely functional purpose, degree of verifiability, formation standard, nature of the connection with financial reporting, and degree of standardization, and the forms of presentation of the narrative component and the ways of their combination have also been systematized.

A methodology for identifying, collecting information, and engaging with the enterprise's stakeholders in accordance with ESRS standards has been developed, consisting of five sequential stages, implemented through standardized documentation forms and three levels of automation, ensuring a documented cause-and-effect relationship between stakeholder feedback and materiality assessment. Based on a qualitative analysis of the reporting of companies from various industries, patterns have been identified regarding the industry-related determination of the composition of priority stakeholder groups and the models of interaction with them.

The «narrative turn» has been substantiated as a paradigmatic shift in accounting, caused by the implementation of the CSRD, which testifies to the expansion of the subject area of accounting science from studying exclusively quantitative financial indicators to studying narrative and semi-narrative data. The constitutive role of accounting narratives has been revealed, and the necessity of hybridizing the competencies of the accounting researcher has been substantiated.

An empirical study of the level of digitalization of agricultural enterprises has been conducted based on a textual analysis of the narrative component of reporting, using a dictionary-based natural language processing method on a sample of 200 enterprises from 30 countries of the world. Based on the results of regression analysis, a heterogeneous impact of digital transformation and individual Industry 4.0 technologies on the enterprises' financial performance indicators has been established, taking into account the moderating role of research and development expenditures.

The obtained research results have been implemented in the practical activities of an auditing company, a public association, a consulting company, and a business entity, which confirms their scientific and practical value for the development of the theory and methodology of accounting and analysis.

Key words: narrative component of reporting, sustainability reporting, ESG, narrative classification, stakeholders, narrative turn, accounting, text analysis, digital transformation, agricultural enterprises.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

Праці у наукових виданнях, включених до наукометричних баз даних Scopus та Web of Science:

1. Lehenchuk S., Zakharov D., Fedorova O., Horodyskyi M., Vavilov D. Digital transformation, research and development, and financial performance of agricultural companies. Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal. 2025. Vol.11(3). P. 46-70. DOI: https://doi.org/10.51599/are.2025.11.03.02. (особисто автору належить 0,38 д.а.: здійснено збір, обробку та підготовку емпіричних даних звітності підприємств до проведення текстового та регресійного аналізу, проведення текстового аналізу).

2. Zamula I., Seletska D., Fedorova O., Tanasiieva M. Development of ESG Reporting Under the Influence of Theoretical Concepts. In: Semenov, A., Yepifanova, I., Kajanová, J. (eds) Data-Centric Business and Applications. Lecture Notes on Data Engineering and Communications Technologies, 2026, vol. 275. Springer, Cham. DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-032-10153-2_7. (особисто автору належить: 0,3 д.а.: здійснено огляд наукових джерел, визначено компоненти звітності зі сталого розвитку, а також проведено аналіз впливу теорії заінтересованих сторін, легітимності та інституційної теорії на процес формування звітності).

3. Horodyskyi M. P., Hrabchuk I. L., Bereznyi O. V., Fedorova O. S., Iefremov I. M. Information systems development in accounting: A systematic network study. CEUR Workshop Proceedings. 2025. Vol. 3917. P. 260–271. DOI: 10.55056/ceur-ws.org/Vol-3917/paper55.pdf. (особисту автору належить 0,16 д.а.: проведено мережевий аналіз ключових слів та побудовано тематичну карту досліджень інформаційних систем у бухгалтерському обліку за допомогою пакета «bibliometrix» у середовищі R).

Статті у наукових виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України з присвоєнням категорії «Б»:

4. Fedorova O. Transformation of the Role of the Narrative Component of Sustainability Reporting under the Implementation of the CSRD Directive. Public Policy and Accounting. 2026. Vol. 1(13). P. 67–74. DOI: https://doi.org/10.26642/ppa-2026-1(13)-67-74. (0,96 д.а.).

5. Федорова О.С. Оцінка повноти корпоративного звітування підприємства. Економіка, управління та адміністрування. 2026. №1 (115). С. 131-137. DOI: 10.26642/ema-2026-1(115)-131-137. (0,88 д.а.).

6. Федорова О.С. Теоретико-методологічні засади формування звітності зі сталого розвитку. Acta Academiae Beregsasiensis. Economics. 2026. Вип. 12. С. 373-392. DOI: 10.58423/2786-6742/2026-12-373-392. (1,32 д.а.).

7. Федорова О.С., Селецька Д.О. Роль маркетингу у формуванні звітності зі сталого розвитку. Соціальна економіка. Вип. 72. 2025. С. 81-90. DOI: 10.26565/2524-2547-2025-72-07. (особисто автору належить 0,7 д.а., досліджено роль методів презентації нефінансової інформації, а також обґрунтовано необхідність сегментованого підходу до подання даних залежно від інформаційних потреб різних груп користувачів звітності).

8. Легенчук С.Ф., Федорова О.С. Нові методи для бухгалтерських досліджень наративної компоненти сталої звітності: виклики та можливості. Облік і фінанси. 2025. Вип. 3 (109). С. 31-40. DOI: https://doi.org/10.33146/2518-1181-2025-3(109)-31-40. (особисто автору належить 0,57 д.а.: обґрунтовано «наративний поворот» як парадигмальний зсув у бухгалтерському обліку та розкрито конститутивну роль бухгалтерських наративів звітності зі сталого розвитку).

9. Федорова О.С. Актуальні тенденції наукових досліджень щодо формування звітності зі сталого розвитку. Економіка, управління та адміністрування. 2025. Вип. 3 (113). С. 53-64. DOI: 10.26642/ema-2025-3(113)-53-64. (1,12 д.а.).

10. Федорова, О. С. Історичні передумови виникнення та формування звітності зі сталого розвитку. Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. 2025. Вип. 1 (60). С. 57–66. DOI: 10.26642/pbo-2025-1(60)-57-66. (1,05 д.а.).

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

11. Федорова О.С. Вплив наративного повороту на формування звітності зі сталого розвитку. Бухгалтерський облік, аналіз, контроль і оподаткування: стан, проблеми та перспективи розвитку: матеріали XXI Всеукраїнської науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених, м. Львів: Видавництво ЛТЕУ, 2026. С. 88-90. (0,18 д.а.).

12. Федорова О.С. Подвійна суттєвість як каталізатор трансформації наративної компоненти звітності зі сталого розвитку. Модерні фінанси: національна стійкість, безпека, інноваційне лідерство : матеріали III Міжнародного фінансового форуму (Тернопіль – Буковель, 13-17 травня 2026 р.) / ред. кол. : А. І. Крисоватий, З. М. Лободіна, В. П. Горин, В. А. Валігура, В. В. Сідляр, О. Є. Коваль. Тернопіль: ЗУНУ, 2026. С. 490-492. (0,19 д.а.).

13. Федорова О.С. Трансформація підходів розкриття інформації про власний персонал у звітності зі сталого розвитку. Зб. матеріалів XI Всеукраїнської науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти та молодих учених, присвяченої 120-річчю Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана. 24 квітня 2026 р. – К.: КНЕУ, 2026. С. 188-189. (0,15 д.а.).

14. Федорова О.С. Наративні ризики у звітності зі сталого розвитку. Розвиток обліку, аудиту та оподаткування в умовах інноваційної трансформації соціально-економічних систем : Матеріали XIII Міжнародної науково-практичної конференції, 3 грудня 2025 р. Кропивницький: ЦНТУ, 2025. С. 382-384. (0,17 д.а.).

15. Федорова О.С. Особливості інтегрованої, нефінансової звітності та звітності зі сталого розвитку. Всеукраїнська науково-практична online конференція

здобувачів вищої освіти і молодих учених, присвячена Дню науки. 12-17 травня 2025 року. Житомир: Житомирська політехніка, 2025. С. 313. (0,12 д.а.).

16. Федорова О.С. Розвиток наративної компоненти звітності зі сталого розвитку. Всеукраїнська інтернет-конференція для студентів та молодих науковців «Облік, аудит і оподаткування в динамічному світі інновацій: тренди, проблеми, рішення» Дніпро, 24-25 квітня 2025 року / Національний технічний університет «Дніпровська політехніка» – Дніпро: НТУ «ДП», 2025. С. 27-29. (0,15 д.а.).

17. Федорова О.С. Нормативне забезпечення формування звітності зі сталого розвитку. Тези V Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні виклики сталого розвитку бізнесу», 6-7 листопада 2024 року. Житомир: Житомирська політехніка, 2024. С. 274-275. (0,23 д.а.).

18. Захаров Д.М., Федорова О.С. ESG-звітність як інструмент соціальної відповідальності. Тези VI Міжнародної науково-практичної конференції «Обліково-аналітичне забезпечення системи менеджменту підприємства», 10-11 жовтня 2024 року. Львів: Національний університет «Львівська політехніка», 2024. с. 51-53. (особисто автору належить 0,07 д.а.: розкрито проблему фрагментації міжнародних стандартів нефінансової звітності та її вплив на порівнюваність ESG-показників).

19. Федорова О.С. Впровадження принципів ESG як механізм стратегічного управління підприємством. Цифрова економіка і сталий розвиток: новітні тенденції у фінансах, обліку, менеджменті та соціально-поведінкових науках: збірник матеріалів IV Міжнародної науково-практичної конференції (м. Берегове, 26-27 березня 2024 р.). Берегове: ЗУІ ім. Ф. Ракоці ІІ, 2024. С. 248-251. (0,15 д.а.).

ЗМІСТ

ВСТУП 13
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ НАРАТИВНОЇ КОМПОНЕНТИ ЗВІТНОСТІ ЗІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ 23
1.1. Історія виникнення та формування концепції звітності зі сталого розвитку…23
1.2. Сутність поняття «наратив» та наративної компоненти звітності 37
1.3. Актуальні тенденції наукових досліджень звітності зі сталого розвитку 50
1.4. Вплив облікових теорій на формування звітності зі сталого розвитку..... 65
Висновки до розділу 1. 81
РОЗДІЛ 2. МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ НАРАТИВНОЇ КОМПОНЕНТИ ЗВІТНОСТІ ЗІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ 84
2.1. Сутність та концептуальна модель наративної компоненти звітності зі сталого розвитку 84
2.2. Класифікація наративної компоненти звітності зі сталого розвитку 100
2.3. Аналітично-методологічне забезпечення залучення стейкголдерів у систему звітності зі сталого розвитку 127
Висновки до розділу 2. 156
РОЗДІЛ 3. АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ НАРАТИВНИХ РОЗКРИТТІВ У ЗВІТНОСТІ ЗІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ... 161
3.1. Систематизація методів аналізу наративної компоненти звітності зі сталого розвитку 161
3.2. Емпіричне дослідження рівня цифровізації аграрних підприємств на основі текстового аналізу наративної компоненти звітності зі сталого розвитку 183
Висновки до розділу 3. 208
ВИСНОВКИ 211
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ЛІТЕРАТУРНИХ ДЖЕРЕЛ 217
ДОДАТКИ 243

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Звітність зі сталого розвитку зазнала суттєвої трансформації протягом останніх десятиліть. Прийняття Директиви ЄС 2022/2464 та Європейських стандартів звітності зі сталого розвитку перетворило її з добровільної практики на обов'язкову систему розкриття інформації. Цей процес супроводжується послідовним зміщенням акценту з традиційних кількісних фінансових показників на наративну інформацію. Саме наративна компонента звітності зі сталого розвитку забезпечує розкриття стратегії підприємства, його бізнес-моделі, системи управління ризиками та впливу господарської діяльності на довкілля та суспільство.

Водночас саме наративна компонента залишається найбільш дискусійним елементом звітності зі сталого розвитку. Дослідники констатують наявність суттєвого браку наративної однорідності серед підприємств, оскільки кожен суб'єкт господарювання дотримується власної моделі розкриття інформації, здебільшого ігноруючи спільні наративні принципи. Така різнорідність знижує комунікативну цінність звітності зі сталого розвитку та істотно підвищує ризики грінвошингу. Виникнення наративного повороту в теорії корпоративного звітування фундаментально трансформувало парадигму сприйняття інформації про сталий розвиток, змістивши акцент з об'єктивної трансляції показників на конструювання соціально-економічної реальності засобами мовної та візуальної комунікації. Наслідком цього процесу стало визнання звітності зі сталого розвитку інструментом управління враженнями, за якого текстові та візуальні елементи цілеспрямовано конструюються для формування бажаного корпоративного образу.

Зазначена проблематика є актуальною й для розвитку бухгалтерської науки загалом. Упровадження стандартів зумовлює появу нових методологічних викликів перед дослідниками, пов’язаних із необхідністю розробки підходів до аналізу, оцінювання якості та інтерпретації текстових розкриттів.

Динаміка публікаційної активності підтверджує стрімке зростання наукового інтересу до окресленої проблематики. У наукометричній базі Scopus

індексується 2061 публікація за тематикою звітності зі сталого розвитку, а у Web of Science налічується 2795 досліджень. Особливо інтенсивне зростання спостерігається протягом 2020-2024 рр., що зумовлено поширенням ESG-підходів. Проте більшість наявних досліджень зосереджена переважно на кількісних показниках, зокрема GRI-індикаторах, та методичних підходах до їх облікового забезпечення, тоді як якість, структура та достовірність саме наративного наповнення звітів залишаються поза основною увагою науковців.

Проблемні питання теоретико-методологічних та практичних засад формування і використання звітності зі сталого розвитку, інтегрованої та нефінансової звітності досліджували вітчизняні вчені О. Баришнікова, К. Безверхий, М. Бондар, С. Василішин, О. Височан, Р. Воронко, В. Гик, С. Голов, Д. Грицишен, І. Жиглей, В. Жук, І. Жураковська, І. Замула, Н. Кащена, С. Король, Р. Кузіна, П. Куцик, С. Легенчук, Н. Лоханова, І. Макаренко, О. Нестеренко, О. Пасько, Л. Пилипенко, І. Поліщук, Ю. Серпенінова, О. Сокіл, Н. Струк, О. Тивончук, О. Усатенко, Л. Чижевська. Проблеми оцінювання якості корпоративного розкриття інформації та наративного аналізу звітності висвітлені у працях зарубіжних науковців Н. Беллантуоно, Р. Дж. Еклз, В. Гріппо, А. Ді П'яцца, Дж. Хуан, Ч. Х. Чо, Л. Коррацца, К. Чайковська, М. Мастальорж, А. Реп, П. Ді Тулліо, А. Лай, Р. Стаккеццініі, С. Ллевеллін, П. Вурвахіс, Я. Новицька, Л. Операто, М. Помбіньйо, Ц. Чжан, Р. Ган, В. Бітті, Д. Меркл-Девіс, Н. Бреннан, Дж. Мічелона, Дж. Трояновскі, Р. Сілі, Д. Корм’є, А. Натівіо, Р. Фрімена, М. Сачмена.

Незважаючи на вагомий науковий доробок вчених, недостатньо дослідженими залишаються питання формування цілісного категоріально-понятійного апарату наративної компоненти звітності зі сталого розвитку. Потребують подальшої розробки науково обґрунтована класифікація наративу, методичне забезпечення взаємодії зі стейкголдерами та методологія аналізу наративних розкриттів засобами сучасного текстового аналізу.

Враховуючи викладене, у дисертаційному дослідженні розроблено категоріально-понятійний апарат та модель формування наративної компоненти звітності зі сталого розвитку на основі адаптації категорій наратологічної теорії.

Обґрунтовано класифікацію наративної компоненти звітності та методичне забезпечення взаємодії зі стейкголдерами. Систематизовано методичний інструментарій аналізу наративних розкриттів з проведенням його емпіричної апробації на прикладі звітності підприємств аграрного сектору. Проведене дослідження засвідчує, що наративна компонента є системоутворювальним елементом сучасної звітності зі сталого розвитку, а розвиток її теоретико-методологічних засад становить необхідну умову підвищення прозорості, достовірності та порівнюваності корпоративного розкриття інформації.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана відповідно до плану науково-дослідних робіт Державного університету «Житомирська політехніка: 1) держбюджетна тема № 59 «Розробка механізму сталого розвитку економічних систем в умовах воєнних дій та післявоєнного відновлення економіки»; 2) НДР №41 проведення наукових тренінгів за тематикою «Досвід імплементації Директиви CSRD в Європейському Союзі: формування звітності зі сталого розвитку та можливості її адаптації в Україні».

Мета та завдання дослідження. Мета дослідження полягає в обґрунтуванні теоретичних положень та розробці методологічних і методичних засад формування і використання наративної компоненти звітності зі сталого розвитку. Для досягнення поставленої мети в роботі визначено такі завдання:

– дослідити виникнення та формування концепції звітності зі сталого розвитку, систематизувати етапи її регуляторного становлення;

– узагальнити міждисциплінарне тлумачення поняття «наратив» та адаптувати категоріальний апарат наратології до сфери звітності зі сталого розвитку;

– оцінити сучасний стан наукових досліджень з проблематики звітності зі сталого розвитку та наративної компоненти на основі бібліометричного аналізу;

– систематизувати теоретичні концепції, що впливають на формування звітності зі сталого розвитку, розкрити функціональне навантаження кожної теорії у поясненні різних аспектів звітування;

– розробити концептуальну модель формування та використання наративної компоненти звітності зі сталого розвитку, систематизувати якісні характеристики наративної інформації відповідно до вимог ESRS 1;

– удосконалити та узагальнити класифікацію наративної компоненти звітності зі сталого розвитку шляхом виокремлення класифікаційних ознак та систематизації форм її подання;

– розробити методику ідентифікації, збору інформації та взаємодії зі стейкголдерами відповідно до стандартів ESRS;

– обґрунтувати «наративний поворот» як парадигмальний зсув у бухгалтерському обліку, розкрити роль бухгалтерських наративів у формуванні звітності зі сталого розвитку, систематизувати методи аналізу наративної компоненти звітності зі сталого розвитку;

– апробувати словниковий підхід до текстового аналізу наративної компоненти звітності для кількісної оцінки рівня цифрової трансформації аграрних підприємств та встановити її вплив на показники фінансової результативності з урахуванням модеруючої ролі R&D.

Об'єктом дослідження є процес формування і використання наративної компоненти звітності зі сталого розвитку.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних і методичних положень формування і використання наративної компоненти звітності зі сталого розвитку.

Методи дослідження. Методологічною основою дослідження є загальнонаукові та спеціальні методи наукового пізнання. У процесі дослідження історичних передумов виникнення звітності зі сталого розвитку та адаптації категоріального апарату наратології до предметної сфери дослідження використано методи аналізу та синтезу, узагальнення та наукової абстракції.

Оцінювання сучасного стану наукових досліджень з проблематики звітності зі сталого розвитку та наративної компоненти здійснено на основі бібліометричного аналізу з використанням програмних засобів VOSviewer та Bibliometrix. Систематизацію теоретичних концепцій, що впливають на формування звітності зі сталого розвитку, розробку концептуальної моделі

формування та використання наративної компоненти, а також удосконалення її класифікації здійснено з використанням методів групування, класифікації та структурно-логічного узагальнення.

Обґрунтування методики ідентифікації, збору інформації та взаємодії зі стейкголдерами базується на застосуванні порівняльного контент-аналізу звітів та адаптованої моделі аналізу заінтересованих сторін Менделоу. Систематизацію методичного інструментарію аналізу наративної компоненти звітності здійснено на основі контент-аналізу.

Для емпіричної апробації текстового аналізу наративної компоненти звітності використано словниковий метод обробки природної мови, реалізований засобами бібліотек «pdftools», «stringr» та «tidyverse» у програмному середовищі R. Для оцінювання впливу цифрової трансформації на показники фінансової результативності аграрних підприємств застосовано метод регресійного аналізу з використанням методу найменших квадратів. Для перевірки якості регресійних моделей використано тест Бройша-Пагана (виявлення гетероскедастичності), робастні стандартні похибки Хубера-Уайта, процедуру Шапіро-Вілка (перевірка нормальності розподілу), бутстреп-довірчі інтервали та статистику Дарбіна-Уотсона (перевірка автокореляції).

Інформаційною базою дослідження є наукові праці вітчизняних та зарубіжних дослідників з проблематики формування звітності зі сталого розвитку, нефінансової та інтегрованої звітності, опубліковані в періодичних наукових виданнях, монографіях та матеріалах конференцій. Використано публікації, індексовані у наукометричних базах даних Scopus та Web of Science.

Нормативно-правову основу дослідження становлять законодавчі та нормативні акти України, зокрема Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», а також міжнародні регуляторні документи і стандарти, а саме Директива ЄС 2022/2464 про корпоративну звітність зі сталого розвитку (CSRD), Європейські стандарти звітності зі сталого розвитку (ESRS), Стандарти МСФЗ S1/S2, Стандарти глобальної ініціативи зі звітності (GRI),

Концептуальна основа Міжнародного стандарту інтегрованої звітності, а також настанови із застосування зазначених стандартів (EFRAG IG 1, EFRAG IG 3).

Емпіричну базу дослідження становлять звіти зі сталого розвитку, інтегровані, нефінансові та соціальні звіти підприємств різних галузей та країн, розміщені у відкритому доступі на офіційних вебсайтах компаній. Для проведення бібліометричного аналізу використано дані наукометричних баз Scopus та Web of Science, опрацьовані за допомогою програмних засобів VOSviewer та Bibliometrix. Для проведення текстового аналізу наративної компоненти звітності використано програмне середовище R. Додатково використано аналітичні звіти й дані міжнародних організацій, зокрема Глобальний корпоративний звіт про сталий розвиток OECP та звіти Google Trends.

Наукова новизна. Наукова новизна одержаних результатів полягає в обґрунтуванні теоретичних положень та розробці методологічних і методичних засад формування наративної компоненти звітності зі сталого розвитку. У процесі проведеного дослідження отримано результати, яким притаманна наукова новизна:

вперше розроблено:

- тривимірну «Модель куба», що забезпечує визначення місця різних видів звітності (фінансової, звітності зі сталого розвитку, інтегрованої, звіту про управління) у корпоративній системі розкриття інформації за різними видами критеріїв (якісний/кількісний показник, обов'язковий/добровільний статус, зміст розкриття);

- методику ідентифікації та збору інформації, взаємодії зі стейкголдерами підприємства, що складається з п'яти послідовних етапів (розмежування категорій, картографування, ідентифікація вразливих груп, оцінка пріоритетності, документування), реалізується через чотири стандартизовані форми документування та передбачає три рівні автоматизації, забезпечуючи задокументований причинно-наслідковий зв'язок між реакціями стейкголдерів та матрицею подвійної суттєвості.

удосконалено:

- понятійно-категорійний-апарат бухгалтерського обліку на основі використання положень наратологічної теорії шляхом обґрунтування понять наратора (підприємство-автор), реципієнта (користувач звітності), наратеми (змістові одиниці розкриття), фабули (хронологічний виклад подій діяльності) та фокалізації (рівень деталізації розкриття), що сприяє обґрунтуванню наративної компоненти звітності як структурованої системи комунікативної взаємодії між підприємством та стейкголдерами;

- концептуальну модель формування та використання наративної компоненти звітності зі сталого розвитку, яка структурує процес звітування через фактори впливу, механізми регламентації, контекстуальний вплив, комунікації та методологічне забезпечення, дозволяючи розкрити вплив принципу подвійної суттєвості на трансформацію наративної компоненти.

набуло подальшого розвитку:

- періодизація розвитку звітності зі сталого розвитку (підготовчий етап, зародження звітування, становлення, розвиток стандартизації) та систематизація її регуляторного забезпечення, що дозволяє встановити посилення ролі наративної компоненти у її складі;

- дослідження сучасного стану наукового дискурсу щодо звітності зі сталого розвитку на основі комплексного бібліометричного аналізу публікацій з наукометричних баз Scopus та Web of Science, а також на основі кластеризації дисертаційних досліджень з обліку, що дозволило виявити недостатню розробленість проблематики формування і використання наративної компоненти звітності зі сталого розвитку;

- систематизація теоретичних засад щодо формування і використання звітності зі сталого розвитку шляхом класифікації основних облікових теорій та розкриття ролі кожної з них в поясненні основних проблем, що пов’язані із наративною компонентою звітності зі сталого розвитку;

- класифікація наративної компоненти звітності зі сталого розвитку, що забезпечує її комплексну багатовимірну оцінку, а також систематизація форми

подання наративної компоненти за типами та за технікою поєднання цих типів, що забезпечує можливість системно оцінювати якість наративних розкриттів, здійснювати порівняльний аналіз звітності зі сталого розвитку підприємств різних галузей, ідентифікувати структурні слабкості наративу та ризики псевдоінтеграції інформації, а також слугувати орієнтиром для підприємств при формуванні якісного наративного наповнення звітності зі сталого розвитку;

- обґрунтування сутності, розробка класифікації та визначення необхідності використання спеціалізованого методичного інструментарію для аналізу наративної компоненти звітності зі сталого розвитку, що сприяє розширенню методологічного апарату бухгалтерської науки шляхом інтеграції до його складу якісних і кількісних методів аналізу наративів;

- застосування словникового методу текстового аналізу наративної компоненти звітності зі сталого розвитку для вимірювання рівня цифрової трансформації підприємств, що дозволило встановити вплив окремих технологій Індустрії 4.0 на показники фінансової результативності (ROA, ROE, ROS) аграрних підприємств з урахуванням модеруючої ролі досліджень та розробок.

Практичне значення одержаних результатів. Основні положення та пропозиції, одержані автором за результатами дослідження, доведено до рівня методичних розробок і практичних рекомендацій, зокрема:

на рівні громадських об'єднань та професійних асоціацій:

– аналітичний інструментарій оцінювання взаємозв'язку між рівнем залучення стейкголдерів та якістю розкриття інформації (ГС «Асоціація професіоналів довкілля» PAEW, довідка № 26/05/162 від 01.05.2026 р.), що забезпечило високу верифікованість даних відповідно до вимог CSRD;

на рівні консалтингових, аудиторських та аналітичних компаній:

– класифікація наративної компоненти звітності зі сталого розвитку (ТОВ «Офіс сталих рішень», довідка № 05/26-1 від 01.05.2026 р.), що дозволило відмежовувати кількісно підкріплені та якісно обґрунтовані типи наративу від декларативних для виявлення ризиків грінвошингу;

– «Модель куба» корпоративного звітування та матриця класифікації звітності (ПП «Аудиторська компанія «Зовнішфінаудит»», довідка № 04/02-06 від 02.04.2026 р.), що дозволило скоротити час на структурування вхідної інформації на початковому етапі аудиту;

на рівні суб'єктів господарювання:

– концептуальна модель формування наративної компоненти звітності та термінологічний апарат стандартів ESRS (ТОВ «ЕКО-МБ», довідка від 01.05.2026 р.), що забезпечило перехід від формального інформування до конструювання цілісного наративу сталого розвитку.

на рівні закладів вищої освіти:

- теоретичні положення, методологічні та методичні засади формування наративної компоненти звітності зі сталого розвитку (Державний університет «Житомирська політехніка», довідка № 44-19.04/1678 від 23 вересня 2026 р.). Результати використано при складанні робочих програм «Соціальна відповідальність», «Інтегрована звітність» та «Сталий розвиток, професійна етика та безпека праці облікових працівників» за спеціальністю D1 «Облік і оподаткування». Крім того, наукові публікації автора використовуються в освітньому процесі.

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійно виконаним науковим дослідженням. Усі наукові результати, висновки та положення наукової новизни, що виносяться на захист, одержані автором особисто. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, у дисертації використано лише ті положення, які є результатом особистої роботи здобувача.

Апробація результатів дисертації. Одержані результати наукового дослідження, викладені у дисертаційній роботі, було схвалено на засіданні кафедри інформаційних систем в управлінні та обліку Державного університету «Житомирська політехніка». Основні теоретичні положення та практичні результати дисертаційного дослідження обговорювалися й отримали схвальну оцінку на 9 науково-практичних конференціях, з них 5 міжнародних та 4 всеукраїнських, а саме: IV Міжнародній науково-практичній конференції «Цифрова економіка і сталий розвиток: новітні тенденції у фінансах, обліку,

менеджменті та соціально-поведінкових науках» (26–27 березня 2024 р., м. Берегове), VI Міжнародній науково-практичній конференції «Обліково-аналітичне забезпечення системи менеджменту підприємства» (10–11 жовтня 2024 р., м. Львів), V Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні виклики сталого розвитку бізнесу» (06–07 листопада 2024 р., м. Житомир), Всеукраїнській інтернет-конференції для студентів та молодих науковців «Облік, аудит і оподаткування в динамічному світі інновацій: тренди, проблеми, рішення» (24–25 квітня 2025 р., м. Дніпро), Всеукраїнській науково-практичній on-line конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених, присвяченій Дню науки (12–17 травня 2025 р., м. Житомир), XIII Міжнародній науково-практичній конференції «Розвиток обліку, аудиту та оподаткування в умовах інноваційної трансформації соціально-економічних систем» (03 грудня 2025 р., м. Кропивницький), XI Всеукраїнській науково-практичній конференції здобувачів вищої освіти та молодих учених, присвяченій 120-річчю Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана (24 квітня 2026 р., м. Київ), III Міжнародному фінансовому форумі «Модерні фінанси: національна стійкість, безпека, інноваційне лідерство» (13–17 травня 2026 р., м. Тернопіль – м. Буковель), XXI Всеукраїнській науково-практичній конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених «Бухгалтерський облік, аналіз, контроль і оподаткування: стан, проблеми та перспективи розвитку» (28 травня 2026 р., м. Львів).

Повнота опублікування результатів дослідження. Основні положення й результати дисертаційного дослідження опубліковано у 19 наукових працях, зокрема: 1 стаття, 1 монографія та 1 теза у виданнях, включених до наукометричних баз даних Scopus та Web of Science; 7 статей у наукових фахових виданнях України категорії «Б»; 9 тез доповідей на науково-практичних конференціях. Особисто автору належить 8,85 друкованого аркуша.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Основний зміст викладено на 204 сторінках друкованого тексту. Дисертація містить 20 таблиць, 37 рисунків та 18 додатків. Список використаних джерел нараховує 250 найменувань та розміщений на 26 сторінках.

РОЗДІЛ 1.
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ НАРАТИВНОЇ КОМПОНЕНТИ ЗВІТНОСТІ ЗІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

1.1. Історія виникнення та формування концепції звітності зі сталого розвитку

Одним із етапів дослідження є огляд історичних процесів, які відіграли стутєву роль у формування підходів, теорій та методів. Дослідження історичних аспектів становлення звітності зі сталого розвитку є інструментом для виокремлення передумов її виникнення, виявлення механізмів еволюції, визначення чинників впливу, а також прогнозування векторів подальшого розвитку. У сучасних умовах трансформації економічних систем та інтеграції принципів сталого розвитку до корпоративного управління звітність зі сталого розвитку активно переходить у звичну практику, зміщуючи напрям з традиційних підходів, орієнтованих виключно на фінансові показники на підвищення цінності наративної компоненти звітності та відповідального ведення бізнесу.

Аналіз історичного контексту дозволяє виявити першочергові причини появи необхідності формування звітності, впливу соціально-економічних, екологічних та регуляторних чинниках. Визначення закономірностей та становлення сприяє розумінню підходів трансформації фінансової звітності, виявлення тенденцій щодо регуляторної політики, стандартизації, гармонізації міжнародних стандартів та адаптації до глобальних викликів.

Не менш значущим є розуміння історичного розвитку з боку оцінки ефективності існуючих моделей звітування та їх недоліків. Виявлення концептуальних та методологічних обмежень є необхідним для подальшого вдосконалення корпоративного розкриття інформації через звітність зі сталого розвитку, забезпечення її релевантності, достовірності, та відповідності сучасним запитам стейкголдерів. Отже, синтез історичних даних та сучасних тенденцій

дозволяє сформувати комплексний підхід щодо дослідження та розробки стратегічних напрямків розвитку звітності зі сталого розвитку.

Передумовою корпоративного звітування стала концепція корпоративної соціальної відповідальності (далі – КСВ), яка виникла у 50-тих роках ХХ століття та набула більш широкого застосування у 70-80-тих роках у США. Щодо європейських країн така концепція офіційно була сформована наприкінці ХХ століття та відображена в документі Європейської комісії «Зелена книга» у 2001 році [95], що означало інтеграцію соціальних та екологічних аспектів у діяльність компаній та їх взаємодію зі стейкголдерами. Такий процес вимагав від компаній не лише обов'язковості дотримання законодавства, а й реалізацію додаткових заходів щодо підвищення рівня життя громадськості, застосування відповідальних екологічних практик та дотримання соціальної відповідальності.

В контексті дослідження виникнення звітності зі сталого розвитку варто розглянути введення терміну «сталий розвиток». Початком виявлення інтересу до проблем сталого розвитку можна вважати кінець 1960-х р., а їх передумовою, як наводять Н. Потриваєва та інші [193], є виявлення екологічних та соціальних наслідків швидкої індустріалізації, ризики ядерних технологій, інтенсивного видобутку корисних копалин та їх переробки, диспропорції у розміщенні світових продуктивних сил, складність процесу деколонізації та транснаціональної конкуренції, також М. Драстіхова [82] виявляє першочергово екологічну проблему, а саме період промислової та комерційної експансії після Другої світової війни, який характеризувався швидким зростанням населення, виснаженням ресурсів та високим рівнем забруднення.

Виникнення гострих екологічних питань було представлено в праці Р. Карсон [56] «Тиха весна» у 1962 році, де було описано функціонування хімічної промисловості. Авторка наголошувала на тому, що навколишнє середовище обмежене ресурсами та не має здатності поглинути усі забруднюючи речовини. П. Ерліх передбачав ризик демографічної катастрофи, наводячи аргументи, що збільшення приросту населення є більшим, аніж зростання сільського

господарства, що призведе до можливої нестачі ресурсів, їжі та води, що було висвітлено у праці «Популяційна бомба» [90] у 1968 році.

Вирішального значення в розробці концепції сталого розвитку набула публікація групи економістів Д. Медоуз, Д. Медоуз та Й. Рандерс «Межі зростання» [163], де було проведено дослідження п’яти факторів, таких як: населення, сількогосподарське та продовольче виробництво, природні ресурси (їх виснаження), промислове виробництво (процес індустріалізації) та забруднення. Ключова думка полягала в тому, що стрімке споживання та економічне зростання може призвести до катастрофи, так як ресурс Землі є досить обмеженим, а отже якщо тенденції зростання світового населення, індустріалізації, забруднення, виробництва та виснаження ресурсів залишиться на тому самому рівні, межі зростання будуть досягнуті через сто років. Проте, як наголошують автори, таку ситуацію можна змінити, встановивши відповідний стан щодо вимог екологічної та економічної стабільності та їх сталості у майбутньому. Метою видання книги було створення дискусії, що і стало основою для концепції сталого виробництва та споживання.

Наступні дослідники цього періоду також наголошували на інших чинниках, наприклад Ф. Шумахер представив свою працю «Мале – це прекрасно» [201], де досліджував сучасну економічну систему разом з впливом на життя населення та важливості етичних принципів, підіймаючи питання про відсутність зростання та бажання значних прибутків за рахунок людських цінностей, марнотратство, надмірну експлуатацію ресурсів, залежність від капіталу та енергоємних технологій. В свою чергу Г. Хардін [223] у своїх працях притримувався ідеї, що обмежений світ може підтримувати життя лише обмеженої кількості населення, представивши концепцію «етики рятувального човна», порівнюючи багаті країни з рятувальними човнами, які мають обмежену місткість, стверджуючи, що безконтрольна допомога може призвести до загибелі всіх, що ілюструвало обмеженість ресурсів та необхідності прийняття жорстких рішень.

Узагальнюючи, можна стверджувати, що період 1960-1970-х років характеризується як зародження екологічного руху та глобального розуміння проблем сталого розвитку.

Перша нафтова криза 1973-1974 р. продемонструвала потенційні наслідки дефіциту ресурсів, проте кризи неодноразово сприяли інфраструктурним перетворенням у бік сталості (Л. Сакерт та Т. Ерген [217]). Подібним чином нафтова криза посприяла появі спроб просування альтернативних джерел енергії та реструктуризації енергетичної інфраструктури.

Конференція ООН з питань навколишнього середовища у 1972 році висвітлила перші підрахунки глобального впливу людини на навколишнє середовище та стала спробою створити спільний погляд на вирішення проблеми збереження та покращення навколишнього середовища, що постало рушійним механізмом для створення міжурядової програми ЮНЕП [137]. Вже у 1980-х роках значне погіршення навколишнього середовища та нераціонального використання природних ресурсів було визнано серед політичних лідерів у всьому світі, що дало поштовх для значного прогресу, зокрема завдяки виникненням міжнародних ініціатив. У 1980 році Міжнародний союз охорони природи (далі – МСОП) представив Всесвітню стратегію охорони природи, що було першим глобальним документом присвяченим збереженню ресурсів. Всесвітня комісія з навколишнього середовища (WCED) у 1987 році підготувала звіт під назвою «Наше спільне майбутнє» [236], відомий ще як доповідь Брунтланд, де було наведено визначення поняття «сталого розвитку»: «Сталий розвиток – це розвиток, що відповідає потребам сьогодення, не ставлячи під загрозу здатність майбутніх поколінь задовольняти власні потреби», погоджуємося, що таке трактування поняття є актуальним до сьогодні. Вже у 1992 році на Саміті Землі в Ріо-де-Жанейро було ухвалено Порядок денний на XXI століття, який заклав основи для глобального партнерства та розвитку заради досягнення сталого розвитку. Протягом цього періоду виникають такі поняття як «сталий розвиток», «стала економіка», «стале суспільство», «стале використання».

У 2000-х роках ключовою подією у сфері сталого розвитку відбулося ухвалення Декларації тисячоліть, яка визначала цінності, принципи та глобальні цілі XXI століття, а також були сформовані Цілі розвитку тисячоліття, що складалися з восьми цілей, термін виконання яких був поставлений до 2015 року, де акцентувалася увага на глобальному партнерстві з подолання бідності, захисту здоров'я та необхідності нових підходів до збереження навколишнього середовища. В Україні також було адаптовано глобальні цілі, шляхом встановлення національних цілей та завдань цього періоду [228].

Наступний етап характеризується інтеграцією у різні сектори політики та економіки цілей і напрямків сталого розвитку, зокрема особливу увагу приділяючи інклюзивності, екологічній ефективності та покращенні міжнародної співпраці. У 2015 році був прийнятий Порядок денний ООН на період до 2030 року, де було визначено оновлені Цілі сталого розвитку (далі – ЦСР) [38], які прийшли на зміну Цілям розвитку тисячоліття [170] та значно розширили свій перелік. На сьогодні для України актуальність такої адаптації додатково підсилюється повномасштабним російським вторгненням, що значно загострило екологічні та соціальні проблеми [6].

Визначення переліку ЦСР є важливим напрямком в розумінні формування звітності зі сталого розвитку, де домінуючою є саме наративна компонента звітності, яка покликана описати вплив компаній щодо досягнення цих цілей. Визначений перелік дозволяє створити універсальну основу для інтеграції екологічних, соціальних та економічних орієнтирів у діяльність компаній, сприяючи підвищенню якості інформації, її узгодженості та адаптації глобальним викликам сталого розвитку для відповідального ведення бізнесу.

Збалансованість складових концепції сталого розвитку є фактором забезпечення гармонійного поєднання усіх компонент для досягнення довгострокових перспектив, що наведено на рисунку 1.1.

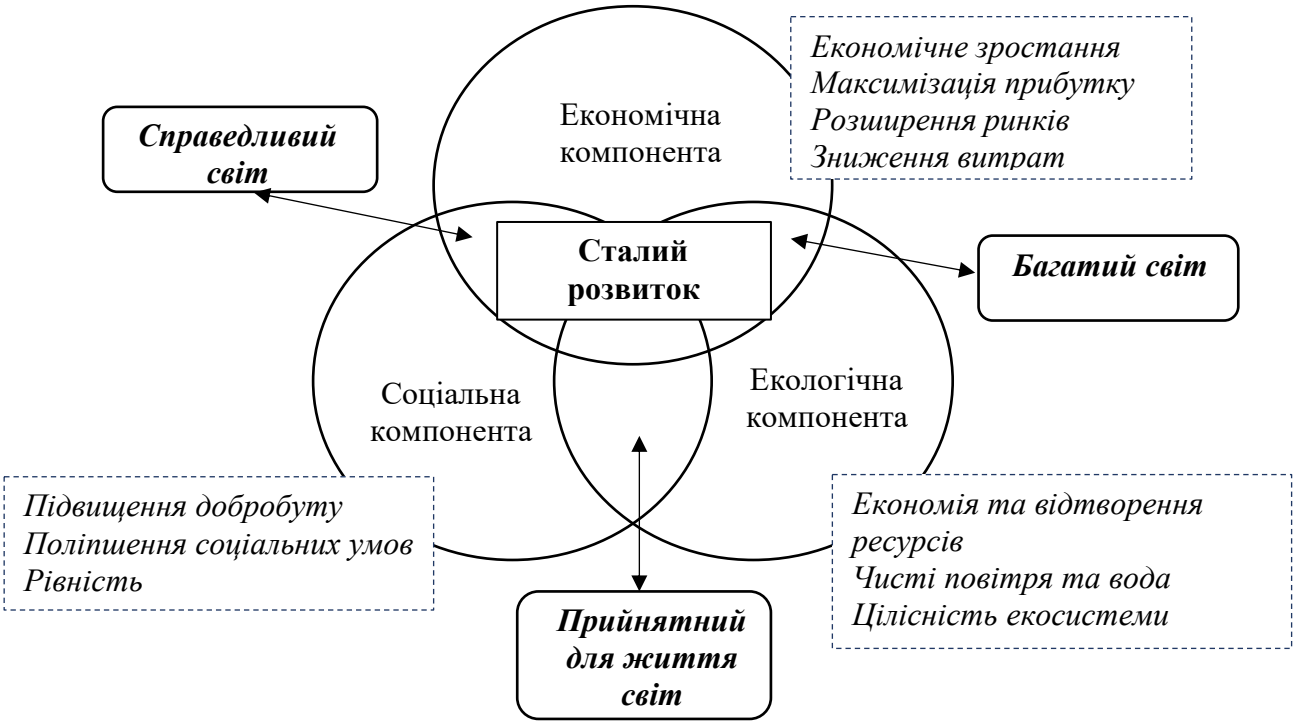

Рис. 1.1. Складові сталого розвитку та їх збалансованість

Отже, як видно з рисунку 1.1, сталий розвиток є багатовимірною концепцією, будь-який дисбаланс між цими складовими призводить до негативних наслідків, наприклад, соціальної нерівності, виснаженням ресурсів навколишнього середовища або економічним занепадом, що ми можемо прослідкувати аналізуючи історичні аспекти та передумови виникнення цієї концепції, тому інтеграція усіх принципів для забезпечення сталого розвитку є необхідною умовою для уникнення такої диспропорції.

В дослідженні генезису інтегрованого звітування А. Фесенко [37] виділяє дві групи наукових підходів, перша з яких зосереджується на періодизації розвитку інтегрованої звітності та наводить такі основні елементи як етапи генезису, зародження, становлення, поширення, розвиток. Друга група науковців класифікує інтегроване звітування як етап розвитку бухгалтерської звітності та звертає увагу на різновиди звітності такі як фінансова, управлінська, нефінансова та інтегрована звітність, що висвітлює дискусійність щодо підходів інтерпретації різними науковими школами.

Для визначення основних концепцій, тенденцій та викликів щодо формування звітності зі сталого розвитку, варто розглянути передумови щодо потреби у складанні такої звітності. А. Лай та Р. Стачезіні [147] пропонують чотири основних етапи еволюції, що базується на документах Міжнародної ради з інтегрованої звітності, що наведено на рисунку 1.2.

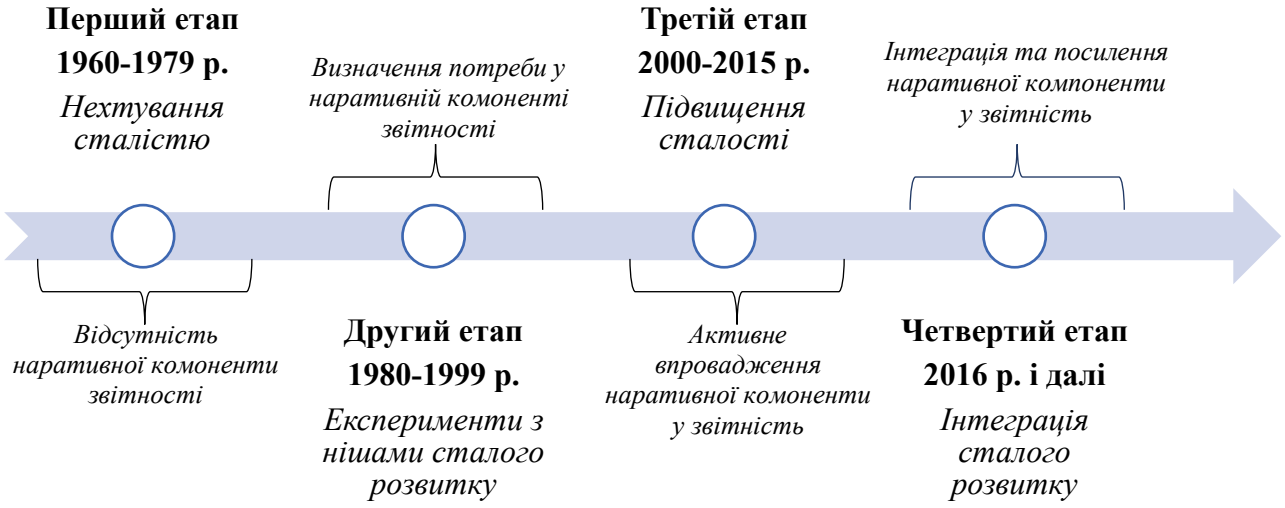

Рис. 1.2. Еволюція виникнення потреби формування звітності зі сталого розвитку

Джерело: сформовано автором на основі [147].

Еволюція становлення та впровадження звітності зі сталого розвитку пройшла значний трансформаційний період, першочергові ідеї необхідності корпоративного звітування почали з'являтися ще у 1960-1979 роках, що супроводжувалося виникненням концепції сталого розвитку. Цей період характеризувався лише ідеями щодо необхідності впровадження екологічних, соціальних та економічних компонент, домінантними залишалися фінансові показники компанії.

Загалом перший та другий етапи можна охарактеризувати як періоди підготовки до стандартизації та виділити: основний період визначення потреби (1960-1979 роки), які сприяли усвідомленню екологічних та соціальних проблем; теоретичний період (1980-1989 роки), що відіграли суттєву роль у теоретичних

підходах до пошуку рішень екологічних проблем та побудови взаємовідносин між економічним впливом компаній та навколишнім середовищем; період виникнення (1989-1998 роки), що характеризується появою перших принципів звітування про вплив діяльності на навколишнє середовище [110].

Перші звіти про екологічний вплив почали публікувати компанії хімічної промисловості ще у 1980 роках, такі звіти були добровільними та слугували підтримці іміджу та конкурентоспроможності компаній, так як галузь зазнавала значної критики з боку суспільство щодо свого впливу, на початку 1990-х років такі ідеї підтримали також малі та середні підприємства для підвищення значимості компаній на ринку.

Наступний проміжок між 2000 та 2016 роками можна вважати періодом інституціоналізації, важливим етапом варто виділити процес стандартизації звітності про сталий розвиток в рамках GRI. У 1999 році було створено тестову групу з трьох транснаціональних компаній, таких як «Bayer», «GM», «Shell» та підготовлено перший проєкт інструкцій щодо звітування про сталий розвиток, що стало поштовхом до створення глобальної структури GRI, принципи та рекомендації якої слугували основою для звітності про сталий розвиток. Попри зростаючу актуальність концепції сталого розвитку, це все ще не мало великого впливу на звітність, зокрема до 2010 року звіти про сталий розвиток носили лише добровільний характер, а їх впровадження здійснювалося переважно великими транснаціональним компаніями. Важливим кроком до стандартизації було створення та впорядкування першого набору глобальних стандартів звітності про сталий розвиток (такі як GRI) у 2016 році, що дало можливість унормування процедури звітування та висвітлення компаніями звіту про позитивний або негативний вплив на досягнення цілей сталого розвитку у прозорий та відкритий спосіб усім стейкголдерам на основі загальноприйнятих стандартів на глобальному рівні, однак це все ще не зобов’язувало компанії до формування такої звітності та носило виключно самостійне рішення щодо корпоративної відповідальності.

Відсутність регуляторних вимог та стандартизованих підходів призводили до вибірковості у розкритті інформації, що обмежувало ефективність та

порівнюваність таких звітів. Загалом цей період можна охарактеризувати як постійне зростання форм обліку та звітності відмінних від традиційної фінансової звітності та зміну фокусу у бік на трансформацію традиційної фінансової звітності у звітність зі сталого розвитку зокрема за допомогою посилення ролі наративної компоненти.

Варто відзначити прийняття Директиви ЄС 2014/95/EU у 2014 році, що суттєво змінило підходи до висвітлення нефінансової звітності та стосувалася правил розкриття нефінансової інформації великими суспільними компаніями включаючи банки, страхові компанії та інші компанії зареєстровані на біржі. Така Директива була першим регуляторним документом, який зобов'язував корпорації щодо нефінасового звітування, включаючи інформацію про соціальну відповідальність та сталість, що мала на меті зробити процес звітування більш прозорим та порівнюваним надаючи необхідну інформацію стейкголдерам. Вже у 2021 році Комісія ЄС прийняла рішення внести зміни та розширити сферу дії Директиви, охопивши значно більшу кількість компаній та була названа Директива щодо корпоративної звітності зі сталого розвитку (далі – CSRD), що наклало імператив дотримання рамок звітування. Також була змінена термінологія з поняття «нефінансова звітність» на «звітність зі сталого розвитку», що підкреслило важливість розкриття питань саме сталого розвитку та впливу компаній.

Сучасний етап формування звітності зі сталого розвитку характеризується активним процесом стандартизації та посиленої інтеграції наративної компоненти до корпоративного звітування. Підтвердженням цього є запровадження першого набору з 12 універсальних Європейських стандартів звітності зі сталого розвитку (далі – ESRS), Створення Ради з міжнародних стандартів сталого розвитку (далі – ISSB) та набуття чинності IFRS S1 та IFRS S2, що є початком створення єдиних глобальних підходів щодо якісного та порівняного розкриття інформації про сталий розвиток.

За даними Глобального корпоративного звіту про сталий розвиток 2024 року підготовлений OECP [108] виявлено, що з 43 970 зареєстрованих компаній із ринковою капіталізацією 98 трлн. дол. США – 22% (86% – з ринковою

капіталізацією 85 трлн. дол. США) розкрили інформацію, пов'язану зі сталим розвитком, що видно на рисунку 1.3.

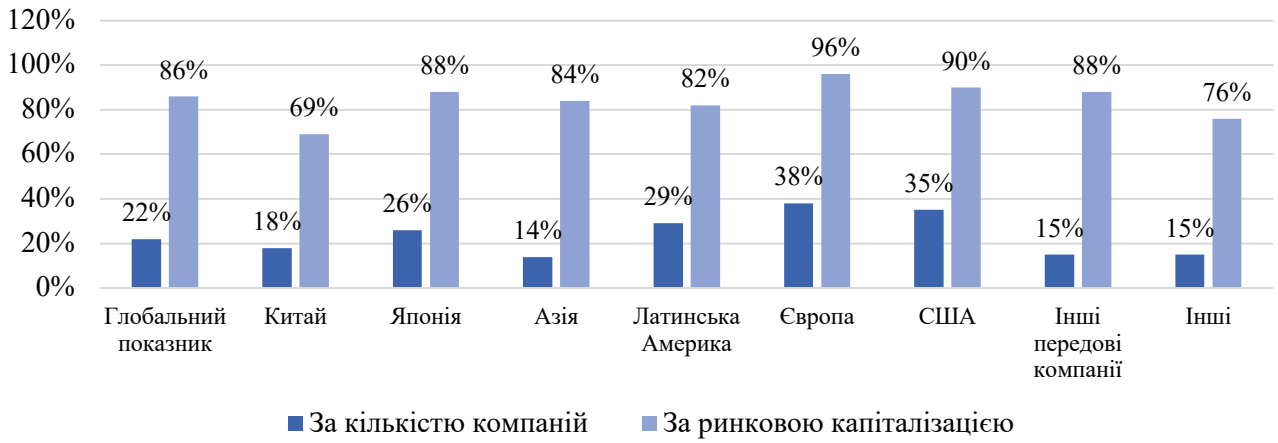

Рис. 1.3.Розкриття інформації про сталий розвиток лістинговими компаніями

Джерело: складено автором на основі [108].

Незважаючи на значний прогрес у розкритті інформації про сталий розвиток, домінуючими залишаються великі компанії. Зокрема менші компанії можуть стикатися з труднощами інтеграції ESG-стандартів та сталих практик. Також, важливим аспектом звітування є регулювання, попри те, що вибір стандартів є добровільним, вимоги для великих компаній виявляються більш жорсткими, включаючи і обов'язковість звітування, в той час як менші компанії можуть залишатися поза увагою.

Дослідження генезису звітності зі сталого розвитку свідчить про процес перетворення традиційної форми звітування через інституціональні запити щодо розкриття додаткової інформації в розрізі екологічних, соціальних компонент та управління, що зумовило виникнення нових форм та підходів до процесу корпоративного звітування. Інтегрована звітність надає більш чітке уявлення про діяльність компанії ніж фінансова, адже включає в собі розширену інформацію зважаючи на ESG-складові. Концепція інтегрованої звітності була започаткована у 2000 році разом із розробкою GRI рекомендацій з формування звітності зі сталого розвитку, що стало методологічною основою підготовки звіту, наступні ключові етапи стандартизації звітності впорядковано та наведено в табл. 1.1.

Таблиця 1.1.

Етапи регулювання звітності зі сталого розвитку

Період	*Ключові роки*	*Стандартизація*
Підготовчий етап До 2000 року	1950-1960	Виникнення концепції корпоративної соціальної відповідальності
	1976	Затвердження OECP принципів корпоративного управління
	1993	Створення системи екологічного менеджменту та аудиту
	1996	Розробка серії стандартів Міжнародної організації стандартизації, зокрема ISO 14000 (пов'язаних з управлінням навколишнім середовищем)
	1997	Запровадження GRI (Глобальна ініціатива зі звітності)
	1999	Виникнення стандартів принципів підзвітності (AA1000)
Зародження звітування 2000-2009 роки	2000	Глобальний договір ООН та створення першої версії рекомендацій GRI (G1) щодо формування звітності зі сталого розвитку; заснування першої некомерційної організації Carbon Disclouser Project (CDP) для формування компаніями екологічних даних щодо викидів парникових газів та споживання води.
	2002	Висвітлення другої версії рекомендацій GRI (G2) щодо формування звітності зі сталого розвитку
	2006	Висвітлення третьої версії рекомендацій GRI (G3) щодо формування звітності зі сталого розвитку
	2009	Створення Кодексу корпоративного управління Кінга для Південної Африки (King III)
Становлення 2010-2013 роки	2010	Створення Міжнародного комітету з інтегрованої звітності (IIRC); розробка ISO 26000, щодо соціальних аспектів та внеску у сталий розвиток
	2011	Створення Ради зі стандартів бухгалтерського обліку сталого розвитку (SASB)
	2013	Створення Міжнародного стандарту інтегрованої звітності (IIRF); висвітлення четвертої версії рекомендацій GRI (G4) щодо формування звітності зі сталого розвитку; затвердження директиви 2013/34/ЄС
Розвиток стандартизації 2014-далі	2014	Затвердження директиви 2014/95/ЄС
	2016	Створення Стандартів GRI щодо формування звітності зі сталого розвитку; удосконалення Кодексу корпоративного управління Кінга для Південної Африки (King IV)
	2017	Опубліковано структуру TCDF
	2018	Висвітлення документу ООН «Інтеграція цілей сталого розвитку до корпоративної звітності: практичне керівництво»
	2021	Створення Ради з міжнародних стандартів сталого розвитку (ISSB)
	2022	Затвердження Директиви ЄС 2022/2464 щодо корпоративної звітності зі сталого розвитку (CSRD)
	2023	Згідно з Делегованим Регламентом комісії ЄС 2023/2772 запроваджено перший набір з 12 універсальних Європейських стандартів звітності зі сталого розвитку (ESRS)
	2024	Набуття чинності IFRS S1 та IFRS S2
	2026	Затвердження Директиви ЄС 2026/470 (Omnibus I), що звужує коло суб'єктів обов'язкового звітування до підприємств

Джерело: удосконалено автором на основі [22]

Важливі зміни відбулися у 2021 році, шляхом трансформації стандартів та створення нової Ради з міжнародних стандартів сталого розвитку, що має на меті розробити глобальну базу для розкриття фінансової інформації, також ISSB підтримується країнами G7 та G20. Для розробки стандартів було використано та удосконалено деякі аспекти інтегрованого звітування CDSB, SASB, TCFD, що наведено на рис. 1.4.

Отже, концепція звітності зі сталого розвитку наразі знаходиться на етапі розвитку та широкого впровадження, як бачимо з табл. 1.1, стандартизація звітності постійно удосконалюється, наразі своєї актуальності набирають міжнародні стандарти МСФЗ S1 «Загальні вимоги до розкриття фінансової інформації, пов'язаної зі сталим розвитком» та МСФЗ S2 «Загальні вимоги до розкриття інформації, пов'язаної з кліматом» розроблені ISSB, за якими компанії починають звітуватися з 01.01.2025 року. Особливістю цих стандартів є вимога відображення інформації, яка є суттєвою та корисною для прийняття рішень разом з оцінкою впливу сталого розвитку на діяльність компанії.

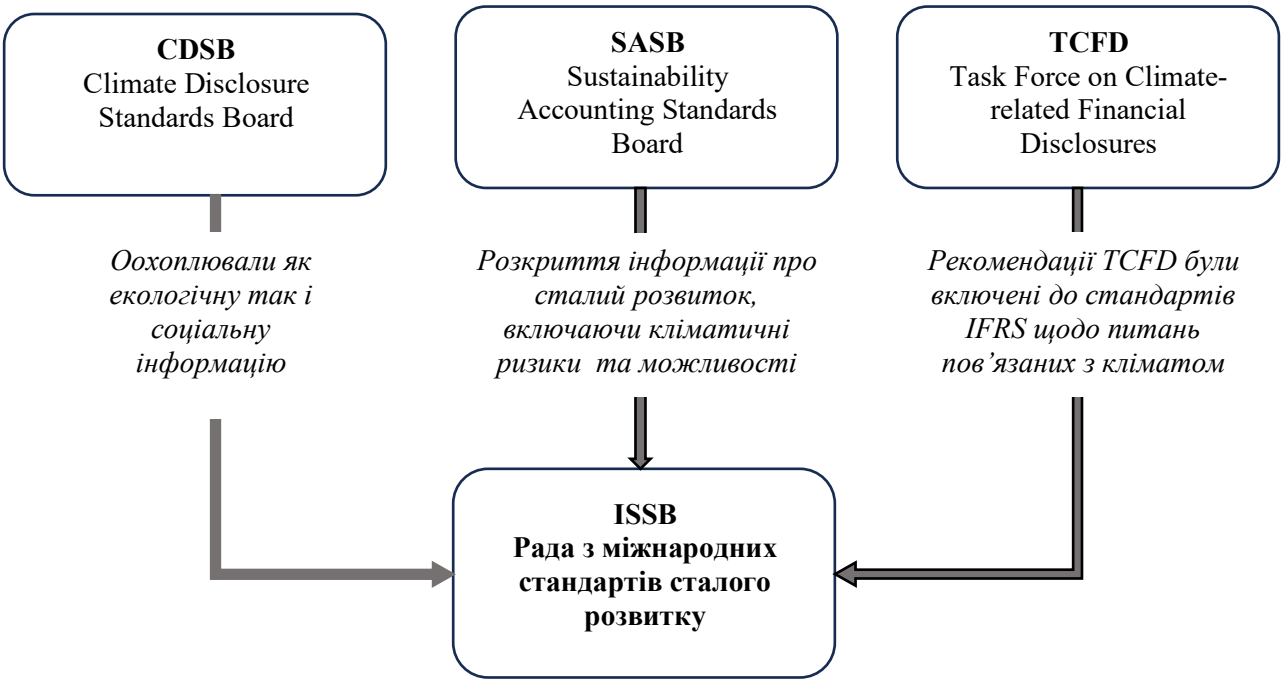

Рис. 1.4. Формування Ради з міжнародних стандартів сталого розвитку

Джерело: сформовано автором на основі [40]

Також, Європейською консультативною групою з фінансової стійкості (далі – EFRAG) у 2023 році було висвітлено дванадцять універсальних Європейських стандартів звітності зі сталого розвитку, що деталізовано на рис. 1.5.

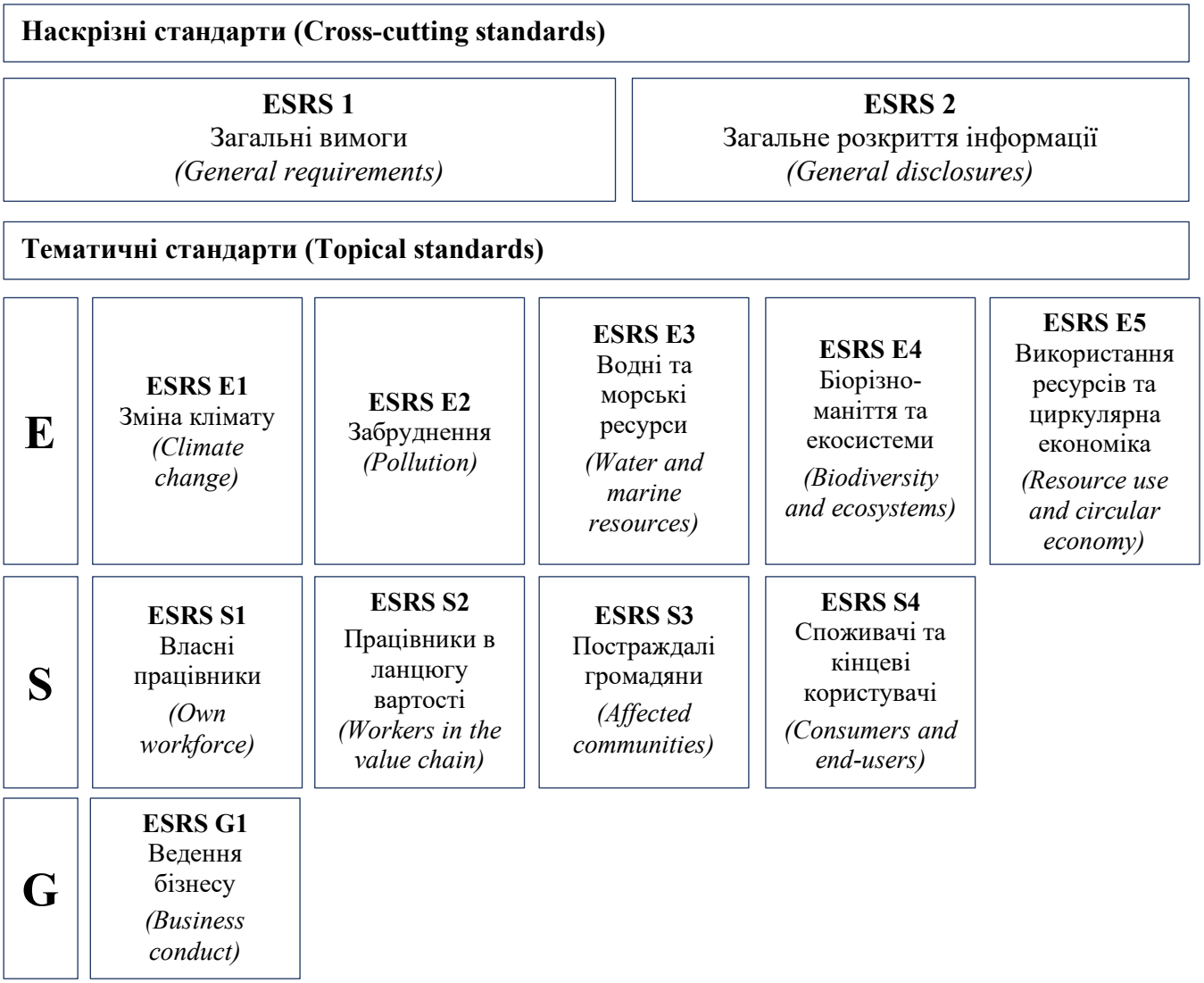

Рис. 1.5. Розкриття Європейських стандартів звітності про сталий розвиток

Джерело: сформовано автором на основі [93].

Стандарти ESRS розроблені на основі вже існуючих стандартів GRI, а також мають високий рівень узгодженості зі стандартами МСФЗ S1/ S2 та поділяються на два загальні стандарти та десять тематичних стандартів. Наразі триває розробка наступних стандартів, зокрема секторальних та стандартів для малих та середніх підприємств, орієнтованих на ринок капіталу та компаній за межами ЄС [212].

Таблиця 1.2.

Рекомендації з формування нефінансової звітності компанії

№	*Назва стандарту*	*Зміст*
1.	Глобальна ініціатива звітності *Global Reporting Initiative (GRI) [111]*	Створюють універсальну базу для будь-яких підприємств, які хочуть розкрити інформацію про вплив на сталий розвиток, зокрема за ESG-компонентами. Містить 44 наборів стандартів для 40-45 секторів з високим рівнем впливу. Має добровільний характер, спрямований на рекомендації.
2.	Міжнародні стандарти інтегрованої звітності *The International Integrated Reporting Council (IIRC) [130]*	Стандарти допомагають поєднувати фінансову та нефінансову інформацію для відображення діяльності компанії в розрізі інтегрованого звітування. Має добровільний характер.
3.	Проєкт розкриття інформації щодо викидів вуглецю *Carbon Disclosure Project (CDP) [58]*	Глобальна ініціатива, яка збирає та аналізує дані про екологічні впливи компанії, зокрема викидів парникових газів, водних ресурсів, лісових ресурсів та ін.
4.	ISO 26000 «Соціальна відповідальність» [132]	Міжнародний стандарт, що містить інформацію щодо соціальної відповідальності компанії. На відмінну від інших ISO, це керівний документ, що має на меті допомогти організаціям реалізувати соціально-відповідальні практики за сімома темами: організаційне управління, права людини, трудові відносини, середовище, чесна практика роботи, споживач, залучення та розвиток громади.
5.	ISO 14016 «Управління навколишнім середовищем» [131]	Міжнародний стандарт для систем екологічного менеджменту. Стандарт надає організаційну основу для формування звітності щодо захисту та реагування на зміну навколишнього середовища та підвищення екологічної відповідальності.

Отже, як ми можемо прослідкувати відбувається зміщення акцентів з фінансових показників на звітування за ESG-компонентами та впливу на сталий розвиток в єдиній корпоративній звітності, тому варто розглянути інші види стандартів та рекомендацій, які покликані унормувати процедуру формування звітності, що наведені в табл.1.2.

Крім того, Міжнародна організація зі стандартизації розробляє стандарти, дотримання яких є гарантією, що продукти та послуги є безпечними та надійними, а виробничі процеси побудовані на застосуванні ефективних ресурсів, які чинять мінімальний вплив на навколишнє середовище. Для потреб формування звітності зі сталого розвитку використання ISO 26000 та ISO 14016 надає методологічні

рекомендації щодо соціальної відповідальності та використанню екологічних практик [131] [132]. Застосування таких практик сприяє підвищенню прозорості та довіри до корпоративної звітності.

Отже, як ми можемо прослідкувати практики корпоративного звітування значно розширилися, включаючи описові розділи та документи, що представляють як фінансову так і нефінасову діяльність компаній, включаючи посилення уваги щодо розкриття інформації щодо екологічних, соціальних питань та управління.

Незважаючи на всі переваги формування звітності зі сталого розвитку, для компаній все ще виникає питання, що слід повідомляти. Групи стейкголдерів можуть мати різні інформаційні потреби, що вимагає диференційованого підходу до розкриття даних, звідки виникають нові виклики до компаній.

1.2. Сутність поняття «наратив» та наративної компоненти звітності

У сучасному економічному середовищі оцінка діяльності компанії виходить за межі традиційних звітів на основі фінансових показників, своєї актуальності набирає звітування зосереджене на сталих практиках корпоративного управління [85]. Звітність про сталий розвиток має на меті забезпечити розкриття такої інформації, що стає ефективним інструментом для формування корпоративної прозорості, підзвітності та відповідності суспільним цілям. Розкриваючи інформацію про стратегії сталого розвитку, місії, цінності, перспективи, прогрес в досягненні ЦСР та вплив ESG-компонент, компанії підвищують рівень легітимності та зміцнюють довіру серед стейкголдерів, тим самим підвищуючи конкурентоспроможність.

Результати емпіричних досліджень вказують на дискусійність цього процесу, крім того дослідники визначають як позитивні так і негативні аспекти. Зокрема, прослідковується зв’язок між фінансовими показниками та збалансованістю висвітлення ESG-компонент (М. Азам та ін. [49]), що свідчить про ефективність формування додаткової інформації у звітності, також відзначається

позитивний та значний вплив звітності зі сталого розвитку на покращення фінансових результатів компанії (С. Джуміта та ін. [136]). З іншого боку, С. Ннеду наголошує на високих витратах щодо впровадження систем сталого розвитку та складнощах дотримання нормативних документах [183].

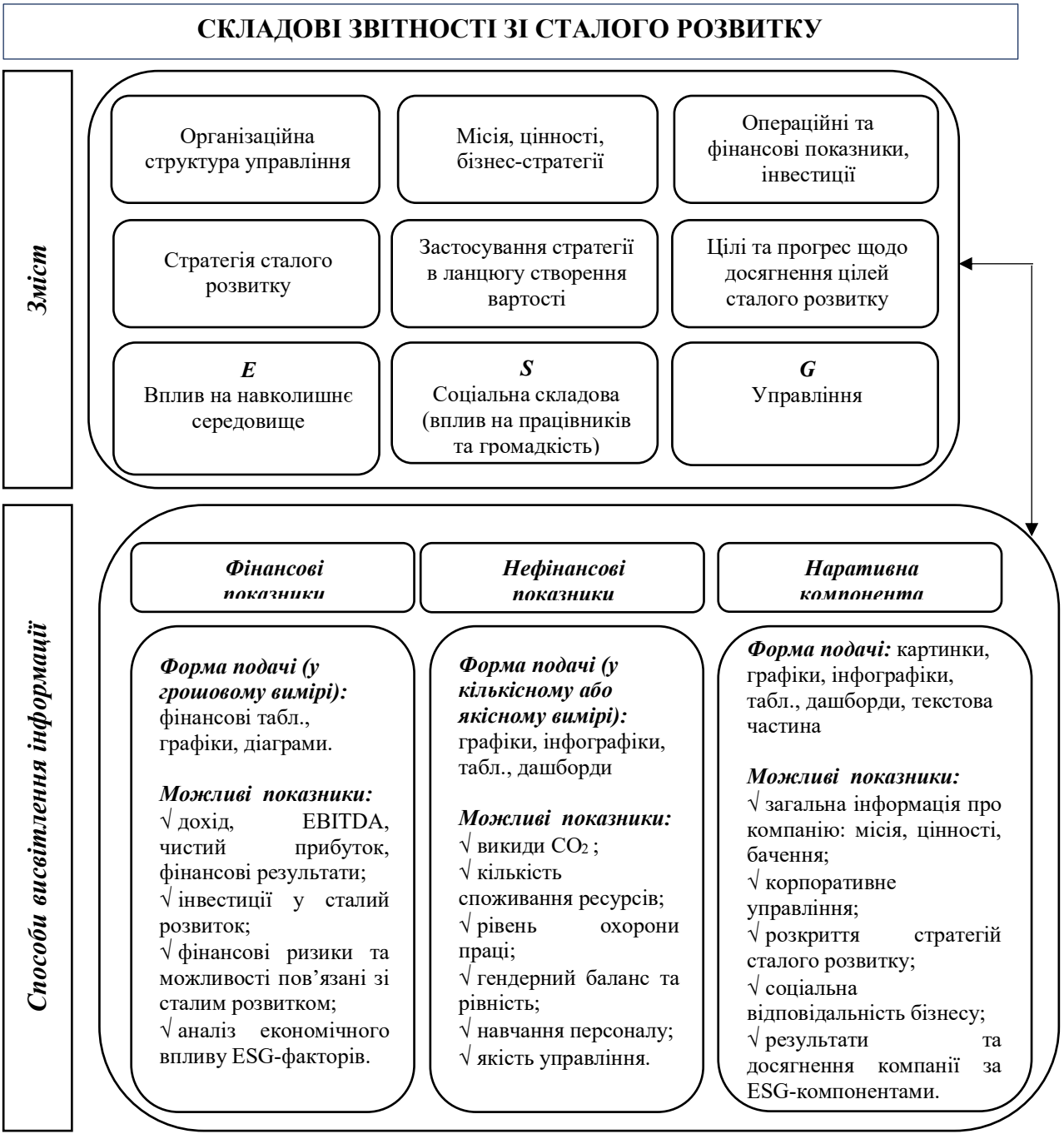

Рис. 1.6. Складові звітності зі сталого розвитку

Джерело: складено автором на основі звітів зі сталого розвитку [83] [204], [210].

З огляду на вищезазначене, варто звертати увагу на ризики, що виникають разом з формуванням такої звітності, аби позитивний ефект від висвітлення

інформації був значно вищий, аніж понесені витрати, що в свою чергу ставить виклик до компаній щодо удосконалення своєї діяльності у бік застосування соціально відповідальних та сталих практик у довгостроковій перспективі.

На основі аналізу звітів про сталий розвиток визначено, що процес формування звітності поєднує три основні способи висвітлення інформації – це механізм розкриття фінансових та нефінансових показників, посилюючи звіт наративною компонентою, що відображено на рисунку 1.6.

Збалансованість фінансової, нефінансової інформації та наративної компоненти забезпечує прозорість та повноту звітування. Наративна частина звіту допомагає створити взаємозв'язок між фінансовими та нефінансовими показниками, надаючи пояснення про досягнення цих показників, зазначаючи фактори впливу, що посприяли змінам.

Так, як наративна частина звітності зі сталого розвитку є домінуючою, варто розглянути поняття «наратив» та його використання в різних контекстах.

У сучасному науковому дискурсі поняття «наратив» є міждисциплінарним явищем, що активно використовується в різних галузях знань, зокрема у філософії, культурології, психології, політології, медіазнавстві, медицині, економіці, літературознавстві і т.д. Його інтерпретація варіюється залежно від теоретико-методологічних засад, що визначає його концептуальну багатозначність та свідчить про широке застосування. Така полісемантичність поняття вимагає комплексного дослідження, що допоможе впорядити категоріальний апарат та розмежувати функціональні особливості.

Згідно етимологічного підходу поняття «наратив» походить від латинського слова «narrare», що значить розповідати, оповідати певну історію [15]. Для більш глибшого розуміння поняття варто звернути увагу на такі дефініції як: «розуміння», «текст», «інтерпретація», «досвід».

Науковці К. Фінлі та Д.-В. Сікріс у своїх дослідженнях підіймають питання наративної теології [102], вважаючи, що богослов'я містить у собі особисті та спільні наративи для передачі релігійного досвіду, важливим є взаємозв'язок між біблійними оповідями та безпосередньо життям віруючих.

У психології спеціалісти використовують такі практики як «наративна терапія» або його ще трактують як «терапія історій», за цим підходом між клієнтом та спеціалістом проходить певна бесіда, основною метою якої є усвідомлення власного життя, цінностей, принципів, поглядів та надання можливості осмислити свою свободу та змогу вибору. Зокрема, С. Клочко [140] наводить ефективність застосування наративу для обробки та перетворення травматичних подій через власну історію, що є способом самоаналізу.

Такі підходи, вказують на те, що наратив служить не лише способом передачі інформації, а також є елементом самоаналізу на основі фактів та даних щодо діяльності компанії.

Поняття наративу у філософії розглядається як елемент дискурсійної реальності, яка забезпечує зв'язок між індивідуальним досвідом та соціокультурними спільнотами, де важливим є процес самоідентифікації та самовизначення. Г. Дьяковська [7] акцентує увагу на тому, що засобами наратії суб'єкт організовує одиничні події в одне ціле, виділяючи важливі аспекти, що дозволяє інтерпретувати події та передавати свій життєвий досвід. Так як, наратив є способом розуміння світу через оповідь, то універсальність наративного підходу можна прослідкувати у повсякденних формах оповіді, витворах культури тощо.

Наратив в історії є методом опису подій, що спирається не лише на об'єктивні закономірності історичного процесу, а й на їх інтерпретацію, виділяючи такі основні підходи як ретроспективність, перспективність, вибірковість, специфічність, комунікативність та фіктивність, що дозволяє розглядати історію як динамічний процес, орієнтуючись на образ минулого через вибір і трактування фактів, враховуючи соціальні, культурні та політичні аспекти.

Вплив наративу на суспільство та громадську думку можна прослідкувати також у медіа та політичному дискурсі. Формування колективних уявлень через підтримку певних ідей або політичних курсів, визначають основні пріоритети та напрямки, що можуть підкреслювати деякі аспекти реальності, ігноруючи інші. Такий процес може впливати як позитивно, зміцнюючи консенсус у суспільстві так і викликаючи конфлікти.

Більш широке застосування поняття наративу можна прослідкувати саме у літературознавстві, виокремивши категоріальний апарат цього процесу у таку галузь як наратологія, що було запропоновано Ц. Тодоровом у 1969 році у праці «Граматика Декамерону» [224]. У цій праці Ц. Тодоров застосовує методи структурної лінгвістики та семіотики для вивчення наративної організації твору, досліджуючи закономірності побудови розповіді та взаємозв'язку між різними рівнями тексту, зокрема дослідник вказує про те, що літературний текст можна аналізувати за аналогією принципів граматичних правил мови. Також, він доводить, що сенс у художньому творі формується не лише через його зміст, а й як спосіб організації та взаємозв'язку між текстовими елементами.

В дослідженні Н. Римар [21] виділено, що основною постаттю у наративі є наратор, тобто той хто веде розповідь, структурною одиницею наративу визначають епізод, де прослідковується взаємозв'язок між місцем, часом та дієвими особами. Додатково виділяється поняття наратеми, що визначає змістове наповнення структурних компонентів наративу та структурує події у чітку послідовність. Аналіз поняття наративу через призму наратології дає змогу дослідникам глибше зрозуміти механізми формування текстів та їх безпосередній вплив на читача. На думку К. Марчук [18] «наратив є не тільки об'єктом, а й актом, який передбачає передачу інформації з метою розважання, привернення уваги та інформування та може існувати як в усному так і у писемному мовленні за допомогою текстів, картинок, музики або витворів мистецтва». Т. Кушнірова [145] виокремлює думку наратора домінантною, що може поєднувати різні точки зору та стає тим самим «комунікативним центром», навколо якого розгортається розповідь.

Отже, з позиції наратології варто розглянути категоріально-понятійний апарат наративу та адаптації сутності понять наративної компоненти в звітність зі сталого розвитку. Перш за все варто почати з розуміння поняття «наратив». На основі проведеного дослідження використання наративу у різних галузях науки та їх особливостей, узагальнюючи, можна навести такі основні ознаки як: 1) розповідний характер, що об'єднує у собі окремі події та оповіді у логічну

структуру; 2) формування певної історію; 3) інтеграція часового виміру, що забезпечує зв'язок між минулим, теперішнім та майбутнім, 4) забезпечення соціокультурної релевантності та інтерпретованості; 5) є не лише передачею фактів, а несе у собі власні сенси та має вплив на учасників дискурсу. З цього дефініцію поняття «наратив» варто визначити як структурований спосіб репрезентації подій, що формуються через оповідь, інтегруючи у собі часові виміри та має інтерпретаційний характер.

Важливу роль у структурі наративу відіграють наратеми – це базові змістові одиниці, котрі організовують наративну компоненту як цілісну систему [20]. Адаптуючи це поняття у звітність зі сталого розвитку, на нашу думку, саме зміст звіту та підзаголовки варто вважати наратемами, які виконують функції послідовного впорядкування подій та є носіями змістового навантаження, що розкривають основну ідею викладу інформації та визначають її тематичний вектор. Отже, наратеми організовують предметно-тематичний зміст структури наративу.

Наступним етапом після формування наратем є моделювання фабули, що передбачає інтеграцію окремих наративних елементів у логічну та послідовну структуру. У своїх дослідженнях Т. Кушнірова [12] наводить поняття «фабули» як основних подій, що зображуються у творі, висвітлюючи подію, як основну одиницю фабули. Також визначаються такі характерні ознаки як: конкретність перебігу подій, послідовність викладу, причинно-наслідкові зв'язки, мотивування та присутність суб'єкту розповіді. Тому, у звітності зі сталого розвитку фабула може означати сукупність подій, що відображають стан діяльності компанії, зокрема це можуть бути висвітлення ініціатив щодо сталих практик, впровадження екологічних та соціальних заходів, розкриття інформації про вплив сталих практик на фінансові чи нефінасові показники компанії, управлінські рішення, що призвели до змін у стратегії сталого розвитку і т.д.

Водночас фабулу у звітності варто розглядати більш фактологічно, що підпорядковується меті інформування, а не художньому осмисленню. З цього випливає, що фабула інтерпретується як сукупність хронологічних подій, що відображають стан діяльності, в той час як нарація – це спосіб інтерпретації цих

подій, які розміщуються за допомогою структури звіту, визначення акцентів, стилю викладу матеріалу, фокалізації та пояснень, формуючи у користувачів інформації уявлення про результати та вплив діяльності компанії. Узагальнюючи, можна стверджувати, що нарація відповідає на питання «як, яким чином передаються події», а фабула – «що відбуваються в оповіді, які події та факти висвітлені».

З цієї точки зору висувається наступне поняття «фокалізації». Під фокалізацією загалом розуміється «кут зору» за яким передаються події. Цей термін був введений Ж. Женеттом, який викоремив три типи фокалізації [23]: нульова фокалізація (за якою наратор володіє більшим обсягом інформації, аніж інші персонажі); внутрішня фокалізація (де наратор має таку ж кількістю інформації, як і інші персонажі); зовнішня фокалізація (за якої персонаж знає більше, аніж наратор). Насамперед інструмент фокалізації у звітності визначає який обсяг інформації готові надати компанії, в цьому контексті підприємства можуть обирати, які аспекти своєї діяльності варто відображати, розставляти певні акценти щодо першочергових подій та тих, що можуть залишатися поза увагою. Ґрунтуючись на підході Ж. Женетта, інтегруючи типи фокалізації у звітність зі сталого розвитку, варто виокремити та інтерпретувати такі рівні як:

– *Нульова фокалізація.* У цьому випадку компанія надає розгорнуту інформацію про свою діяльністю, виходячи за межі того, що може бути доступним стейкголдерам;

– *Внутрішня фокалізація.* Визначає такий обсяг розкриття інформації, який може бути доступним для стейкголдерів в достатньому обсязі, не приховуючи факти діяльності, однак в рамках внутрішніх обмежень, таких як політики конфіденційності, комерційна таємниця, юридичні або стратегічні рішення;

– *Зовнішня фокалізація.* За цим рівнем фокалізації наратор надає менше інформації, яку можуть потенційно мати користувачі, що свідчить про приховування певних фактів щодо впливу для збереження конкурентних переваг або уникнення публічного розголосу у звітності.

Отже, логічно випливає, що рівень прозорості висвітленої інформації можна пов’язати з рівнем фокалізації структури наративу.

Як бачимо з попередніх міркувань, виникає потреба у визначені ключових учасників процесу наративної взаємодії. Звідси виникає поняття «наратор», яке у звітності представлено підприємством, що формує опис своєї діяльності, причому «автор» звітності та наратор в даному контексті є ототожнюючими поняттями. В свою чергу користувачів звітності (стейкголдерів, інвесторів, кредиторів, державних органів, споживачів, громадські організації, постачальників, науковців, аналітиків тощо) надалі будемо вважати реципієнтами.

До реципієнтів відноситься широке коло стейкголдерів, а тому змінюються підходи до формування такої інформації. Якщо фінансова звітність містить у собі сталу професійну лексику, набір показників, стандартизовані форми, то у звітності зі сталого розвитку підхід до викладу інформації формується абсолютно навпаки. Для того, щоб інформація була доступною для всіх груп реципієнтів в наративній компоненті з'являються інтерпретаційні візуальні та графічні об'єкти, кольорове забарвлення, типографічні акценти, інфографіка, табл., діаграми, схеми, фотографії, анімаційні та інтерактивні елементи. Все це створює емоційне забарвлення, яке впливає на сприйняття інформації та формує певні асоціації.

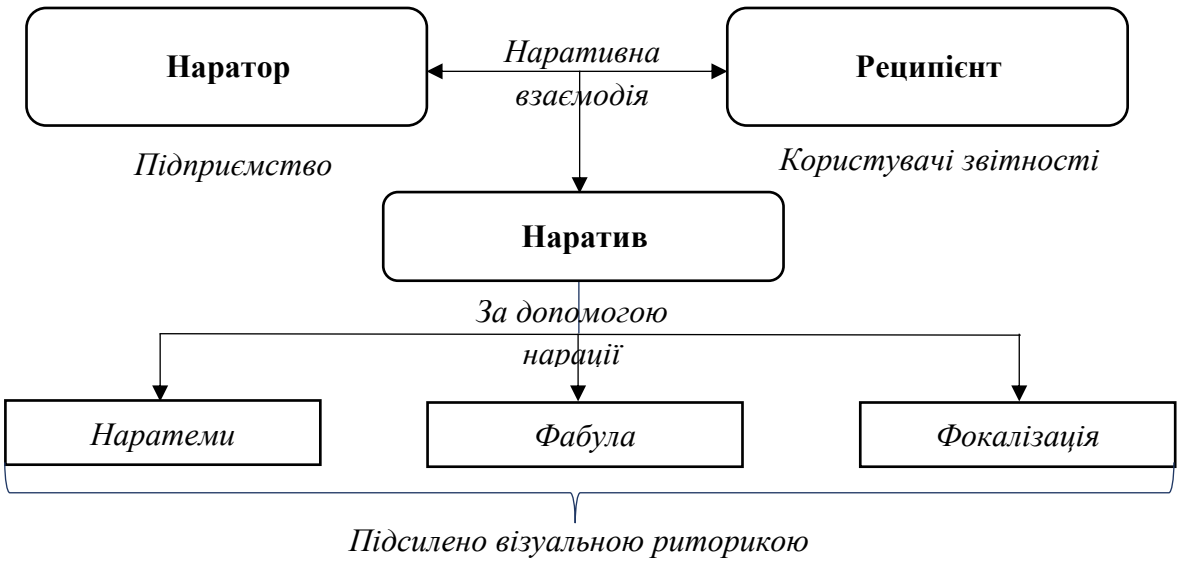

Рис. 1.7. Формування наративної компоненти у звітності зі сталого розвитку

Джерело: власна розробка автора.

Підсумовуючи, варто з’ясувати зв’язки, які виникають в процесі взаємодії наведених вище елементів, що наведено на рисунку 1.7.

Загалом, наративна компонента звітності або наратив звітності – це узагальнена структура викладу інформації у звітності, яка створює наративну взаємодію, тобто зв’язок між наратором (підприємством) та реципієнтами (користувачами звітності). Наратив за допомогою нарації, яка виконує роль організаційного елемента та є способом інтерпретації інформації, формує цілісну систему викладу матеріалу, що поєднує в собі такі елементи як наратеми (зміст, основні розділи, підтеми), фабулу (логічний виклад фактів та подій) та фокалізацію (рівень розкриття фактів та даних), все це посилюється використанням візуальної риторики, застосовуючи інфографіку, дашборди, кольорові елементи, картинки, символи, графіки, табл. і т.д.

Необхідно розглянути також відмінності між інтегрованою, нефінансовою звітністю та звітністю зі сталого розвитку. Як зазначає К. Безверхий [2] нефінансова звітність є складовою інтегрованої звітності, що розкриває інформацію щодо економічних, соціальних та екологічних показників, які містять якісні та кількісні показники. Н. Єршова [8] виділяє ідею інтегрованої звітності, що трактується як встановлення взаємозв’язку між результатами діяльності компанії та її наслідками для розуміння яким чином досягається економічне «благополуччя» або «неблагополуччя» компанії. За її допомогою компанія здатна встановити взаємозв’язок між капіталами (фінансового, виробничого, інтелектуального, природного, соціального) та визначити можливість впливу на них.

Отже, виходячи з цього підходу, звітність зі сталого розвитку не може бути ототожнена з інтегрованим звітом, оскільки вона ґрунтується на відмінних підходах структурування та висвітлення інформації.

В свою чергу, нефінансові звіти можуть мати різні інтерпретації, наприклад:

– звіт про корпоративну соціальну відповідальність [141] відображає вплив діяльності компанії у сфері соціальної відповідальності, взаємодії з громадськість, благодійністю, підтримки працівників;

– звіт про корпоративне управління страховика [10] розкриває сутність управління ризиками страхових компаній, заходи впливу, застосовані органами державної влади до страховика, висвітлення розміру винагороди, інформацію про захист прав споживачів фінансових послуг та корпоративного управління;

–звіт про управління [11] містить інформацію про організаційну структуру, стратегію та цілі, результати діяльності, екологічні та соціальні аспекти діяльності, ризики, дослідження та інновації, перспективи розвитку, зокрема містить як фінансову так і нефінансову інформацію;

–звіт про захист прав людини [127] складається з метою оцінки потенційно позитивного та негативного впливу на права людини та управління ризиками;

– звіт про різноманітність та інклюзію [109] включає опис ініціатив в галузі інклюзивної культури, зокрема забезпечення рівних можливостей, підтримки різноманітності, гендерної рівності, інклюзії осіб з інвалідністю;

–звіт про дотримання етичних принципів [94] описує виконання зобов’язань щодо відповідальності та етичної діяльності у всіх аспектах ведення бізнесу.

Для систематизації складного та багаторівневого інформаційного простору, який охоплює сучасний процес звітування, варто розмежовувати методологію складання кожного виду звітності. Для візуалізації основних вимог розроблено тривимірну модель куба звітностей (далі – «Модель куба»), що наведено на рисунку 1.8.

Вона дозволяє чітко позиціонувати різні типи розкриття облікової інформації на перетині трьох ключових вимірів. Кожен вимір «Моделі куба» складається з двох протилежних категорій, а вісім утворених сегментів (площини кубів від a до d_1) представляють повну матрицю можливих форм корпоративного розкриття інформації.

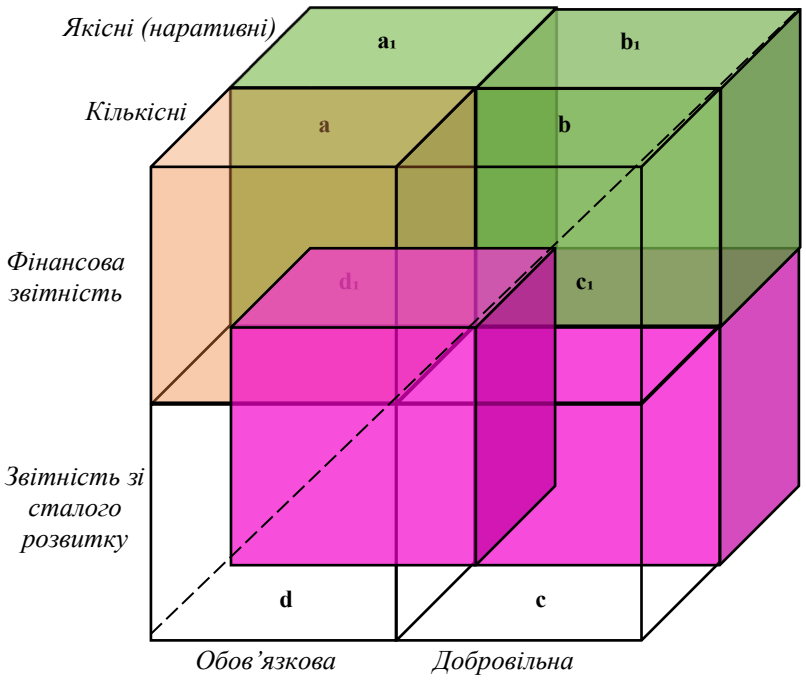

Рис. 1.8. Тривимірна «Модель куба» для визначення місця різних видів звітностей в системі корпоративного звітування підприємства

Примітка: якісна (наративна) компонента – площини кубів a_1, b_1, c_1, d_1; кількісні показники – площини кубів a, b, c та d; фінансова звітність – куб a; примітки до фінансової звітності – куб a_1, звітність зі сталого розвитку – площини кубів c, d, d_1, c_1; обов'язкова складова –площини кубів a, a_1, d та d_1; добровільна складова – площини кубів c, b, b_1,c_1.

Джерело: власна розробка автора.

Якісні показники (площини кубів a_1, b_1, c_1, d_1) охоплюють описи, стратегічні напрямки, політики, оцінку ризиків та примітки, які характеризують нефінансовий аспект діяльності підприємства, в свою чергу кількісні показники (площини куба a, b, c та d) відображають числові дані та метрики, що вказують на кількісну оцінку результатів діяльності. Регуляторний статус визначає, чи є інформація предметом розкриття відповідно до законодавства, де обов'язкова складова (площини кубів a, a_1, d та d_1) містить дані, формування яких передбачено нормативними актами, тоді як добровільна складова (площини кубів c, b, b_1, c_1) включає інформацію, що розкривається за ініціативою компанії. Компоненти звітності дозволяють класифікувати інформацію за змістовним фокусом, де фінансова складова

(площини кубів a) відображає облікові та фінансові результати, тоді як звітність зі сталого розвитку (площини кубів c, c_1, d_1, d) описує стратегію, ризики, управлінські практики та вплив на основі ESG-факторів та досягненням цілей сталого розвитку.

Таким чином, місце наративної компоненти – це контекстуальна основа для всієї нефінансової звітності. Вона надає пояснення, стратегічне обґрунтування та описову частину для кількісних показників, наприклад сталого розвитку та є інструментом для демонстрації управлінських підходів до ESG-факторів. Тому дослідження наративної компоненти звітності, зі сталого розвитку розміщується в площині c_1, d_1.

Згідно з моделлю, звітність зі сталого розвитку займає площину (d, c, d_1 і c_1 (якщо добровільна, то – площина куба c та c_1, якщо обов'язкова до формування – площина куба d та d_1, якщо розглядаються обидва регуляторні статуси – куби c, c_1, d та d_1), що охоплюють кількісні показники, наративну компоненту, охоплюючи обов'язкову чи добровільну форму розкриття інформації. Простір звітування компаній зі сталого розвитку активно розширюється під впливом глобальних регуляторних змін. Одним з каталізаторів цього процесу є впровадження нормативного регулювання у сфері звітності зі сталого розвитку, наприклад, Директива ЄС про корпоративну звітність зі сталого розвитку, що перетворює нефінансову звітність на обов'язковий процес.

За такими принципами деталізовано інформацію в табл. 1.3 за формуванням та місцем звітності.

Таблиця 1.3

Матриця класифікації звітності

№	*Тип звітності*	*Формування кубами*	*Обґрунтування*
1	*2*	*3*	*4*
1.	Фінансова звітність (Ф №1, 2,3,4,5)	Площа куба a	*Вимір: кількісний, обов'язковий, фінансовий.* Фінансова звітність відображає стан та результати діяльності компанії через числові фінансові метрики та є обов'язковою згідно ЗУ.
2.	Примітки до фінансової звітності	Площа куба a_1	*Вимір: якісний, обов'язковий.* Примітки є обов'язковим елементом фінансової звітності, проте їхня функція не в наданні базових числових даних, а у забезпеченні якісного виміру, який є необхідним для коректної інтерпретації кількісних та фінансових показників.

Продовження табл. 1.3.

1	*2*	*3*	*4*
3.	Звітність зі сталого розвитку	Площа кубів d, c, d_1, c_1	*Вимір: якісний, наративний, обов'язковий або добровільний.* Охоплює розкриття політик, стратегій, ризиків та управління за ESG-компонентами, досягнення цілей сталого розвитку, що є наративною компонентою. Площина куба c_1 включає звітування наприклад за стандартами GRI/SASB та є добровільною ініціативою, площина куба d_1 є результатом запровадження наприклад Директиви CSRD), що створює вимогу до обов'язковості складання.
4.	Інтегрована звітність	Площа кубів a, a_1, b, b_1, c, c_1, d_1, d	*Вимір: кількісний, фінансовий, якісний, наративний, добровільний.* Базується на холістичному підході шести капіталів, є добровільною та охоплює нефінансові аспекти для пояснення створення цінності у часі. Формат звітності поєднує елементи фінансової звітності з кількісними та якісними показниками нефінансових капіталів, а також включає добровільно розкриті дані,
5.	Звіт про управління (українських компаній)	Обов'язковий – Площа кубів a,a_1,d_1,d; Добровільний – Площа кубів c, c_1, b, b_1	*Вимір: фінансовий, якісний, кількісний, обов'язковий, добровільний.* Такий формат звітності забезпечує узгодженість фінансових показників із нефінансовими аспектами, відображає взаємозв'язок між ресурсами, стратегією, ризиками та результатами, незважаючи на висвітлення нефінансових якісних аспектів діяльності, наративна компонента такої звітності залишається на низькому рівні.
6.	Звітність про викиди в атмосферне повітря в Україні	Площа кубів d, d_1	*Вимір: кількісний, якісний, обов'язковий.* Формується як складова екологічної звітності підприємств, відображає інтеграцію кількісних, якісних показників та обов'язковість складання. Така звітність поєднує офіційно регламентовані показники з додатковими аналітичними даними, що розкривають масштаби, динаміку та ефективність заходів щодо скорочення викидів, сприяючи формуванню комплексного уявлення про екологічну відповідальність суб'єктів господарювання.

Джерело: власна розробка автора.

Отже, можна зробити висновок, що у сучасному бізнес-середовищі все більше уваги звертається на прозорість та відповідальність компаній. Тому наративна компонента стає спеціалізованим інструментом для деталізації діяльності. Аналізуючи форми звітності, можна констатувати, що кожен з них містить наративну компоненту, тому запропонований вище категоріально-понятійний апарат дозволяє адаптувати визначені поняття і до різних типів нефінансової звітності.

1.3. Актуальні тенденції наукових досліджень звітності зі сталого розвитку

Проблематика формування звітності зі сталого розвитку є предметом активних досліджень як вітчизняних, так і зарубіжних науковців, що свідчить про важливість звітності як інструмента підвищення прозорості діяльності компаній, зміцнення довіри стейкголдерів та інтеграції принципів сталого розвитку у корпоративне управління.

Розгляд попередніх та релевантних наукових праць є необхідним етапом у межах дослідницької діяльності, незалежно від її предметної галузі. Огляд літератури виконує ключову функцію в процесі наукового пізнання, що передбачає глибокий аналіз та синтез існуючих наукових джерел, сприяє виявленню прогалин та допомагає у формування дослідницьких питань для подальшого вивчення і розробки рекомендацій.

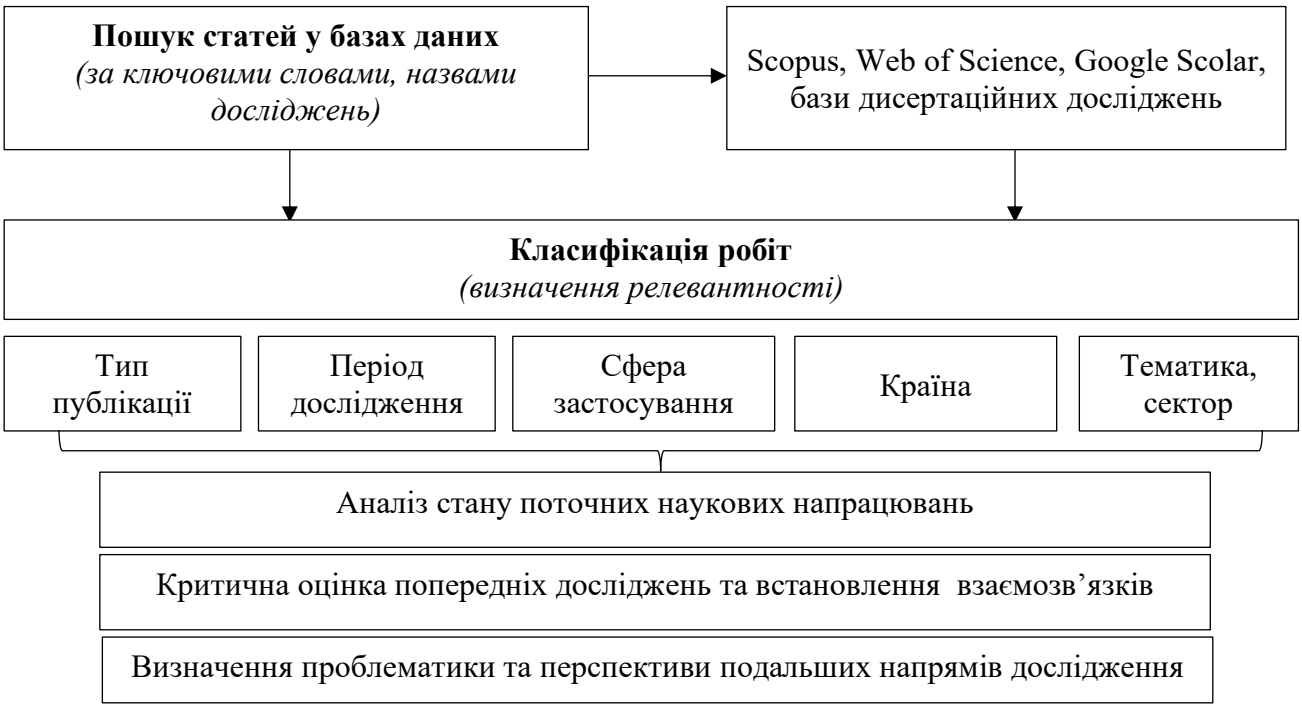

Рис. 1.9. Методологія дослідження огляду літератури

Джерело: власна розробка автора.

Як зазначає Г. Снайдер [206] огляд літератури є ефективним способом збору інформації, щоб висвітлити докази на метарівні та виявити області, в яких потрібні додаткові дослідження, що є важливим компонентом створення теоретичних основ та побудови концептуальних моделей, проте авторка також виділяє і проблематику проведення оглядових досліджень, так як існує висока ймовірність того, що науковці будують свої дослідження на хибних припущеннях, вибірково ставляться до доказів та стикаються зі складністю оцінки рівня внеску таких досліджень. Тому під час проведення систематичного огляду літератури варто дотримуватися таких етапів як: 1) розробка плану літературного огляду; 2) проведення огляду; 3) аналіз та 4) висвітлення результатів, що графічно відображено на рис. 1.9.

Щодо першого етапу доцільним є визначення основної тематики дослідження, такими поняттями будуть слугувати «наративна компонента звітності зі сталого розвитку» та безпосередньо «звітність зі сталого розвитку», таким чином це охопить найбільш релевантні наукові джерела, ключові поняття, термінологію, формування дослідницьких питань, які в подальшому будуть слугувати основою для проведення дослідження. Цей етап також включає в себе визначення критеріїв включення та виключення джерел, вибір часових меж, типів джерел (дисертаційні дослідження, наукові статті, звіти міжнародних організацій, аналітичні огляди тощо), а також бази даних та пошукові платформи (зокрема буде використано такі наукометричні бази такі як: Scopus, Web of Science, Google Scholar).

У межах дослідження поняття «наративної компоненти звітності зі сталого розвитку» варто зосередитися на застосуванні методів фіксації, класифікації та узагальнення відібраного матеріалу з урахуванням специфіки як підходів до формування звітності зі сталого розвитку, так і ролі наративних елементів у комунікації з користувачами інформації. Саме фіксація результатів дослідження допоможе оцінити та визначити поняття «наратив», відмінності в класифікації звітності (зокрема фінансової, нефінансової, інтегрованої звітності), якість розкриття інформації, визначення проблематики питань у дослідженні сталого розвитку. Узагальнення результатів дослідження буде спрямоване на визначення домінуючих теоретичних позиціях, застосуванні та впливу теоретичного підґрунтя

(наприклад теорій інституційної, заінтересованих сторін, легітимності) на формування звітності, визначення поля наукових дискусій щодо ролі наративної компоненти у забезпеченні та посиленні прозорості діяльності компаній, окреслено міждисциплінарні підходи та оцінка впливу на забезпечення корпоративної соціальної відповідальності, довіру користувачів та реалізацію принципів сталого розвитку.

Актуальність питань сталого розвитку зумовлює зростаючий суспільний інтерес до цієї тематики, що простежується через динаміку пошукової активності в цифровому середовищі, що наведено на рис. 1.10.

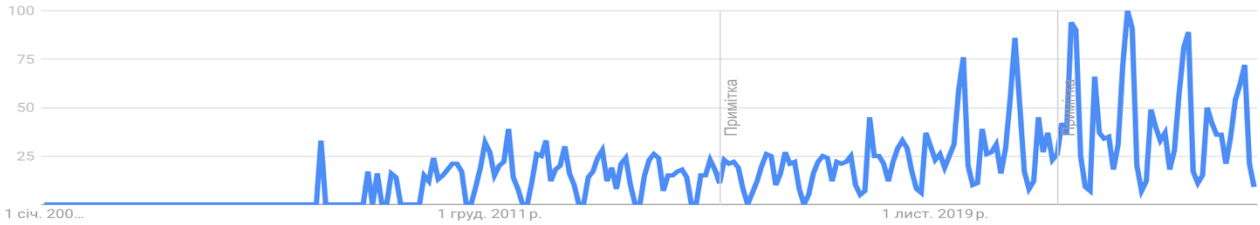

Рис. 1.10. Тенденція використання поняття «сталий розвиток» за пошуковим запитом

Джерело: на основі Google Trends.

Представлено результати аналізу за допомогою «Google Trends», який відображає зміни глобального інтересу користувачів інтернету до терміну «сталий розвиток» у період з 2004 року до середини 2025 року. На початковому етапі (2004-2015р.) інтерес до поняття сталого розвитку залишався стабільно низьким, із поодинокими коливаннями, що свідчить про обмежене поширення терміну у публічному та академічному дискурсі, проте починаючи з 2016 року, після прийняття оновлених Цілей сталого розвитку, спостерігається поступове зростання зацікавленості, яке виявляється у вигляді регулярних піків пошукової активності. З 2019 року ця динаміка посилюється, відображаючи періодичну хвильову структуру, що корелює з етапами публікації нефінансової звітності та її зростаючою популярністю, прийняттям регуляторних актів та проведенням міжнародних самітів зі сталого розвитку. Особливої уваги заслуговує період останніх років, упродовж якого інтерес до сталого розвитку демонструє стабільно

високий рівень, що відображає інтеграцію принципів сталості в публічні сектори, бізнес-стратегії та комунікаційні практики компаній, зокрема через впровадження стандартів звітності щодо нефінансових аспектів діяльності.

Проведення огляду літератури варто почати з результатів дисертаційних досліджень, які становлять важливе джерело первинної наукової інформації, яка є систематизованою за предметною областю такого дослідження, відображає сучасний стан розробки проблематики, а також містить апробовані методичні підходи. В табл. 1.4 систематизовано дисертації присвячені питанням обліку та звітності, незважаючи на відмінності у формулюваннях тем, усі вони мають спільну концептуальну основу – дослідження облікового, аналітичного, контрольного або методологічного забезпечення звітності, що розкриває нефінансові аспекти діяльності та звітування підприємств. Така вибірка сформована на основі змістовної близькості тем до поняття звітності зі сталого розвитку, що визначає основний вектор дисертаційного пошуку. Тим самим була проведена кластеризація за різними напрямками, яка відображає логічну структуризацію наукових підходів до розкриття нефінансової інформації залежно від обраного об'єкта або аспекту дослідження.

Таблиця 1.4.

Еволюція наукових підходів до сталого розвитку та різновиду нефінансової звітності в дисертаційних дослідженнях за обліковими спеціальностями

№	*Рік*	*ПІБ*	*Назва дисертаційного дослідження*
1	*2*	*3*	*4*
		Звітність зі сталого розвитку	
1.	2018	Макаренко Інна Олександрівна	Конвергентна стейкхолдерська модель обліку, звітності та аудиту в умовах сталого розвитку
2.	2016	Баришнікова Олена Миколаївна	Формування, облікове забезпечення та верифікація звітності сталого розвитку підприємств
		ESG-звітність	
1.	2025	Селецька Дар'я Олегівна	Облікове забезпечення формування ESG-звітності
		Інтегрована звітність	
1.	2025	Безверхий Костянтин Вікторович	Інтегрована звітність корпоративних підприємств
2.	2025	Баранова Юлія Геннадіївна	Інтегрована звітність агропідприємств та контроль її достовірності

Продовження табл. 1.4.

1	*2*	*3*	*4*
3.	2023	Шевчук Наталія Станіславівна	Інтегрована звітність в управлінні аграрними підприємствами
4.	2021	Прозоров Денис Вікторович	Обліково-аналітичне забезпечення формування інтегрованої звітності підприємств
5.	2020	Куцик Петро Олексійович	Інтегровані системи обліку і звітності в корпоративному управлінні: теорія, методологія, організація
6.	2019	Макаренко Віта Юріївна	Організаційно-методичне забезпечення формування інтегрованої звітності
7.	2018	Нестеренко Оксана Олександрівна	Методологія та організація формування інтегрованої звітності
8.	2016	Кузіна Руслана Віліївна	Формування системи корпоративної звітності: теорія, методологія та організація
Сталий розвиток			
1.	2021	Людвенко Дмитро Віталійович	Обліково-інформаційне забезпечення сталого розвитку тваринництва: теорія, методологія, практика
2.	2021	Дядюн Олена Олександрівна	Облік і аудит нематеріальних активів підприємств в умовах сталого розвитку
3.	2021	Жолобецька Марина Борисівна	Організація бухгалтерського обліку як передумова забезпечення сталого розвитку підприємства
4.	2019	Сокіл Олег Григорійович	Обліково-аналітичне забезпечення сталого розвитку аграрного підприємництва: теорія, методологія, практика
5.	2018	Будько Оксана Володимирівна	Система обліково-аналітичного забезпечення сталого розвитку організації
6.	2017	Тарасова Тетяна Олексіївна	Обліково-аналітичне забезпечення управління сталим розвитком підприємств торгівлі
Публічна звітність			
1.	2016	Пилипенко Любомир Миколайович	Система публічної звітності корпорацій в умовах постіндустріальної економіки

Джерело: узагальнено автором на основі [178].

Кількісна динаміка досліджень висвітлює зростання наукового інтересу до різних векторів нефінансового звітування. Якщо у 2016-2017 роках переважали загальні підходи до сталого розвитку в обліку та формуванню звітності, то з 2018 року починають з’являтися дослідження, присвячені інтегрованій звітності, при тому пік активності припадає на 2020-2025 роки, коли дослідники звертаються до більш специфічних аспектів таких як верифікації нефінансової звітності, облік ESG-показників, контроль достовірності нефінансової інформації і т.д., що свідчить про поступовий перехід від загальнотеоретичних підходів до конкретних методологічних рішень щодо інтеграції нефінансової звітності у систему

корпоративного управління, які формувалися спираючись на глобальні тренди, зокрема впровадженням стандартів GRI, SASB, IFRS, CSRD тощо.

В дослідженні І. Макаренко [17] висвітлено відмінності між видами звітності, зокрема звітність зі сталого розвитку не ототожнюється з інтегрованою звітністю, а трактується як окрема концепція, що охоплює розкриття нефінансової інформації за ESG-критеріями і Цілями сталого розвитку та висвітлює найбільш суттєві для стейкголдерів фінансові і нефінансові параметри діяльності компанії, що дає можливість підтвердити концептуальну відмінність щодо формування та методики складання окремих компонент звітності зі сталого розвитку від інших форм звітування, зокрема авторка вважає, що методологічне підґрунтя обліково-аналітичного забезпечення сталого розвитку компаній формують мультистейкголдерський підхід, теорія звітності багатоцільового призначення та комунікаційна теорія. Суттєву увагу приділено конвергентній стекголдерській моделі, а саме формуванню нової моделі обліку, звітності та аудиту, що враховує інформаційні запити стейкголдерів, сучасні інновації у звітності (XBRL, реальний час, Big Data, GRI) та актуарний підхід (поєднання соціального, екологічного, фінансового та управлінського обліку за видами капіталу та вартості). Представлено структурно-логічну схему картування та пріоритизації запитів стейкголдерів на основі GRI-індикаторів та Цілей сталого розвитку, що визначено як важливий методичний інструмент для побудови ефективної нефінансової звітності, та виділено два інформаційні контури: класифікація та комунікація. Емпірично доведено, що транспарентність нефінансової звітності позитивно впливає на фінансову ефективність компанії. Показано, що достовірність звітності зі сталого розвитку потребує незалежного підтвердження та запропоновано дескриптивну модель оцінки правового середовища для верифікації такої звітності, розглянуто стан та конкуренцію на ринку аудиторських послуг як умову її забезпечення.

Дисертаційне дослідження І. Баришнікової [1] розглядає звітність зі сталого розвитку як новий механізм оприлюднення інформації про діяльність компанії, також авторка вважає, що звітність може бути як інтегрована в систему

бухгалтерського обліку, так і функціонувати поза нею, що залежить від наповненості показниками та вимогами щодо забезпечення сталого розвитку. Таке трактування доводить проблематику невизначеності щодо висвітленої інформації у звітності. Авторка пропонує набір показників в розрізі економічної, екологічної та соціальної складових, що дозволило б забезпечити релевантність та порівнянність нефінансової інформації, наголошуючи, що відсутність чіткого механізму формування та облікового забезпечення звітності зі сталого розвитку призводить до неповноти інформації, прихованню реальних фактів, послабленню довіри користувачів та недостатньої управлінської ефективності. Важливим аспектом авторка виділяє верифікацію звітності, що є необхідною умовою для забезпечення достовірності, об'єктивності та підзвітності розкритої інформації, особливу увагу приділено моделі внутрішнього аудиту, що передбачає оцінку якості нефінансової звітності за визначеними критеріями та можливість присвоєння рейтингу достовірності.

Таким чином, наведені дисертаційні дослідження підтверджують стале зростання академічного інтересу до розвитку облікових підходів у сфері нефінансової звітності та окреслюють наукове підґрунтя для подальших досліджень у цьому напрямі, які доцільно спрямовувати на вирішення ряду актуальних теоретико-методологічних та прикладних проблем. Насамперед потребує наукового обґрунтування інтеграція звітності зі сталого розвитку в національну систему бухгалтерського обліку з урахуванням нормативних вимог, специфіки НП(С)БО, впровадження та використання міжнародних стандартів нефінансової звітності, не менш важливим є розробка галузевих моделей формування звітності, адаптованих до особливостей діяльності підприємств (наприклад аграрного, промислового, ІТ-сектору, державного управління і т.д). Окремої уваги потребує ідентифікація кількісних та якісних показників, що відображають соціальну, екологічну та управлінську результативність, а також формування механізмів їх облікового відображення. Актуальним є також наукове обґрунтування концепції аудиту та верифікації звітності сталого розвитку як окремого інституту забезпечення достовірності нефінансової інформації, крім того,

важливим науковим завданням є аналіз залежності між якістю звітності сталого розвитку та економічною ефективністю підприємств, а також вивчення сприйняття звітності різними групами стейкголдерів як чинника формування соціального капіталу та репутаційної цінності бізнесу.

Невизначеним аспектом залишається питання наративної компоненти звітності сталого розвитку, що є інструментом розкриття нефінансової інформації у формі текстових пояснень, описів стратегій, управлінських підходів, ризиків та соціального впливу діяльності підприємства. У більшості досліджень акцент зміщено переважно на визначення кількісних показників, що відповідають вимогам стандартів GRI або ESG-індикаторів, а також на методичні підходи до їх облікового забезпечення, структурування та узагальнення, при цьому якість, логіка побудови, повнота та послідовність саме наративного наповнення звітів залишаються поза увагою дослідників або розглядаються лише побіжно. Ігнорування цього аспекту знижує аналітичну цінність звітності, оскільки саме наратив дозволяє інтерпретувати числові дані у стратегічному відображенні, розкрити зв'язки між нефінансовими і фінансовими результатами, а також забезпечити прозору комунікацію зі стекйголдерами. У зв'язку з цим постає необхідність поглибленого наукового осмислення ролі, структури та критеріїв якісного представлення наративної інформації у звітності зі сталого розвитку, з урахуванням вимог міжнародних практик та очікувань стейкголдерів.

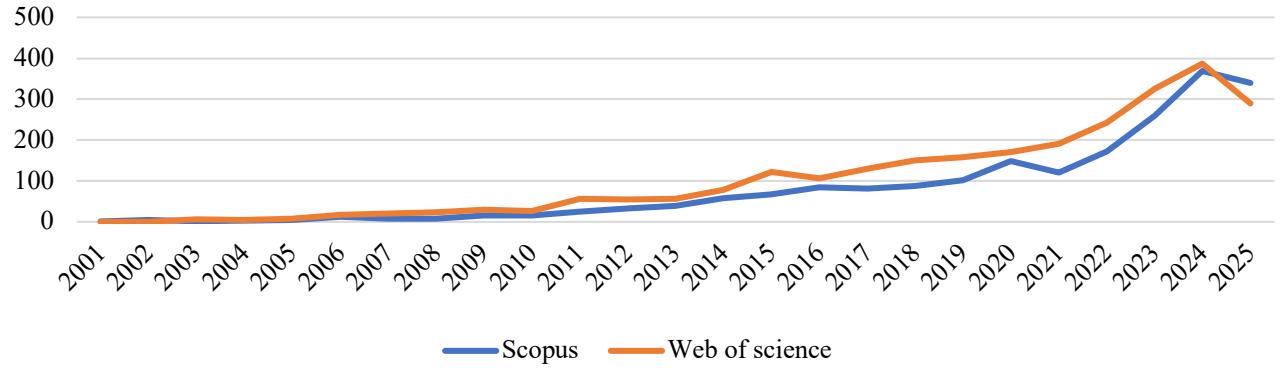

Рис. 1.11. Кількість наукових публікацій у наукометричних базах Scopus та Web of Science за тематикою «звітність зі сталого розвитку»

Джерело: сформовано автором на основі Scopus та Web of Science.

Аналіз динаміки публікацій у наукометричних базах, що відображено на рис. 1.11 підтверджує зростання наукового інтересу до тематики звітності зі сталого розвитку. Загалом було проаналізовано найбільш релевантні публікації у Scopus – 2061 праць та Web of Science – 2795 досліджень. Початковий період (2001-2010 роки) характеризується низьким рівнем публікаційної активності, що пояснюється формуванням самої концепції сталого розвитку та обмеженою практикою формування такої звітності. Починаючи з 2011 року, фіксується поступове й постійне зростання кількості досліджень, що відображає посилення ролі сталого розвитку, зокрема у зв'язку з впровадженням ЦСР та розвитком стандартів щодо складання звітності зі сталого розвитку. Особливо стрімке зростання відбувається у період 2020-2024 років, що пов'язано з глобальним поширенням ESG-підходів, зростанням запитів щодо нефінансової інформації з боку стейкголдерів, посиленням нормативних вимог до прозорості бізнесу та формуванню такої звітності, а також впливом пандемії COVID-19, яка актуалізувала та посилила питання сталості компаній до соціальних та екологічних аспектів діяльності компаній.

На основі вибірки найбільш релевантних наукових досліджень у наукометричній базі Scopus було проведено візуалізація мережевого аналізу ключових слів, що наведено на рис. 1.12 за тематикою «звітність зі сталого розвитку» та розділено за відповідними кластерами.

Як ми можемо прослідкувати центральним поняттям проведеного аналізу, яке об'єднує всі інші вузли є саме «sustainability report», що свідчить про його роль як основного фокусу досліджень. В той час найбільш вираженим кластером є червоний, який характеризується теоретико-методологічними аспектами звітності зі сталого розвитку та представлений такими термінами як: «approach», «perspective», «accountability», «development», «organization», «gap», «challenge», такі взаємозв'язки вказують на домінування інтересу науковців до виявлення теоретичних прогалин, пошуку проблематики, розвитку підходів, формування концепцій щодо звітування компаній та інтеграцію сталих практик у корпоративну стратегію підприємства.

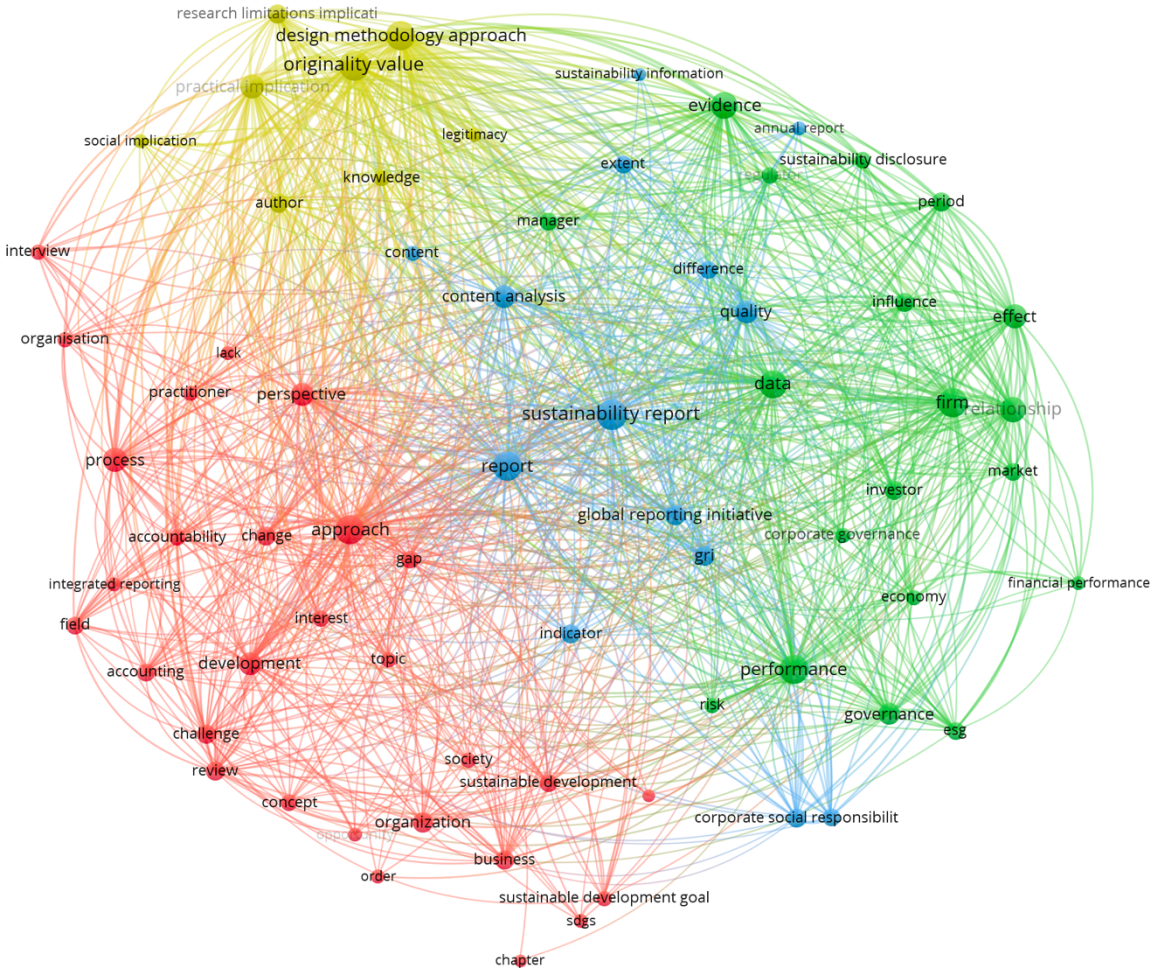

Рис. 1.12. Візуалізація мережевого аналізу ключових слів в наукометричній базі Scopus

Джерело: сформовано автором за допомогою VosViewer.

Зелений кластер представляє економічні та фінансові аспекти, які пов’язані з впровадженням практик сталого розвитку та впливу звітності зі сталого розвитку на діяльність компаній. Особлива увага зосереджена на таких термінах, як: «performance», «firm», «relationship», «governance», «financial performance», «investor», «risk», «economy», «ESG», що відображає дослідження впливу звітності на фінансову ефективність компаній, оцінку взаємозв’язків між якістю звітів, корпоративним управлінням та залученням інвесторів, а також управління ризиками у відповідності до ESG-критеріїв.

В свою чергу жовтий кластер підтверджує важливість практичного застосування результатів досліджень та соціального ефекту звітності, при тому наявність зв'язків із центральними поняттями вказує на прагнення дослідників створювати інноваційні методики для вимірювання й оцінювання сталого розвитку.

Синій кластер характеризується вузлами, які безпосередньо стосуються стандартів звітності та їх змістовного наповнення разом з практичним застосуванням, що підтверджується такими термінами як: «sustainability report», «global reporting initiative», «indicator», «content analysis», таким чином підтверджується необхідність стандартизації звітності та створення уніфікованих стандартів для формування звітності зі сталого розвитку.

Отже, можемо підвести підсумок, що «звітність зі сталого розвитку» виходить за межі стандартного інформування, інтегруючи економічні, соціальні та екологічні елементи, що дозволяє визначити їх взаємозалежність, вплив стандартів, методології, теоретичних аспектів на її формування і т.д.

Тематика досліджень звітності зі сталого розвитку на основі трендів, що наведено на рис. 1.13 за різні періоди демонструє еволюцію від концептуальних засад до більш складних, регуляторних та методологічно розвинених підходів. Як ми можемо побачити специфіка досліджень звітності зі сталого розвитку з'явилась нещодавно.

На ранніх етапах домінували загальні терміни, які пов'язані саме з економічною складовою сталого розвитку, про це свідчить популярність таких термінів як: «economic sustainability», «assessment», «triple bottom line», «performance measurement», «reports», тому саме тут почалося формування базового понятійного апарату та орієнтація дослідників на фундаментальні підходи щодо формування такої звітності. Починаючи з 2014-2015 років спостерігається зміщення акцентів у бік глибших та міждисциплінарних досліджень, підвищується увага до аналітичної складової та формування методології складання звітності.

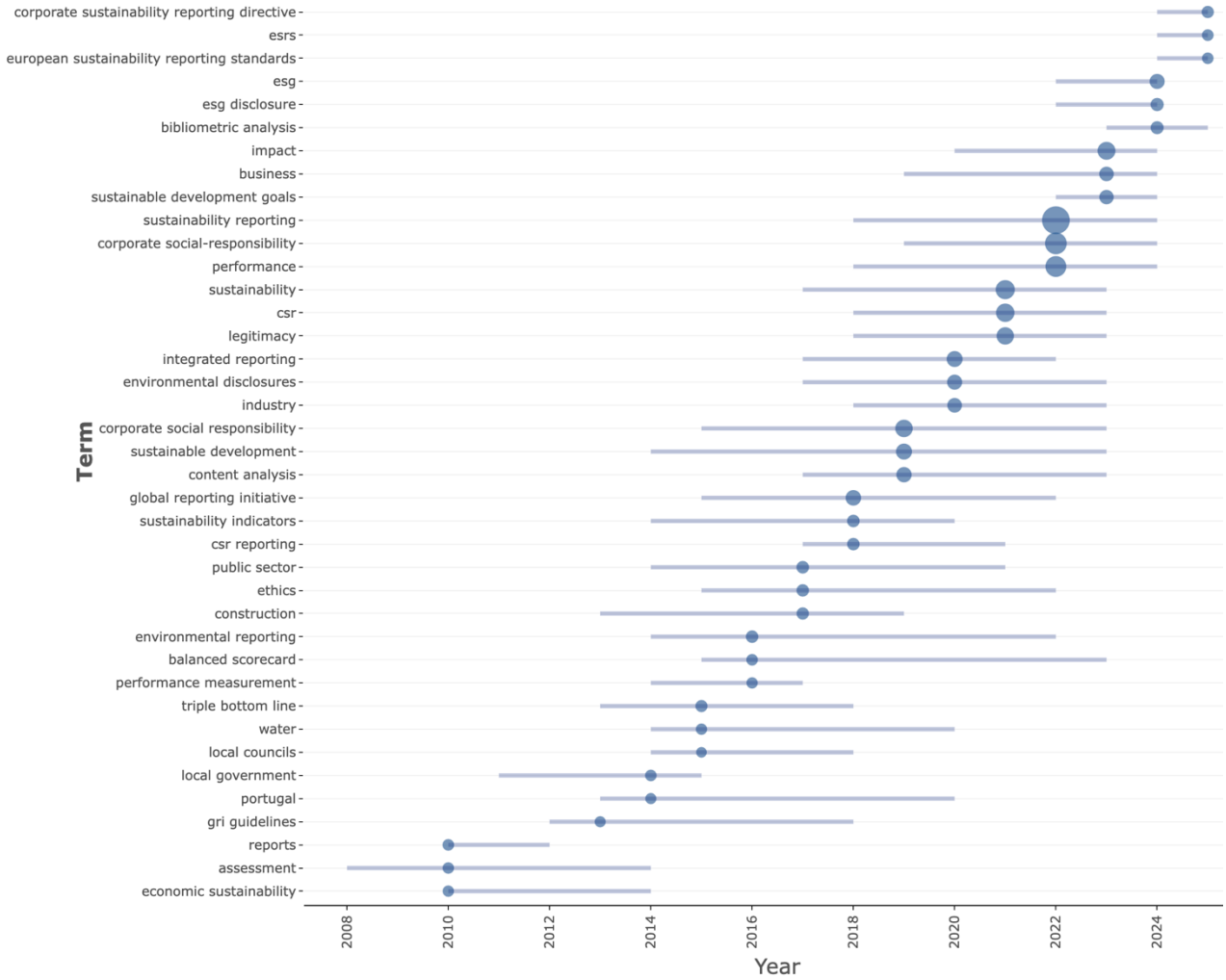

Рис. 1.13. Тренди наукових досліджень за тематикою «звітність зі сталого розвитку»

Джерело: сформовано автором за допомогою Bibliometrix. на основі Web of Science.

Також, прослідковується зростання популярності таких термінів як «ESG», що підтверджує вимоги до інтеграції екологічних, соціальних та управлінських аспектів у корпоративну звітність та діяльність підприємства. Тим самим у 2022-2024 роках значної уваги набули регуляторні ініціативи Європейського союзу, зокрема терміни «corporate sustainability reporting directive (CSRD)», «ESRS», «European sustainability reporting standards» свідчать про зростання ролі нормативно-правових чинників та проблематики їх практичного застосування під час формування звітності та загалом діяльності підприємства.

На основі здійсненого аналізу вибірки було побудовано двовимірну карту співвідношень ключових термінів, яка дозволяє візуалізувати основні кластери понять та демонструє як ключові поняття концентруються навколо тематичних напрямів (рис. 1.14).

Рис. 1.14. Двовимірна карта співвідношень ключових термінів

Джерело: сформовано автором за допомогою Bibliometrix.на основі Web of Science.

Зокрема, у лівій частині графіка спостерігається скупчення термінів, пов’язаних із концепціями сталого розвитку та звітності, таких як «sustainability», «sustainable development», «sustainability reporting», «gri», що вказує на їхню тісну взаємодію в наукових джерелах, також важливим є взаємозв’язок зі стандартами GRI, що відображає тісну взаємодію формування звітності зі сталого розвитку зі стандартизацією.

У верхній частині графіка сформовано кластер понять, пов’язаних із управлінням та прозорістю, включаючи «accountability», «transparency»,

«stakeholder engagement», такі терміни свідчать про необхідність комунікації з стейкголдерами, поданні якісної інформації, що в свою чергу формує рівень довіри та відповідального управління.

Праворуч і нижче на графіку виділяється група термінів, що відображає фінансову складову сталого розвитку, зокрема «firm value», «financial performance», «impact» підкреслює зв'язок між звітністю зі сталого розвитку та фінансовими результатами компанії, окрім того, окремий кластер становлять поняття пов'язані з легітимністю та корпоративним управлінням, що підтверджує роль інституційного середовища в ефективному впровадженні практик сталого розвитку.

Таблиця 1.5.

Основні наукові дослідження з проблематики звітності зі сталого розвитку, що індексуються в наукометричній базі Scopus

№	*Назва публікації*	*Автор(и)*	*Рік*
1	*2*	*3*	*4*
Найбільш цитовані статті			
1.	Scrutiny, norms, and selective disclosure: A global study of greenwashing	Marquis, C., Toffel, M.W., Zhou, Y.	2016
2.	Organized hypocrisy, organizational façades, and sustainability reporting	Cho, C.H., Laine, M., Roberts, R.W., Rodrigue, M.	2015
3.	Mandatory CSR and sustainability reporting: economic analysis and literature review	Christensen, H.B., Hail, L., Leuz, C.	2021
4.	Addressing the SDGs in sustainability reports: The relationship with institutional factors	Rosati, F., Faria, L.G.D.	2019
5.	New challenges for corporate sustainability reporting: United Nations' 2030 Agenda for sustainable development and the sustainable development goals	Tsalis, T.A., Malamateniou, K.E., Koulouriotis, D., Nikolaou, I.E.	2020
6.	Reporting on sustainability and HRM: a comparative study of sustainability reporting practices by the world's largest companies	Ehnert, I., Parsa, S., Roper, I., Wagner, M., Muller-Camen, M.	2016
7.	Business contribution to the Sustainable Development Agenda: Organizational factors related to early adoption of SDG reporting	Rosati, F., Faria, L.G.D.	2019
8.	Board gender diversity and sustainability reporting quality	Al-Shaer, H., Zaman, M.	2016
9.	The quality of sustainability reports and impression management: A stakeholder perspective	Diouf, D., Boiral, O.	2017
10.	Corporate involvement in Sustainable Development Goals: Exploring the territory	van der Waal, J.W.H., Thijssens, T.	2020

Продовження табл. 1.5.

1	*2*	*3*	*4*
Нові статті			
1.	Tax-Related Sustainability Reporting: Theoretical and Normative Implications from a European Perspective	Münch, M., Velte, P.	2025
2.	Sustainability reporting assurance and corporate employment structure: empirical evidence from Chinese listed companies	Cheng, H., Gao, S.	
3.	The impact of esg reporting on the multidimensional activities of modern companies	Kucęba, R.	
4.	How do European Union electric utilities contribute to the Sustainable Development Goals? Empirical insights on reporting and management control practices	Aliu, S., Traxler, A.A., Greiling, D.	
5.	Can ESG disclosure predict carbon risk? Evidence from machine and deep learning models	Siddique, M.A., Karim, S.	
6.	Impact of environmental double materiality on firm valuation: Evidence from the EU	Huang, P.-C., Mirza, N., Umar, M., Horobet, A.	
7.	Show me the money: A systematic literature review on financial transparency and USALI's global adoption challenges	Elston, J.N., Coelho, L.M.R., Peixinho, R.M.T.	
8.	Towards Enhanced Sustainability Reporting Credibility: The Role of National Governance in Europe	Alta'any, M., Meqbel, R., Oyewo, B., Alsulami, A.	
9.	Optimizing Business Strategy for Sustainability: Probing the Effects of CEO Features, and Corporate Reputation in Driving ESG Outcomes	Saeed, U.F., Wiredu, I.	
10.	Transparency in Human Capital Disclosure in Non-Financial Reporting: Towards Ethical Governance and Corporate Social Responsibility in Banking	Serpeninova, Y., Partila, P., Raboshuk, A., Krukhmal, O., Nezhyd, Y.	

Джерело: складено автором на основі бази даних Scopus.

На основі наукових публікацій, що наведено в табл. 1.5, індексованих у наукометричній базі Scopus, простежується еволюція наукового дискурсу щодо звітності зі сталого розвитку. Науковці зосереджують свою увагу на широкому спектрі різних аспектів, зокрема на проблематиці нормативно-правового регулювання, якісних характеристиках звітності, впливу інституційних чинників, а також ролі корпоративного управління у формуванні прозорості та ефективності діяльності. Одним із досліджуваним напрямів є вивчення феномену «greenwashing» та маніпулятивної подачі інформації, що показує важливість якісного змісту звітів, де саме наративна компонента відіграє ключову роль у подачі інформації, формуванні довіри та сприйняття впливу компаній щодо досягнення сталого розвитку, також такі дії підприємства викликають зростаючу критику серед

стейкголдерів та потребують посиленої зовнішньої верифікації звітності. Науковці активно досліджують зв'язки між звітністю та досягнення цілей сталого розвитку, на що впливає необхідність реалізації Порядку денного ООН на період до 2030 року. Велике значення надається ролі національних інституцій, законодавчого регулювання та його практичного застосування, а також добровільним ініціативам, що стимулюють компанії до досягнення більшої прозорості. Було виявлено тенденцію до міждисциплінарного підходу, що охоплює економічний, соціальний, екологічний та управлінський аспекти з урахуванням корпоративної репутації, гендерної диверсифікації та культурним особливостям. Суттєву увагу приділено інноваційним методам, зокрема застосування машинного навчання, глибокого аналізу даних для прогнозування ризиків та виявлення закономірностей. Не менш важливими є екологічні питання, зокрема впливу екологічної подвійної матеріальності на оцінку компанії, етичні підходи, що представлені проблематикою корпоративної прозорості у сфері людського капіталу.

Тому, можна зробити висновок, що сучасні наукові дослідження звітності зі сталого розвитку демонструють посилений інтерес щодо питань прозорості, достовірності, якості поданої інформації, відповідності щодо досягнення цілей сталого розвитку та ефективності інституційного регулювання, в т.ч. його практичного застосування, що пов'язано з усвідомленням важливості ролі звітності не лише як інструменту інформування, а й стратегічного управління, тим самим посилюється роль наративної компоненти звітності зі сталого розвитку, яка зміцнює довіру до нефінансової інформації, формуючи прозорість корпоративної діяльності компанії.

1.4. Вплив облікових теорій на формування звітності зі сталого розвитку

Формування концепції звітування зі сталого розвитку є тривалим процесом еволюційного розвитку економічної думки та управлінських підходів.

Концептуальні основи такої звітності сформувалися під впливом низки теорій, які безпосередньо або опосередковано вплинули на формування наповнення, контексту, принципів підготовки та забезпечення комунікаційних функцій.

Незважаючи на стрімке зростання кількості компаній, які оприлюднюють звітність зі сталого розвитку, спостерігається проблема методологічної неузгодженості підходів до її формування, відсутності єдиного розуміння фундаментальних принципів звітування та недостатнього системного бачення щодо інтеграції різних теоретичних основ, що в свою чергу спонукає до виникнення ризиків грінвошингу та маніпулятивного використання звітності виключно як PR-інструменту без реальних змін у корпоративних практиках. Також виникає розбіжність теоретичних підходів до пояснення нефінансового звітування, при тому одна група дослідників акцентують на управлінні відносинами із стейкголдерами, інші фокусуються на легітимізації діяльності, треті – на інституційному тиску або зменшенні інформаційної асиметрії.

Важливою тенденцією сучасних досліджень є визнання необхідності інтегрованого теоретичного підходу. Ф. Бартолаччі та інші ([50], с. 88-100) стверджують, що жодна теорія не може повністю описати складність соціальної реальності, проте певні теоретичні концепції можуть домінувати над іншими, і спостерігається тенденція до їх комбінованого використання. Г. Буссало та інші ([55], с.3) обґрунтовують, що поєднання теоретичних перспектив дозволяє аналізувати, як і чому організації узгоджують свою поведінку з політичними цілями сталого розвитку. К. Моханті та інші [174] підсумовують, що для дослідження інтегрованої звітності, хоча єдиної уніфікованої теорії не існує, саме агентська теорія, теорія легітимності, теорія заінтерсеованих сторін та інституційна теорія є найпоширенішими теоретичними базами для пояснення детермінанту прийняття звітності, її якості та впливу на заінтересовані сторони.

Звісно не варто вважати, що фокусування на одній теорії є універсальним, проте, на нашу думку, саме елементи окремих теорій здатні пояснити конкретні аспекти процесу звітування про сталий розвиток у відповідності з її компонентами.

Необхідність дослідження впливу теорій на формування звітності зі сталого розвитку зумовлена кількома чинниками, зокрема: 1) теорії пояснюють необхідність розкриття нефінансової інформації, важливість забезпечення легітимності діяльності, підвищення прозорості та задоволення потреб стейкголдерів; 2) аналіз теоретичних засад дозволяє з'ясувати методи структурування сучасних стандартів (ESRS, GRI, IFRS S1/S2, SASB), які покликані стандартизувати процедури формування звітності; 3) розуміння зв'язку між теоріями та стандартами сприяє можливості вибору методів оцінювання показників, їх інтерпретації, релевантних конкретним галузям та групам стейкголдерів.

Таблиця 1.6.

Класифікація основних теорій, що вплинули на формування звітності зі сталого розвитку

Теорія	*Основний зміст*	*Ключові автори*	*Зв'язок зі звітністю зі сталого розвитку*
1	*2*	*3*	*4*
Економічні та управлінські теорії			
Теорія заінтересованих сторін (Stakeholder Theory)	Компанії повинні враховувати інтереси всіх стейкголдерів, а не лише акціонерів	Freeman (1984)	Обґрунтовує необхідність розкриття нефінансової інформації для різних груп заінтересованих сторін
Теорія легітимності (Legitimacy Theory)	Прагнення компанії відповідати соціальним нормам та враховувати очікування стейкголдерів	Suchman (1995)	Висвітлення нефінансової інформації для підтримки довіри
Агентська теорія (Agency Theory)	Зменшення інформаційної асиметрії між менеджментом та власниками	Jensen; Meckling (1976)	Звітність як механізм контролю та забезпечення підзвітності
Інституційна теорія (Institutional Theory)	Вимоги до відповідності регуляторних механізмів, галузевих норм та міжнародних стандартів	Meyer; Rowan's (1977) DiMaggio; Powell (1983)	Стандартизація формування звітності під впливом GRI, IFRS S1/S2, ESRS. Наслідування кращих практик компаній.
Ресурсно-орієнтована теорія (Resource-Based View)	Конкурентна перевага залежить від унікальних внутрішніх ресурсів, зокрема репутації та довіри	Barney (1991)	Звітність як інструмент демонстрації результатів впровадження сталих практик

Продовження табл. 1.6.

Соціальні та екологічні концепції			
1	*2*	*3*	*4*
Корпоративна соціальна відповідальність (CSR)	Компанія має добровільні зобов'язання перед суспільством та навколишнім середовищем	Carroll (1991)	Формує підхід до соціальної та екологічної компоненти звітності
Теорія потрійної результативності (Triple Bottom Line)	Вимірювання результатів діяльності за трьома показниками: прибуток, люди, планета	John Elkington (1994)	Методологічна основа для формування звітності (ESG-фактори)
Теорія природного капіталу (Natural Capital Theory)	Довкілля як капітал, що потребує збереження	Costanza; Daly (1992)	Обґрунтовує екологічні показники діяльності та оцінку їх впливу
Теорія екологічної модернізації (Ecological Modernization Theory)	Технологічний прогрес зменшує негативний вплив на довкілля	Mol; Spaargaren (1990)	Вплив технологічних інновацій на екологічну діяльність компанії та відображення його в цій складовій
Комунікаційні та інформаційні теорії			
Сигнальна теорія (Signaling Theory)	Інформаційні сигнали для інвесторів та ринку	Spence (1973)	Публікація інформації про результати діяльності як сигнал сталої діяльності
Теорія прозорості (Transparency Theory)	Відкритість як основа довіри	Rawlins (2008)	Вимоги щодо повноти та доступності наданої інформації
Теорія медіа-ефекту (Agenda-Setting Theory)	ЗМІ впливають на пріоритети компаній	McCombs; Shaw (1972)	Пояснює посилення розкриття певних тем, що є піковими або приховання певних фактів діяльності

Джерело: власна розробка автора.

У табл. 1.6. здійснено класифікацію ключових теорій за трьома напрямами: економічні та управлінські, соціально-екологічні, комунікаційні та інформаційні, що зумовлено саме методологією формування звітності зі сталого розвитку та її основних компонент. Доповнює цю класифікацію біхевіористичний підхід, який пояснює вплив когнітивних викривлень у поведінці менеджменту та стейкголдерів на формування й сприйняття наративної компоненти звітності.

На думку О. Тивончук «теорії є абстракціями реальності, тому не варто очікувати, що окремі теорії нададуть повне пояснення чи опис певної поведінки або діяльності, при тому різні дослідники можуть вивчати одне явище, але спиратися

на альтернативні теоретичні концепції, виходячи з власного досвіду». Проте, саме теорія легітимності, теорія заінтересованих сторін та інституційна теорія є основними теоретичними концепціями на які спираються науковці для обґрунтування добровільного розкриття компаніями інформації щодо результатів компанії в досягненні сталого розвитку [227]. Отже, варто розглянути основні теорії, які вплинули на формування звітності зі сталого розвитку.

Основні положення теорії заінтересованих сторін було представлено у 1984 році працею Р. Фрімена «Стратегічне управління: роль заінтересованих осіб» [215], де було визначено кола заінтересованих осіб, що зображено на рис. 1.15 та запропоновано методи врахування інтересів цих груп. За його твердженням «заінтересована сторона – це будь-яка група або особа, яка може чинити вплив на цілі організації або бути під їх впливом».

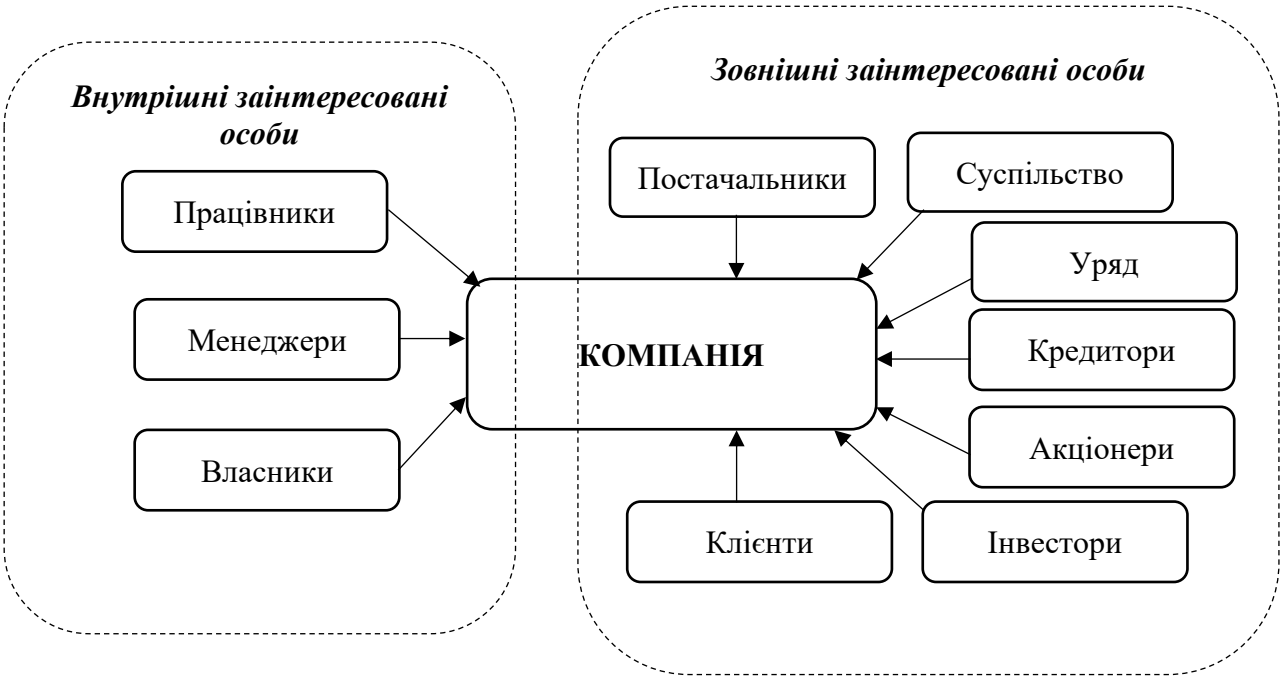

Рис. 1.15. Коло заінтересованих осіб компанії за Р. Фріменом

Джерело: складено автором на основі Р. Фрімена [215].

Згідно з теорією, організації прагнуть створювати численні переваги для різних груп заінтересованих осіб, які можуть впливати на компанію або зазнавати її вплив. Тому можна визначити основні імперативи такої теорії: 1) заохочення компанії визнавати та враховувати заінтересованих сторін, що є як всередині так і

ззовні; 2) сприяння розумінню та управління потребами, бажаннями та вимогами заінтересованих сторін, що, в свою чергу, являє собою цілісну та відповідальну структуру, яка виходить за межі зосередження на акціонерах у процесі прийняття рішень; 3) дозволяє компаніям бути стратегічними, максимізувати створення цінності та забезпечувати свою довгострокову ефективність та сталість.

Теорія заінтересованих сторін дає підґрунтя для визначення кола користувачів звітності зі сталого розвитку, їх взаємодії з компанією та відповідно темам для врахування усіх інформаційних потреб для цих груп. Як узагальнили Х. Ава, В. Еті та Е. Огбонда ([48], с.6) заінтересовані особи мають вирішальне значення для господарювання компанії, оскільки вони повинні взаємодіяти узгоджено для досягнення спільних цілей або діаметрально протилежно ставитися один до одного щодо питань, які впливають на довгострокову сталість компанії, зокрема Р. Мітчелл та інші у своїй праці запропонували такі ключові атрибути заінтересованих осіб як: терміновість (своєчасність та важливість запиту заінтересованої сторони), легітимність (доречність запиту) та владу (здатність досягнення бажаного результату), поєднання цих компонентів у різних випадках передбачає той обсяг корпоративної уваги, яку слід приділяти кожній стороні [172] для досягненню мети максимізації прибутку та врахування вигоди і очікувань заінтересованих осіб. На думку Д. Герольда ([123], с.11) основна відмінність між компаніями та заінтересованими сторонами полягає в їх сприйнятті легітимності, зокрема він вважає, що довгострокове функціонування компанії залежить від підтримки заінтересованих сторін, а головною функцією організації є задоволення потреб та очікувань заінтересованих осіб, а також балансуванню різних інтересів між цими групами.

Звітність зі сталого розвитку за своєю суттю узгоджується з інтересами заінтересованих сторін, оскільки передбачає розкриття інформації про економічні, соціальні та екологічні наслідки, які впливають на різні групи заінтересованих сторін. Зосереджуючись на цих вимірах, компанії можуть надати комплексне уявлення про свою ефективність та забезпечити відповідність запитам заінтересованих осіб щодо практики сталого розвитку. У контексті діяльності

компанії теорія заінтересованих сторін пропонує ширшу перспективу за межі традиційних фінансових показників та підкреслює важливість нефінансових показників ефективності, таких як вплив на навколишнє середовище, соціальну відповідальність та практики управління.

Отже, з огляду на вищенаведене, можна визначити основні концепції, які впливають на формуванню результатів діяльності у вигляді звітності зі сталого розвитку, зокрема це ідентифікація групи стейкголдерів, аналіз очікувань та їх потреб, в т.ч. визначення суттєвих аспектів для кожної групи (через інтерв'ю, фокус-групи, моніторинг звернень і т.д.), балансування інтересів основних груп стейкголдерів, де варто звертати увагу не лише на забезпечення усіх запитів, але й важливо показати узгодження протилежних інтересів різних груп стейкголдерів для формування довіри та репутації компанії, також звіт повинен бути не лише повним, але й зрозумілим, уникаючи складної професійної термінології, формуючи не лише кількісні показники, але й якісні, поєднуючи їх з наративною компонентою звітності.

Теорія легітимності є найпоширенішою у дослідженнях інформаційної звітності, що є взаємодоповнюючою з теорією заінтересованих сторін, зокрема М. Кунеа та А.-М. Барту ([71], с. 236) вважають, що саме у контексті звітності зі сталого розвитку розглядається як реакція компанії на зовнішній та соціальний тиск, а демонстрацією того, що організація дотримується меж та норм, встановлених спільнотами з якими вона співпрацює є формування звітності.

Загалом, теорія легітимності стосується поведінки та сприйняття бізнесу, інших організацій, більших соціальних інституцій у суспільстві, що складається з двох рівнів: інституційного та організаційного. Теорія інституційної легітимності передбачає сприйняття суспільством своїх соціальних інститутів, що включають релігію, уряд, політичні режими, економічні системи і т.д. Більш релевантним для дослідження основних концепцій звітності зі сталого розвитку є саме організаційний рівень, який ще називають стратегічною легітимністю [84]. Основні положення теорії організаційної легітимності було представлено у праці М. Сачмена «Управління легітимністю: стратегічні та інституційні підходи» [216], де

було підсумовано напрацювання інших дослідників та синтезовано основні поняття. Здійснено поділ на різні види легітимності, що наведено в табл. 1.7, де кожен з типів легітимності ґрунтується на окремих аспектах організаційної поведінки.

Як зазначають С. Легенчук та Ю. Серпенінова [13, с. 106] звітність та розкриття фінансових аспектів діяльності забезпечує визначення ефективності організації, що підтверджує прагматичну легітимність, розкриття інформації у вигляді інтегрованої, нефінансової, ESG-звітності та іншими способами дозволяють визначити роль організації з позиції сталого розвитку, що встановлює моральну легітимність, а саме система звітування є основою для комунікаційної та інформаційної політики організації, що підтверджує становлення когнітивної легітимності.

Таблиця 1.7.

Види легітимності за М. Сачменом

№	*Вид легітимності*	*Коротка характеристика*
1.	Прагматична легітимність	Базується на інтересах стейкголдерів; організація вважається легітимною, якщо її діяльність приносить безпосередню вигоду цим групам.
2.	Моральна легітимність	Ґрунтується на оцінці того, чи відповідають дії компанії соціально прийнятим етичним і моральним стандартам.
3.	Когнітивна легітимність	Виникає тоді, коли діяльність організації сприймається як самоочевидна або природна частина соціального порядку.

Джерело: складено автором за М. Сачменом [216].

Також, ця теорія включає ідею суспільного договору, що пов’язує суспільство з організаціям та інститутами [84]. В дослідженні В. Мартенса та Ч.Н. М. Буй ([160], с.4) встановлено, що корпоративне розкриття інформації є відповіддю на чинники навколишнього середовища (економічні, соціальні та політичні), а розкриття інформації легітимізує ці дії. Концепція суспільного договору була застосована до корпоративної соціальної відповідальності за якою компанії та суспільство мають суспільний договір один з одним, що відображено на рис. 1.16.

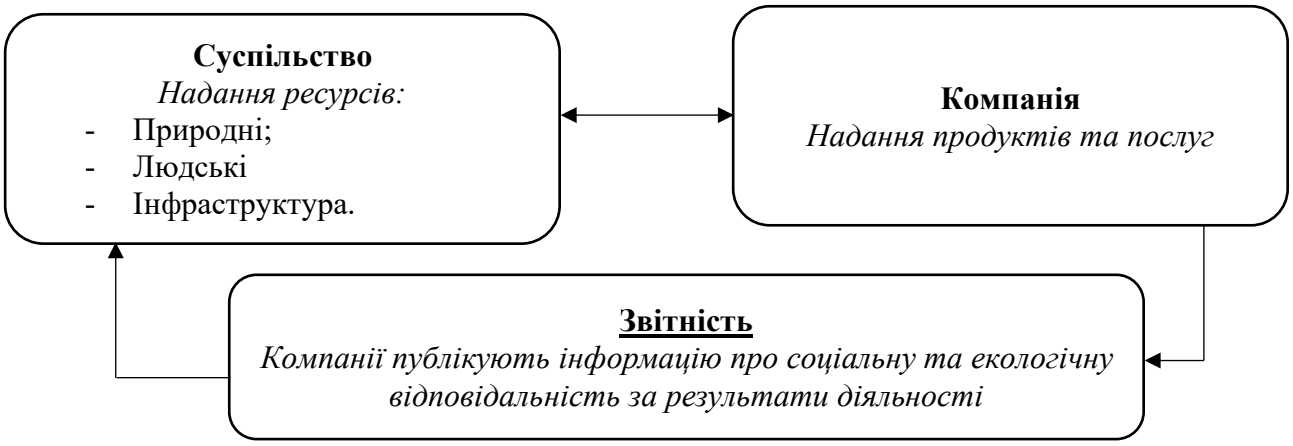

Рис. 1.16. Формування суспільного договору

Джерело: складено автором на основі [160].

Однією з проблематик легітимності є невідповідність між очікуваннями суспільства про діяльність компанії, що зумовлює «розрив легітимності» та може бути спричиненим зміною суспільної думки або виявленням негативної інформації про компанію, недостатньою повнотою чи прозорістю звітності, маніпулюванням інформацією. Г. О'Доннован запропонував схему розкриття поняття «розриву легітимності», що зображено на рис. 1.17, де зона X позначає ступінь відповідності корпоративної поведінки очікуванням суспільства, а області Y та Z відображають саме невідповідність (розрив) між діями та уявленням суспільства.

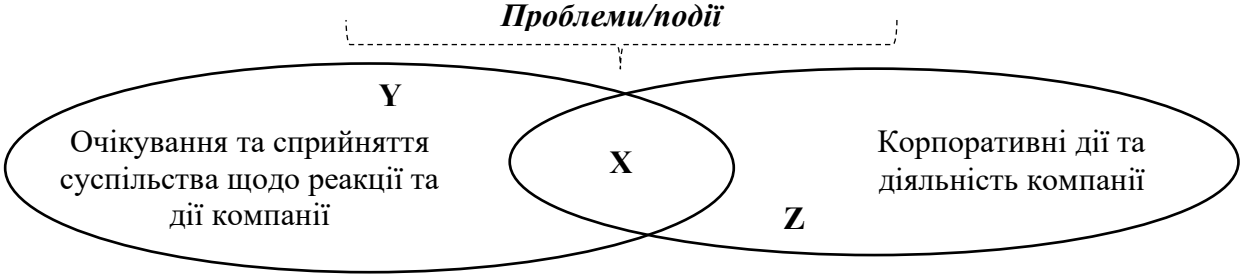

Рис. 1.17. Розрив *легітимності за Г. О'Доннованом*

Джерело: сформовано автором на основі [77].

Зауважимо, що для балансування між очікуваннями суспільства та діями компанії, варто збільшувати саме зону X для підтримки довіри до своєї діяльності. Для прикладу, в дослідженні розливу нафти на Алясці Д. Паттен [190] звернув увагу на процедури розкриття інформації про навколишнє середовище у щорічних

звітах північноамериканських нафтових компаній, зокрема після даного інциденту автор спостерігав значне збільшення кількості розкриттів інформації, тим самим компанії вживали різні методи пом'якшення занепокоєння суспільства про навколишнє середовище для збереження довіри. Таким чином дослідники Ф. Гаунджі та Е. Д'Анджело, наводячи загальне твердження, підтверджують дану гіпотезу, наголошуючи, що при розкритті інформації про соціальні та екологічні показники, компанії здатні зберегти або відновити легітимність в очах суспільства тим самим зменшити саме цей розрив ([107], с. 1399).

Якщо теорія заінтересованих сторін спонукає до визначення кола таких сторін, то саме теорія легітимності пояснює взаємодію компанії із суспільством через призму відповідності очікуванням заінтересованих сторін, демонструючи відповідальне ставлення до екологічних, соціальних та управлінських компонент діяльності підприємства. Тому, відповідно до основних принципів теорії, компанії: 1) повинні аналізувати суспільні очікування; 2) інформація повинна бути достовірною, повною та зрозумілою; 3) звіт варто формувати у відповідності до реального стану діяльності, а не для створення позитивної репутації; 4) мають демонструвати відповідальність за наслідки своєї діяльності та вдосконалювати свої корпоративні практики.

У дослідженні Д. Майєра та Б. Роуена стверджувалося, що компанії відчувають не тільки економічний тиск, а й пов'язані з соціальними та культурними впливами, що виникають внаслідок їх взаємодії з інституційним середовищем [167]. Тому, варто розглянути основні концепції інституційної теорії, яка дає уявлення про легітимність корпоративної діяльності, охоплюючи правові, культурні, соціальні, екологічні, традиційні та історичні впливи. За словами П. Райта та Дж. Макмахана корпорації функціонують у відкритій системі, співпрацюючи із зовнішніми суб'єктами, безперешкодно інтегруючись у ширше інституційне середовище [237]. Це змінює фокус з прийнятної організаційної поведінки, до набуття спільних значень (набір узгоджених у межах певної спільноти або середовища переконань, норм, уявлень і цінностей, які поділяють усі або більшість учасників), символів та міфів, а також механізмів за допомогою яких

корпорації інтерпретують своє інституційне середовище та співвідносять власні дії з діяльністю інших інституцій.

Ключовою концепцією в інституційній теорії є вплив інституційних структур або «раціоналізованих міфів» (набір переконань, норм і практик, які організації впроваджують насамперед для здобуття легітимності та суспільного схвалення, не завжди для реального підвищення ефективності чи результативності діяльності [167]), які представляють суспільне розуміння «правил, норм та ідеологію ширшого суспільства» більшістю учасників інституційного середовища. Д. Мейєр та Б. Роуен ([167], с. 355-357) стверджували, що раціоналізовані міфи призводять до ізоморфізму та мають різні наслідки для діяльності компанії.

Ізоморфізм є результатом як конкурентного, так і інституційного тиску. П. ді Маджіо та У. Пауелла ([78], с.150-153) визначили три ізоморфні тиски – нормативний, примусовий та міметичний, які формують корпоративну поведінку, що зображено на рисунку 1.18.

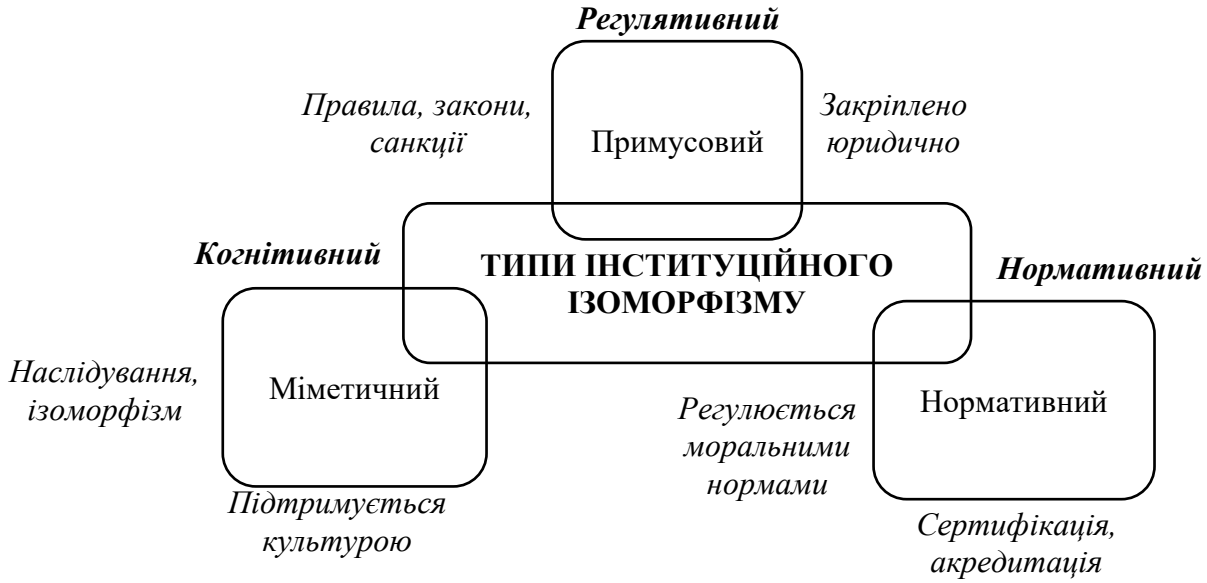

Рис. 1.18. Типи інституційного ізоморфізму

Джерело: удосконалено автором на основі [77].

Відповідно до напрацювань Ч. Діаба та В. Стаббса ([77], с. 6436) для транснаціональної компанії, яка працює в різних регуляторних та культурних середовищах, концепція інституційного ізоморфізму пояснює, чому дочірні

компанії можуть приймати рішення або формувати стратегії по-різному, зокрема через примусовий тиск (законодавство та місцеві правила), нормативні вимоги (стандарти) або міметичну поведінку (наслідування провідних компаній та їх кращих практик). Як узагальнює Д. Вудхаус ([235], с.9) практики стають «інституціолізованими» через взаємодію між внутрішнім та зовнішнім середовищем, формуючи унікальний характер окремих організацій.

Примусовий ізоморфізм визначається через тиск з боку регуляторних вимог та суб'єктів, від яких залежить компанія щодо ресурсів. Для прикладу урядом схвалено проєкт Закону «Про внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» щодо запровадження звітування із сталого розвитку», а отже формування звітності зі сталого розвитку стане обов'язковим, що призведе до уніфікації підходів суб'єктів господарювання у цій сфері під впливом законодавчих вимог [19]. В свою чергу обов'язкові норми, встановлені державними чи іншими впливовими інституціями, зумовлюють уніфікацію організаційних практик, зменшуючи варіативність управлінських підходів. Міметичний ізоморфізм виникає, коли компанії наслідують кращі практики інших підприємств для покращення своєї діяльності або в умовах невизначеності чи браку інформації. Наприклад, українські банки у період активного впровадження мобільного банкінгу почали масово копіювати інтерфейс та функціонал застосунку monobank, який став популярним завдяки своєму дизайну та зручним онлайн-операціям [98], незважаючи на те, що кожен банк міг розробити власну унікальну систему, більшість обрала стратегію імітації перевіреної моделі, щоб зменшити ризики та відповідати очікуванням клієнтів.

Нормативний ізоморфізм виникає внаслідок тиску з боку соціальних інституцій, таких як бізнес-асоціації, міжнародні організації, неурядові організації або засоби масової інформації. Для прикладу законодавча вимога щодо формування звітності зі сталого розвитку є обов'язковою не для всіх компаній, проте більшість підприємств добровільно впроваджують таку практику, що впливає на конкурентоспроможність та становлення репутації перед суспільством, що також підтримується міжнародними організаціями, які формують стандарти

звітності зі сталого розвитку (наприклад GRI, IFRS S1/2, SASB і т.д.). Таким чином інституційна теорія допомагає зрозуміти, що формування звітності зі сталого розвитку – це не лише інструмент інформування, а й реакція на комплексний тиск з боку регуляторів, конкурентів, професійних спільнот та суспільства.

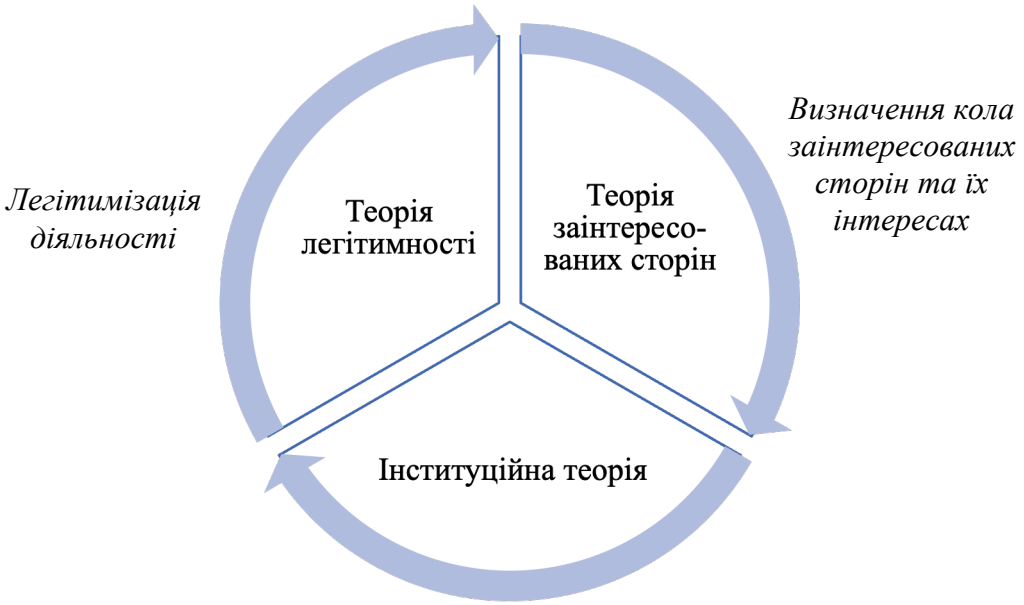

Рис. 1.19. Взаємодоповнення основних концепцій згідно теорій для формування звітності зі сталого розвитку та провадження діяльності компанії

Джерело: складено автором на основі [160].

Д. Герольд вважає, що для дослідження впливу на організаційну практику теорію заінтересованих сторін необхідно інтегрувати в інституційну теорію для класифікації заінтересованих сторін ([123], с.12). Тому, виходячи з вищенаведеного ми можемо прослідкувати, що саме взаємодія основних концепцій таких теорій, що наведено на рисунку 1.19, так чи інакше пояснює впливи на діяльність компаній та формування або рішення про підготовку звітності зі сталого розвитку.

Ф. Бертолаччі та інші також підтверджують, факт взаємодоповнення теорій, зокрема, у той час як теорія легітимності розглядає взаємодію між компанією та суспільством в цілому, теорія заінтересованих сторін розглядає, як компанія взаємодіє з певними категоріями заінтересованих сторін, в свою чергу поєднання теорії заінтересованих сторін та інституційної теорії закладає підґрунтя для

визначення та дослідження відповідних ролей заінтересованих сторін, а також ступеню їх впливу [50].

Так, як звітність зі сталого розвитку концептуально відрізняється від традиційної фінансової звітності та поширюється на велике коло стейкголдерів, в свою чергу створюючи сигнали про надійність, прозорість та відповідальне управління, варто розглянути основні концепції сигнальної теорії. Зокрема, Б. Конеллі та інші зазначають, що з теоретичної точки зору, звітність сигналізує про зобов'язання компанії щодо сталого розвитку [66].

Таблиця 1.8

Характеристика компонент сигнальної теорії

№	*Компонент сигнальної теорії*	*Характеристика*	*Адаптація з точки зору звітності зі сталого розвитку*
1.	Сигналізатор	Інсайдер, який володіє інформацією, недоступною для сторонніх осіб та передає її за допомогою сигналів	Менеджери або внутрішні особи, які формують та публікують звітність зі сталого розвитку, сигналізуючи про діяльність в розрізі ESG-елементів та досягненню ЦСР
2.	Сигнал	Інформація, яка передана від сигналіста до приймача, що допомагає зменшити інформаційну асиметрію та формує певне сприйняття	Показники діяльності у звітах зі сталого розвитку (рівень викидів, програми підтримки, досягнення цілей ESG і т.д.), що має на меті підтвердити намагання компанії в досягненні сталого розвитку
3.	Приймач	Сторона, яка отримує сигнал та інтерпретує його, отримуючи вигоду від додаткової інформації	Заінтересовані особи (користувачі звітності зі сталого розвитку)
4.	Зворотний зв'язок приймача	Реакція або відповідь приймача, яка впливає на майбутні сигнали та ефективність їх передачі	Відгуки заінтересованих сторін, посилений або послаблений тиск з боку суспільства на компанію щодо підвищення прозорості або посилення заходів задля забезпечення власних очікувань
5.	Середовище сигналізації	Контекст, у якому передається або сприймається сигнал, що впливає на його інтерпретацію та достовірність	Економічні, регуляторні, нормативні та соціальні умови в яких формується звітність (законодавчі та нормативні вимоги, глобальні тренди, очікування заінтересованих сторін)

Джерело: узагальнено автором на основі [66] [105].

Сигнальна теорія розглядає процес передавання інформації від однієї сторони (відправника) до іншої (отримувача) з метою зменшення інформаційної

асиметрії та формування певних очікувань щодо діяльності компанії [209]. Дослідники виокремили п’ять основних компонентів цієї теорії, такі як: сигналізатор, сигнал, приймач, зворотний зв’язок приймача та середовище сигналізації, що наведено в табл. 1.8 [105].

Згідно сигнальної теорії ефективність сигналу залежить від його спостережуваності, вартості імітації та достовірності, також потрібно зважати, що сигнал може трактуватися як позитивний (підвищує репутацію), так і негативний (сприймається як неефективні витрати) залежно від очікувань користувачів інформації. Спостережуваність не є критичним питанням, так як звітність зі сталого розвитку є загальнодоступною для усіх стейкголерів, проте імітація несе за собою значні витрати, так як компанії необхідно дотримуватися стандартизованих процедур, що в свою чергу часто потребують зміни в організаційній структурі та значних управлінських ресурсів, найважливішою характеристикою є достовірність, зокрема для підвищення довіри компанії застосовують стандартизовані системи звітності, залучають стейкголдерів для перевірки інформації, проводять аудит, а також інтегрують додаткові стандарти, наприклад такі як ISO 26000, для підвищення достовірності звітів.

В. Фріске та інші [105] досліджуючи вплив звітності зі сталого розвитку на вартість компанії на основі сигнальної теорії винесли три основні гіпотези: 1) розділена на дві конкуруючі: а) звітність є негативним сигналом для інвесторів, б) звітність є позитивним сигналом; 2) зв’язок між звітністю та вартістю компанії не є статичним та змінюється з часом; 3) групи заінтересованих сторін, зовнішні аудити та додаткові стандарти сталого розвитку підвищують вартість фірми. Отже, виходячи з даних гіпотез, можна зазначити, що звітність про сталий розвиток дійсно створює сигнал для заінтересованих сторін, відображаючи здатність ефективно здійснювати свою діяльність у відповідності до соціальних та екологічних норм, демонструючи прозорість діяльності та підвищуюючи свою репутацію, водночас впровадження звітності зі сталого розвитку несе за собою низку значних витрат, що вимагає використання додаткових фінансових та людських ресурсів, що може зменшувати фінансову привабливість компанії у

короткостроковій перспективі, зокрема для інвесторів. Важливим стає часовий аспект звітування, особливо повторюваність, накопичений досвід менеджерів та регулярність покращують здатність компанії до ефективного донесення суттєвої інформації, підвищуючи силу сигналу з плином часу та потенційно позитивно впливаючи на ринкову вартість компанії. Варто також зауважити, що згідно сигнальної теорії, ефективність сигналу залежить не лише від факту його наявності, але й від змісту, чіткості та достовірності [209], тому виходячи з цього можна вважати, що якісна наративна компонента формує сильний сигнал, що позитивно впливає на репутацію компанії, в той час як надмірна абстрактність, використання загальних формулювань без підтверджених фактів, маніпулятивні наративи перетворюють звітність на слабкий або негативний сигнал, що знижує репутацію та конкурентоспроможність компанії. Таким чином, у межах сигнальної теорії наративна компонента розглядається як інтерпретаційний канал комунікації, який надає пояснення до кількісних даних та суттєво впливає на те, як заінтересовані сторони оцінюють надійність та значущість інформації.

Отже, проаналізувавши концепції основних теорій, можемо зробити висновок, що звітність зі сталого розвитку одночасно є інструментом управління очікуваннями стейкголдерів, механізмом підтримки легітимності та репутації компанії, а також сигналом для ринку щодо стратегічних намірів, ESG-ефективності та сталих практик. Перспективним напрямом є дослідження наративної компоненти звітності через призму сигнальної теорії з фокусом на виявлення чинників достовірності проти грінвошингу. Особливої уваги потребує розробка методології контент-аналізу текстових елементів звітів для ідентифікації маніпулятивних наративних практик та оцінювання якості нефінансового розкриття інформації. Також, науковий інтерес становить вивчення взаємозв'язку між якістю наративної компоненти звітності та ринковою вартістю компанії, репутаційним капіталом, вартістю залучення фінансування, що дозволить кількісно оцінити економічні ефекти від впровадження якісних практик нефінансового звітування та обґрунтувати доцільність інвестицій у розвиток систем корпоративного інформування про сталий розвиток.

Висновки до розділу 1

Дослідження теоретичних засад формування наративної компоненти звітності зі сталого розвитку, здійснене у першому розділі, охопило її історичне становлення, категоріально-понятійний апарат та теоретичне підґрунтя, що дозволило сформувати такі результати:

1) Становлення звітності зі сталого розвитку систематизовано в 4 етапи її еволюції: підготовчий етап, зародження звітування, становлення та розвиток стандартизації. Простежено трансформацію корпоративного звітування від добровільних екологічних звітів хімічних компаній 1980-х рр. до обов'язкової звітності в межах CSRD. Передумовою корпоративного звітування стала концепція КСВ, яка виникла у 1950-х роках та набула ширшого застосування у 1970-80-х роках у США, а офіційно була сформована в європейських країнах наприкінці XX століття. У табл. 1.1 систематизовано етапи регулювання звітності, починаючи з запровадження стандартів ISO 14000 у 1996 р. та Глобальної ініціативи зі звітності (GRI) у 1997 р., через створення Міжнародного комітету з інтегрованої звітності у 2010 р., до прийняття Директиви ЄС 2014/95/ЄС у 2014 р., її розширення до CSRD у 2021 р., запровадження Європейських стандартів звітності зі сталого розвитку у 2023 р. та набуття чинності МСФЗ S1/S2 у 2024 р. Наведений вище процес підтверджує перехід від фрагментарного до уніфікованого глобального підходу до стандартизації звітності.

2) На основі узагальнення міждисциплінарного тлумачення поняття «наратив» (у філософії, психології, історії, медіазнавстві, літературознавстві) адаптовано категорії наратологічної теорії Ц. Тодорова та Ж. Женетта до звітності зі сталого розвитку. Визначено наратора (підприємство-автор звітності), реципієнта (користувач звітності), наратему (змістову одиницю розкриття інформації), фабулу (хронологічний виклад подій діяльності підприємства) та фокалізацію (рівень деталізації розкриття інформації), що, на відміну від застосування цих категорій у літературознавчому дискурсі, дало можливість сформувати операційну основу для подальшого визначення наративної

компоненти звітності як системи комунікативної взаємодії між підприємством та стейкголдерами.

3) Для систематизації багаторівневого інформаційного простору корпоративного звітування розроблено тривимірну «Модель куба» для визначення місця різних видів звітності (фінансової, звітності зі сталого розвитку, інтегрованої, звіту про управління) у системі розкриття інформації за критеріями «якісний/кількісний показник», «обов'язковий/добровільний статус» та «зміст розкриття». На основі побудованої матриці класифікації звітності встановлено, що звітність зі сталого розвитку займає куби c, c_1, d, d_1, на відміну від фінансової звітності (куб a) чи інтегрованої звітності, яка охоплює вісім площин куба. Доведено, що звіт про управління українських компаній, попри поєднання фінансових та нефінансових аспектів, характеризується низьким рівнем наративної компоненти. Встановлено, що місце наративної компоненти є основою для нефінансової звітності.

4) Сучасний стан наукового дискурсу щодо звітності зі сталого розвитку було досліджено на основі бібліометричного аналізу публікацій наукометричних баз Scopus (2061 праця) та Web of Science (2795 досліджень), а також кластеризації дисертаційних досліджень за обліковими спеціальностями. За результатами мережевого аналізу ключових слів виокремлено чотири кластери досліджень з центральним поняттям «sustainability report»: червоний кластер характеризується теоретико-методологічними аспектами звітності зі сталого розвитку (approach, perspective, accountability, development, organization, gap, challenge); зелений кластер представляє економічні та фінансові аспекти впровадження практик сталого розвитку (performance, firm, relationship, governance, financial performance, investor, risk, economy, ESG); жовтий кластер підтверджує важливість практичного застосування результатів досліджень та соціального ефекту звітності; синій кластер характеризується вузлами, які безпосередньо стосуються стандартів звітності та їх змістовного наповнення разом з практичним застосуванням (sustainability report, global reporting initiative, indicator, content analysis). Тому, звітність зі сталого розвитку виходить за межі стандартного інформування, інтегруючи економічні,

соціальні та екологічні елементи, що дозволяє визначити їх взаємозалежність, а також вплив стандартів, методології та теоретичних аспектів на її формування. Встановлено стрімке зростання публікаційної активності у 2020-2024 рр., пов'язане з поширенням ESG-підходів та впровадженням CSRD/ESRS. При тому у більшості проаналізованих досліджень акцент зміщено на кількісні показники (GRI, ESG-індикатори), тоді як якість та повнота саме наративного наповнення звітів залишаються поза увагою дослідників. Ігнорування цього аспекту знижує аналітичну цінність звітності, оскільки саме наратив дозволяє інтерпретувати числові дані у стратегічному відображенні, розкрити зв'язки між нефінансовими і фінансовими результатами, а також забезпечити прозору комунікацію зі стейкголдерами. У зв'язку з цим постає необхідність поглибленого наукового осмислення ролі, структури та критеріїв якісного представлення наративної інформації;

5) Формування звітності зі сталого розвитку відбувається під впливом дев'яти основних теорій, класифікованих за трьома напрямами: 1) економічним та управлінським (теорія заінтересованих сторін, теорія легітимності, агентська теорія, інституційна теорія, ресурсно-орієнтована теорія), 2) соціально-екологічним (корпоративна соціальна відповідальність, теорія потрійної результативності, теорія природного капіталу, теорія екологічної модернізації) та 3) комунікаційним та інформаційним (сигнальна теорія, теорія прозорості, теорія медіа-ефекту). Встановлено, що теорія заінтересованих сторін та теорія легітимності пояснюють необхідність розкриття нефінансової інформації для підтримки довіри стейкголдерів, інституційна теорія обґрунтовує уніфікацію звітування під впливом примусового, нормативного та міметичного ізоморфізму, а сигнальна теорія розкриває наративну компоненту як канал комунікації, ефективність якого залежить від достовірності сигналу. Взаємодія основних концепцій наведених теорій пояснює вплив на діяльність компаній та рішення щодо підготовки звітності зі сталого розвитку.

Основні результати та положення даного розділу опубліковані автором в наукових працях [24], [28], [29], [30], [32], [33], [36], [241].

РОЗДІЛ 2.
МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ НАРАТИВНОЇ КОМПОНЕНТИ ЗВІТНОСТІ ЗІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

2.1. Сутність та концептуальна модель наративної компоненти звітності зі сталого розвитку.

Розуміння сутності та ролі наративної компоненти звітності зі сталого розвитку неможливе без розгляду фундаментальних теоретичних досліджень в сфері корпоративної звітності. У науковій літературі дедалі частіше наголошується на тому, що наративна складова набуває все більшої важливості (С. Леунг та ін. [151], Т.Х. Нгуєн та ін. [181], Г. Понсе та ін. [119]), проте її ефективність наразі нівелюється прикладами застосування стандартизованих практик. Дослідники наголошують про трансформацію наративних елементів ESG-звітів, які спочатку були лише доповненням, а на сьогодні вже стали одним із найважливіших елементів, що забезпечує ефективне функціонування ринку капіталу (В. Чен та ін. [62], Ц. Чжан та ін. [244]).

Разом із тим зберігається суттєвий брак наративної однорідності, зокрема компанії дотримуються переважно специфічних моделей розкриття інформації, ігноруючи спільні наративні принципи (В. Бітті [52], Дж. Мічелон, Дж. Трояновскі та Р. Сілі [169]). Така різнорідність знижує комунікативну цінність звітності зі сталого розвитку та суттєво підвищує ризики ґрінвошингу (А. Янік та А. Ришко [133], А.-Ш. Хабіба, А. Халдун, Х. Халед [39]).

З огляду на це, вчені обґрунтовують нагальну потребу у впровадженні детальніших стандартів нефінансової звітності та формуванні єдиної «мови» розкриття інформації як необхідної умови забезпечення реальної прозорості й порівнянності корпоративної звітності зі сталого розвитку (Г. Скандурра та А. Томас [199], А. Чартіу та А. Йун [61]).

В. Бітті [52] однією з перших звернула увагу на виникнення наративного повороту та визначила його вплив на сприйняття звітності зі сталого розвитку, зокрема визначаючи, що наративний поворот у теорії корпоративного звітування фундаментально трансформував парадигму сприйняття інформації про сталий розвиток, перемістивши акцент з об'єктивної трансляції економічних, екологічних та соціальних впливів на конструювання соціально-економічної реальності через мовні та візуальні засоби комунікації, що саме представляє наративна компонента звітності.

Одним з найважливіших наслідків наративного повороту стало визнання звітності зі сталого розвитку інструментом управління враженнями (А. Шнейдеріне та Р. Легензова [205]). Дослідження Л. Коращи та ін. [67], Дж. Мічелона та ін. [169], М.А. Сіддіка та ін. [203] демонструють, що підприємства стратегічно використовують наративні елементи звітності не лише для інформування стейкголдерів, а й для формування бажаного корпоративного образу, маніпулювання сприйняттям негативної інформації та переконання аудиторії у легітимності своєї діяльності. Текстові та візуальні компоненти звітів зі сталого розвитку конструюються таким чином, щоб підкреслити позитивні аспекти діяльності (наприклад, інвестиції у відновлювальні джерела енергії) та пом'якшити або приховати негативні (наприклад, зростання загальних викидів парникових газів). Таке явище особливо актуальне в частині звітності про ESG-показники, де високий рівень дискреції у виборі метрик та методів презентації створює значний простір для маніпуляцій.

Наративний поворот також трансформував звітність зі сталого розвитку у форму корпоративного сторітелінгу – сюжетної розповіді про те, як підприємство створює цінність для різних груп стейкголдерів з урахуванням екологічних та соціальних факторів (Л. Маріно [159]), та еволюціонували від мінімалістичних додатків до фінансової звітності у яскраві, багатоілюстровані публікації, де фотографії, інфографіка, діаграми та графіки відіграють вагому роль у формуванні сприйняття організації (К. Дель Гессо [75]).

Проте, зростання ролі текстових описів актуалізує проблему їх критичного сприйняття. Наративний поворот також привернув увагу до візуального та риторичного вимірів звітності зі сталого розвитку.

В підтвердження такого підходу П. Ді Тулліо та ін. [76] розглядають раціональні та наративні парадигми у звітності зі сталого розвитку, зазначаючи, що у звітності вибір між раціональною та наративною парадигмами визначає не лише спосіб подання інформації, а й фундаментальні принципи її створення, інтерпретації та використання стейкголдерами для прийняття рішень.

Раціональна парадигма звітності ґрунтується на принципах формальної логіки, емпіричної верифікованості та об'єктивності вимірювання, передбачаючи, що економічна реальність підприємства може бути відображена через систему кількісних показників, зібраних, проаналізованих та представлених відповідно до встановлених правил та методологій. Тому згідно такого підходу звітність виконує функцію раціоналізації та постфактумного опису управлінських рішень через демонстрацію їх впливу на вимірні показники діяльності підприємства.

Наративна парадигма фокусується не на математичних розрахунках, а на поясненні мотивів діяльності компанії, її стратегічного бачення, взаємовідносин зі стейкголдерами та процесів створення цінності, які часто мають нематеріальний характер і важко піддаються кількісному вимірюванню. Тому, на нашу думку, раціональна та наративна парадигми у звітності зі сталого розвитку не є взаємовиключними, а радше комплементарними підходами, які разом забезпечують повне та збалансоване представлення діяльності підприємства.

Ефективна звітність зі сталого розвитку має інтегрувати обидві парадигми, використовуючи їх сильні сторони для створення інформації, яка є одночасно точною та зрозумілою, об'єктивною та контекстуальною, стандартизованою та релевантною для специфічних потреб різних груп стейкголдерів, що підтверджують також і науковці, розглядаючи цей процес як якісну трансформацію корпоративної комунікації, в якій наративи стають повноцінним інструментом відображення стратегії, ризиків та відповідальності компанії перед стейкголдерами (Н. Раімо та ін. [194], Я. Новіцка та Т. Волкова [184]).

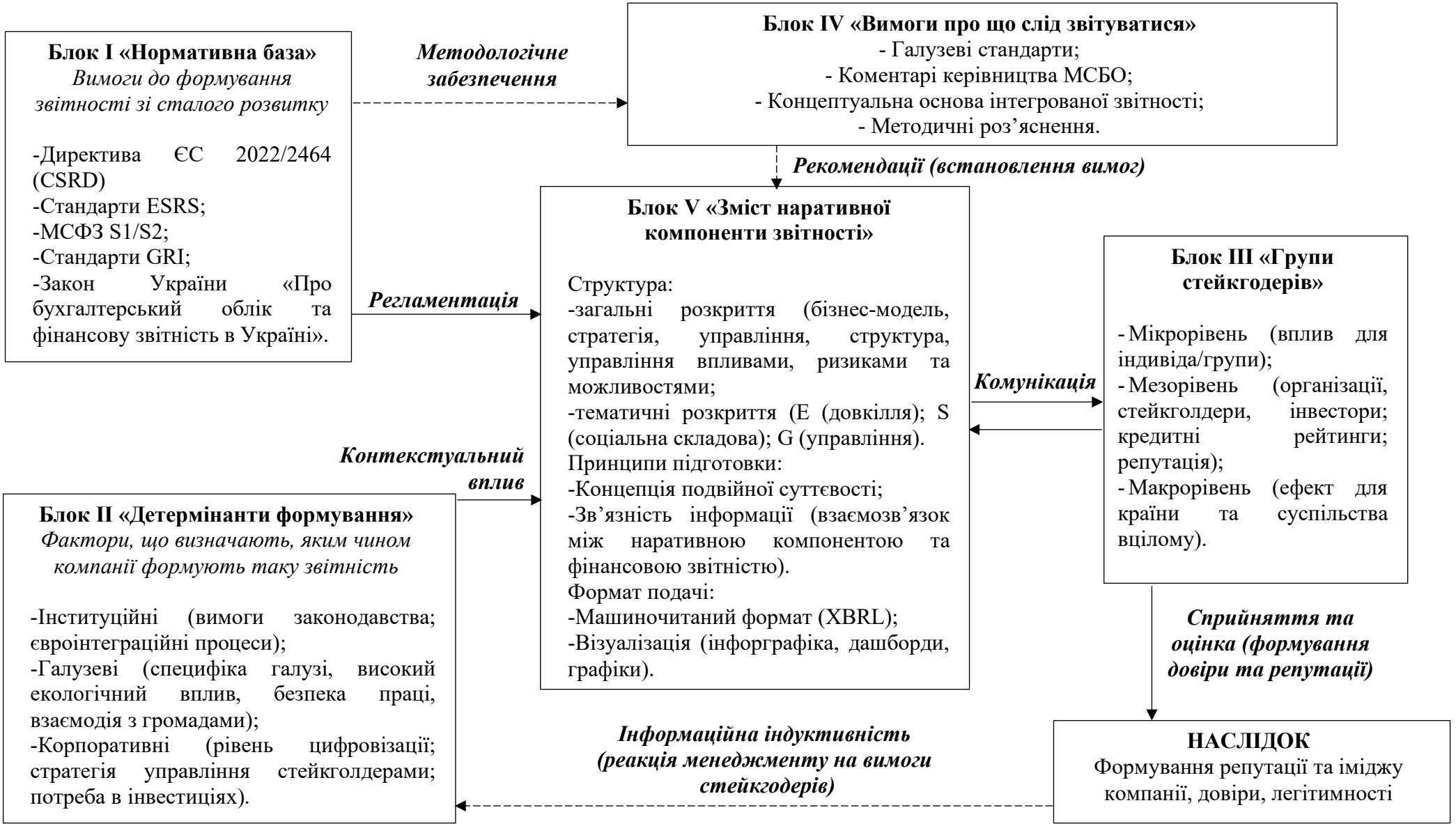

Рис. 2.1. Концептуальна модель формування та використання наративної компоненти звітності зі сталого розвитку

Джерело: власна розробка автора.

Спираючись на розроблений у підрозділі 1.2 категоріально-понятійний апарат (наратема, фабула, фокалізація), пропонуємо розглядати причинно-наслідкові механізми формування наративної компоненти через модель формування та використання наративної компоненти, що наведено на рис. 2.1.

Розроблена модель дозволяє структурувати процес звітування, характеризуючи ключові фактори впливу та результативні показники, демонструючи системний підхід до процесу створення описової інформації, що враховує множинні фактори впливу, механізми взаємодії та очікувані результати комунікації зі стейкголдерами. Взаємозв'язок усіх елементів моделі через механізми регламентації, контекстуального впливу, комунікації та методологічного забезпечення створює цілісну систему, здатну генерувати релевантну, достовірну та корисну наративну інформацію для прийняття рішень.

Виходячи з цього, *наративна компонента звітності зі сталого розвитку* – це структурована система якісного викладу інформації про екологічні, соціальні та управлінські аспекти діяльності підприємства, що створює комунікативну взаємодію між підприємством (наратором) та стейкголдерами (реципієнтами) через тріаду взаємопов'язаних елементів наративної (наратеми (змістовні одиниці розкриття інформації про бізнес-модель, стратегію, управління впливами, ризиками та можливостями), фабулу (логічний та хронологічний виклад фактів, подій та причинно-наслідкових зв'язків, що пояснюють результати діяльності та траєкторію розвитку), фокалізацію (рівень деталізації та глибини розкриття інформації для різних груп користувачів), посилених візуальною риторикою (інфографікою, дашбордами, графіками, символами)), що в сукупності забезпечує інтеграцію кількісних та якісних аспектів у цілісну історію створення вартості та впливу з урахуванням факторів сталого розвитку.

Попри визнану необхідність стандартизації звітності зі сталого розвитку, дослідники наголошують, що наразі вона не вирішує ключових проблем, зокрема, через політичні суперечності між розробниками стандартів (Дж. Карунгу, Р. Даймс та М. Молінарі [57]), через розпорошеність стандартів та недостатнє охоплення соціальних аспектів (П. Молнар, Б. Лукач та А. Тотх [176]), через проблеми збору

даних, проблеми сумісності з регіональними стандартами та через надмірний акцент на фінансовій суттєвості (Дж. Ріммел, Р. Рем та Х. Афолабі [195]).

Відтак, відповіддю на окреслені виклики стає перехід до єдиних обов'язкових рамок звітності, прикладом яких є Європейські стандарти звітності зі сталого розвитку (далі – ESRS), що робить їх імплементацію стратегічним пріоритетом не лише для країн ЄС, а й для держав, що прагнуть інтеграції до європейського економічного простору [188].

Отримання Україною статусу кандидата на вступ до Європейського Союзу посилюють актуальність імплементації європейських стандартів звітності. Відповідно до методології розширення ЄС, країна-кандидат зобов'язана забезпечити транспозицію та імплементацію законодавства ЄС у всіх сферах, включаючи корпоративне право, бухгалтерський облік та звітність.

Таким чином, орієнтація України на європейські стандарти звітності зі сталого розвитку є стратегічною необхідністю, зумовленою євроінтеграційними зобов'язаннями, потребами доступу до європейського ринку та міжнародного фінансування, завданнями підвищення конкурентоспроможності бізнесу та реалізацією національних цілей сталого розвитку.

CSRD визначає регуляторні рамки та обов’язковість звітності зі сталого розвитку (рис. 2.2), тоді як ESRS виступають методологічною основою формування її змісту, зокрема наративної складової.

Згідно з Директивою ЄС 2022/2464 [69] підприємства зобов’язані розкривати детальну інформацію про свої екологічні, соціальні та управлінські показники у межах звітності зі сталого розвитку, що базується на принципі подвійної суттєвості, вимагаючи від компаній описувати як вплив їхньої діяльності на людей та довкілля, так і вплив питань сталого розвитку на фінансовий стан та розвиток самого підприємства. Принцип подвійної суттєвості змінює наративну компоненту, перетворюючи її з переліку досягнень на стратегічний аналіз.

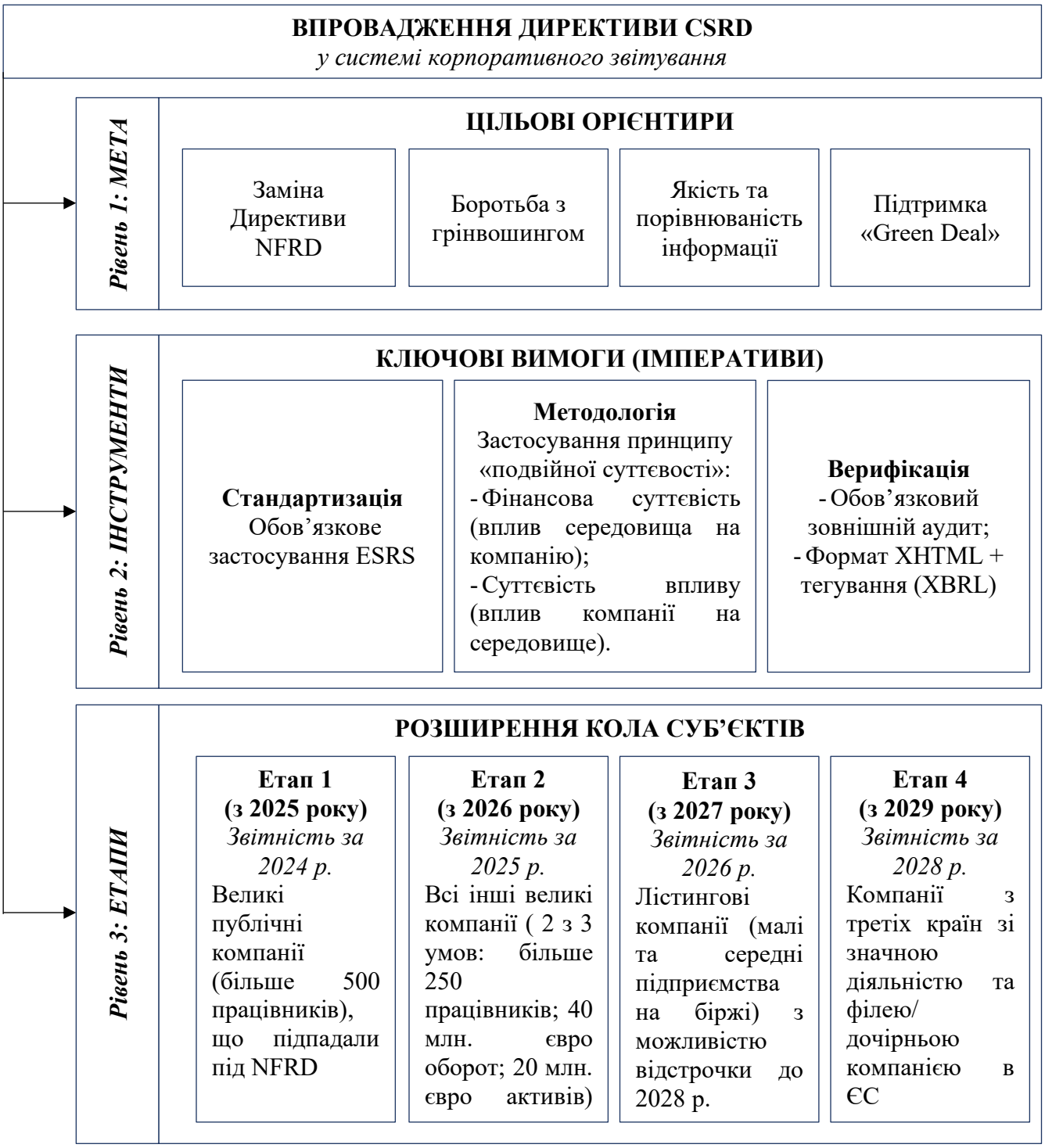

Рис. 2.2. Особливості впровадження Директиви CSRD

Джерело: власна розробка автора.

Теоретичним підґрунтям такої концепції є синтез двох провідних теорій корпоративної відповідальності - теорія заінтересованих сторін Р. Фрімена, яка постулює відповідальність компанії перед широким колом заінтересованих сторін, а не лише перед акціонерами, та теорія створення спільної цінності М. Портера та

М. Крамера, яка визнає взаємозалежність між корпоративним успіхом та добробутом суспільства [198].

Важливим наслідком застосування принципу подвійної суттєвості є поглиблення наративних розкриттів щодо процесів належної обачності. Підприємства зобов'язані детально описувати внутрішні механізми ідентифікації, оцінки, моніторингу та запобігання негативним екологічним та соціальним впливам, у тому числі в межах ланцюга створення вартості, що наведено на рис. 2.3.

Рис. 2.3. Суб'єкт звітування в системі ланцюга створення вартості

Джерело: власна розробка автора.

Структурно такий процес включає власні операції, що перебувають під безпосереднім контролем підприємства (виробнича діяльність та управління трудовими ресурсами), висхідний ланцюг, який забезпечує постачання сировини, компонентів та послуг, необхідних для створення продукту, а також низхідний ланцюг, що охоплює етапи дистрибуції та взаємодії з клієнтами.

Науковці комплексно розглядають проблематику відповідального ланцюга постачання. Технологічну верифікацію даних через блокчейн визначають ключовою для наскрізної прозорості на всіх етапах життєвого циклу продукту (А. Чандан та інші [60, с. 4]), а екологічні регулювання пропонують трактувати не як обмеження, а як стимул для інновацій і «зелених» закупівель (Б. Сагар та Вібга В. Рао [197, с. 45]). Концепцію «susilience», як інтеграцію сталості та життєстійкості, що передбачає дотримання екологічних стандартів навіть у

кризових умовах, пропонують розглядати як новий теоретичний підхід (М. Моллаоглу та Б. Доганер [175]).

Таблиця 2.1.

Вимоги до розкриття інформації про ланцюг вартості у звітності зі сталого розвитку згідно з Директиви ЄС 2022/2464

Аспект розкриття	*Зміст вимоги та обсяг охоплення*	*Деталізація елементів*
1. Ідентифікація	Розкриття інформації не обмежується власними операціями, а охоплює весь ланцюг створення вартості.	- Власні операції компанії. - Продукти та послуги. - Ділові відносини. - Ланцюг постачання. - Операції як в межах ЄС, так і в третіх країнах.
2. Впливи, ризики та можливості	Обов'язкове звітування про взаємодію компанії із зовнішнім середовищем через ланцюг вартості.	- Фактичні та потенційні негативні впливи (на людей та довкілля). - Ризики для самої компанії (фінансові наслідки проблем у ланцюзі постачання). - Залежності від природних та соціальних ресурсів у ланцюзі постачання.
3. Належна обачність	Опис управлінських процесів, спрямованих на виявлення та мінімізацію негативних наслідків.	- Процедура ідентифікації та моніторингу впливів. - Заходи запобігання, пом'якшення або усунення негативних наслідків. - Дії щодо припинення шкідливого впливу.
4. Тематичні розкриття (ESG-компоненти)	Специфічні дані по компонентах сталого розвитку.	E (навколишнє середовище): - Викиди Scope 3 (непрямі викиди). - Вплив на біорізноманіття та ресурси. S (соціальна складова): - Умови праці, примусова/дитяча праця. - Права людини та вплив на громади. G (управління): - Відносини з постачальниками, антикорупція. - Практики оплати (особливо МСП).
5. Взаємодія з малими та середніми підприємствами	Захист малих та середніх підприємств у ланцюгах постачання від надмірного бюрократичного навантаження.	- Заборона вимагати від МСП-партнерів інформацію, що перевищує їх стандартні вимоги. - Врахування складності збору даних у країнах, що розвиваються. - Пропорційність запитів до масштабу діяльності.

Джерело: складено автором на основі [69].

Відповідно, звіт про сталий розвиток має інтегрувати як наративну складову, так і кількісні показники, отримання яких може потребувати залучення

зовнішніх джерел даних. Забезпечення прозорості у ланцюгу створення вартості вимагає від компаній не лише збору кількісних даних, а й формування розгорнутого наративу щодо процедур належної обачності та управління ESG-ризиками, що наведено в табл. 2.1.

Окрему увагу в механізмі імплементації Директиви CSRD приділено проблемі доступності даних у ланцюгу вартості, зокрема через складнощі збору інформації від контрагентів, особливо на початкових етапах. У зв'язку з цим було запроваджено спеціальний механізм «захисного застереження», який діє протягом перших трьох років застосування нових стандартів [69].

Суть цього положення полягає в тому, що за умови об'єктивної недоступності повної інформації, кількісні показники можуть бути тимчасово заміщені розширеним наративним розкриттям. У такому випадку компанія зобов'язана надати вичерпні пояснення за трьома напрямами: 1) детальний опис заходів, вжитих менеджментом для отримання необхідних даних від партнерів по ланцюгу вартості; 2) пояснення обставин, що унеможливили збір інформації (наприклад, технічна неготовність постачальників); 3) стратегія компанії щодо отримання відсутньої інформації у майбутніх звітних періодах [69]. В перехідний період наративна компонента виконує функцію тимчасової заміни кількісних даних, що суттєво підвищує вимоги до якості текстових пояснень.

Одним із елементів методології підготовки звітності зі сталого розвитку є правильна інтерпретація вимог стандартів щодо рівня обов'язковості розкриття інформації. ESRS 1 «Загальні вимоги» використовують специфічний лінгвістичний апарат для розмежування вимог, рекомендацій та методологічних настанов. Розуміння цієї термінології визначає не лише обсяг даних, що підлягають оприлюдненню, але й структуру наративної частини звіту, впливаючи на формування професійного судження менеджменту.

У табл. 2.2 систематизовано ключову термінологію стандартів, яка наводить ступінь зобов'язання суб'єкта господарювання щодо розкриття інформації та формує логіку побудови звіту.

Таблиця 2.2.

Термінологія, що використовується у ESRS 1

Термінологія	*Ступінь зобов'язання щодо розкриття*	*Ключове запитання для наратора*
«Має розкрити» (shall disclose)	Інформація, передбачена вимогою щодо розкриття або точкою даних	Чи відповідає звітність вимогам стандарту?
«Може розкрити» (may disclose)	Добровільне розкриття інформації для заохочення належної практики	В чому особливість або специфіка діяльності компанії?
«Має враховувати» (shall consider)	Стосується питань, ресурсів або методологій, які компанія, як очікується, має брати до уваги або використовувати під час підготовки даного розкриття інформації, якщо це застосовно	Чому ми вирішили звітувати саме так?

Джерело: складено автором на основі ESRS 1.

Практичну імплементацію термінологічного апарату стандартів, систематизованого у табл. 2.2, наочно ілюструє табл. 2.3 на прикладі звіту зі сталого розвитку компанії «Bayer AG» за 2024 рік.

Таблиця 2.3.

Використання термінології на прикладі звітності зі сталого розвитку компанії Bayer AG за 2024 рік

Термінологія	*Конкретна інформація*	*Відповідь на запитання*
«Має розкрити» (shall disclose)	**Показники викидів парникових газів (Scope 1, 2, 3)**	Так, це обов'язкові дані, які вимагаються стандартами (ESRS E1, GRI 305) та підлягають аудиту
	У звіті наведено таблицю з даними Scope 1, 2, 3, наведено мету щодо зменшення викидів (*наша мета – скоротити власні викиди парникових газів на абсолютні 42% порівняно з базовим роком 2019 до кінця 2029 року*). Також розкрито споживання енергії та обсяги забору води.	
«Може розкрити» (may disclose)	**Ініціатива «100 million smallholder farmers»**	Це добровільне розкриття, що підкреслює унікальну стратегію Bayer у соціальній сфері, що формує репутацію лідера та «хорошу практику», виділяючи компанію серед конкурентів
	Компанія описує свою мету підтримати 100 млн. дрібних фермерів у країнах, що розвиваються. Вони детально розписують партнерства, навчальні програми та вплив на спільноти, хоча стандарт не вимагає саме такої деталізації благодійних проєктів.	
«Має враховувати» (shall consider)	**Визначення суттєвих категорій Scope 3**	Це демонструє, що компанія враховувала методологічні вимоги GHG Protocol та SBTi для обґрунтування меж свого звітування, замість того щоб звітувати про все або безсистемно.
	Компанія зазначає, що *«Відповідно до критеріїв, встановлених ініціативою «Науково обґрунтовані цілі» (SBTi), для Bayer актуальними є такі категорії стандарту «Облік та звітність» Протоколу про парникові гази «Корпоративний ланцюжок створення вартості» (Scope 3): (3.1) придбані товари та послуги, (3.2) засоби виробництва, (3.3) діяльність, пов'язана з паливом та енергетикою, (3.4) транспортування та розподіл (видобуток) та (3.6) ділові поїздки».*	

Окрім кліматичних показників, сюди зазвичай входять дані про гендерний розрив в оплаті праці, частку небезпечних відходів, енергоємність виробництва та антикорупційні політики, що є регламентованою частиною звітності, яка формує довіру через верифікацію. Формування стратегічної унікальності (категорія «може розкрити») дозволяє суб'єктам господарювання висвітлювати специфічні для їхньої галузі або бізнес-моделі аспекти, де компанії можуть розкривати інформацію про інноваційні проєкти, унікальні програми добробуту співробітників, участь у локальних екосистемах або специфічні технологічні рішення, які ще не регламентовані законодавством, але демонструють конкурентні переваги. Категорія «має враховувати» розкриває аспекти прийняття рішень, що використовують для пояснення процесу оцінки подвійної суттєвості, обґрунтування вибору сценарних аналізів кліматичних ризиків або пояснення причин виключення певних стейкголдерів зі звітності, тощо.

Оскільки наративна інформація відрізняється від структурованих кількісних та фінансових даних, її представлення в звітності зі сталого розвитку вимагає інших підходів. На відміну від показників, які піддаються математичному вимірюванню, текстовий компонент має вищий ризик суб'єктивізму, неоднозначності інтерпретацій та маніпулювання враженням користувачів. Саме тому виникає необхідність детально розглянути якісні характеристики, на які має спиратися компанія при побудові наративної компоненти.

Згідно з таксономією, прийнятою в ESRS 1, якісні характеристики поділяються на дві основні категорії – фундаментальні та посилюючі, що відображено на рис. 2.4.

До фундаментальних характеристик відносяться доречність та достовірне представлення. У *Додатку В* до ESRS 1 доречність визначається через здатність інформації впливати на рішення користувачів [91]. Варто зважати на важливе уточнення про те, що інформація може бути доречною, навіть якщо деякі користувачі вирішують не використовувати її або вже обізнані про неї з інших джерел, тому таке положення об'єктивізує дане поняття, відв'язуючи його від суб'єктивних знань чи ігнорування з боку конкретного інвестора чи стейкголдера.

Рис. 2.4. Якісні характеристики наративної компоненти звітності зі сталого розвитку

Джерело: складено автором на основі [153].

Наприклад, для інвесторів доречною є інформація, що зумовлює рішення про купівлю, продаж або утримання цінних паперів, надання кредитів чи голосування на зборах акціонерів. Водночас для інших стейкголдерів релевантність даних визначається їхнім впливом на рішення щодо працевлаштування, купівлі товарів, участі в ланцюгу постачання, громадського тиску або стратегічної співпраці з компанією.

Доречність реалізується через такі механізми: 1) прогнозна цінність, якщо вона може бути використана як вхідні дані для процесів прогнозування майбутніх результатів; 2) підтверджувальна цінність, якщо вона надає зворотний зв'язок щодо попередніх оцінок, тобто підтверджує їх або коригує, що дозволяє користувачам оцінити якість менеджменту та ефективність попередніх стратегій. З цього

випливає поняття суттєвості як специфічного для підприємства аспекту доречності, тобто суттєвість визначається чи є ця інформація доречною для конкретного підприємства, враховуючи його специфіку. В ESRS 1 відсутні універсальні кількісні пороги суттєвості, що перекладає відповідальність за визначення порогу на професійне судження менеджменту, яке має бути задокументоване для цілей верифікації [91].

Т. Форназарі та М. Траверсі [103, с. 123-128] обґрунтовують цей зв'язок через призму концепції подвійної суттєвості, наголошуючи, що розкриття «суттєво доречної» інформації є важливим для всебічної оцінки як зовнішніх екологічних і соціальних впливів підприємства, так і його внутрішніх фінансових ризиків, що забезпечує інвесторів чітким та порівнянним базисом для прийняття довгострокових рішень. Розвиваючи ідею прагматичної цінності звітування, Е. Нур ДП та ін. [185, с. 77] обґрунтовують, що доречність нефінансових розкриттів безпосередньо визначається їхньою здатністю пом'якшувати ризики та трансформуватися у фактор зростання вартості компанії.

Другим важливим елементом якісної характеристики інформації є достовірне визначення. Інформація повинна не лише стосуватися доречних явищ, але й вірно відображати сутність того явища, яке вона має на меті зобразити. Аналізуючи інструменти забезпечення достовірності нефінансових даних, Е. Чемек та С. Атеш [59, с. 72-79] акцентують увагу на дискусіях навколо проблеми навмисного приховування неприємних фактів у корпоративних звітах. На думку дослідників, превентивним заходом є процедура незалежного зовнішнього підтвердження.

Для досягнення правильного подання інформація повинна відповідати трьом критеріям: 1) повнота; 2) нейтральність; 3) точність. Повне відображення впливу, ризику або можливостей включає всю суттєву інформацію, необхідну для розуміння явища, включаючи описи стратегії, управління ризиками, метрик та цілей. Найбільшим викликом для критерію повноти є розкриття інформації про ланцюг постачання, тобто якщо компанія звітує лише про власні операції, ігноруючи суттєві впливи (наприклад, викиди від використання продукції або

порушення прав людини у постачальників сировини), вона порушує принцип повноти. ESRS 1 прямо вимагає включення інформації про ланцюг постачання, якщо це необхідно для розуміння суттєвих впливів [91].

Нейтральність означає відсутність упередженості у виборі та поданні інформації, яка не повинна бути маніпулюваною, щоб схилити користувача до позитивного або негативного сприйняття. Щодо точності, то наративна компонента повинна бути вільною від суттєвих помилок, оцінки та прогнози чітко ідентифіковані, а вхідні дані для них повинні бути обґрунтованими.

Посилюючі характеристики є сукупністю властивостей інформації, які спрямовані на підвищення її корисності для користувачів звітності. Зазначені характеристики не здатні компенсувати відсутність доречності або достовірності інформації та не перетворюють нерелевантну чи хибну інформацію на корисну, водночас їх наявність суттєво підсилює цінність інформації, яка вже є доречною та правдивою, забезпечуючи її ефективне використання у процесі прийняття управлінських та економічних рішень. До посилюючих якісних характеристик належать порівнюваність, можливість перевірки та зрозумілість, які сприяють підвищенню прозорості, аналітичності та інформативності звітності.

А. Єзовіта та Б. Тусек [135] аналізуючи звіти першого року застосування ЄС, зауважують, що наявне різноманіття суб’єктивних інтерпретацій та відсутність чітко регламентованої методології, особливо на етапі оцінювання подвійної суттєвості, наразі суттєво обмежують порівнянність звітних даних різних суб'єктів господарювання.

Порівнюваність є фундаментальною для аналізу, оскільки дозволяє користувачам ідентифікувати подібності та відмінності між різними об'єктами. Щодо вимірів порівнюваності варто виділити часову порівнюваність, тобто здатність зіставляти дані одного підприємства за різні періоди та міжсуб'єктну порівнюваність здатність порівнювати дані з іншими підприємствами, особливо в межах однієї галузі.

Можливість перевірки означає, що різні обізнані та незалежні спостерігачі можуть дійти консенсусу, що конкретне зображення є вірним поданням.

Інформація піддається перевірці, якщо можливо підтвердити саму інформацію або вхідні дані та математичні моделі, використані для її отримання. Такий процес вимагає впровадження системи внутрішнього контролю за звітністю зі сталого розвитку, тому варто надавати інформацію, яка була перевірена та погоджена, що підвищує довіру користувачів. Відсутність документованих процедур збору даних може стати причиною для модифікації аудиторського висновку, навіть якщо самі дані є вірними.

Щодо зрозумілості, то інформація повинна бути зрозумілою для користувачів, щоб бути корисною. Стандарти встановлюють орієнтир на так званого «обізнаного користувача», який володіє базовими знаннями у відповідній сфері та виявляє готовність аналізувати подану інформацію. Зазначене положення виконує важливу захисну функцію для нараторів звітності, оскільки не вимагає надмірного спрощення складних технічних аспектів (наприклад, характеристик хімічного складу викидів або методології їх розрахунку) до рівня побутових пояснень, якщо таке спрощення призводить до втрати змістової точності, водночас покладається обов’язок забезпечувати пояснення спеціалізованих термінів та надавати належний контекст, необхідний для коректного розуміння інформації користувачами. Варто підкреслити важливість лаконічності як складової зрозумілості, що передбачає уникнення шаблонних формулювань, дублювання та перевантаження звіту несуттєвою інформацією, оскільки це ускладнює ідентифікацію матеріально важливих даних. Доповнюючи ці вимоги, також варто акцентувати на необхідності структурної чіткості, зокрема розмежування інформації про події звітного періоду та постійної інформації, що забезпечує швидку орієнтацію користувачів у змінах та підвищує аналітичну цінність звітності.

В той час, А. Янік та А. Ришко [133] застерігають від надмірно спрощених висновків, зауважуючи, що низький рівень зрозумілості нефінансової звітності не завжди є ознакою свідомої маніпуляції. Дослідники пояснюють, що лінгвістична складність викладу часто зумовлена об'єктивною необхідністю включення специфічних технічних деталей, притаманних для ESG-розкриттів, зокрема

складних методологій розрахунку екологічних викидів. Відтак, застосування стандартизованих формул читабельності потребує зваженого підходу та обов'язкового поєднання з глибоким аналізом контексту, галузевої специфіки та емпіричної фактології, що дозволяє чітко диференціювати виправдану науково-технічну складність від навмисного заплутування інформаційного масиву.

Отже, якісні характеристики інформації, закріплені в ESRS 1 формують обов’язкові нормативні вимоги, що визначають зміст, структуру та методологію підготовки наративної частини звітності зі сталого розвитку. Їх застосування зумовлює трансформацію звітності зі сталого розвитку з інструменту репутаційних комунікацій у повноцінний механізм стратегічного управління та інвестиційного аналізу, орієнтованого на потреби широкого кола стейкголдерів. Для українського бізнесу імплементація вимог ESRS є викликом та водночас стратегічною необхідністю. Успішна адаптація міжнародних стандартів стане одним із індикатором інтеграції України до європейського економічного простору, тоді як їх ігнорування створюватиме ризики втрати пріоритетності на міжнародних ринках, обмеження участі в глобальних ланцюгах створення вартості та доступу до інвестиційного капіталу.

2.2. Класифікація наративної компоненти звітності зі сталого розвитку

Наративна компонента охоплює як формалізовані обов'язкові розкриття, визначені стандартами, так і довільні текстові елементи, що формуються за власною ініціативою компанії поза нормативними вимогами. Така структурна неоднорідність зумовлює неможливість застосування до різних типів наративної компоненти єдиних критеріїв аналізу та оцінки. Водночас відсутність систематизованого підходу до класифікації в науковій літературі та нормативних документах призводить до змішування різних за функцією, верифікованістю та нормативною основою текстових елементів, що негативно позначається на можливостях їх порівняльного аналізу.

Розглянуті класифікаційні підходи, які наведені в табл. 2.3, дають змогу впорядкувати розрізнені наукові позиції та окреслити методологічне підґрунтя для подальшої розробки класифікації наративної компоненти звітності зі сталого розвитку.

Таблиця 2.3

Систематизація наукових підходів до класифікації елементів звітності зі сталого розвитку

№	*Автори*	*Класифікація наративної компоненти*	*Коротка характеристика класифікаційної ознаки*
1	*2*	*3*	*4*
1.	Тивончук О., Тітов Д. [226]	Класифікація за типом даних у стандартах звітності за GRI та ESRS	Виділяють наративний (якісний, неструктурований текст в описовій формі), напівнаративний (булеві або категоріальні дані) та числовий (кількісні показники) типи розкриття.
2.	Меркл-Девіс Д. М., Бреннан Н. М. [165]	Класифікація стратегій дискреційного розкриття (управління враженнями)	Розділяють поведінку на надання додаткової інформації та управління враженнями. Виділяють 7 стратегій: маніпулювання легкістю читання, риторичне маніпулювання, тематичне, візуально-структурне, порівняння показників, вибір показника прибутку та атрибуція результатів.
3.	Натівіо А. [179]	Класифікація звітів як історій (за інструментами наратології)	Оцінює наративні звіти через такі елементи розповіді: оповідач, середовище, паратекст, місце дії, жанр, тон, символи та зображення.
4.	Сундберг В., Траст В. [218]	Класифікація когнітивних функцій візуальних елементів у поєднанні з текстом	Використовують 5 категорій зображень поруч із текстом: репрезентативна (відображає текст), трансформаційна (кодове слово), організаційна (структурує текст), інтерпретаційна (пояснює складне) та декоративна.
5.	Морено А. [177]	Класифікація текстових характеристик (лінгвістичні виміри)	Аналізує наративи двомовних звітів за словником LIWC за трьома параметрами: використання займенників першої особи (1PP), тон (позитивні/негативні емоції) та рівень впевненої/орієнтовної мови (CETE).
6.	Діуф Д., Буарал О. [80]	Принципи якості наративної інформації (на основі GRI)	Оцінюють сприйняття якості звітів стейкголдерами за критеріями: порівнянність, точність, ясність та надійність.
7.	Хан Р., Кюнен М. [120]	Класифікація детермінант звітності зі сталого розвитку	Систематизують детермінанти на внутрішні (розмір, фінансові результати) та зовнішні (галузь, країна), які впливають на три рівні звітності: впровадження, обсяг та якість.

Продовження табл. 2.3.

1	*2*	*3*	*4*
8.	Хуммель К., Шлік К. [128]	Класифікація якості розкриттів	Визначають «високоякісне розкриття» (числові дані на рівні всієї компанії за вимогами GRI) та «низькоякісне розкриття» (компанія не виконує вимоги, але надає певну наративну інформацію).
9.	Тран Н., Ле Н., Нгуєн Т. [225]	Індекс розкриття КСВ (на основі стандарту GRI)	Класифікують розкриття за категоріями: управління (GOV), бачення та стратегія (VSTR), надійність інформації (CRED) та результати (економічні, екологічні, соціальні – ECEN).
10.	Хідая Р., Сур'яндарі Д. та інші [124]	Індекс рейтингу достовірності звітів	Використовують 10-пунктовий індекс для оцінки якості (включає використання стандартів GRI, незалежне підтвердження, залучення стейкголдерів тощо).

Проведений аналіз наукових підходів до класифікації елементів наративної компоненти звітності зі сталого розвитку засвідчує відсутність єдиного визначення серед дослідників, одні автори класифікують наратив за типом даних (наративний, напівнаративний, числовий), інші за функціональним призначенням тексту (управління враженнями, дискреційне розкриття), лінгвістичними характеристиками (тон, займенники, впевненість мовлення) або елементами наратології (оповідач, сюжет, символіка). Водночас частина підходів зосереджена не на класифікації самого наративу, а на суміжних аспектах, таких як детермінантах звітності, якості розкриттів чи індексах достовірності, що опосередковано характеризують наративну компоненту, але не пропонують її системного поділу.

З огляду на зазначене, розроблення класифікації наративної компоненти звітності зі сталого розвитку набуває теоретичного та прикладного значення. Запропоновану класифікацію наративної компоненти звітності зі сталого розвитку представлено на рис. 2.5.

Визначення функціонального призначення звітності зі сталого розвитку як первинної класифікаційної ознаки наративної компоненти ґрунтується на комунікативній функції самого наративу. Оскільки будь-який елемент звітності є цілеспрямованим повідомленням, то його зміст та форма підпорядковані конкретній меті наратора.

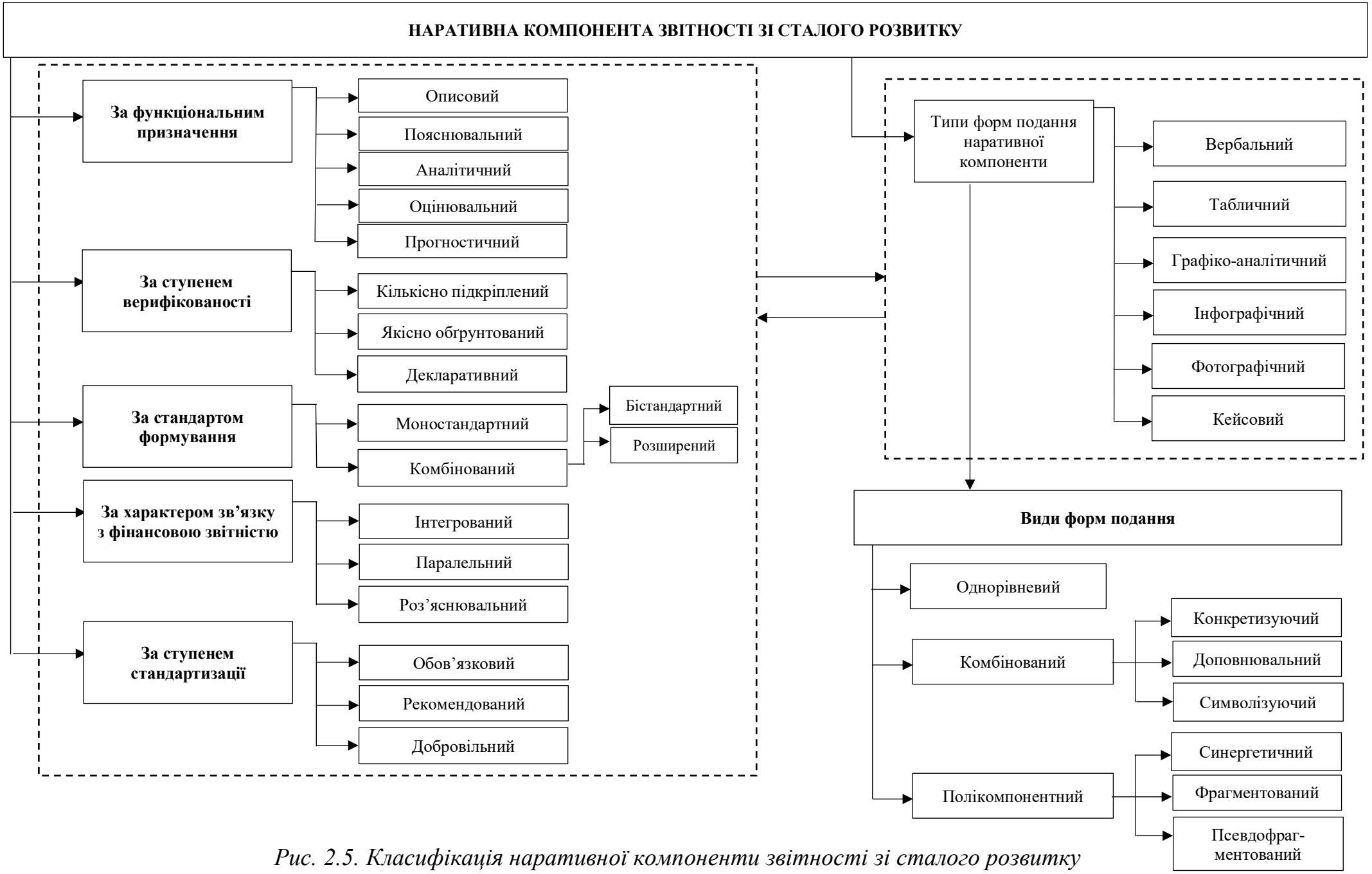

Рис. 2.5. Класифікація наративної компоненти звітності зі сталого розвитку

Джерело: власно розробка автора.

Відповідно, класифікація за функціональним призначенням дозволяє розмежувати наративні елементи за їх комунікативною роллю у звітності. Нормативне підґрунтя для класифікації наративної компоненти звітності зі сталого розвитку закладено в ESRS 1 «Загальні вимоги» [91], де визначено чотири концептуальні сфери звітування зі сталого розвитку, які є наскрізними та застосовуються для кожної теми звітності. Аналогічну концепцію формує IFRS S1 «Загальні вимоги до розкриття фінансової інформації, пов'язаної зі сталим розвитком» [129]. Тому, структура двох стандартів свідчить про функціональну диференціацію наративних елементів звітності. На підставі проведеного аналізу виокремлено функціональні типи наративної компоненти звітності зі сталого розвитку, що наведено в табл. 2.4.

Таблиця 2.4

Відповідність функціональних типів наративної компоненти

Функціональний тип наративу	*ESRS 1*	*IFRS S1*	*Комунікативна мета*
Описовий	Governance	Governance	Описати інституційний контекст управління сталим розвитком
Пояснювальний	Strategy	Strategy	Розкрити причинно-наслідкові зв'язки між стратегією та суттєвими темами
Аналітичний	Impact, risk and opportunity management	Risk Management	Обґрунтувати судження щодо суттєвості впливів, ризиків та можливостей
Оцінювальний	Metrics and targets	Metrics and targets	Зіставити фактичні результати з цільовими показниками
Прогностичний	Metrics and targets/ Strategy	Metrics and targets/ Strategy	Окреслити цілі та очікувані результати діяльності

Джерело: сформовано на основі ESRS 1 та IFRS S1.

Об’єктивність запропонованого нами підходу та виділення функціональних типів наративу за критерієм їхньої комунікативної мети підтверджується дослідженням практики нефінансового звітування підприємств. Н. Чан, Н. Ле та Т. Нгуєн [225] пропонують п’ятикроковий алгоритм контент-аналізу для побудови зведеного індексу розкриття інформації на основі стандартів GRI. Сформована авторами структура кодування текстових даних безпосередньо корелює з виокремленими нами центрами розкриття, поділяючи масив інформації за кроком

1 «Ідентифікація компонентів розкриття» на блоки корпоративного управління, стратегічного бачення, результативних індикаторів та достовірність звіту.

Також, автори розробили шкалу оцінювання глибини нефінансових розкриттів. На відміну від бінарного кодування статичних розділів управління (де 1- розкрито, 0 – не розкрито), оцінка блоку індикаторів за порядковою шкалою (від 0 до 4) безпосередньо відображає еволюцію та якісне ускладнення функціонального призначення тексту. Так, рівні 1 (базова згадка) та 2 (детальний опис) у їхній моделі репрезентують виокремлений нами описовий наратив, спрямований на номінативну фіксацію фактичного стану об'єкта. Рівень «3», визначений авторами як порівняльне або оцінювальне обговорення, тотожний запропонованому оцінювальному типу наративу, оскільки його метою є ретроспективне зіставлення досягнутих результатів із базовими значеннями. Найвищий рівень шкали «4», який вимагає обов'язкового включення майбутніх орієнтирів, є відповідником сформованого нами прогностичного типу наративу. Тому, варто розглянути кожний елемент класифікаційної ознаки функціонального призначення наративної компоненти детальніше, визначивши їх нормативне наповнення, операційну структуру та специфічні комунікативні цілі.

Описовий наратив фіксує фактичний стан об'єкта звітування. Нормативну основу описового наративу формує частина «Корпоративне управління», зокрема ESRS 1 визначає її як розкриття інформації про роль адміністративних, управлінських та наглядових органів у питаннях сталого розвитку, а також про внутрішні механізми контролю та управління ризиками. На операційному рівні ESRS 2 конкретизує вимоги до описового наративу через розкриття GOV-1 (склад, ролі, відповідальність та експертиза адміністративних, управлінських та наглядових органів щодо питань сталого розвитку), GOV-2 (інформування цих органів про питання сталого розвитку та перелік розглянутих ними питань протягом звітного періоду), GOV-3 (інтеграція показників сталого розвитку у схеми винагород керівництва), GOV-4 (мапування відображення процесу належної обачності у структурі звіту) та GOV-5 (системи управління ризиками та внутрішнього контролю щодо процесу підготовки звітності). IFRS S1 аналогічно

вимагає опису механізмів нагляду за ризиками та можливостями, пов'язаними зі сталим розвитком. Для порівняння, GRI 2 «Загальні розкриття» встановлює вимоги до описового наративу щодо організаційного профілю та структури управління, зокрема розкриття 2-1 формує базовий наратив про організацію, її правову форму, ринки, характер власності тощо; розкриття 2-9 структурує опис складу керівних органів та їхніх комітетів; розкриття 2-12 вимагає опису ролі вищого керівного органу в розробці стратегій, політик і нагляді за управлінням впливами [113]. Характерними ознаками описового наративу є переважання номінативних конструкцій, відсутність порівняльних суджень та мінімальна залежність від кількісних даних.

Пояснювальний наратив розкриває причинно-наслідкові зв'язки між явищами, процесами та результатами діяльності компанії у сфері сталого розвитку. Нормативну основу пояснювального наративу формує стратегія. ESRS 1 визначає її як розкриття інформації про те, яким чином суттєві впливи, ризики та можливості відображаються в стратегії та бізнес-моделі компанії. На операційному рівні ESRS 2 конкретизує ці вимоги через: 1) розкриття SBM-1, що вимагає пояснення ключових елементів загальної стратегії, бізнес-моделі та ланцюжка створення вартості підприємства, щоб користувачі розуміли механізми виникнення впливів та вплив ризиків на діяльність; 2) SBM-2 фокусується на поясненні того, яким чином інтереси та погляди ключових стейкголдерів враховуються у формуванні стратегії та бізнес-моделі підприємства, включно з можливими змінами стратегії у відповідь на ці інтереси; 3) SBM-3 формує основу пояснювального наративу, вимагаючи безпосереднього опису взаємодії суттєвих впливів, ризиків та можливостей зі стратегією та бізнес-моделлю компанії, а також пояснення їх поточних та очікуваних фінансових наслідків.

IFRS S1 вимагає пояснення того, яким чином ризики та можливості у сфері сталого розвитку впливають на стратегічний напрям та фінансове планування компанії, а GRI 3 «Суттєві теми» зобов'язує компанію пояснити підхід до управління кожною суттєвою темою, включаючи обґрунтування обраних заходів [114].

На відміну від описового підходу, пояснювальний наратив вимагає аргументованого способу викладу. Компанія повинна не просто констатувати наявність ризиків чи компонентів бізнес-моделі, а проаналізувати їх динамічний взаємозв'язок, розкрити адаптацію своєї стратегії до зовнішніх факторів та обґрунтувати стійкість власної бізнес-моделі до майбутніх змін. Саме тому в цій частині звіту з'являється більше аргументації, прогнозних суджень та описів оцінки компромісів.

Аналітичний наратив обґрунтовує судження про суттєвість виявлених впливів, ризиків та можливостей. Такий тип наративу поєднує елементи опису та оцінки, однак підпорядкований специфічній меті, як формуванню та документуванню аналітичного висновку щодо суттєвості звітності. Нормативну основу аналітичного наративу формує управління суттєвими впливами, зокрема ESRS 1 визначає її як розкриття інформації про процеси виявлення та оцінки суттєвих впливів, ризиків та можливостей. Принцип подвійної суттєвості встановлює методологічну основу аналітичного наративу, передусім компанія має обґрунтувати суттєвість як з позиції впливу на довкілля та суспільство, так і з позиції фінансової суттєвості.

На операційному рівні ESRS 2 конкретизує вимоги управління суттєвими впливами через розкриття IRO-1, де визначено процес виявлення та оцінки суттєвих впливів, ризиків та можливостей; IRO-2 наводить перелік вимог до розкриття інформації, виконаних підприємством за результатами оцінки суттєвості. IFRS S1 вимагає розкриття процесів ідентифікації та оцінки ризиків у сфері сталого розвитку. EFRAG IG 1 «Materiality Assessment» [88] зазначає, що стандарти ESRS не вимагають використання якогось одного конкретного процесу чи послідовності кроків оцінки суттєвості, однак пропонує детальну методологію, яка складається з чотирьох основних етапів. Характерним наративним ризиком аналітичного наративу є маніпулювання суттєвості як свідоме звуження кола суттєвих тем з метою уникнення розкриттів.

Оцінювальний наратив містить судження про результати діяльності компанії у сфері сталого розвитку відносно встановлених цілей або базових значень.

Нормативну основу оцінювального наративу за ESRS 1 формує сфера показників та цілей в частині звітування про досягнутий прогрес. В свою чергу MDR-M вимагає наративного пояснення кількісних показників, а MDR-T встановлює звітування про прогрес у досягненні цілей. IFRS S1 вимагає розкриття показників та цілей, що дозволяють користувачам звітності оцінити прогрес компанії, тоді як GRI-стандарти передбачають оцінювальні коментарі до кількісних показників екологічних та соціальних результатів в динаміці.

Прогностичний наратив описує майбутні наміри та очікувані результати. Нормативну основу формують MDR-T в частині обґрунтування строків та проміжних результатів досягнення цілей. Крім того, компанія має чітко пояснити методології та припущення, які використовувалися для визначення цих цілей. За вимогами SBM-3 підприємство описує механізм можливого впливу суттєвих ризиків та можливостей, пояснюючи, як саме вони вплинуть на фінансовий стан, результати діяльності та грошові потоки в коротко-, середньо- та довгостроковій перспективі з урахуванням інвестиційних планів. Щоб прогностичний наратив був обґрунтованим, IFRS S1 у межах якісної характеристики верифіковності вимагає розкривати базові припущення та методи підготовки прогностичної інформації.

Крім того, у розділі про невизначеність вимірювання стандарт наводить приклади інформації, яку слід розкривати: характер припущення чи іншого джерела невизначеності; чутливість розкритої суми до методів, припущень та оцінок, покладених в її основу; очікуване вирішення невизначеності та діапазон обґрунтовано можливих результатів; пояснення змін у попередніх припущеннях, якщо невизначеність залишається невирішеною. Оцінки майбутніх подій базуються на припущеннях та мають високий рівень невизначеності, проте це не знижує їхньої корисності, якщо вони точно описані та пояснені. Прогностичний наратив має найвищий рівень наративного ризику серед усіх типів класифікації, зокрема відсутність можливості верифікації на момент публікації створює умови для перебільшення майбутніх досягнень та намірів, а також навмисної розмитості формулювань, що унеможливлює подальшу оцінку виконання з адекларованих цілей.

Зазначені ризики пов'язані із загальними прагненням корпорацій до легітимізації своєї діяльності, Р. Ган та Р. Люльфс [121] виділяють стратегії, які компанії застосовують під час розкриття негативних інцидентів, на такі види: 1) маргіналізація (применшення значущості проблеми за допомогою оціночних суджень); 2) абстрагування (узагальнення проблеми до рівня всієї галузі, розмивання фокусу); 3) констатація фактів (надання даних без їх пояснення чи виправдання); 4) раціоналізація, що поділяється на інструментальну (пояснення негативу економічною необхідністю/зростанням) та теоретичну (пояснення негативу як «нормального», неминучого стану речей); 5) авторизація (посилання на регуляторні органи, стандарти чи наукові дослідження); 6) коригувальні дії, які бувають Типу 1 (розмиті, загальні обіцянки) та Типу 2 (конкретні, чіткі кроки).

Автори також підкреслюють, що за своєю природою ці стратегії можуть бути символічними (спрямованими на зміну сприйняття без реальних трансформацій) або субстантивними (що передбачають реальну зміну практик). Тому такий процес актуалізує питання верифікованості наративної інформації як наскрізної характеристики звітності.

Верифікованість наративної інформації у звітності зі сталого розвитку є самостійною класифікаційною ознакою, вона стосується будь-якого функціонального типу наративного контенту незалежно від його тематичного спрямування, стандарту формування чи об'єкта розкриття. Варто зазначити, що ESRS 1 не зводить верифікованість до кількісних показників, так як стандарт прямо вказує, що якісні розкриття також підлягають верифікації за умови належного документального підкріплення та фактів.

В ESRS 1 встановлено якісні характеристики інформації звітності зі сталого розвитку, серед яких верифікованість виконує функцію операційної характеристики достовірності. Відповідно до стандарту, інформація є верифікованою, якщо вона може бути перевірена незалежними особами, що мають відповідну компетентність та доступ до даних, при тому незалежно від того, є ця інформація точним числом чи описом процесу. Настанови із впровадження EFRAG IG 1 також вказують, що оцінка суттєвості має «базуватися на обґрунтованих

підтвердженнях та покладатися у максимально можливій мірі на об'єктивну інформацію» [96].

Щоб наратив був придатним для оцінки, він не може бути абстрактним. ESRS 2 вимагає розкривати ключові методології, вхідні дані, припущення та якісні/кількісні пороги, які застосовувалися для оцінки [92]. При цьому ESRS 1 вказує на необхідність уникати стандартизованих, загальних розкриттів, фокусуючись виключно на специфічній для підприємства інформації.

EFRAG IG 3 – List of ESRS Datapoints [89] надає нормативну основу для запропонованої класифікації, що поділяється на три категорії наративної компоненти:

1) Кількісні – охоплюють усі кількісні типи даних, такі як цілі та десяткові числа, грошові суми, відсотки, площі, об'єми, показники інтенсивності тощо;

2) Напівнаративні – це нечислові, але порівнювані типи даних, які використовуються для «посилення наративних розкриттів». До них належать логічні змінні (розкриття формату «Так / Ні» або «Правда / Неправда») та переліки (вибір із попередньо визначеного списку опцій, наприклад, класифікація ризику як фізичного або перехідного і т.д.);

3) Наративні – текстові блоки для наративних розкриттів, які не обмежені у форматуванні, довжині чи змісті (можуть містити зображення, табл. та варіюватися від одного речення до сотень сторінок).

Отже, класифікація за ступенем верифікованості не є виключно теоретичною конструкцією, а знаходить відображення в структурі офіційних настанов із застосування стандартів.

GRI 1 [112] визначає принцип «точності», відповідно до якого звітна інформація має бути достатньо точною та повною для того, щоб стейкголдери могли обґрунтовано оцінити результативність організації. Хоча принцип «точності» традиційно асоціюється з кількісними даними, його застосування до якісного наративу вимагає, щоб описові твердження підкріплювалися задокументованими фактами або процесами, що піддаються перевірці.

У свою чергу, IFRS S1 [129] передбачає обмежені винятки щодо вимог розкриття у випадках, коли верифікація інформації є об'єктивно складною, зокрема дозволено не надавати кількісну інформацію про поточні або очікувані фінансові наслідки, якщо такі наслідки не можуть бути окремо ідентифіковані або якщо рівень невизначеності вимірювання є настільки високим, що результати не будуть корисними; а для очікуваних фінансових наслідків додатковим обмеженням є якщо компанія не має для цього відповідних навичок, можливостей чи ресурсів. Крім того, передбачено використання підходу «без надмірних витрат або зусиль» при зборі даних, зокрема щодо ідентифікації ризиків і можливостей, визначення обсягу ланцюга створення вартості та підготовки розкриттів про очікувані фінансові наслідки. Проте стандарт встановлює жорстку умову, якщо компанія застосовує ці винятки та не надає кількісну інформацію, вона зобов'язана пояснити причини такого рішення, натомість розкрити наративну компоненту про відповідні фінансові наслідки, а також надати кількісну інформацію про сукупний фінансовий ефект разом з іншими чинниками, якщо це не є марним.

Таблиця 2.5.

Класифікаційна ознака наративної компоненти звітності зі сталого розвитку за верифікованістю

Тип наративу	*Ступінь верифіко-ваності*	*Приклад розкриття*	*Можливий наративний ризик*
1	*2*	*3*	*4*
Кількісно підкріплений	Високий	«У 2025 фінансовому році загальне споживання енергії компанією склало 65 264 МВт-год (порівняно з 61 894 МВт-год у 2024 році), при цьому частка відновлюваних джерел у загальному споживанні електроенергії досягла 60,0% проти 59,5% у попередньому періоді»	Маніпуляція вибіркою показників
Якісно обґрунтований	Середній	«Реалізація однорічної програми «Sustainable Leadership Academy» у 2025 році здійснювалася на основі триетапного конкурсного відбору кандидатів (оцінка резюме, тестування soft skills та співбесіда) і включала 40 обов'язкових годин тренінгів за трьома модулями: сучасні IoT-технології, кліматичний менеджмент та диверсифікація управління»	Неповнота розкриття, нечіткість методології

Продовження табл. 2.5.

1	*2*	*3*	*4*
Декларативний	Низький	«Компанія «Kontron» використовує екологічно чисті матеріали та енергоефективні виробничі процеси для зменшення впливу на навколишнє середовище вздовж усього ланцюжка вартості, поєднуючи технологічний прогрес із екологічною відповідальністю»	Грінвошинг, невизначеність, перебільшення, відсутність доказів

Джерело: *сформовано на основі звітності зі сталого розвитку компанії «Kontron AG» за 2025 рік [43].*

Класифікація за ступенем верифікованості дозволяє конкретизувати поняття «відсутності доказів» як вимірювану характеристику наративного контенту (табл. 2.5).

Якісно обґрунтований наратив не містить кількісних даних, але спирається на задокументовані процеси, затверджені політики, рішення органів управління або посилання на внутрішні чи зовнішні документи, що можуть бути верифіковані. Ступінь верифікованості такого наративу є середнім, тобто він піддається перевірці через документальний аудит, але не через числову верифікацію.

Дж. Мічелон та ін. [168] сформували класифікацію для оцінки якості нефінансової звітності за наступними вимірами: 1) зміст інформації (відносна кількість та щільність інформації); 2) точність інформації (якісні, кількісні немонетарні, монетарні типи даних); 3) управлінська орієнтація в розрізі часового вектору та підходів менеджменту (шаблонний підхід із загальними фразами або підхід, орієнтований на зобов'язання, де вказані конкретні цілі та результати). Також автори класифікують параметри повноти інформації щодо досягнутих результатів на баланс (наявність знака результату: позитивний чи негативний), порівнянність (наявність бази для порівняння) та точність (абсолютні чи відносні величини).

Декларативний наратив містить твердження загального характеру про цінності, наміри, позиціонування або досягнення компанії без будь-якого підкріплення, тобто ані кількісними даними, ані посиланнями на верифіковані

процеси чи документи. Цей тип є носієм максимального наративного ризику та представляє найнижчий рівень верифікованості.

Типові приклади декларативного наративу є наступні: «Компанія прагне стати лідером у сфері сталого розвитку», «Ми глибоко стурбовані проблемою зміни клімату і вживаємо активних заходів», «Наші продукти виготовляються з дотриманням найвищих екологічних стандартів» – жодне з цих тверджень не підкріплюється конкретними даними чи посиланнями на задокументовані процеси. Отже, декларативний наратив є структурно недоступним для зовнішнього підтвердження в межах верифікованості, що робить його основним ризиком грінвошингу навіть у компаній, звітність яких підлягає зовнішньому аудиту.

Таке явище підтверджується дослідженням Д.М. Меркл-Девіс та Н.М. Бреннан [165], де автори поділяють мотиви підготовки звітності на дві групи: 1) приховування негативу; 2) атрибуція або пояснення причин. Для їх реалізації вони класифікують такі стратегії маніпулювання: 1) маніпулювання легкістю читання (ускладнення тексту для приховання поганих новин); 2) риторичне маніпулювання (використання переконливої мови); 3) тематичне маніпулювання (акцент на позитивних темах/словах); 4) візуальне та структурне маніпулювання (виділення певних частин звіту кольором, шрифтом, повторенням або їх специфічне розташування); 5) порівняння результатів діяльності (вибір найвигідніших орієнтирів); 6) вибір показника прибутку (вибір формату прибутку, що показує компанію у кращому світлі); 7) атрибуція результатів (приписування успіхів собі, а невдач – зовнішнім факторам).

Кожен із чинних стандартів нефінансової звітності закладає відмінну концепцію наративу, різну цільову аудиторію, принцип суттєвості, неоднаковий ступінь обов'язковості текстових розкриттів та специфічну логіку співвіднесення наративних та кількісних даних. Відповідно, наративна компонента, сформована в межах стандартів GRI, та до вимог ESRS, є різними об'єктами дослідження навіть за умови тематичної однорідності розкритої інформації, що унеможливлює їх ототожнення та вимагає урахування стандартної приналежності під час порівняльного аналізу.

Необхідність розмежування практик складання звітності за різними стандартами підтверджується й у наукових дослідженнях. Зокрема Тивончук О. та Тітов Д [226]. розмежовують стандарти за їхньою регуляторною базою. Вони зазначають, що GRI є добровільною системою звітності з акцентом на звітування про вплив. Натомість ESRS є юридично обов'язковим нормативним документом, який базується на принципі «подвійної суттєвості». Відповідно, ці стандарти по-різному формують вимоги. Якщо у GRI розмежування вимог має рекомендаційний характер, то ESRS чітко поділяє точки даних на безумовно обов'язкові, обов'язкові за умови суттєвості та добровільні розкриття.

За ознакою стандарту формування пропонується виокремлювати два типи наративної компоненти: 1) моностандартний наратив, який сформований виключно в межах одного повноцінного стандарту звітності та 2) комбінований наратив – сформований одночасно із залученням двох і більше стандартів або із поєднанням базового стандарту з додатковими рамковими структурами та настановами чи рекомендаціями. Критерієм розмежування цих двох типів є наявність або відсутність множинної нормативної основи. Отже, документи, що не містять самостійної повної системи вимог до структури, обсягу та верифікації розкриттів (ISO 26000, TCFD, TNFD, CDP, UN SDGs тощо), не можуть утворювати моностандартний наратив, тому завжди виступають додатковим елементом комбінованого.

У міжнародній практиці сформувався перелік глобальних стандартів, кожен з яких пропонує власний інструментарій для якісного опису ESG-показників та досягнення цілей сталого розвитку. З огляду на це, виникає необхідність детального розгляду ключових стандартів, які виступають основою для формування моностандартної звітності або ж інтегруються у полісистемні моделі корпоративного розкриття.

Доцільно розпочати саме з Європейських стандартів звітності зі сталого розвитку, оскільки вони є законодавчо обов'язковими для застосування як для компаній у межах ЄС, так і для іноземних суб'єктів господарювання, які здійснюють масштабні бізнес-операції на європейському ринку. Європейські

стандарти звітності зі сталого розвитку орієнтовані: 1) на первинних користувачів фінансової звітності, такі як наявні та потенційні інвестори, кредитори, управителів активами, кредитні та страхові установи та 2) інші користувачі, такі як ділові партнери підприємства, профспілки та соціальні партнери, громадянське суспільство та неурядові організації. Концептуальною основою є принцип подвійної суттєвості.

ESRS характеризується високим ступенем стандартизації наративних вимог, де обов'язкові розкриття регламентовані на рівні окремих параграфів та не допускають довільного скорочення. Наратив є інтегрованим зі звітом про управління, що встановлено CSRD як обов'язкова структурна вимога. Нормативну основу утворюють ESRS 1, ESRS 2, тематичні стандарти E1-E5 (екологічні), S1-S4 (соціальні) та G1 (управлінські).

Наступними варто розглянути стандарти GRI. В основу покладено принцип суттєвості, а саме суттєвими визнаються теми, що відображають значущий вплив підприємства на економіку, довкілля та суспільство незалежно від їхньої релевантності для інвестиційних рішень. Добровільний характер переважної більшості розкриттів забезпечує компаніям широку варіативність у формуванні наративу, що, однак, суттєво ускладнює міжорганізаційну порівнянність. Відповідно до GRI 1, нормативна база складається з трьох взаємопов'язаних серій, а саме: універсальних, галузевих та тематичних стандартів.

Стандарти МСФЗ S1/S2 розроблені для забезпечення інтересів фінансових користувачів, потенційних інвесторів та кредиторів. Інформація вважається суттєвою тоді, коли її пропуск, викривлення або приховування може обґрунтовано вплинути на рішення первинних користувачів звітності, тобто розкривається лише те, що впливає (або може вплинути) на грошові потоки, доступ до фінансування або вартість капіталу компанії у коротко-, середньо- чи довгостроковій перспективі. Структурно наратив наближений до фінансової звітності за МСФЗ, де зберігається аналогічна логіка побудови, термінологія та рівень деталізації. Особливістю є вимога розкриття інформації про кліматичні та інші ризики зі сталого розвитку як невід'ємної частини фінансової звітності загального

призначення, з обов'язковим забезпеченням чіткого взаємозв'язку між ними, а також розкриттям рівня інтеграції цих питань у загальну систему корпоративного ризик-менеджменту, при збереженні їхньої чіткої структурної ідентифікації.

Концепція інтегрованості спрямована на стратегічне об'єднання фінансової та нефінансової інформації в єдиний наратив, що дозволяє продемонструвати стейкголдерам взаємозв'язок між різними видами капіталу та процесом створення довгострокової цінності підприємства. Нормативною базою є Концептуальна основа Міжнародного стандарту інтегрованої звітності, яка побудована на концепції шести капіталів: фінансового, виробничого, інтелектуального, людського, соціального та природного [230].

На практиці поширеними є випадки, коли підприємства здійснюють розкриття інформації про сталий розвиток одночасно за кількома стандартами. Тому виникає проблема неузгодженості, зумовлена потенційними колізіями між різними принципами суттєвості, цільовою аудиторією та неоднаковим набором обов'язковості складових. У межах комбінованого наративу доцільно виокремлювати два підтипи: 1) бістандартний наратив – поєднання двох стандартів звітності; 2) розширений наратив – поєднання базового стандарту з одним або кількома додатковими рамковими структурами, рекомендаціями чи керівництвами тощо, що не є самостійними стандартами звітності.

Одним із варіантів є поєднання стандартів GRI та ESRS. EFRAG розробив спеціальний «ESRS-GRI Interoperability Index» [115], який ідентифікує відповідності між розкриттями обох стандартів на рівні окремих вимог. Проте, як констатується в самому документі, повна взаємозамінність є неможливою. Наслідком є формування двох паралельних, частково перетинних наративних потоків з різними аудиторіями та різними критеріями включення інформації.

Комбінація GRI та ISSB є поширеною для транснаціональних компаній. Спільно було опубліковано «Міркування щодо сумісності для викидів парникових газів під час застосування стандартів GRI та стандартів ISSB» [116], в якому визначено рекомендації щодо узгодження розкриття інформації про коефіцієнти викидів. Ключова відмінність, полягає в тому, що ISSB вимагає відображати лише

ті ризики і можливості, що є суттєвими з фінансової точки зору, тоді як GRI охоплює впливи, суттєві для суспільства та довкілля, незалежно від їхнього фінансового значення. Таким чином, така комбінація наративу охоплює ширший тематичний діапазон, але несе підвищений ризик внутрішніх суперечностей у частині оцінки суттєвості.

Поєднання ESRS та ISSB є актуальним для транснаціональних компаній, що підпадають під юрисдикцію ЄС у межах CSRD та водночас котируються на міжнародних ринках, де інвестори орієнтуються на ISSB-розкриття. EFRAG та ISSB підготували «ESRS-IFRS Standards. Interoperability document» [87], однак повна узгодженість залишається недосяжною. ESRS передбачає значно ширший обсяг обов'язкових соціальних розкриттів які не мають прямих аналогів у системі ISSB, що породжує структурну асиметрію об'єднаного наративу.

Розширений наратив також може мати різні комбінації, проте основу всеодно повинен становити базовий стандарт.

Керівництво ISO 26000 «Настанови із соціальної відповідальності» [132] не є стандартом звітності, а тому не може утворювати моностандартний наратив. Проте ISO 26000 широко використовується як концептуальна рамка, що посилює наратив у частині соціальної відповідальності, структурованої навколо семи ключових тем, таких як: корпоративне управління, права людини, трудові практики, довкілля, добросовісна ділова практика, захист прав споживачів та участь у розвитку громад. Стандарти серії ISO 14000 забезпечують методологію екологічного наративу, а ISO 14001 формує систему екологічного менеджменту.

Рекомендації TNFD LEAP структурують наратив навколо залежностей та впливів компанії на біорізноманіття, екосистемні послуги та водні ресурси. Компанії, що розкривають інформацію через платформу CDP [58] паралельно з основним стандартом звітності, фактично формують подвійний кліматичний наратив. Така комбінація поширена серед великих компаній, оскільки рейтингові агентства та інституційні інвестори використовують CDP-розкриття як основне джерело кліматичних даних незалежно від основного стандарту звітності. Стандарт SA8000 [207] у сфері трудових прав та умов праці, на відміну від більшості

розглянутих доповнюючих документів, підкріплений зовнішнім аудитом відповідності, що надає наративу підвищеного рівня достовірності.

Характер зв'язку наративної компоненти звітності зі сталого розвитку з фінансовою звітністю відображає інституційну позицію наративу в системі звітності. Звітність зі сталого розвитку існує в різних форматах, зокрема як частина єдиного річного звіту, як самостійний документ, що публікується незалежно від фінансової звітності, або як текстовий коментар до конкретних фінансових показників. Визначена позиція зумовлює логіку побудови наративу, його цільову аудиторію, ступінь верифікації та характер взаємодії між фінансовими й нефінансовими даними. Стандарти ESRS 1 та МСФЗ S1 закріпили принцип «взаємозв'язку між звітом зі сталого розвитку та фінансовою звітністю» в частині вихідних припущень, суттєвих ризиків та визначень ключових показників, як самостійну нормативну вимогу, а не лише як рекомендацію щодо кращих практик.

Спираючись на дослідження науковців, зазначений зв'язок доцільно структурувати за повнотою охоплення вимірів та за практичною структурою подання.

Теоретичною класифікацією, що визначає ступінь інтеграції фінансових та нефінансових показників, є дослідження Р. Хана та М. Кюнена [120]. Автори класифікують зовнішнє розкриття інформації залежно від кількості охоплених вимірів сталого розвитку (фінансового, екологічного та соціального), виокремлюючи три види звітів: 1) ізольовані екологічні або соціальні звіти – відображають найнижчий ступінь зв'язку, оскільки фокусуються лише на одному вимірі (екологічному або соціальному) і функціонують повністю відокремлено від фінансової інформації компанії; 2) спеціалізовані окремі звіти зі сталого розвитку, КСВ, ESG-звіти тощо, які охоплюють два нефінансові виміри (екологічний та соціальний), тоді як традиційний фінансовий (економічний) аспект у них переважно ігнорується; 3) інтегровані звіти – репрезентують найвищий ступінь зв'язку, де фінансовий, екологічний та соціальний виміри об'єднуються в єдиному документі.

В. Сундберг та В. Траст [218], досліджуючи візуальні елементи, класифікують корпоративні звіти за їхньою структурою на три формати: 1) традиційні річні звіти; 2) самостійні (окремі) звіти зі сталого розвитку та 3) інтегровані звіти. Таким чином, еволюція корпоративного розкриття спрямована на подолання ізольованості бухгалтерських звітних форм через перехід до інтегрованих моделей, здатних збалансувати фінансові показники бізнесу з його соціально-екологічним впливом, що розкривають за допомогою нефінансових показників.

На підставі зазначених нормативних джерел, наукових досліджень та характеру зв'язку з фінансовою звітністю виокремлено три типи наративної компоненти: 1) інтегрована, 2) паралельна; 3) роз'яснювальна. Порівняльна характеристика типів наративу за характером зв'язку з фінансовою звітністю представлена в табл. 2.6.

Таблиця 2.6.

Класифікація наративної компоненти за характером зв’язку з фінансовою звітністю

Тип наративу	*Формат звітування*	*Характеристика зв’язку з фінансовою звітністю*	*Можливий наративний ризик*
Інтегрований	Інтегрований звіт; звітність зі сталого розвитку у складі звіту про управління	Взаємопов'язаність фінансової та нефінансової інформації	Псевдоінтеграція; формальні перехресні посилання без реального змістовного зв'язку
Паралельний	Окрема звітність зі сталого розвитку, ESG-звітність, CSR-звітність	Самостійність побудови звітності	Ризик декларативності та «грінвошингу»
Роз'яснювальний	Примітки до фінансової звітності; управлінські коментарі	Підпорядкованість фінансовій звітності	Звуження; охоплення лише ESG-аспектів із прямим фінансовим вираженням

Джерело: *власно розробка автора.*

Інтегрований наратив формується як частина єдиного звіту, в якому фінансова та нефінансова інформація є взаємопов'язаними та взаємодоповнюваними, що характеризується поєднанням фінансових показників із поясненням їх взаємозв'язку з нефінансовими результатами.

Паралельний наратив являє собою окремий документ, як самостійний звіт зі сталого розвитку, що публікується незалежно від фінансової звітності та побудований за власними принципами та вимогами. Характерною ознакою є відсутність структурного зв'язку з фінансовою звітністю, самостійне визначення суттєвості, власна цільова аудиторія та незалежний цикл підготовки.

Роз'яснювальний наратив є текстовим коментарем до конкретних фінансових показників, що деталізує їх зміст в розрізі сталого розвитку та ESG-складових. Його основною ознакою є підпорядкованість фінансовій звітності, зокрема наратив є похідним від конкретних статей балансу, звіту про прибутки та збитки або звіту про грошові потоки й покликаний пояснити їх у розрізі сталого розвитку. Типовими форматами є примітки до фінансової звітності щодо кліматичних ризиків та управлінський коментар у складі річного звіту. Специфічним наративним ризиком цього типу є звуження, тобто охоплення лише тих ESG-аспектів, що мають безпосереднє фінансове вираження, при виключенні ширших соціальних та екологічних впливів, які не можуть бути монетизовані в межах чинних стандартів обліку.

Наступною класифікаційною ознакою є ступінь стандартизації форми, оскільки наративні розкриття формуються в різних регуляторних умовах. Р. Хан та М. Кюнен [120] виокремлюють рівень регулятивного тиску як самостійний компонент аналізу, розділяючи звітність на обов'язкову та добровільну. А. Морено [177] виділяє структурні блоки корпоративних звітів за ступенем їхньої регламентованості та аудиторської підзвітності, розмежовуючи 1) обов'язкові розкриття, як традиційні фінансові форми, які підлягають суворому стандартизованому контролю та зовнішньому незалежному аудиту; 2) дискреційні розкриття, як добровільні наративні компоненти (наприклад, управлінські коментарі чи звернення керівництва), які позбавлені прямого жорсткого аудиторського супроводу, посилаючись на праці Н. Бренанна та Д. Меркла-Девіса [54].

Нормативне підґрунтя формується багаторівневою регуляторною базою. Директива CSRD встановлює правову основу обов'язковості нефінансового

наративу, окреслюючи коло компаній, зобов'язаних формувати звітність відповідно до стандартів ESRS, які мають статус обов'язкових у межах Європейського Союзу. Безпосередньо на рівні стандарту ESRS 1 закріплено розмежування між «обов’язковими вимогами до розкриття» та «добровільними вимогами до розкриття», а також механізму поетапного введення, що передбачає поступове впровадження окремих розкриттів із тимчасовим звільненням компаній від певних вимог. GRI 1 визначає глобальну ініціативу зі звітності як добровільну рамку, водночас диференціюючи такі поняття як обов’язкові та рекомендовані розкриття. IFRS S1 запроваджує «пільгові положення», як положення, що визначають ситуації, за яких окремі наративні розкриття є необов'язковими або можуть бути відтерміновані.

Пропонуємо таке розмежування як обов’язковий регуляторний наратив охоплює текстові розкриття, формування яких є юридично обов'язковим відповідно до чинних нормативних актів або затверджених стандартів. Рекомендований наратив утворюють текстові розкриття, формування яких передбачено стандартом як бажане, однак не є юридично обов'язковим, коли компанія має право не включати їх до звітності за умови обґрунтування такого рішення. Добровільний наратив охоплює текстові розкриття, що виходять за межі вимог будь-якого стандарту та формуються виключно за власною ініціативою компанії. Такий тип характеризується свободою щодо змісту, структури та обсягу розкриттів, відсутністю обов'язкової зовнішньої верифікації та найвищою варіативністю між компаніями. Прикладами є додаткові тематичні кейси, наративи про корпоративну культуру, а також добровільні розкриття понад мінімальні вимоги ESRS.

Сучасна практика звітності зі сталого розвитку демонструє розкриття інформації з поєднанням вербальних, табличних, графічних, фотографічних та кейсових елементів, що також варто виокремити як класифікаційну ознаку. Розглянемо компоненти за допомогою яких структурується інформації у звітності зі сталого розвитку в табл. 2.7.

Критерієм класифікації є структурна складність форми подання, яка визначається двома параметрами одночасно: 1) кількістю компонентів; 2) функціональною роллю кожного з них у загальній структурі розкриття.

Таблиця 2.7.

Типи форм подання наративної компоненти звітності зі сталого розвитку

Компонент	*Характеристика*	*Приклад у звіті зі сталого розвитку*
1	*2*	*3*
Вербальний	Суцільний або структурований текст	Вступні звернення керівництва, детальні описи корпоративної місії і стратегій трансформації, таких як «B!Pact» та «Transform to win». Крім того, суцільним текстом викладено методологічні пояснення, наприклад, покроковий опис проведення аналізу подвійної суттєвості, та внутрішні політики й процедури, що стосуються адаптації до кліматичних змін, управління ризиками та охорони праці.
Табличний	Числові та текстові дані у структурованому форматі	У вигляді структурованих таблиць представлені всі основні фінансові звіти та динаміка ключових операційних і фінансових показників. Таблицями оформлено кількісні ESG-індикатори, такі як розрахунки викидів парникових газів чи споживання енергії, матриці аналізу подвійної суттєвості (впливи, ризики та можливості), а також обов'язкові матриці відповідності Європейській зеленій таксономії. Крім того, табл. застосовуються для розкриття інформації з корпоративного управління, демонструючи склад Наглядової ради, матрицю критеріїв незалежності директорів та політику їхніх винагород, для візуалізації карти управління корпоративними ризиками, а також для загальної навігації документом за допомогою розлогих таблиць перехресних посилань на різноманітні регуляторні вимоги.
Графічно-аналітичний	Діаграми, графіки з кількісними даними	Графічно-аналітичний спосіб подання інформації використовується для наочної візуалізації ключових комерційних, організаційних та екологічних показників. Зокрема, у звіті представлено серію кругових діаграм, які деталізують розподіл обсягів продажів за географією Ця інформація доповнюється інфографічною картою світу, яка ілюструє частки продажів в окремих країнах. У розрізі екологічної компоненти графічно візуалізовано структуру використання пакувальних матеріалів за допомогою кругової діаграми. Крім кількісних діаграм, звіт містить аналітичні візуальні схеми, які ілюструють організаційну структуру компанії, а також детально відображають етапи ланцюжка створення вартості від сільськогосподарського вирощування до кінцевого споживання та утилізації пакування.

Продовження табл. 2.7.

1	*2*	*3*
Інфографічний	Схеми, ілюстровані процеси, піктограми	Інфографічний спосіб застосовується при висвітленні структурних змін, які візуалізовані через блок-схеми поділу компанії на три географічні зони, а операційні етапи через схему ланцюжка створення вартості (від сільського господарства до кінцевого споживання та переробки). Ключові амбіції компанії представлені інфографікою стратегії «Transform to win». Крім того, документ системно доповнюється піктограмами для швидкого зчитування інформації: іконками ЦСР, логотипами напрямів стратегії B!Pact (Food, Planet, People), а також маркуваннями Nutri-Score та Origin'Info для візуалізації харчової цінності й походження продукції.
Фотографічний	Реальні знімки об'єктів, працівників, процесів	Фотографічний спосіб викладу інформації використовується для емоційного візуального підкріплення місії компанії, ілюструючи її тісний зв'язок із природою, сільським господарством та здоровим харчуванням. Фотографії, наприклад агрономії та взаємодії з природою (робота в полях), готові страви та кулінарія, що візуалізують кінцевий результат роботи компанії та просувають ідею смачного, здорового рослинного харчування. Їх головна функція є естетична та комунікаційна.
Кейсовий	Вставки з конкретними прикладами, «історії успіху»	У сфері екодизайну та циркулярної економіки наведено кейс поступової відмови від пластикової плівки для обгортання металевих банок на користь картонних лотків із переробленого матеріалу. У напрямку розумного використання водних ресурсів у сільському господарстві компанія наводить приклад впровадження точного зрошення: 72% зрошуваних полів обладнано підключеними ємнісними датчиками, які вимірюють вологість ґрунту в режимі реального часу, щоб надавати рослинам лише необхідну кількість води.

Джерело: *сформовано на основі компанії «Bonduelle» за 2024-2025 р. [229].*

В залежності від техніки подання інформації пропонуємо вирізняти однорівневе, комбіноване та полікомпонентне розкриття форм подання наративної компоненти звітності зі сталого розвитку. Однорівневе розкриття містить лише один вид інформації. На практиці це майже завжди вербальний текст, оскільки жоден інший компонент сам по собі не може забезпечити повноту розкриття.

Комбіноване розкриття поєднує два види подання. Залежно від функціональної ролі другого компонента відносно першого виокремлюються три

підтипи: 1) конкретизуючий, що деталізує або кількісно підкріплює перший. Типовим прикладом може бути вербальний текст із описом екологічної стратегії, доповнений таблицею з конкретними показниками викидів; 2) доповнювальний розкриває інший аспект того самого явища, не дублюючи та не суперечачи першому. Прикладом може бути текстовий опис соціальної політики та кейс із конкретним прикладом її реалізації; 3) символізуючий не несе самостійного аналітичного навантаження, а виконує функцію легітимації першого через візуальний або емоційний вплив.

В. Сундберг та В. Траст [218] виявили, що декоративна функція використовується суто для привернення уваги (наприклад, викликати емоції), має малий або жодного зв'язку з текстом, і, що важливо, на практиці репрезентована виключно фотографіями. А. Натівіо [179] зазначає, що наративна звітність передбачає канал комунікації, який може складатися з «цифр, слів, зображень або комбінації цих трьох елементів».

Полікомпонентне розкриття містить три і більше типів подання інформації. Такий тип є домінуючим форматом у звітах великих публічних компаній, де один блок розкриття може одночасно включати вербальний текст, таблицю з KPI, графік динаміки, інфографіку процесу та фотографічний матеріал.

Полікомпонентне розкриття характеризується подвійним ефектом з точки зору сприйняття стейкголдерами, залежно від узгодженості між компонентами воно може бути: 1) синергетичним, коли всі компоненти узгоджені, взаємно підкріплюють один одного і разом формують повний та несуперечливий виклад; 2) фрагментованим, де компоненти співіснують у межах одного блоку, але не утворюють цілісного наративу, тобто кожен адресований окремій аудиторії та не пов'язаний змістовно з іншими; 3) псевдоінтегрованим, тобто компоненти створюють зовнішнє враження узгодженості та кількісної підкріпленості, тоді як насправді візуальні або числові елементи не підтверджують вербальних тверджень, що може бути прихованою формою наративного ризику.

Для прикладу, у звітності зі сталого розвитку компанія «Ahold Delhaize» [42] розкриває високі показники, зокрема 99% виробничих майданчиків харчових

продуктів власних марок відповідають вимогам, а 99% непродовольчих товарів високого ризику проходять аудит. Проте, в примітках компанія визнає недоліки в базах даних. Виявлено прогалину у звітності даних про продукти власних брендів у США, що потенційно впливає на метрики соціальної взаємодії , безпеки продукції та пластикового пакування. Звіт містить детальні табл. щодо кліматичних викидів ланцюга постачання (Scope 3) з показниками (наприклад, 26,453 ktCO2e для FLAG). Така деталізація переконує реципієнта у вимірюванні кліматичного впливу. Проте, в примітках зазначається, що лише 2.59% від загального обсягу валових викидів Scope 3 розраховано на основі первинних даних, наданих безпосередньо постачальниками. Для решти викидів компанія за відсутності перевірених даних постачальників, при розрахунку викидів ПГ Scope 3 здебільшого покладається на припущення та оцінки. Висока деталізація таблиць маскує той факт, що майже весь показник базується на теоретичних середньогалузевих коефіцієнтах.

Варто звернути увагу і на позитивну практику взаємодії. Наприклад, звіт демонструє зображення сучасної автоматизованої пакувальної лінії, по якій рухаються фірмові картонні коробки інтернет-магазину «Bol». Текст безпосередньо розкриває екологічну цінність цього обладнання, так як завдяки модернізації автоматизованих машин для моноупаковки (для замовлень з одного товару) компанія змогла скоротити використання картону на 26%, а клею на 60%. Текстовий і графічний об’єкти разом ілюструють, як інноваційний дизайн пакування зменшує кількість відходів та знижує викиди CO_2 на 27% для кожної такої посилки. Проведений аналіз наочно демонструє, що різні види форми подання часто виконують не лише інформативну функцію, а й виступають інструментами привернення уваги стейкголдерів та потенційного маніпулювання їхнім сприйняттям. Яскраві діаграми чи узагальнені табличні метрики здатні штучно зміщувати фокус користувача на позитивні показники, маскуючи при цьому облікові або методологічні недоліки, приховані в текстових примітках. Саме тому в методології наукового аналізу виникає потреба чітко розділяти та верифікувати різні форми подання нефінансової інформації, що дозволяє

оцінювати рівень їхньої внутрішньої взаємодії та виявити ризики декларативності чи псевдоінтеграції.

Як зазначають Д. Діуф та О. Буараль [80], звітність зі сталого розвитку часто відображає опортуністичну поведінку компаній та слугує інструментом управління враженнями, де двома найпоширенішими стратегіями є прикрашання та заплутування або приховування негативних результатів. Автори вказують, що подібне маніпулювання інформацією мотивується прагненням організацій здобути соціальну легітимність та покращити свій імідж в очах стейкголдерів, причому заплутування використовується як цілеспрямована наративна техніка, яка навмисно затемнює справжній зміст повідомлення, відволікає увагу та збиває читачів.

Наприклад, Л.М. Фальшлунгер та ін. [97, с. 391-392] класифікують візуальні маніпуляції у річних звітах на три групи: 1) вибірковість, тобто представлення вибіркової зміни часових рядів (розширення або скорочення періоду для демонстрації вигіднішого тренду) та вибірковий показ певних тем; 2) графічне викривлення вимірювань, непропорційне зображення чисел; 3) презентаційне покращення – застосування 3D-ефектів для 2D-даних, декількох вертикальних осей, зворотних часових шкал або кольорів, що заважають співставити дані.

Загалом можна виділити три основні практичні переваги розробленої класифікації: 1) дозволяє ідентифікувати структурні слабкості наративної компоненти конкретного звіту зі сталого розвитку, зокрема надмірну питому вагу декларативного або однорівневого наративу, що є індикатором підвищеного ризику грінвошингу або інших маніпулятивних практик; 2) забезпечує основу для міжорганізаційного та міжстандартного порівняння наративних розкриттів; 3) може слугувати орієнтиром для компаній при формуванні наративів щодо підвищення частки кількісно підкріплених та якісно обґрунтованих розкриттів за рахунок скорочення декларативного наративного контенту.

2.3. Аналітично-методологічне забезпечення залучення стейкголдерів у систему звітності зі сталого розвитку

Відмінністю сучасного підходу від класичного акціонерного є визнання легітимності вимог стейкголдерів, включаючи не лише власників капіталу, але й працівників, кредиторів, громаду, регуляторів, постачальників та майбутні покоління як носіїв інтересів та впливу у сфері сталого розвитку для конкретного підприємства.

Проаналізувавши підходи різних авторів до визначення поняття «стейкголдери», можна виокремити кілька позицій. М. Арора та С. Ратхор [46] розглядають стейкголдерів як осіб або групи, які безпосередньо зазнають впливу від діяльності організації та водночас самі здійснюють вплив на визначення суттєвих питань корпоративної звітності зі сталого розвитку. У рамках цього підходу стейкголдери розглядаються як «творці цінності» та «актори», взаємодія з якими є необхідною умовою генерування взаємної вигоди. Важливим є акцент авторів на необхідності залучення не лише впливових, але й вразливих стейкголдерів з низьким рівнем впливу, перетворення яких на активних бізнес-партнерів є запорукою ефективної та інклюзивної взаємодії.

Схожу позицію займають Н. Беллантуоно та інші [53], які, спираючись на класичну теорію Р. Фрімена, визначають стейкголдерів як будь-яку групу чи індивіда, що можуть впливати на цілі фірми або на яких ці цілі впливають. Автори класифікують стейкголдерів за кількома вимірами, такими як: первинні та вторинні, соціальні та несоціальні, зовнішні та внутрішні, добровільні та недобровільні, а також вводять поняття «значимості» стейкголдера, що визначається факторами: владою, легітимністю та нагальністю вимог. Б. Тегофак та Ж. Фоджо [221] деталізують свій підхід через класифікацію Кларксона, розмежовуючи первинних стейкголдерів на акціонерів, працівників, споживачів та постачальників, присутність яких є умовою виживання організації; та вторинних, зокрема місцевих громад, медіа та неурядових організацій, вплив яких є суттєвим, однак не критичним для існування компанії.

Дещо інший ракурс пропонують П. Ардхета та ін. [45], які розглядають стейкголдерів передусім крізь призму тиску, який вони здатні чинити на компанію. Автори виокремлюють три ключові групи: 1) споживачів як зовнішніх первинних стейкголдерів, що перебувають у відносинах взаємозалежності з організацією та вимагають прозорості щодо якості й безпеки продуктів; 2) працівників як внутрішніх первинних стейкголдерів, що є найціннішим ресурсом компанії й чинять тиск в інтересах захисту своїх прав та добробуту; а також 3) екологічних активістів та інвесторів, які спонукають організацію до прийняття відповідальності за вплив на навколишнє середовище, що виходить за межі суто фінансових інтересів.

Узагальнюючи розглянуті підходи, можна констатувати, що попри відмінності, усі автори підтверджують, що стейкголдери є учасниками діяльності підприємства, що перебувають з ним у відносинах взаємного впливу. Ідентифікація цих взаємозв'язків є необхідною передумовою для формування ефективної стратегії взаємодії із стейкголдерами, оскільки дозволяє визначити характер та ступінь взаємного впливу, виявити потенційні ризики та можливості, а також забезпечити відповідність діяльності підприємства очікуванням стейкголдерів.

ESRS 1 визначає стейкголдерів як осіб чи групи, які можуть впливати на діяльність підприємства або зазнавати впливу з його боку, і виокремлює серед них дві функціональні категорії: 1) постраждалі стейкголдери – фізичні особи чи групи, чиї інтереси зазнають або можуть зазнати позитивного чи негативного впливу від діяльності підприємства та його ділових відносин (прямих чи опосередкованих) у ланцюгу створення вартості та користувачі звітності зі сталого розвитку, до яких належать основні користувачі фінансової звітності загального призначення (наявні та потенційні інвестори, кредитори, у тому числі управителі активами, кредитні установи, страхові компанії), а також інші користувачі, такі як ділові партнери підприємства, профспілки та соціальні партнери, громадянське суспільство і неурядові організації, органи державної влади, аналітики й науковці. При цьому стандарт зазначає, що ці дві групи не є взаємовиключними, і саме взаємодія з постраждалими стейкголдерами відіграє ключову функцію в процесі належної

обачності та оцінки суттєвості, оскільки дає змогу підприємству виявляти й оцінювати фактичні та потенційні негативні впливи своєї діяльності.

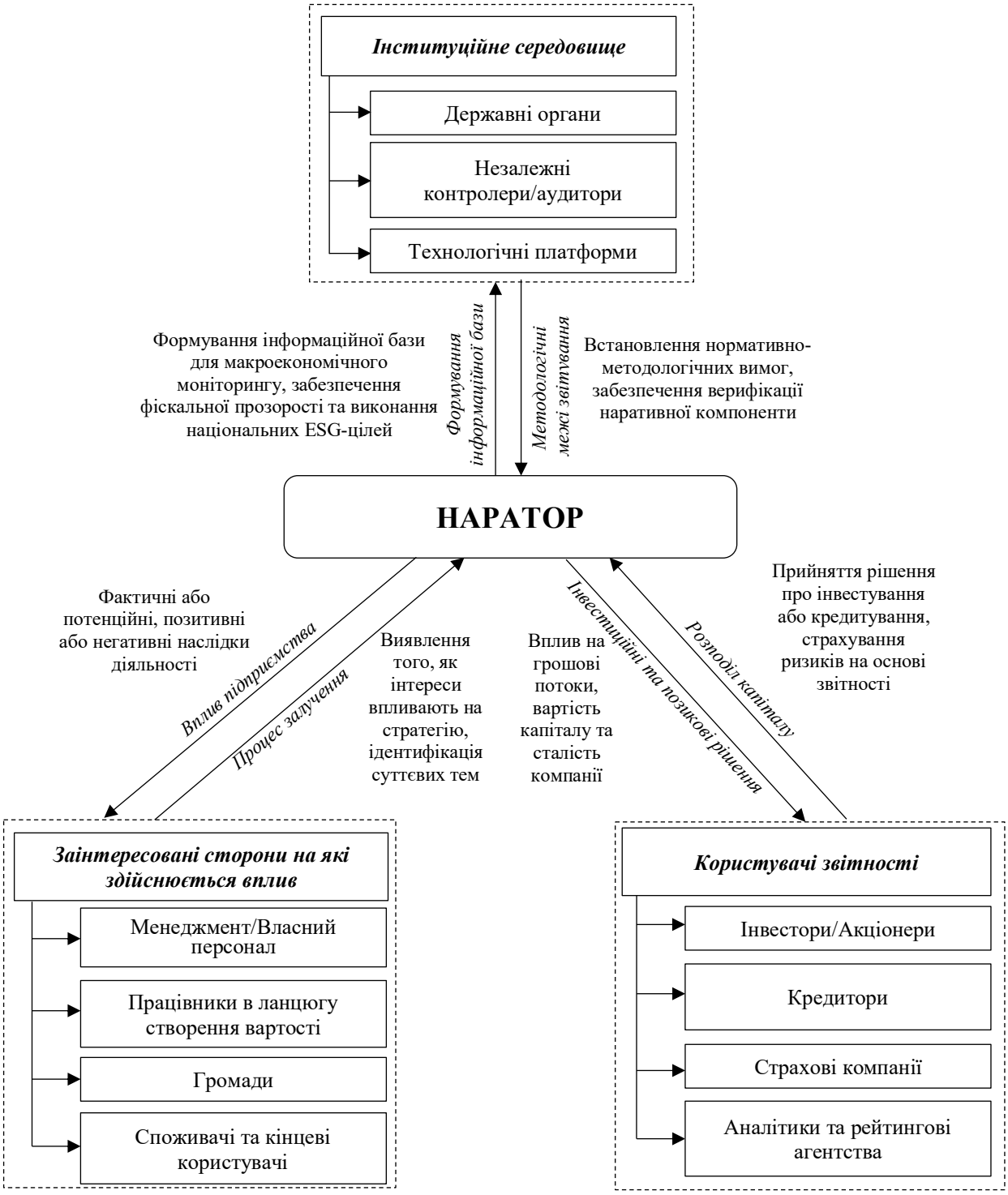

Рис. 2.6. Модель взаємозв'язків підприємства та стейкголдерів у системі звітності зі сталого розвитку

Джерело: власна розробка автора.

У межах цього дослідження під стейкголдерами розуміються фізичні особи, групи або організації, які перебувають у відносинах подвійного впливу з підприємством, тобто або зазнають суттєвого впливу від його операційної, фінансової чи нефінансової діяльності, або самі здатні впливати на стратегічні рішення підприємства, його репутацію, доступ до ресурсів та легітимність.

Важливим принципом для аналізу взаємозв'язків «підприємства та стейкголдерів», що зображено на рис. 2.6, є принцип подвійної суттєвості. Відповідно до цього принципу, суттєвість оцінюється в двох взаємопов'язаних вимірах, де фінансова суттєвість визначає, яким чином зовнішні ESG-фактори та очікування стейкголдерів впливають на фінансовий стан, грошові потоки, вартість та доступ до капіталу підприємства, а суттєвість впливу показує, яким чином діяльність підприємства впливає на зовнішнє середовище.

Поєднання обох вимірів дозволяє сформувати взаємозалежності підприємства та його стейкголдерів, де кожен суб'єкт одночасно є джерелом впливу та об'єктом зворотного впливу.

Власники підприємства, акціонери та інвестори формують базовий набір стейкголдерів. Їхні інтереси сконцентровані навколо максимізації вартості вкладеного капіталу, отримання дивідендів та збереження контролю над стратегічними рішеннями. Водночас зростає значення так званих «відповідальних інвесторів», які включають до критеріїв оцінки не лише фінансові показники, але й екологічну, соціальну та управлінську складові.

Як зазначає А. Лафар та ін. [146], акціонери дедалі активніше застосовують механізм «голосу» через діалоги з керівництвом, подання пропозицій та постановку питань на загальних зборах, змушуючи підприємства брати на себе чіткі зобов’язання щодо сталого розвитку та прозоро звітувати про прогрес їх виконання. А. Дебнат та ін. [74] визначають інвесторів не лише як постачальників капіталу, але й як контролерів корпоративного управління, які вимагають розкриття стандартизованих ESG-показників та спонукають підприємства до реальної, а не декларативної інтеграції сталого розвитку у бізнес-стратегію. Варто зазначити, що інвестиційна привабливість суттєво зростає за умови, коли підприємство не лише

формально дотримується вимог до розкриття нефінансової інформації, а й веде відповідальну господарську діяльність, зокрема скорочує вуглецевий слід, забезпечує гідні умови праці, дотримується принципів антикорупційної поведінки та прозорого корпоративного управління.

Менеджмент є одночасно суб'єктом управління та об'єктом впливу з боку власників, регуляторів та ринку. До складу менеджменту можна віднести: раду директорів, виконавчий менеджмент, керівників підрозділів, проєктних менеджерів тощо, які займаються операційним управління, прийняття тактичних і стратегічних рішень, управління ризиками, формування корпоративної культури, взаємодією з усіма іншими групами стейкголдерів, а підприємство визначає рівень винагороди та бонусів, кар'єрні перспективи, репутаційний капітал, умови праці та інструменти реалізації управлінських рішень.

Трудовий колектив підприємства є одним із найбільш чисельних кластерів стейкголдерів. Їх інтереси охоплюють гідну оплату праці, безпечні умови роботи, можливості для професійного розвитку, соціальні гарантії, участь у прийнятті рішень, що стосуються умов праці.

С. Василішин та В. Кушнір зазначають, що в межах ESRS S1 персонал розглядається не лише як ресурс, а як ключовий носій людського капіталу та джерело створення довгострокової цінності підприємства [3]. П. Ардхета та ін. [45] розглядають працівників як цінний актив та внутрішніх первинних стейкголдерів, роль яких полягає у здійсненні тиску на компанію з метою прозорого розкриття інформації про їхні права та добробут. На їх думку саме цей тиск має мотивувати компанію детально звітувати про соціальні питання у звітах зі сталого розвитку для збереження довіри персоналу. Однак автори зазначають, що на практиці цей тиск часто виявляється недостатньо сильним фактором, щоб змусити компанію розкривати всю необхідну інформацію у своїх звітах.

Кредитори є постачальниками позикового капіталу. Їх інтереси зосереджені на кредитоспроможності та своєчасності погашення зобов'язань. Вплив на підприємство відбувається через умови надання кредитів, доступ до капіталу, вимоги до фінансової прозорості та регулярної звітності, можливість ініціювання

процедур банкрутства. В свою чергу кредитори звертають увагу на своєчасність погашення боргу, кредитний рейтинг, фінансову стабільність та ESG-профіль, що впливають на вартість кредитного ризику.

Постачальники забезпечують підприємство сировиною, матеріалами, комплектуючими, послугами та технологіями тощо. Сучасні підходи до управління ланцюгом постачання вимагають оцінки соціальних та екологічних практик постачальників.

Н. Беллантуоно та ін. [53], емпірично підтверджують високу значимість постачальників, зазначаючи, що їхній вплив на цілі підприємства в середньому становить 27%, а в окремих галузях, зокрема харчовій промисловості та туризмі, сягає 46%. Протилежну думку висувають М. Арор та С. Ратхоре [46], акцентуючи на тому, що попри критичну роль у забезпеченні ресурсами, постачальники нерідко характеризуються низьким рівнем впливу, тому підприємства мають не лише інформувати їх, а й активно залучати до спільного створення цінності, перетворюючи на повноцінних бізнес-партнерів.

Кінцеві споживачі є джерелом виручки підприємства. В умовах зростаючої свідомості споживачів у сфері сталого розвитку, їхні вподобання дедалі більше визначаються не лише якістю та ціною, але й екологічними та соціальними характеристиками продукту та самого виробника. П. Ардхета [45] визначає споживачів як зовнішніх первинних стейкголдерів, від яких підприємство перебуває у прямій залежності, зазначаючи, що в теорії вони здатні чинити тиск на бізнес, вимагаючи прозорості щодо якості та безпеки продуктів, однак на практиці цей тиск не справляє значного впливу на розкриття інформації у звітності зі сталого розвитку, оскільки покупців здебільшого цікавить безпосередня якість товарів, а не вивчення корпоративних звітів. Водночас Й. Жанг [245] акцентує увагу на тому, що сучасні споживачі використовують принципи сталого розвитку як критерій вибору брендів, що змушує підприємства відкрито розкривати перевірені дані про походження сировини, вуглецевий слід та дотримання прав працівників задля уникнення звинувачень у грінвошингу та збереження довіри аудиторії. Можна стверджувати, що споживачі, не будучи безпосередніми читачами корпоративних

звітів зі сталого розвитку, фактично є одним із ключових каталізаторів відповідальної діяльності підприємства, а отже обираючи бренди, що відповідають їхнім екологічним та соціальним цінностям, споживачі створюють попит на відповідальну поведінку бізнесу, змушуючи підприємства інтегрувати принципи сталого розвитку не заради формального дотримання вимог звітності, а як невід'ємну умову збереження конкурентоспроможності та ринкової довіри.

Інституційне середовище поєднує в собі функції регулятора та суб'єкта публічних інтересів. До цієї групи відносять законодавчі та виконавчі органи влади, регуляторів фінансових ринків, податкові та митні органи, природоохоронні інспекції, антимонопольні органи, аудитори і т.д. Вплив на підприємство здійснюється через встановлення ліцензування, корпоративного права, податкової політики, регуляторні вимоги до звітності та розкриття інформації, екологічні стандарти, трудове законодавство, санкційні заходи і т.д..

Місцеві громади безпосередньо впливають на операційну діяльність підприємства та водночас є джерелом «соціальної ліцензії» на провадження бізнес. М. Саді [196] наголошує, що саме на місцеві громади орієнтована головна частина соціального впливу компанії, що відображається у звітності через ініціативи з вирішення соціальних проблем, волонтерство, розвиток освіти та соціальну інклюзію. Б. Тегофак та Ж. Фоджо [221] класифікують місцеві громади як вторинних стейкголдерів, зазначаючи, що, попри взаємний вплив з підприємством, вони безпосередньо не беруть участі в його операційній діяльності. Натомість М. Арора та С. Ратхор [46] розглядають громади як необхідних партнерів у створенні цінності, з якими підприємства мають взаємодіяти практично, зокрема через створення робочих місць, програми фінансової грамотності та підтримку вразливих верств населення. А. Дебнат та ін. [74] підкреслюють, що місцеві громади наділені реальною силою спрямовувати корпоративні зміни, змушуючи підприємства відмовлятися від виключної орієнтації на прибуток та формувати ESG-стратегії відповідно до цінностей і потреб суспільства.

Особливої актуальності набуває позиція О. Замасло та Ю. Буркало [240], які розглядають територіальні громади в контексті повоєнного відновлення України,

наголошуючи на тому, що впровадження ESG-звітності є інструментом залучення іноземних інвестицій та міжнародної фінансової допомоги. Громади, які співпрацюють із соціально відповідальними підприємствами, отримують конкурентні переваги у доступі до міжнародної підтримки, формуючи «ланцюг довіри» між інвесторами, владою, бізнесом та мешканцями.

Медіа виконують функцію суспільного контролю та формування публічного обговорення, тоді як некомерційні організації, правозахисні структури, профільні асоціації агрегують інтереси різних суспільних груп та виступають каналом трансляції вимог до підприємства. Присутність засобів масової інформації на зборах стейкголдерів забезпечує публічність взаємодії керівництва з акціонерами, змушуючи підприємства нести відповідальність за свої заяви під загрозою репутаційних втрат (А. Лафарр та ін. [146]). Водночас соціальні медіа є двостороннім інструментом, через який компанії розкривають інформацію про екологічні ініціативи, тоді як споживачі поширюють власний досвід взаємодії зі сталими брендами, формуючи суспільний дискурс навколо відповідальної поведінки бізнесу [245]. Цифрові медіа дедалі частіше використовуються корпораціями для легітимізації своїх заяв про сталий розвиток через візуальний контент, що демонструє реальний вплив бізнесу на суспільство та довкілля (М. Арора та С. Ратхор [46]).

Ефективне управління стейкголдерами передбачає чітке розуміння очікувань кожної групи, визначення відповідних форм взаємодії з ними та інструментів залучення, а також оцінку результатів такої співпраці.

З огляду на це, на рис. 2.7 систематизовано основні групи стейкголдерів із зазначенням ключових загальних параметрів взаємодії компанії з кожною з них.

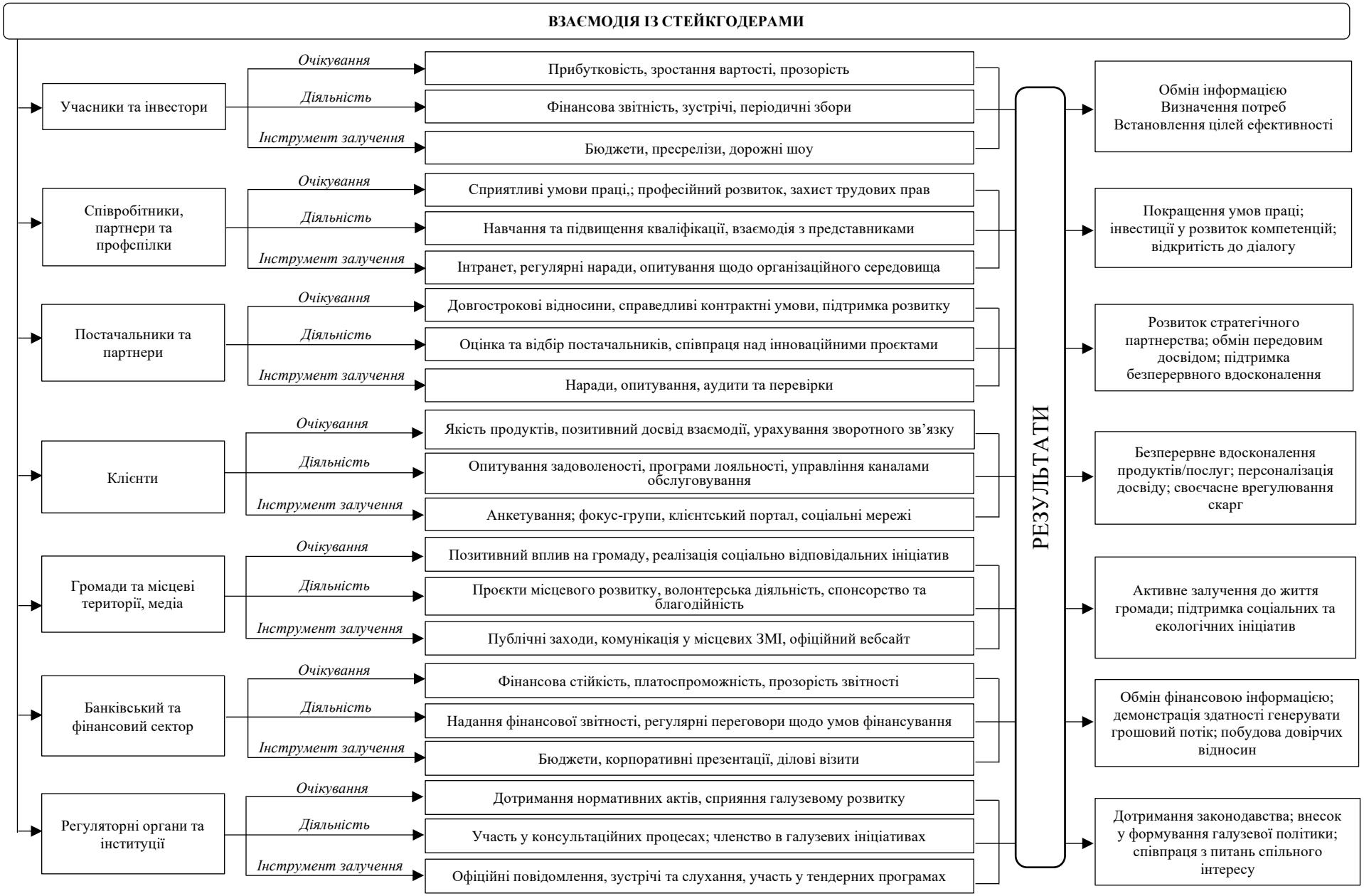

Рис. 2.7. Модель взаємодії із стейкголдерами за допомогою наративів звітності сталого розвитку

Вимоги SBM-2 стандарту ESRS зобов’язують підприємства розкривати інформацію про інтереси та позиції стейкголдерів, механізми їх залучення та спосіб інтеграції отриманих відгуків у стратегічні рішення. Стандарти соціального блоку, такі як S1 (власний персонал), S2 (працівники ланцюга створення вартості), S3 (постраждалі громади) та S4 (споживачі та кінцеві користувачі) вимагають диференційованого розкриття залежно від результатів оцінки подвійної суттєвості.

В дослідженні проаналізовано 27 звітів зі сталого розвитку європейських компаній, що звітують переважно за стандартами ESRS або ESRS у поєднанні з GRI за звітний 2025 рік *(Додатки А-Е)*. Досліджувані компанії розділені на галузі (фінансовий сектор, видобуток та важка промисловість, харчова промисловість, агросектор, роздрібна торгівля, IT-сфера, телекомунікації та енергетична інфраструктура) та класифікуються як великі, що забезпечує однорідність вибірки.

В ході дослідження було виділено та систематизовано інформацію щодо взаємодії підприємства зі стейкголдерами за блоками: 1) Блок А «Загальна інформація» здійснює систематизацію відомостей про компанію (*Додаток А*); 2) Блок В «Ідентифікація стейкголдерів» відображає структуру цільових аудиторій за вимогами SBM-2 стандарту ESRS та визначає пріоритети для діалогу (*Додаток Б*); 3) Блок С «Механізми залучення» описує наявні цифрові та офлайн канали комунікації й оцінює рівень залученості сторін (*Додаток В*); 4) Блок D «Двосторонні потоки впливу» узагальнює вхідні фінансові ризики та вихідні екологічні чи соціальні наслідки діяльності бізнесу в межах концепції подвійної суттєвості (*Додаток Г*); 5) Блок Е «Якість розкриття за ESRS» демонструє якість підготовки звіту та рівень інтеграції ESRS S1–S4 у загальну структуру нефінансового звітування (*Додаток Д*); 6) Блок F «Галузевий та розміровий розріз» деталізуються специфічні умови функціонування компаній, що дозволяє оцінити ступінь зовнішнього контролю, здатність системи реагувати на запити, а також характер інтеграції малого і середнього бізнесу в корпоративні ESG-практики (*Додаток Е*).

Виділено ряд гіпотез з метою перевірки впливу галузевої приналежності, бізнес-моделі, регуляторного тиску та фізичного впливу на території щодо практики залучення та взаємодії зі стейкголдерами.

Гіпотеза 1: Галузева приналежність є первинною детермінантою складу пріоритетних груп стейкголдерів.

Винесення гіпотези обумовлене відмінностями в операційній діяльності підприємств різних секторів економіки, що визначає характер їх соціального, екологічного та економічного впливу. Оскільки кожна галузь функціонує в унікальних ринкових умовах та підпадає під специфічний регуляторний нагляд, логічно припустити, що саме галузева приналежність є базовим фільтром, який формує механізм ідентифікації та взаємодії зі стейкголдерами.

Варто зазначити, що варіація між галузями є значно вищою, ніж варіація всередині галузей, тобто галузева специфіка визначає, що компанії одного сектору є максимально схожими у взаємодії зі стейкголдерами, водночас створюючи розрив між пріоритетністю стейкголдерів різних секторів економіки.

Аналіз зібраних даних у блоці С «Механізми залучення» дає змогу розподілити стейкголдерів на дві категорії. Першу категорію становлять універсальні стейкголдери, взаємодія з якими є обов'язковою та пріоритетною для абсолютної більшості підприємств вибірки. Другу категорію формують специфічні стейкголдери, поява яких у зоні пріоритету обумовлена виключно профілем та ризиками конкретної галузі.

З метою систематизації були розроблені матриці поєднання впливу та інтересу стейкголдерів до звітності зі сталого розвитку відповідно до галузевої приналежності. В якості методологічної основи для побудови матриць використано модель аналізу заінтересованих сторін Менделоу [164], адаптовану до специфіки формування звітності зі сталого розвитку. Методика побудови галузевих матриць базується на позиціонуванні кожної групи стейкголдерів за двома критеріями, такими як рівень влади, що розміщується на осі Y, який оцінює здатність стейкголдерів справляти прямий або опосередкований вплив на діяльність підприємства, його фінансову стійкість чи регуляторну відповідність та рівень

інтересу що розміщується на осі Х, який відображає ступінь заінтересованості або бажання взаємодіяти з підприємством. У складі кожної з матриць виділено чотири квадранти «ключові гравці»; «задовольняти інтереси»; «моніторити»; «інформувати».

У Додатку Ж сформовано «Інструментальну таблицю конвертації даних у бали Менделоу» та представлено «Результати бальної оцінки сили впливу та інтересу стейкголдерів на основі звітів зі сталого розвитку» (*Додаток З*), при побудові яких було використано дані на основі Блоку D «Вхідний вплив та операційні ризики», що визначає координати сили ринкового та юридичного тиску на бізнес-модель, Блоків В «Оцінка пріоритетності груп» та Е «Статус суттєвості теми», які відображають стратегічну значущість стандартів ESRS за результатами оцінки подвійної суттєвості, а також Блоку С «Механізми та канали взаємодії», що фіксує ступінь залучення стейкголдерів.

Аналіз розрахованих матриць свідчить, що галузева приналежність компаній є фактором, що прогнозовано визначає конфігурацію ключових стейкголдерів, а внутрішньогалузеві розбіжності є мінімальними.

Конфігурація стейкголдерів у фінансовому секторі відображає специфіку галузі як найбільш регульованої та капіталоємної сфери економіки (рис. 2.8). Особливість підприємств фінансового сектору полягає в тому, що їх основний екологічний та соціальний вплив є опосередкованим та формується через фінансовані викиди кредитних та інвестиційних портфелів, а не власні операції. Через це інвестори та регулятори мають для них найвищий пріоритет, оскільки ринок капіталу є чутливим до репутаційних ризиків, а наглядові органи здійснюють жорсткий контроль із загрозою штрафів та відкликання фінансових ліцензій.

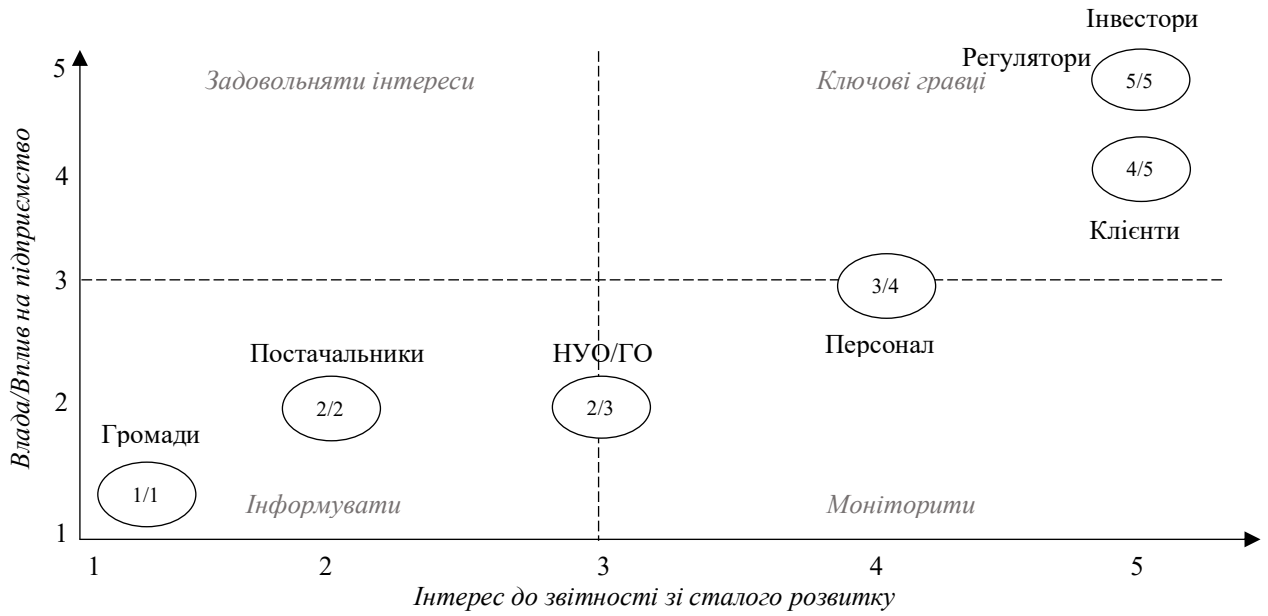

Рис. 2.8. Матриця впливу та інтересу стейкголдерів у фінансовому секторі

Джерело: власна розробка автора.

Перехід до аналізу аграрних та харчових компаній змінює коло стейкголдерів, оскільки тут з'являються специфічні групи, такі як фермери або постачальники сировини, що наведено на рис. 2.9 та 2.10.

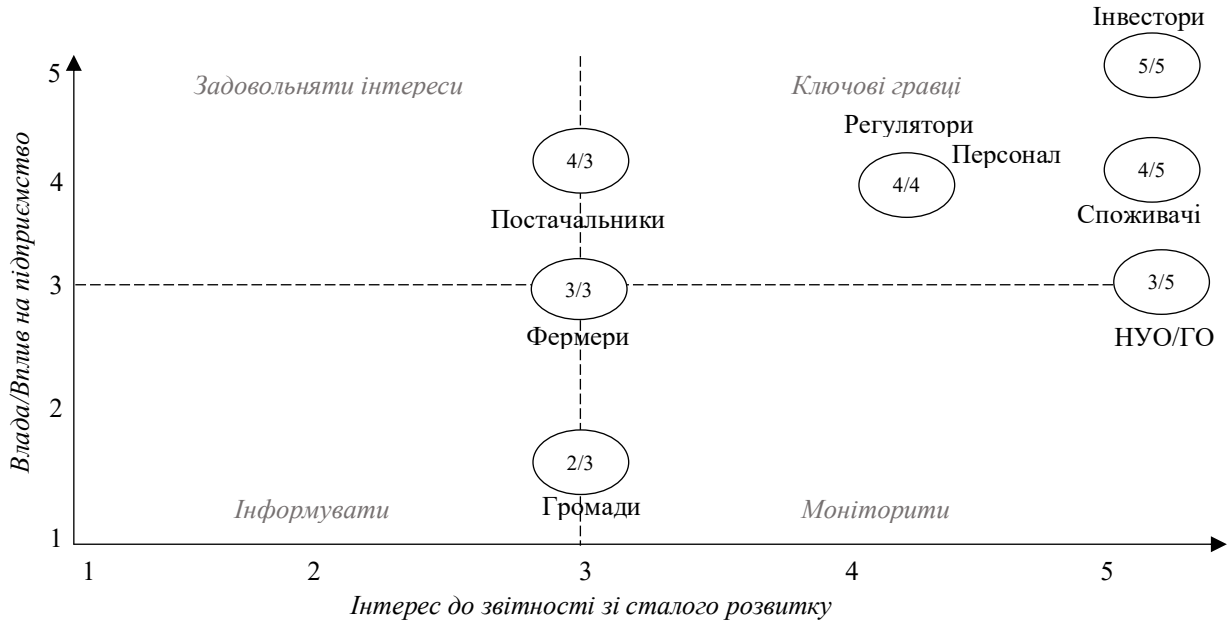

Рис. 2.9. Матриця впливу та інтересу стейкголдерів харчовій галузі

Джерело: власна розробка автора.

Конфігурація стейкголдерів у харчовій промисловості відображає залежність галузі від стандартів безпеки продукції та репутації на ринку кінцевого споживання. Домінування регуляторів, персоналу та інвесторів у групі ключових стейкголдерів зумовлене суворим державним наглядом за якістю та необхідністю залучення капіталу для технологічної модернізації виробництва. Максимальний рівень інтересу споживачів свідчить про те, що суспільна довіра до складу та походження продуктів харчування є важливими чинником ринкової позиції компаній. Помітне зміщення неурядових (далі – НУО) та громадських організацій (далі – ГО) у зону високого інтересу при середньому рівні влади пояснюється активізацією глобальних трендів на здорове харчування та етичне пакування, що змушує компанії адаптувати свої звіти під запити екологічних активістів.

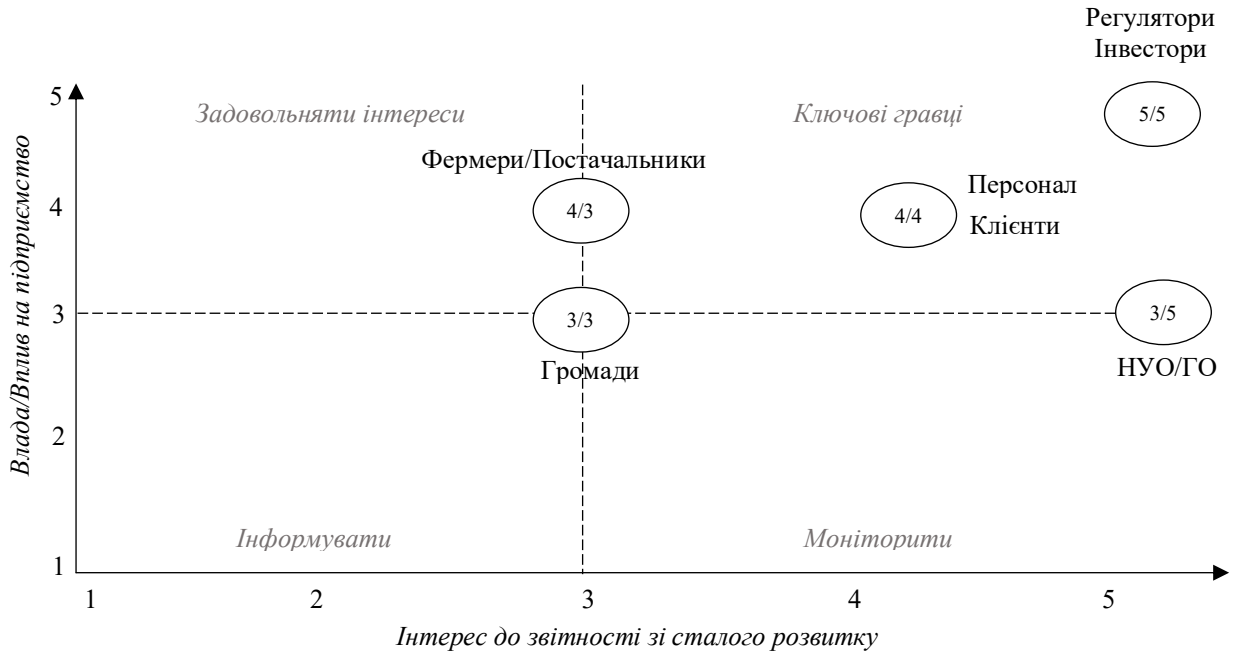

Рис. 2.10. Матриця впливу та інтересу стейкголдерів в аграрній сфері

Джерело: власна розробка автора.

Матриця впливу в аграрному секторі (рис. 2.10) демонструє специфічну ієрархію, обумовлену особливостями землекористування та експортною орієнтацією бізнесу. Першочергова роль регуляторів обґрунтована жорстким державним контролем за земельним фондом, використанням пестицидів та дотриманням екологічних квот. Розміщення фермерів у зоні помірної влади та інтересі до звітності зі сталого розвитку відображає їхню позицію як безпосередніх

виробників сировини, чиї пріоритети сфокусовані на операційній рентабельності та кліматичних ризиках, а не на формальних аспектах нефінансової звітності. Водночас значущість місцевих громад та НУО/ГО зумовлена високим соціальним та екологічним навантаженням агробізнесу на сільські території, зокрема їх здатність формувати суспільну думку щодо використання природних ресурсів робить їх важливими об'єктами моніторингу, попри обмеженість їхніх прямих важелів впливу на корпоративну стратегію.

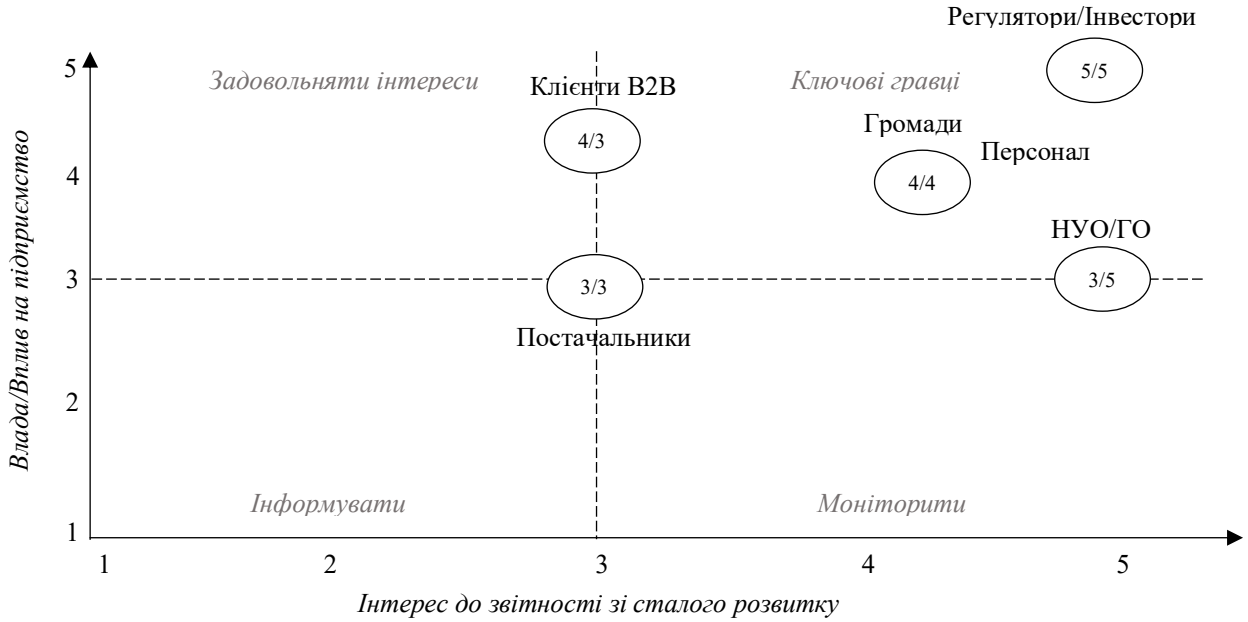

Рис. 2.11. Матриця впливу та інтересу стейкголдерів у видобувній галузі та енергетиці

Джерело: власна розробка автора.

Конфігурація стейкголдерів у видобувному та енергетичному секторах, що наведено на рис. 2.11, відображає високий ступінь капіталомісткості, важливість ресурсів та техногенне навантаження на навколишнє середовище. Домінування регуляторів із максимальними показниками впливу та інтересу обумовлене державним наглядом за надрокористуванням, екологічними стандартами та енергетичною безпекою країни, що робить нефінансову звітність інструментом доведення відповідальних практик. Висока позиція громад та персоналу є характерною ознакою галузі, де отримання «соціальної ліцензії на діяльність» від місцевого населення є критичним для запобігання протестам та блокуванню

виробництва, а безпека праці та соціальні гарантії працівникам виступають головним чинником операційної стійкості. Своєю чергою, високий інтерес НУО/ГО при помірному прямому впливі пояснюється їх роллю «суспільного контролера» у питаннях декарбонізації, рекультивації земель та прозорості виплат у видобувних галузях. На відміну від споживчих секторів, у видобувній галузі значущість стейкголдерів безпосередньо корелює з їхньою спроможністю впливати на право доступу до ресурсів та екологічну легітимність бізнесу.

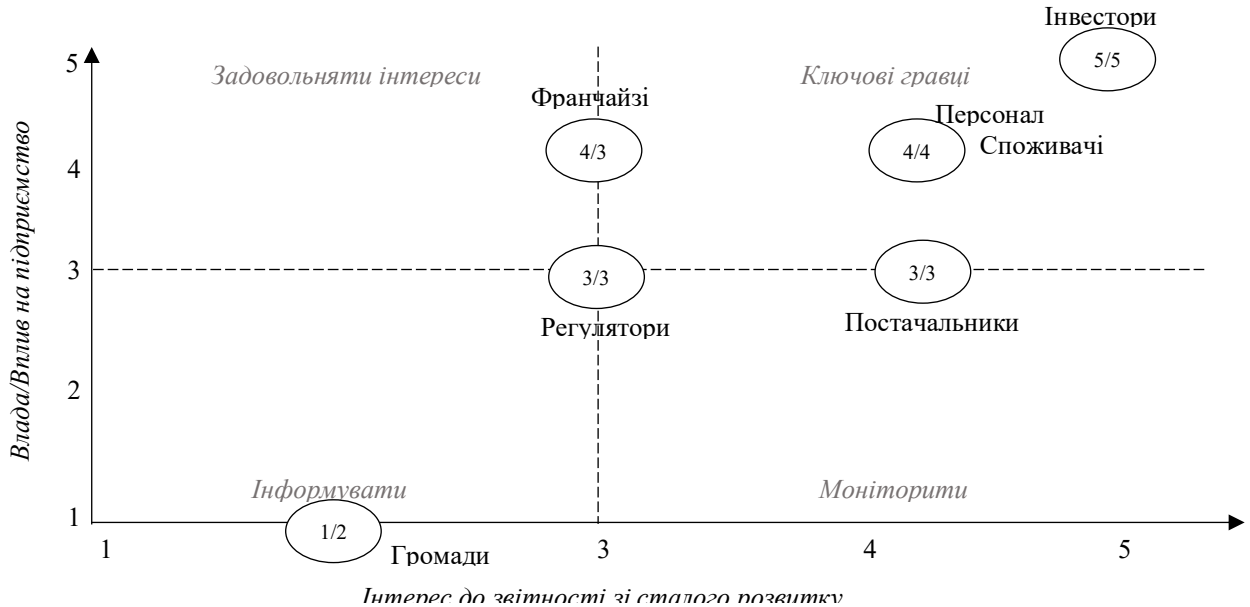

Рис. 2.12. Матриця впливу та інтересу стейкголдерів у роздрібній торгівлі

Джерело: власна розробка автора.

Розміщення ключових груп впливу в роздрібній торгівлі (рис. 2.12) зумовлене високою соціальною орієнтованістю галузі та прямою залежністю доходів від репутаційного капіталу. Найвищий рівень взаємного інтересу та сили впливу персоналу та споживачів пояснюється лояльністю покупців, що безпосередньо формує ринкову частку, а персонал є головним носієм бренду та гарантом якості сервісу. Пріоритетна позиція інвесторів відображає їхню роль у забезпеченні фінансової стійкості та масштабуванні мереж. Також, варто звернути увагу на те, що в роздрібній торгівлі виникає така специфічна група стейкголдерів, як франчайзі, чий статус суб'єктів із високою владою визначається їх реалізацією корпоративної стратегії компанії, де їх дії можуть критично впливати на цілісність

бренду. Мінімальний вплив місцевих громад відображає розпорошеність географічної присутності роздрібної торгівлі, яка зазвичай не створює екологічного чи соціального тиску на конкретну територію.

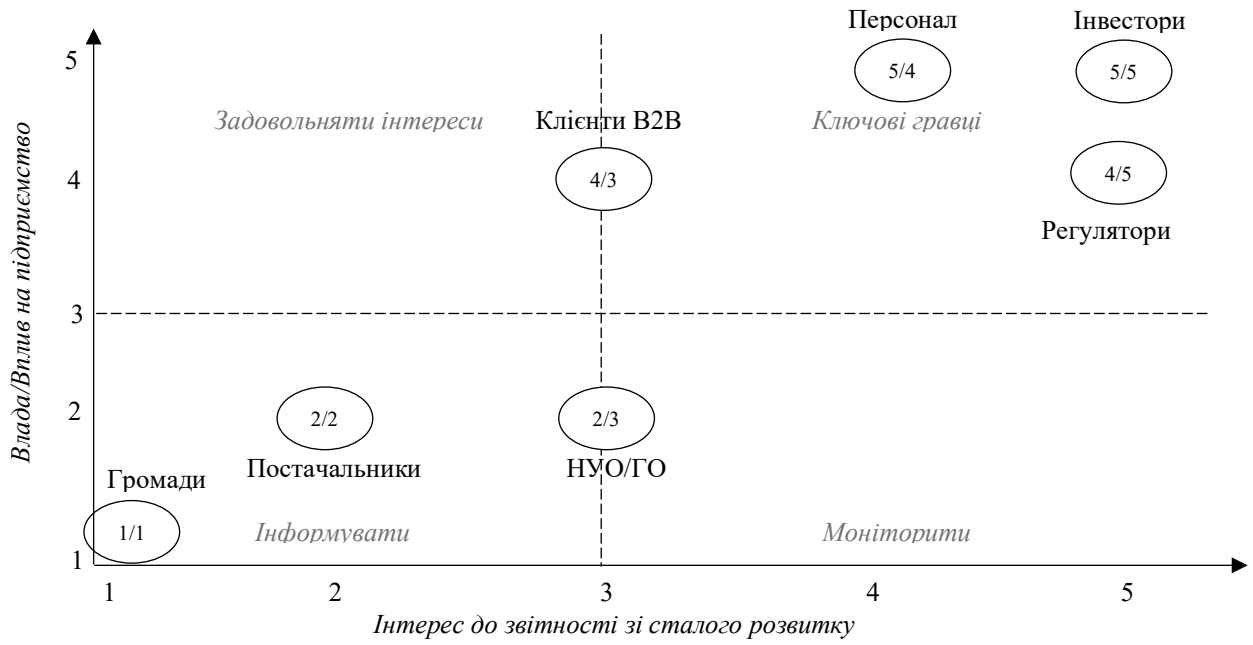

Рис. 2.13. Матриця впливу та інтересу стейкголдерів в IT-сфері

Джерело: власна розробка автора.

Конфігурація матриці в IT-секторі (рис. 2.13) відображає домінантну роль інтелектуального капіталу. Максимальне наближення персоналу до впливу визначено залежністю галузі від унікальних компетенцій працівників, де втрата ключових фахівців безпосередньо впливає на якість розробки та конкурентоспроможність кінцевих програмних продуктів. Висока позиція регуляторів є наслідком посилення глобального нагляду за обігом персональних даних, кібербезпекою та етикою штучного інтелект. Низька значущість громад та неурядових організацій у цій матриці корелює з віртуальним характером продукту та відсутністю масивного матеріального виробництва, що мінімізує потенційні конфлікти щодо використання природних ресурсів або негативного впливу на екологію регіонів присутності.

Таким чином, результати картографування доводять, що конфігурація стейкголдерів прогнозовано визначається саме приналежністю компанії до конкретного сектора економіки, де спільні ринкові умови та регуляторні рамки формують схожі профілі взаємодії, тоді як індивідуальні корпоративні відмінності залишаються незначними. Виявлена закономірність узгоджується з інституційною теорією, тобто галузеві норми, регуляторні вимоги та галузеві стандарти сертифікації створюють нормативний тиск, що формує однотипні стейкголдерські карти всередині галузей.

Гіпотеза 2: Бізнес-модель є визначальним фактором суттєвості стандарту ESRS S4 «Споживачі та кінцеві користувачі».

Підтвердження цієї гіпотези є одним із найбільш статистично виражених результатів проведеного аналізу. За інформацією з блоку E «Якість розкриття за ESRS» повне розкриття за ESRS S4 демонструють виключно компанії з B2C-компонентом у бізнес-моделі, такі як телеоператори («KPN», «Deutsche Telekom»), роздрібні мережі («Kesko», «Żabka»), харчові компанії з прямою взаємодією зі споживачем («Danone», «Orkla», «Glanbia») та агрохолдинг («AB Akola Group»). Натомість усі компанії з B2B-моделлю або визнають S4 несуттєвим, або обмежуються частковим розкриттям.

Важливим є те, що навіть у випадках часткового розкриття за ESRS S4 в B2B-компаніях, ця тема не залишається повністю без уваги, а переосмислюється через власні специфічні конструкти, наприклад компанія «SAP» розкриває вплив на кінцевих користувачів через теми кібербезпеки, конфіденційності даних та відповідального використання ШІ, а компанія «Enagas» частково адаптує вимоги S4 для добровільного звітування про своїх корпоративних клієнтів. Це свідчить про те, що галузева специфіка не усуває потребу в розкритті впливу на кінцевих користувачів, а трансформує форму такого розкриття.

Гіпотеза 3: Рівень регуляторного тиску демонструє зв'язок з формалізованістю каналів залучення стейкголдерів.

Аналіз блоку F показника F2 «Формалізованість каналів» у поєднанні з показником F1 «Галузева домінанта» дозволяє підтвердити цю гіпотезу. Найвищу

формалізованість каналів демонструють компанії, що функціонують в умовах жорсткого секторального регулювання. Зокрема компанія «Enagas» яка є системним оператором газотранспортної мережі, зобов'язана проводити регламентовані опитування клієнтів згідно з вимогами іспанського регулятора CNMC та офіційні публічні консультації для інфраструктурних проєктів. В свою чергу банки функціонують в умовах ризокорієнтованого нагляду Європейського центрального банку та вимог Європейської банківської організації, що визначає стандартизовані процедури взаємодії з клієнтами. Провайдери ІКТ-послуг також підпадають під регуляторний нагляд національних органів із регулювання ринків електронних комунікацій.

Водночас компанії агросектору та харчової промисловості демонструють високу формалізованість каналів не через прямі регуляторні вимоги, а через тиск галузевих стандартів сертифікації та вимоги ланцюга постачання, що розширює первісну гіпотезу щодо того, що формалізованість каналів визначається не лише державним регулюванням, але й нормативним тиском конкретної галузі економіки.

Гіпотеза 4: Визначення *суттєвих тем стандарту ESRS S3 «Постраждалі громади» визначається наявністю прямого фізичного впливу компанії на конкретні території.*

Аналіз блоку Е «Якість розкриття за ESRS» доводить, що повне розкриття за ESRS S3 спостерігається в усіх компаніях із фізичною присутністю на конкретних територіях, такі як видобуток і металургія, агросектор, енергетична інфраструктура. Повна відсутність розкриття за ESRS S3 характерна для фінансових установ та переважної більшості ІТ-компаній. Таким чином, критерієм суттєвості стає не сам факт фізичної присутності підприємства на території, а характер його операційної залученості, тобто важливо оцінювати, як саме та наскільки інтенсивно поточна діяльність зачіпає інтереси стейкголдерів та трансформує соціально-екологічний простір прилеглих громад.

Будь-який процес у діяльності підприємства вимагає постійної взаємодії з стейкголдерами. Компанія не може ефективно функціонувати відірвано від свого оточення, адже кожне її внутрішнє рішення чи операційна діяльність

безпосередньо зачіпає інтереси персоналу, постачальників, клієнтів або місцевих громад і водночас залежить від їхньої зворотної реакції. До прикладу аналізуючи звітність українських аграрних компаній можна прослідкувати, що соціальна відповідальність в умовах війни набула двовекторного характеру, «довоєнний» фокус зовнішньої соціальної відповідальності (підтримка освіти, інфраструктури, охорони здоров'я громад) поступився місцем домінуючому «повоєнному» фокусу, зорієнтованому на підтримку Збройних сил, реінтеграцію ветеранів та допомогу постраждалим від війни громадянам [4].

Аналіз даних блоку С «Механізми залучення» дозволив згрупувати канали зворотного зв’язку із стейкголдерами за трьома рівнями. Перший рівень охоплює канали відповідності вимогам та управління ризиками. До них належать платформи для інформування, механізми формалізованого розгляду скарг та регламентовані процедури повідомлення про порушення. Другий рівень об'єднує канали регулярного залучення, зокрема щорічні опитування персоналу, виміри індексів лояльності та задоволеності, зустрічі з постачальниками, загальні збори акціонерів. Третій рівень включає стратегічні канали залучення, що безпосередньо інтегруються у процеси планування та оцінки суттєвості, зокрема панелі стейкголдерів, консультативні ради зі сталого розвитку, прив'язка нефінансових KPI до системи винагородження. Канали третього рівня є найменш поширеними та найбільш диференціюючими, так як їх наявність чітко розрізняє компанії з системною та процедурною інтеграцією зворотного зв'язку.

Галузева приналежність простежується не лише у складі кола стейкголдерів, але й у переважному типі каналів взаємодії. Фінансовий сектор та IT-компанії майже повністю взаємодіють у цифровому форматі – це мобільні додатки, онлайн-опитування, цифрові платформи для скарг, а фізичні канали, такі як відділення, особисті зустрічі використовуються як доповнення. Видобувний та агросектори натомість зберігають та розвивають фізичні канали як основні, до прикладу це щоквартальні зустрічі керівництва компанії з місцевими громадами, дні відкритих дверей на виробничих об'єктах, щоденні ранкові збори персоналу на плантаціях, польові візити агрономів до фермерів тощо. Ці канали відображають

необхідність прямого діалогу з групами, що не мають надійного доступу до цифрових платформ або для яких довіра будується виключно через особистий контакт.

Важливим виміром, що розділяє компанії, є не наявність каналів зворотного зв'язку, а те, як саме отримані відгуки аналізуються та впроваджуються в діяльність, що дозволило виділити три різні моделі поведінки бізнесу: 1) процедурна – характеризується тим, що відгуки збираються, розглядаються формально, однак зв'язок між отриманою інформацією та стратегічними рішеннями у звіті не чітко виражений, для прикладу «Luminor Bank» та «Danske Bank» демонструють розвинуті системи збору відгуків, але у звітах не розкривають конкретних прикладів того, як отримана інформація змінила стратегію або операційні рішення; 2) функціональна – передбачає, що результати залучення використовуються для вдосконалення продуктів, HR-ініціатив або управління ризиками. Для прикладу компанії «SAP», «TeamViewer», «TKH» демонструють зв'язок між відгуками та конкретними покращеннями, однак інтеграція обмежується операційним рівнем; 3) стратегічна модель є найбільш розвиненою, результати залучення безпосередньо формують матрицю подвійної суттєвості, впливають на довгострокову стратегію та відображаються у системі мотивації керівництва, наприклад компанії «Danone», «Orkla», «Norsk Hydro» та «Enagas» у звітах прямо зазначають, як конкретні відгуки стейкголдерів призвели до оновлення стратегічних пріоритетів або коригування цілей до 2030 року.

Аналіз блоку D виявляє галузеві закономірності у структурі вхідних впливів на компанії. Фізичні кліматичні ризики домінують як вхідний вплив у компаніях із залежністю від природних ресурсів та сільськогосподарської сировини, наприклад для компаній «ForFarmers», «Origin Enterprises» та «SIPEF» екстремальні погодні явища безпосередньо визначають доступність та вартість сировини, а для «Gjensidige Forsikring» та «Allianz» ті ж кліматичні події є вхідним впливом через зростання страхових виплат, що є іншим механізмом трансмісії.

Окремим результатом за блоком F «Галузевий та розміровий розріз» є виявлення двох різних моделей взаємодії досліджуваних компаній вибірки з малим

та середнім підприємствами у ланцюгу вартості, з чого випливає модель примусового дотримання та модель партнерської підтримки.

Модель примусового дотримання характеризується тим, що велика компанія встановлює обов'язкові ESG-вимоги для постачальників малого та середнього підприємств (далі – SME), здійснючи їх моніторинг через автоматизовані платформи скринінгу. Відносини є переважно односпрямованими, тобто велика компанія формує стандарти, SME зобов'язані їх виконувати під загрозою виключення з ланцюга постачання.

Модель партнерської підтримки відрізняється тим, що велика компанія не лише встановлює вимоги, але й активно допомагає постачальникам їх виконати через фінансову підтримку, навчання та технічну допомогу. До прикладу, компанія «Danone» фінансує тренінги для дрібних фермерів-постачальників та надає пряму фінансову підтримку для впровадження сталих практик, «SIPEF» пропонує безкоштовне навчання та ресурси для сертифікації RSPO, «ForFarmers» надає консультації та фінансує інноваційні проєкти для клієнтів-фермерів, «Origin Enterprises» забезпечує агрономічний супровід та надає цифрові інструменти. Показово, що модель партнерської підтримки простежується у секторах, де SME є не лише постачальниками ресурсів, але й носіями знань та умінь, такі як агрономія, тваринництво або тропічне землеробство. У секторах, де SME є замінними постачальниками стандартизованих ресурсів або послуг, домінує модель примусового дотримання вимог.

Аналіз емпіричних даних щодо звітування підприємств дозволив встановити, що попри формальну відповідність вимогам SBM-2 стандарту ESRS щодо ідентифікації стейкголдерів, значна частина підприємств не має уніфікованого алгоритму здійснення цього процесу. Як зазначають С. Василішин та Ю. Нежид, порівняльний аналіз звітності аграрних підприємств демонструє, що оцінка ефективності взаємодії зі стекйголдерами є недостатньо розвиненою [5].

З метою вирішення виявленої проблеми запропоновано методику ідентифікації, збору інформації та взаємодії зі стейкголдерами відповідно до стандартів ESRS. За допомогою наведеного інструментарію підприємство може

ідентифікувати стейкголдерів, структурувати канали комунікації та звітні дані шляхом створення наскрізної системи внутрішнього документування.

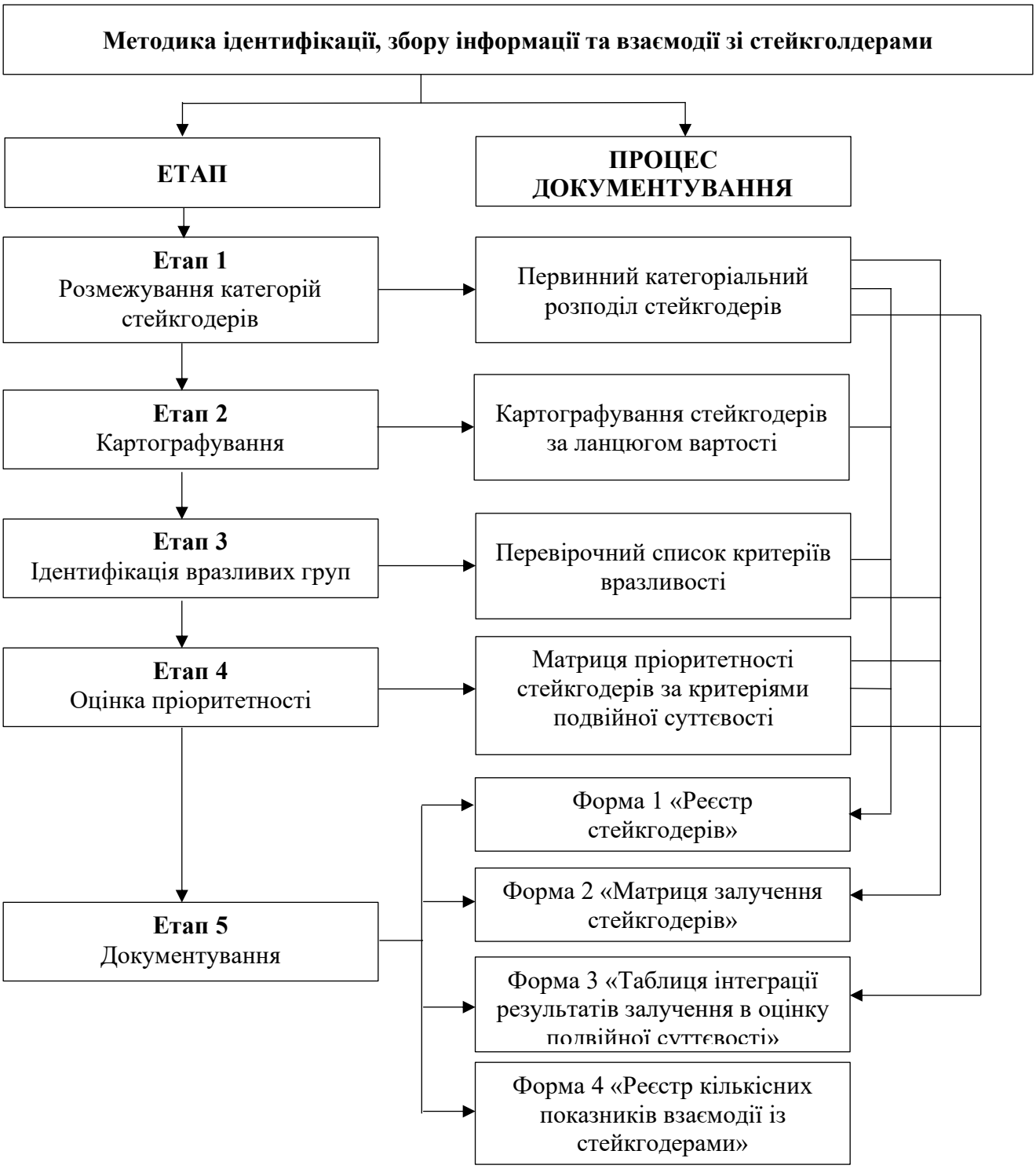

Рис. 2.14. Методика ідентифікації, збору інформації та взаємодії зі стейкголдерами підприємства

Джерело: власна розробка автора.

Теоретичною основою методики є концепція подвійної суттєвості, закріплена у ESRS 1 та конкретизована в SBM-2, яка вимагає одночасного врахування впливу зовнішнього середовища на підприємство та впливу підприємства на зовнішнє середовище, а також принцип «значущого залучення», який передбачає не формальне інформування стейкголдерів, а їхню реальну участь у формуванні стратегічних рішень підприємства.

Запропонована методика складається з п'яти послідовних, але взаємозалежних етапів (рис. 2.14): 1) розмежування категорій стейкголдерів; 2) картографування; 3) ідентифікація вразливих груп; 4) оцінка пріоритетності; 5) документування.

Вимоги SBM-2 стандарту ESRS встановлюють вимоги до розкриття інформації, які утворюють нормативну рамку запропонованої методики: 1) перша вимога стосується процесу ідентифікації стейкголдерів та встановлення їх релевантності для оцінки суттєвості; 2) друга вимога стосується механізмів залучення. Стандарт вимагає опису не лише переліку каналів комунікації, але й характеристики того, яким чином ці механізми забезпечують реальний вплив стейкголдерів на рішення підприємства; 3) третя вимога стосується результатів залучення, так як підприємство має розкривати зміст отриманих відомостей та їхній вплив на стратегію і оцінку суттєвості.

На *першому етапі* підприємство здійснює розмежування стейкголдерів відповідно до ESRS 1, розподіляючи всі потенційні групи між двома категоріями або відносячи їх до обох одночасно. Таке розмежування визначає різні цілі залучення, інструменти взаємодії та вимоги до розкриття у звітності. Інструментом є аналітична таблиця первинного категоріального розподілу, що наведено в *Додатку К*, яку заповнює відповідальний підрозділ зі сталого розвитку на основі аналізу бізнес-моделі та ланцюга вартості підприємства.

ESRS 1 вимагає ідентифікації стейкгодерів всього ланцюга вартості, при чому не лише у власних операціях підприємства, але й на рівні вхідного та вихідного ланцюга. *Другим етапом є* картографування, що передбачає формування

вичерпного реєстру потенційних груп стейкголдерів до застосування будь-яких критеріїв пріоритизації.

Методологічно важливо, що на цьому етапі підприємство має уникати передчасного виключення груп, тому картографування здійснюється через послідовний аналіз бізнес-моделі за трьома критеріями. Перший критерій охоплює ланцюг вартості підприємства в напрямі хто постачає ресурси, матеріали, послуги та компетенції (постачальники першого та другого рівнів, субпідрядники, фермери, провайдери технологій та інші), та хто споживає результати діяльності (оптові клієнти, роздрібні споживачі, кінцеві користувачі та інші). Компанії «SIPEF» та «Origin Enterprises», аналізуючи свій ланцюг постачання, ідентифікували дрібних фермерів як окрему та важливу групу стейкголдерів, яку стандартна група «постачальники» не охоплює з достатньою специфічністю. Другий критерій стосується територіального впливу підприємства, тобто на яких суб'єктів впливає фізична присутність виробничих об'єктів, інфраструктури чи логістичних операцій. Саме цей критерій є найбільш релевантним для видобувних підприємств та підприємств аграрного сектору, де вплив на місцеві та корінні громади є безпосереднім та матеріальним. Третій критерій охоплює регуляторне середовище, а саме хто встановлює або може змінити правила діяльності підприємства, включно з державними регуляторами, галузевими асоціаціями, міжнародними сертифікаційними органами та академічним середовищем. Інструментом для реалізації цього етапу є схема картографування ланцюга вартості *(Додаток Л)* – відображення всіх суб'єктів, залучених до діяльності підприємства. Цей перелік забезпечує, що жодна суттєва група не буде виключена з реєстру передчасно, а у звітності зі сталого розвитку підприємство зможе обґрунтовано пояснити, чому певні групи включені до матриці суттєвості, а інші – ні.

Третій етап є специфічною вимогою ESRS S1-S4. Стандарт вимагає окремої ідентифікації вразливих груп серед стейкголдерів, що зазнають впливу, оскільки для них підприємство зобов'язане забезпечити спеціальні механізми залучення та доступ до відшкодування. Ігнорування цієї вимоги є одним із поширених недоліків у розкритті інформації.

Інструментом цього етапу є перевірочний список критеріїв вразливості, що застосовується до кожної групи, ідентифікованої на другому етапі *(Додаток М)*. Перевірочний список включає чотири критерії: 1) Обмежена здатність до самостійного захисту інтересів; 2) Непропорційний характер впливу підприємства на групу порівняно з іншими групами; 3) Обмежений доступ до інформації або цифрових каналів комунікації; 4) Системна залежність добробуту або засобів до існування від рішень підприємства. Наявність хоча б одного критерію є підставою для присвоєння підгрупі статусу вразливої.

Четвертий етап забезпечує інтеграцію результатів картографування в процес оцінки подвійної суттєвості. Його необхідність обумовлена практичною неможливістю забезпечення однаково інтенсивного залучення для всіх ідентифікованих груп одночасно, тому підприємство потребує обґрунтованого та документованого механізму розподілу ресурсів на залучення відповідно до пріоритетності груп.

Інструментом четвертого етапу є матриця пріоритетності стейкголдерів *(Додаток Н)*, де визначається рівень впливу підприємства на групу (суттєвість впливу), та рівень впливу групи на підприємство через фінансові, регуляторні або репутаційні канали (фінансова суттєвість). У звітності зі сталого розвитку цей результат забезпечує обґрунтування того, чому певні групи отримали більш детальне розкриття в контексті конкретних стандартів ESRS.

На п'ятому етапі всі результати попередніх етапів консолідуються у стандартизованих формах документування та інтегруються у звітність зі сталого розвитку.

Підприємство постійно взаємодіє із стейкголдерами, тому актуалізується потреба не просто у підтримці комунікаційних каналів, а у формуванні цілісної системи збору, моніторингу та верифікації зворотного зв'язку. Проведений аналіз звітування компаній засвідчив наявність розриву. Підприємства акумулюють значні масиви неструктурованих емпіричних даних, проте відчувають брак інструментарію для їхньої систематизації. Запропоновані нами стандартизовані вихідні форми покликані усунути цю проблему, виступаючи ефективним

аналітичним інструментом внутрішнього контролю. Окрім оптимізації внутрішніх управлінських процесів, зазначені форми формують верифіковану базу для зовнішнього аудиту, наочно підтверджуючи репрезентативність та релевантність процесу залучення стейкголдерів вимогам стандартів ESRS. Розглянемо функціональне призначення та особливості наповнення кожної із зазначених форм процесу документування детальніше. Форма 1 «Реєстр стейкголдерів» *(Додаток П)* акумулює результати перших трьох етапів:

- категоріальний розподіл груп (етап 1);
- прив'язку до елементів ланцюга вартості (етап 2);
- ідентифікацію вразливих підгруп (етап 3).

Форма 2 «Матриця залучення стейкголдерів» *(Додаток Р)* включає результати першого, третього та четвертого етапу, фіксуючи для кожної групи рівень пріоритетності, конкретні канали залучення, частоту взаємодії та наявність механізмів розгляду скарг і відшкодування, при тому забезпечує виконання вимоги SBM-2 щодо опису механізмів залучення та є доказовою базою того, що залучення відбувається систематично.

Форма 3 «Таблиця інтеграції результатів залучення в оцінку подвійної суттєвості» *(Додаток С)* забезпечує задокументований причинно-наслідковий зв'язок між конкретними відгуками та темами у матриці суттєвості підприємства. Саме цей зв'язок є найменш простежуваним у аналізованій вибірці та найчастіше піддається критиці з боку верифікаційних органів.

Окремою нормативною вимогою, що виходить за межі якісного опису процесу залучення, є розкриття кількісних показників взаємодії із стейкголдерами відповідно до тематичних стандартів ESRS S1-S4.

З огляду на це, розроблено Форму 4 «Реєстр кількісних показників взаємодії із стейкголдерами», що акумулює метрики у розрізі кожної групи із зазначенням формул розрахунку, джерел даних та методологічних приміток, необхідних для забезпечення порівнянності показників між звітними періодами, що наведено в *Додатку Т.*

Суттєвим напрямом підвищення операційної ефективності запропонованої методики є цифровізація та автоматизація процесів збору інформації. К. Штефанеску та К. Ністор [211] розглядають внутрішню автоматизацію насамперед крізь призму операційної ефективності, зазначаючи, що цифровізація забезпечує ефективну заміну рутинним завданням ручного збору та зведення даних, суттєво розширюючи аналітичні й інтерактивні можливості підприємства та дозволяючи генерувати релевантну інформацію для звітів. А. Атанасов [47], погоджуючись із високими темпами цифровізації бізнес-процесів, акцентує на передумові її ефективності, зокрема автоматизації має передувати ретельна стандартизація всіх внутрішніх джерел даних та впровадження єдиної цифрової таксономії на основі мови XBRL. Дослідник також наголошує, що налаштування внутрішніх автоматизованих систем для формування звітності вимагає залучення міжфункціональної команди експертів, оскільки якісні пояснення діяльності, яких вимагають регулятори, технічно значно складніше інтерпретувати програмними засобами, ніж кількісні показники. Е. Аппіа-Кубі та ін. [44] доповнюють вищенаведену позицію, емпірично доводячи, що фрагментарна автоматизація окремих процесів підприємства не чинить прямого та значущого впливу на розкриття інформації зі сталого розвитку, особливо в умовах ресурсних обмежень малого та середнього бізнесу. На переконання авторів, внутрішня автоматизація стає дієвим інструментом звітності лише за двох умов: по-перше, екологічні та соціальні знання мають бути безпосередньо інтегровані в процес реінжинірингу бізнес-процесів під час їх автоматизації, а по-друге, цифрові інструменти повинні цілеспрямовано використовуватися для формування компетентності працівників зі сталого розвитку та опанування ними відповідних стандартів звітування.

Отже, автоматизація збору інформації є одним із чинників трансформації звітності зі сталого розвитку, однак її ефективність визначається не лише наявністю технологічного інструментарію, а й рівнем стандартизації даних та внутрішньої готовності підприємства до їх якісної інтерпретації. В свою чергу автоматизація внутрішніх процесів підприємства справляє неоднозначний вплив на формування звітності зі сталого розвитку, а її результативність визначається не стільки

масштабом технологічного впровадження, скільки якістю підготовки даних та рівнем інтеграції ESG-компетентності в організаційну структуру.

Аналіз досліджуваних підприємств засвідчує, що підприємства з найвищою якістю розкриття вже реалізують автоматизацію цих процесів, наприклад компанії «SAP» використовує власні корпоративні рішення для управління даними зі сталого розвитку, «Klöckner&Co» застосовує автоматизовану платформу оцінки постачальників «IntegrityNext», компанії «Orkla» та «Glanbia» використовують платформи «EcoVadis» та «Sedex» для систематичного скринінгу постачальників.

Оскільки ручна обробка таких різнорідних даних є занадто трудомісткою та підвищує ризик помилок, логічним продовженням розробленої методики є її цифровізація. Для того щоб компанія могла безперервно відстежувати якісні та кількісні зміни у взаємодії зі стейкголдерами, нами було запропоновано модель автоматизації цього процесу. Методика передбачає три рівні автоматизації:

1) Перший рівень охоплює автоматизацію збору даних через інтеграцію форм документування у цифрові платформи управління даними зі сталого розвитку, що дозволяє автоматично фіксувати факти взаємодії та формувати звітність про частоту залучення без ручного введення даних;

2) Другий рівень передбачає автоматизацію моніторингу та контролю через запровадження систем автоматичного сповіщення про наближення планових термінів залучення, перевищення встановлених термінів реагування на скарги та відхилення фактичної частоти взаємодії від запланованої;

3) Третій рівень охоплює аналітичну автоматизацію через використання інструментів для виявлення закономірностей у зворотному зв'язку від заінтересованих сторін, автоматичної класифікації відгуків за темами та стандартами ESRS, а також для прогнозування нових суттєвих тем на основі аналізу тенденцій у відгуках попередніх періодів.

Впровадження всіх трьох рівнів автоматизації замінює запропоновані форми з паперових адміністративних документів на елементи інтегрованої цифрової системи управління, що суттєво скорочує трудомісткість підготовки звітності та підвищує надійність зібраних даних.

Проведені дослідження дозволили одержати наукові результати, які дали змогу сформулювати низку узагальнень та перевірити висунуті гіпотези, результати чого викладено нижче. Гіпотеза 1 була повністю підтверджена, зокрема, доведено, що варіація у структурі карт впливу та інтересу стейкголдерів між різними секторами економіки значно різниться, ніж усередині однієї галузі.

Гіпотеза 2 також знайшла своє підтвердження. Повне розкриття за стандартом ESRS S4 демонструють виключно компанії, орієнтовані на кінцевого споживача. Водночас суб'єкти B2B-сектору доводять несуттєвість цієї теми або трансформують її через специфічні конструкти власної галузі.

При тестуванні Гіпотези 3 було встановлено, що найвищий рівень регламентації комунікацій притаманний секторам із жорстким державним наглядом. Проте дослідження дозволило розширити гіпотезу, зокрема висока формалізованість каналів в агросфері та харчовій промисловості відображає дію не прямого державного тиску, а нормативних вимог міжнародних стандартів сертифікації та вимог щодо управління ланцюгами постачання.

Гіпотеза 4 була підтверджена із розширенням. Аналіз Блоку E дозволив встановити, що повне розкриття показників взаємодії з громадами притаманне підприємствам із фізичною присутністю на території, при чому ті, які чинять вплив, тоді як фінансові та IT-компанії виключають цей блок через відсутність матеріального екологічного та соціального тиску. Водночас також було доведено, що визначальним фактором для оцінки подвійної суттєвості є не тільки номінальний факт фізичної присутності інфраструктури, а характер інтенсивності її операційного залучення та ступінь трансформації життєвого простору громад.

Висновки до розділу 2

Дослідження методологічних засад формування наративної компоненти звітності зі сталого розвитку, здійснене у другому розділі, охопило розробку концептуальної моделі, класифікацію наративної компоненти та методику взаємодії зі стейкголдерами, що дало можливість отримати такі результати:

1) Наративна компонента звітності зі сталого розвитку є структурованою системою якісного викладу інформації про екологічні, соціальні та управлінські аспекти діяльності підприємства, що створює комунікативну взаємодію між підприємством (наратором) та стейкголдерами (реципієнтами) через тріаду взаємопов'язаних елементів наративу: наратеми (змістовні одиниці розкриття інформації про бізнес-модель, стратегію, управління впливами, ризиками та можливостями), фабулу (логічний та хронологічний виклад фактів, подій та причинно-наслідкових зв'язків, що пояснюють результати діяльності та траєкторію розвитку), фокалізацію (рівень деталізації та глибини розкриття інформації для різних груп користувачів), посилених візуальною риторикою (інфографікою, дашбордами, графіками, символами), що в сукупності забезпечує інтеграцію кількісних та якісних аспектів у цілісну історію створення вартості та впливу з урахуванням факторів сталого розвитку. Концептуальна модель формування та використання наративної компоненти поєднує нормативну базу, детермінанти формування (інституційні, галузеві, корпоративні), групи стейкголдерів (мікро-, мезо- та макрорівень), вимоги про те, про що слід звітувати, та зміст наративної компоненти (загальні й тематичні розкриття). Механізми регламентації, контекстуального впливу, комунікації та методологічного забезпечення пов'язують ці елементи в цілісну систему, здатну генерувати релевантну, достовірну та корисну наративну інформацію для прийняття рішень. Якісні характеристики за ESRS 1, фундаментальні (доречність, достовірне представлення) та посилюючі (порівнюваність, можливість перевірки, зрозумілість), формують вимоги до змісту, структури та методології підготовки наративної частини;

2) Підходи до класифікації наративної компоненти не мають єдиного визначення, одні автори класифікують наратив за типом даних, інші за функцією тексту, лінгвістичними характеристиками або елементами наратології. Відсутність систематизованого підходу призводить до змішування елементів, що різняться за функцією, верифікованістю та нормативною основою, що ускладнює їх порівняльний аналіз. Запропонована класифікація охоплює п'ять основних ознак. За функціональним призначенням описовий наратив фіксує фактичний стан об'єкта

звітування, пояснювальний розкриває причинно-наслідкові зв'язки, аналітичний обґрунтовує судження про суттєвість, оцінювальний співвідносить результати з цілями чи базовими значеннями, а прогностичний описує майбутні наміри та очікувані результати. За ступенем верифікованості виокремлено три типи. Кількісно підкріплений наратив спирається на кількісні дані, тому має високий ступінь верифікованості, якісно обґрунтований спирається на задокументовані процеси та політики без кількісних даних, а декларативний містить загальні твердження без підкріплення. Декларативний наратив структурно недоступний для зовнішнього підтвердження, тому є основним ризиком грінвошингу. За стандартом формування моностандартний наратив формується в межах одного повноцінного стандарту, а комбінований поєднує два і більше стандарти (бістандартний) або базовий стандарт з рамковими структурами та настановами (розширений). За характером зв'язку з фінансовою звітністю інтегрований наратив є частиною єдиного звіту, паралельний існує як окремий документ, а роз'яснювальний коментує конкретні фінансові показники. За ступенем стандартизації обов'язковий наратив юридично регламентований, рекомендований передбачений стандартом як бажаний за умови обґрунтування відмови, а добровільний формується за ініціативою компанії поза вимогами стандартів. Форми подання за типом охоплюють вербальний (текст), табличний, графіко-аналітичний (діаграми та графіки), інфографічний (схеми та піктограми), фотографічний та кейсовий (конкретні приклади) компоненти. За технікою поєднання однорівневе розкриття містить один вид інформації, комбіноване поєднує два (конкретизуюче деталізує перший, доповнювальне розкриває інший аспект, символізуюче легітимує через візуальний вплив), а полікомпонентне містить три і більше та може бути синергетичним, фрагментованим або псевдоінтегрованим залежно від узгодженості компонентів. Практичне застосування елементів класифікації показано на прикладі звітності зі сталого розвитку компаній «Bayer AG», «Kontron AG», «Bonduelle» та «Ahold Delhaize». Класифікація дає змогу виявляти структурні слабкості наративної компоненти конкретного звіту зі сталого розвитку та створює основу для міжорганізаційного та міжстандартного порівняння;

3) Залучення стейкголдерів є необхідною умовою формування наративної компоненти, оскільки ESRS 1 вимагає розкривати інтереси та позиції стейкголдерів, механізми їх залучення та спосіб інтеграції відгуків у стратегічні рішення. Стейкголдери перебувають з підприємством у відносинах подвійного впливу, вони або зазнають суттєвого впливу від його діяльності, або самі здатні впливати на його стратегічні рішення, репутацію, доступ до ресурсів та легітимність. Порівняльний аналіз звітів зі сталого розвитку європейських компаній шести галузей (фінансовий сектор, видобуток та важка промисловість, харчова промисловість, аграрні підприємства, роздрібна торгівля, IT, телекомунікації й енергетична інфраструктура) підтвердив чотири гіпотези: 1) галузева приналежність є первинною детермінантою складу пріоритетних груп стейкголдерів; 2) повне розкриття за ESRS S4 демонструють виключно компанії, орієнтовані на кінцевого споживача, тоді як суб'єкти B2B доводять несуттєвість цієї теми або трансформують її через специфічні конструкти власної галузі; 3) рівень регуляторного тиску пов'язаний з формалізованістю каналів залучення, причому в агросфері та харчовій промисловості її зумовлює не прямий державний тиск, а нормативні вимоги міжнародних стандартів сертифікації та вимоги щодо управління ланцюгами постачання; 4) суттєвість ESRS S3 «Постраждалі громади» пов'язана з фізичним впливом на території, проте визначальним є не сам факт присутності інфраструктури, а інтенсивність її операційного залучення та ступінь впливу на умови життя громад. Також виявлено три моделі поведінки бізнесу щодо використання відгуків (процедурну, функціональну, стратегічну) та дві моделі взаємодії з малим і середнім бізнесом у ланцюгу вартості (примусового дотримання, партнерської підтримки). Водночас значна частина підприємств не має уніфікованого алгоритму ідентифікації стейкголдерів та інструментарію для систематизації неструктурованих даних. Цей розрив усуває розроблена «Методика ідентифікації, збору інформації та взаємодії зі стейкголдерами підприємства». Спочатку відбувається ідентифікація стейкголдерів, потім формується вичерпний реєстр груп за ланцюгом вартості, територіальним впливом та регуляторним середовищем. Далі виявляють вразливі групи, для яких ESRS S1-S4 вимагають

спеціальних механізмів залучення, і визначають пріоритетність груп за критеріями подвійної суттєвості. Наприкінці результати консолідують у чотирьох стандартизованих формах документування: реєстр стейкголдерів, матриця залучення, таблиця інтеграції результатів залучення в оцінку подвійної суттєвості та реєстр кількісних показників взаємодії. Розроблені форми слугують інструментом внутрішнього контролю та верифікованою базою для зовнішнього аудиту. Для скорочення трудомісткості та ризику помилок ручної обробки різнорідних даних методика передбачає три рівні автоматизації: збору даних (автоматична фіксація фактів взаємодії у цифрових платформах управління даними зі сталого розвитку), моніторингу та контролю (автоматичне сповіщення про терміни залучення, перевищення термінів реагування на скарги та відхилення фактичної частоти взаємодії від запланованої) та аналітичну (виявлення закономірностей у зворотному зв'язку, автоматична класифікація відгуків за темами та стандартами ESRS, прогнозування нових суттєвих тем). Її ефективність визначається не масштабом технологічного впровадження, а якістю підготовки даних та рівнем інтеграції ESG-компетентності в організаційну структуру.

Основні результати та положення даного розділу опубліковані автором в наукових працях [9], [26], [27], [31], [34], [35], [99].

РОЗДІЛ 3.
АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ НАРАТИВНИХ РОЗКРИТТІВ У ЗВІТНОСТІ ЗІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

3.1. Систематизація методів аналізу наративної компоненти звітності зі сталого розвитку.

Сучасна корпоративна звітність переживає революційні зміни, викликані уніфікацією вимог до розкриття інформації про сталий розвиток та посиленням уваги суспільства до ESG-аспектів діяльності підприємств, що проявляється в зростанні інтересу стейкголдерів до ESG-ефективності. Імплементація Директиви ЄС 2022/2464 та прийняття Європейських стандартів звітності зі сталого розвитку не лише значно розширили обсяг інформації, яку компанії зобов'язані розкривати, але й кардинально змінили її природу. Замість традиційних цифрових показників на перший план виходить наративна компонента – текстові описи, їх збагачення, тобто пояснення та стратегічні розкриття, що здійснюються з метою надання цілісної та прозорої картини щодо підзвітності та впливу підприємства на довкілля та суспільство.

Поява та необхідність розкриття бухгалтерських наративів звітності зі сталого розвитку ставить перед бухгалтерською наукою низку викликів, пов'язаних із необхідністю розробки нових методологічних підходів до аналізу, оцінки якості та інтерпретації текстових описів. У відповідь на ці виклики відкриваються і нові можливості для вдосконалення дослідницького інструментарію, інтеграції міждисциплінарних знань та трансформації самої ролі дослідника-бухгалтера у контексті формування нової парадигми звітності зі сталого розвитку.

В науковій літературі з бухгалтерського обліку CSRD все більше визнається не лише як технічний регуляторний інструмент, що забезпечує перехід від добровільної до жорсткої регуляторної моделі розкриття облікової інформації про

сталий розвиток, але й як каталізатор фундаментальних змін у корпоративній звітності та управлінні сталим розвитком підприємств (Ван Дійк та ін. [232], М.Д. Мангіуц, М. Кагітці [158]). CSRD є одним з найважливіших регуляторних нововведень, що формує нові правила відповідальності компаній перед суспільством та довкіллям (Л. Операто та ін. [186], І. Мартінчевич [162], Р. Шарма [202]), імплементація якої в практичну діяльність підприємств спричиняє появу викликів перед бухгалтерським обліком як наукою.

Цей регуляторний зсув, який В. Бітті [52] визначає як «наративний поворот», значно розширює предметне поле бухгалтерських досліджень (С. Ллевеллін [155], К. Нільсен та П.Н. Бух [182], Дж. Мічелон, Дж. Трояновскі та Р. Сілі [169], М. Помбіньо, А. Фіалхо та Дж. Новас [192]). Методологічний виклик, породжений цим поворотом, активно обговорюється в науковій літературі, зокрема, щодо пошуку єдиного правильного методу для аналізу бухгалтерських наративів (Д. Меркл-Девіс та ін. [166]), відбору найбільш ефективних інструментів їх аналізу (П. Вурвакіс та Т. Вудвард [233], Д. Гергаузен та ін. [122], К. Льюіс та С. Ян [152], Дж. Мічелон, Дж. Трояновскі та Р. Сілі [169], Дж. Хуанг, Д. Ванг та Й. Ванг [126]), а також щодо виникнення нового дослідницького ландшафту в бухгалтерському обліку (К. Чайковска, М. Масталеж та А. Реп [73], М. Помбіньо, А. Фіалхо та Дж. Новас [192]).

Після імплементації Директиви ЄС 2022/2464, яка визначає організаційні та методологічні аспекти формування звітності зі сталого розвитку в країнах ЄС, можна констатувати про значне розширення методологічного простору формування бухгалтерської звітності. Положення CSRD розширили, деталізували та оновили вимоги інших нормативних документів, зокрема, NFRD, щодо порядку розкриття нефінансової інформації в ЄС про їх вплив на ESG-аспекти діяльності підприємства, що загалом має підвищити якість корпоративної звітності підприємств. Прийняття такого рішення стало відповіддю регуляторів на сформований консенсус серед вчених щодо необхідності розширення корпоративної звітності підприємств (стратегічна орієнтація, наративна форма) з метою задоволення інформаційних потреб стейкголдерів та розкриття облікової

інформації, що підвищуватиме прозорість та підзвітність підприємств щодо досягнення ними цілей сталого розвитку.

Правила регулювання процесів розкриття інформації про діяльність підприємств в контексті забезпечення досягнення ними цілей сталого розвитку та створення довгострокової цінності, наведені в CSRD, стали відправною точкою для формування нового напряму бухгалтерських наукових досліджень. Загалом вони спрямовуються на побудову структурованої системи оцінки сталого розвитку, забезпечення надійності, повноти та прозорості інформації, яка розриватиметься в сталій звітності, розвиток системи її контролю та інтеграцію процесів сталого менеджменту в систему корпоративного управління. CSRD є одним із найважливіших регуляторних нововведень, що формує правила відповідальності компаній за їхній вплив на навколишнє середовище та соціальний сектор (Л. Операто та ін. [186]), вона забезпечує визнання важливості факторів ESG у бізнес-процесах з метою формування прозорої, відповідальної та сталої звітності (І. Мартінчевич та ін. [162, с. 325]), діючи як каталізатор для дотримання вимог та трансформації, підкреслюючи обов'язкове забезпечення достовірності як стратегічну інвестицію (Р. Шарма [202]).

Однією з ключових особливостей CSRD, у порівнянні з іншими регулятивами щодо формування інформації про ESG-фактори, є наявність вимог щодо детального розкриття релевантної та достовірної інформації про бізнес-модель та стратегію компанії, її роль в забезпеченні сталого розвитку та інформацію про системи управління та стимулювання. Це має забезпечити підвищення рівня інформаційної прозорості компаній з позиції інвесторів та інших стейкголдерів щодо тієї ролі, яку вони відіграють в забезпеченні сталого розвитку, а також переорієнтацію своєї діяльності відповідно до засад сталого менеджменту. Зокрема, імплементація CRSD передбачає необхідність впровадження та інтеграції її положень в корпоративну стратегію для забезпечення якісних та прозорих змін. Для досягнення повноти розкриття інформації про ESG-фактори вона має представлятись за різними типами – наративна, напівнаративна та числова.

До наративної інформації відносяться описи - розкриття в описовому форматі (текстові блоки), які жодним чином не обмежені у форматуванні, довжині або змісті (можуть містити зображення або табл., можуть займати одне речення, один абзац, 5 сторінок або 100 сторінок; можуть бути «продовжені» у звіті, що читається користувачем). Напівнаративна інформація стосується типів даних, які можуть використовуватися для збагачення описових розкриттів інформації (текстових блоків) за допомогою булевих даних (так або ні) та нумерації (розкриття інформації, що підприємство може обрати із попередньо визначеного списку) [86, с. 6-7].

У 2023 році Європейська комісія прийняла європейські стандарти звітності зі сталого розвитку [219]. Європейська консультативна група з фінансової звітності (далі - EFRAG) в EFRAG IG 3 опублікувала список одиниць даних ESRS [86], тобто конкретних елементів або фрагментів різних типів інформації, яку компанії повинні збирати та розкривати у сталій звітності відповідно до вимог CSRD.

В EFRAG IG 3 всі одиниці даних поділяються на три групи: 1) Що повинні розкриватись (783 одиниці); 2) Що можуть розкриватись (269 одиниць); 3) MDR-PAT&M одиниці даних (34 одиниці даних). Виходячи з класифікації даних за типами, наративні дані складають 56% одиниць даних для першої групи, 64% для другої групи і 62% для третьої групи. Окрім цього, напівнаративні складають 13% для першої групи, 19% для другої групи та 12% для третьої групи. Загалом це дозволяє констатувати, що звітність зі сталого розвитку за CSRD та ESRS є переважно наративною звітністю або з переважаючою наративною компонентою, яка забезпечує опис певних подій, фактів або вражень у форматі оповідання або за допомогою засобів збагачення такого опису з метою створення такої форми подачі інформації про роль підприємства в забезпеченні сталого розвитку, що сприятиме її кращому розумінню та запам’ятовуванню стейкголдерами (інвестори, кредитори, фінансові аналітики тощо). Це з одного боку підкреслює важливість та пріоритетність якісної інформації у сталій звітності, а з іншого боку, є свідченням неможливості системи обліку на сучасному етапі її розвитку забезпечити

генерування релевантної та достовірної фінансової інформації про вплив діяльності компанії на її систему управління, екологічне та соціальне середовища.

Для бухгалтерських досліджень наративи можуть мати деякі сильніші дослідницькі твердження, ніж розрахункові дослідження, оскільки вони можуть розкривати індивідуальні, людські проекти в організаціях і можуть конструювати та визначати нові організаційні стратегії (С. Ллевеллін [155, с. 233]). Поява бухгалтерських наративів є свідченням і наслідком розвитку одного із напрямів бухгалтерського обліку щодо формування описів як додаткового засобу облікової комунікації менеджменту підприємства з його стейкголдерами щодо процесів створення вартості на підприємстві. Так, на думку К. Нільсена та П.Н. Буха розкриття описової інформації є прикладом формування контекстуалізованого наративу, який допомагає стейкголдерам побудувати цілісну картину, яка чітко визнає взаємопов'язані аспекти процесів створення вартості [182]. Наративна комунікація зі стейкголдерами за допомогою сталої звітності дозволяє надати їм висновки, професійні судження, результати їх обговорення та аналізу суб'єктами прийняття та реалізації облікової політики підприємства, а також дозволяє розкрити прогнози та перспективні ініціативи підприємства в напрямі досягнення ними цілей сталого розвитку. На сьогодні сфера ESG-звітності є найдинамічнішою підгалуззю наративного розкриття (Дж. Мічелон, Дж. Трояновскі та Р. Сілі [169, с. 31-32]), а тому потребує приділення до неї особливої уваги вчених.

Загалом, «наративний поворот» в бухгалтерському обліку породжує нові дослідницькі виклики та перспективи (К. Чайковска, М. Масталеж та А. Реп [73], с. 3), формуючи новий науковий напрямок досліджень, пов'язаний з читабельністю звітності зі сталого розвитку (М. Помбіньо, А. Фіалхо та Дж. Новас [192]), та створюючи новий дослідницький простір, що характеризується кардинальними змінами в теоретичних, методичних та організаційних аспектах формування та розкриття інформації про роль підприємства в забезпеченні сталого розвитку.

До викликів «наративного повороту» можна віднести не лише необхідність розробки дієвих стандартів та процедур формування бухгалтерських наративів (що має відображатись?), забезпечення належного рівня її якості (яка саме інформація

і яким чином має розкриватись?), а також і формування системи методів та принципів їх дослідження вченими (яким чином має досліджуватись вченими те, що розкривається?). На відміну від традиційної фінансової звітності, яка переважно містить цифрову інформацію (числова компонента), дослідження звітності зі сталого розвитку передбачає вивчення переважно наративних та напівнаративних даних (наративна компонента), що зумовлює необхідність застосування вченими спеціалізованого методологічного інструментарію.

Бухгалтерські наративи звітності зі сталого розвитку мають особливості, які можуть кинути виклик усталеним парадигмам щодо дослідження бухгалтерської звітності та загалом можуть призвести до зміни онтологічних уявлень про бухгалтерські наукові дослідження. Превалювання наративної компоненти в звітності зі сталого розвитку (автентичні оповіді та розповіді, що враховують інформаційні потреби стейкголдерів та формують довіру до наратора) змінює передумови, виходячи з яких вчені можуть організовувати та проводити свою дослідницьку роботу, та методологічні принципи, які вони приймають або розробляють в процесі реалізації наукових досліджень. Вивчення наративної компоненти звітності зі сталого розвитку, яка має свої специфічні характеристики, виходить за межі традиційних бухгалтерських дослідницьких практик, змінюючи потенціал досліджень як стосовно можливостей підприємства задовольняти інформаційні потреби стейкголдерів, так і щодо підвищення ефективності реалізації комунікаційної функції обліку.

Поряд із новими процедурами формування звітності зі сталого розвитку та наративними засобами задоволення інформаційних потреб користувачів та суб’єктів прийняття рішень, такий прогресивний розвиток системи регулювання облікових практик на основі «наративного повороту» також привніс з собою нові варіанти того, як і що досліджувати вченим-бухгалтерам. Зокрема, на особливу увагу науковців заслуговує проблема вимірювання якості розкриття сталої звітності, аналіз якої спрятиме удосконаленню корпоративних практик розкриття інформації (зміст та логіка подання наративної інформації), удосконаленню систем прийняття рішень на основі використання сталої звітності та покращенню

комунікаційної взаємодії зі стейкголдерами. При цьому дослідники відмічають, що на сьогодні практика використання сучасних інструментів для аналізу текстових даних є недостатньо поширеною (Д. Гергаузен та ін. [122]), що також стосується і бухгалтерських наукових досліджень. На сьогодні спостерігається нерівномірне використання такого інструментарію щодо різних видів бухгалтерських наративів. Так, якщо текстові атрибути корпоративних фінансових звітів в академічній літературі досліджуються достатньо часто, то атрибути звітів про корпоративний сталий розвиток, які слугують критичним каналом для розкриття нефінансової інформації, є відносно недостатньо дослідженими (Дж. Хуанг, Д. Ванг та Й. Ванг [126]).

Згідно парадигмальної концепції Т.С. Куна поява нових об'єктів та методів їх дослідження є проявами виникнення нової парадигми, наслідком чого є удосконалення методичних та організаційних аспектів наукових досліджень. Їх подальший розвиток має призвести до остаточного переходу до облікової парадигми, що формує систему правил проведення наукових досліджень в окремій науковій сфері. Як відмічає Т.С. Кун, протягом перехідного періоду відбудеться значне, але ніколи повне перекриття між проблемами, які можуть бути вирішені старою та новою парадигмами. Але також буде вирішальна різниця у способах вирішення. Коли перехід завершиться, професія змінить свій погляд на цю галузь, свої методи та цілі [143, с. 85]. Тому «наративний поворот» в формуванні звітності зі сталого розвитку можна вважати прикладом наукової аномалії, яка свідчить про зародження нової парадигми в бухгалтерському обліку, що є особливо відчутним в частині методів дослідження сталої звітності. Окремі науковці навіть називають появу CSRD прикладом парадигмального зсуву в корпоративній звітності (В. Гріппо, А. Ді Піацца, Ф. Маццарелла [117, с. 137], М.Д. Мангіуц, М. Кагітці [158, с. 1204]). За концепцією Т.С. Куна використання методів дослідження бухгалтерських наративів поступово трансформуватиме бухгалтерське наукове співтовариство та породжуватиме виникнення непорозумінь між його представниками, окремі з яких використовуватимуть нову систему знань щодо їх застосування та інтерпретації одержаних наукових результатів. Такі протиріччя,

передусім, проявлятимуться як в несумісності методики проведення досліджень фінансової та сталої звітності, так і в непорівнянності одержаних результатів, оскільки в основі наукових досліджень сталої звітності використовуються інтерпретаційні та критичні теорії вивчення соціально сконструйованих наративів.

Оскільки наративна компонента сталої звітності стає невід'ємною частиною предмету бухгалтерських досліджень в світлі розвитку системи нормативного регулювання порядку її розкриття в CSRD, то для її вивчення дослідниками в сфері бухгалтерського обліку мають бути використані нові засоби, виходячи із наявності значних відмінностей між нею та традиційною фінансовою звітністю (рис. 3.1).

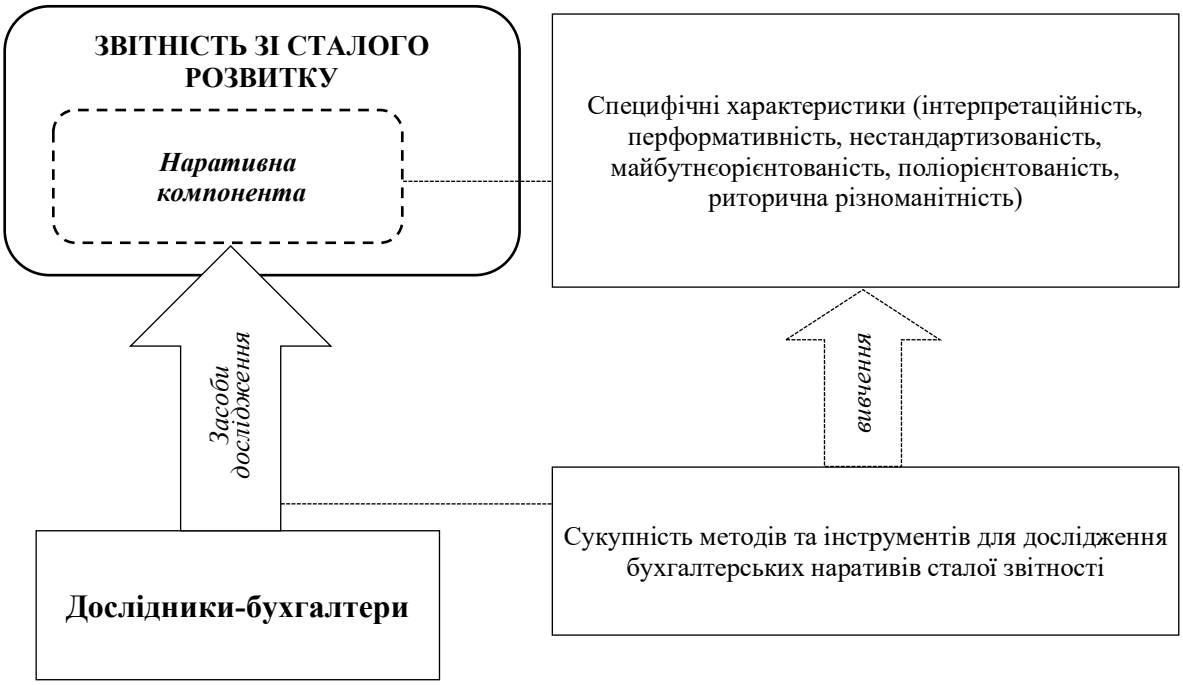

Рис. 3.1. Нові засоби дослідження наративної компоненти звітності зі сталого розвитку

Джерело: складено автором.

Бухгалтерські наративи звітності зі сталого розвитку слід розглядати як особливий засіб комунікації, що використовуються для роз'яснення стейкголдерам ролі підприємства в забезпеченні сталого розвитку. Загалом вони дозволяють сформувати бажаний образ підприємства, який впливає на сприйняття стейкголдерів та легітимізує його діяльність з позиції суспільства. На думку С. Ллевеллін бухгалтерські наративи є новим способом комунікації, за допомогою

якого організації осмислюють свою діяльність, конструюють та легітимізують управлінські рішення, створюють свою ідентичність, формують її публічний образ та внутрішню культуру [155, с. 220-223]. Тому при аналізі бухгалтерських наративів звітності зі сталого розвитку має бути визначений не лише фактичний стан справ щодо ролі підприємства в забезпеченні сталого розвитку, намічені перспективи розвитку в даному напрямі, а також і те, як підприємство себе позиціонує в них та як хоче, щоб її сприймали в даному контексті різні види стейкголдерів.

Вибір методу дослідження наративної компоненти звітності зі сталого розвитку залежить від цілей, які ставить перед собою дослідник. Наприклад, для встановлення рівня читабельності звітності використовуватимуться синтаксичні техніки та інструменти, а для виявлення можливих маніпулювань та опортуністичної поведінки суб'єктів формування звітності зі сталого розвитку (вибірковість, неповнота, упередженість розкриття), що проявляється в заплутуванні її читачів щодо негативної інформації, більш краще підходять семантичні методи. Саме тому Д. Меркл-Девіс та ін. [166, с. 28-30] зазначають про відсутність єдиного правильного методу для аналізу бухгалтерських наративів, а вибір методології повинен безпосередньо залежати від конкретного дослідницького питання та проводитись дуже ретельно.

Серед вчених на сьогодні відсутня єдність в поглядах стосовно набору методів та інструментів, які можуть і повинні використовуватись для вивчення наративної компоненти сталої звітності (У. Ферьянчич та ін. [100]). Така ж ситуація спостерігається і щодо використання методів дослідження бухгалтерських наративів фінансової звітності (коментарі менеджерів, примітки до фінансової звітності, звіти про інтелектуальний капітал тощо) (Дж. Мічелон, Дж. Трояновскі та Р. Сілі [169, с. 13-14]). Хоча контент-аналіз є домінуючим методом вивчення сталої звітності (П. Вурвакіс та Т. Вудвард [233, с. 168]), через велику кількість різних типів підходів до аналізу тексту, дослідники дещо плутаються щодо його основних припущень, методологічних принципів та критеріїв оцінки (Д. Меркл-Девіс та ін. [166, с. 2]).

Наративна компонента звітності зі сталого розвитку за своєю сутністю є текстом або текстом з певними розширеннями, тому для її дослідження можуть використовуватись різноманітні методи дослідження текстів, які використовуються в інших науках (кількісний та якісний текстовий аналіз, дискурс-аналіз, лінгвістичні техніки, когнітивний аналіз, порівняльний аналіз, контент-аналіз, засоби обробки природної мови тощо), а також відповідні інструменти (ручні, програмні, комбіновані тощо), розроблені на основі застосування таких методів. Одним із найбільш перспективних серед таких інструментів є великі мовні моделі, які доповнюють традиційні методи аналізу тексту та значно полегшують процес дослідження бухгалтерських наративів завдяки можливості формування дослідницьких запитів простою мовою, без застосування статистичного інструментарію або засобів машинного навчання.

Відчутний поштовх для більш ефективного застосування таких методів в останні роки надала розробка та розвиток систем і спеціалізованих засобів, що функціонують на основі використання технологій Big data та штучного інтелекту. Вони дозволяють підвищити концептуальну та методологічну точність текстового аналізу в бухгалтерських наукових дослідженнях, сприяють відчутному полегшенню процедурних аспектів застосування методів аналізу наративів, зменшенню витрат на їх реалізацію та пришвидшенню цього процесу. Наприклад, К. Льюіс та С. Янг [152, с. 606] констатують, що хоча обробка природної мови дозволяє аналізувати інформацію у більшому обсязі та частково вирішує проблему інформаційного перевантаження, вона не використовується в дослідженнях з бухгалтерського обліку та фінансів в очікуваній мірі. В той же час, автори відмічають про зростання кількості застосувань методів обробки природної мови дослідниками корпоративної звітності, віддаючи перевагу проведенню низькотехнологічних вимірювань. З появою та зростанням доступності вчених до великих мовних моделей в останні роки з’явилась можливість проводити й високотехнологічні дослідження бухгалтерських наративів звітності зі сталого розвитку без використання специфічних знань в сфері налаштування та використання засобів зі штучним інтелектом.

Розвиток методів аналізу наративної компоненти звітності зі сталого розвитку доцільно розглядати не як сукупність рівнозначних альтернативних інструментів, а як безперервний процес, у межах якого кожен наступний метод виникає як реакція на обмеження, притаманні попередньому (рис. 3.2). Визначальним параметром є співвідношення між витратами людської праці та обчислювальною потужністю, необхідною для реалізації відповідної процедури аналізу. Таким чином, вибір конкретного методу становить не питання абсолютної переваги одного підходу над іншим, а результат обґрунтованого компромісу між наявними ресурсами дослідника (часовими, обчислювальними, обсягом вибірки) та необхідним рівнем контекстної точності аналізу.

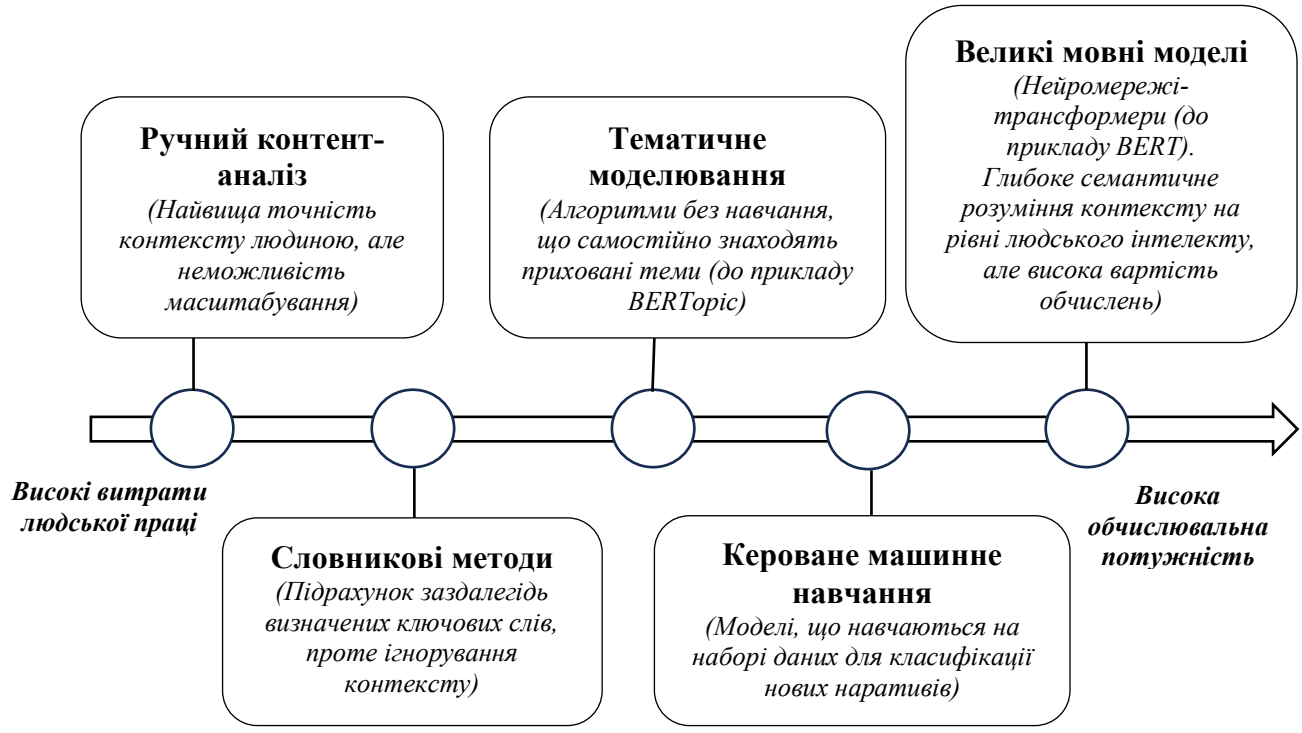

Рис. 3.2. Еволюція методів аналізу наративної компоненти

Джерело: складено автором.

Як зазначалося вище, звітність зі сталого розвитку переважно складається з наративної компоненти. Застосування ручних або суб'єктивно-експертних методів для аналізу значних масивів текстових даних стає нерелевантним, оскільки це істотно обмежено трудомісткістю, проблемами масштабованості та високим ризиком суб'єктивності інтерпретацій.

У зв’язку з цим у сучасних наукових дослідженнях все частіше використовують методи обробки природної мови (далі – NLP). Методи та моделі NLP являють собою міждисциплінарний напрям штучного інтелекту, комп’ютерної лінгвістики та машинного навчання, спрямований на автоматизоване вилучення, структурування, формалізацію та якісно-кількісний аналіз текстової інформації, що зображено на рис. 3.3.

Рис. 3.3. Основні напрями дослідження звітності зі сталого розвитку за допомогою методів NLP

Джерело: складено автором.

Сучасні методи автоматизованого аналізу наративної компоненти різняться між собою насамперед за обсягом попереднього знання, яке дослідник має закласти в метод до початку аналізу, та глибиною розуміння контексту, яку метод здатен забезпечити натомість. Ф. Майбаум, Дж. Крібель та Дж. Н. Фоге [157] у своєму дослідження виділяють набір методів текстового аналізу поділяючи їх за типами «до-LLM» та «LLM», що наведено в табл. 3.1.

Головна відмінність між методами аналізу текстів «до-LLM» та великими мовними моделями «LLM» полягає в сприйнятті семантичного контексту. Підходи «до-LLM» спираються на статичні правила, підрахунок частоти вживання окремих слів тощо, що обмежує їхню здатність розпізнавати складні синтаксичні зв'язки, чи

контекстуальні нюанси. Натомість мовні моделі «LLM» (на кшталт BERT, FinBERT, SustainBERT та генеративні системи ChatGPT тощо) використовують механізми самоуваги для цілісного аналізу всієї послідовності тексту, забезпечуючи семантичне розуміння неструктурованих наративів, розпізнавання тональності й прихованих сенсів, а також високу гнучкість адаптації до предметної специфіки корпоративного звітування.

Таблиця 3.1.

Методи текстового аналізу

Логіка	*Підхід*
ТИП: ДО-LLM	
Словниковий підхід	
Вимірює досліджуване поняття шляхом підрахунку відносної частоти вживання слів зі спеціально сформованого тематичного словника.	– Розробити або обрати словник – Обчислити відносну кількість слів
Некероване тематичне моделювання	
Автоматично виявляє приховані теми у великому масиві даних на основі статистичного співвходження слів.	– Обрати алгоритм тематичного моделювання – Задати кількість тем і навчити модель – Обрати тему – Обчислити ймовірність належності нових текстів до цієї теми
Кероване тематичне моделювання	
Виділяє теми з текстів з урахуванням наявних міток/категорій, що дозволяє точніше прив'язати теми до конкретного конструкту.	– Передумова: розмічений текст – Обрати алгоритм тематичного моделювання – Навчити модель – Обчислити ймовірності тем для нових звітів
Векторні представлення слів	
Моделює семантичне значення слів через їх розміщення у багатовимірному векторному просторі, що дозволяє оцінювати смислову близькість між поняттями.	– Обрати алгоритм – Навчити модель – Локалізувати конструкт інтересу – Обчислити показники близькості
ТИП: LLM	
Трансформери (BERT)	
BERT – це велика попередньо навчена NLP-модель, що фіксує контекстуалізовані текстові представлення, яку можна донавчити на розмічених текстах для оцінювання ймовірнісних показників для заданого конструкту.	*Передумова*: розмічений текст – Обрати вже донавчену модель або самостійно донавчити попередньо навчену модель BERT – Обчислити ймовірності
ChatGPT	
ChatGPT – це генеративна велика мовна модель, здатна відповідати на запити, розуміти та генерувати тексти.	– Сформулювати запит (промт) для оцінювання зв'язку з конструктом – Виконати запит через API ChatGPT – Систематизувати отримані текстові чи числові оцінки

Джерело: складено на основі [157].

Разом із тим автори наголошують, що вибір методу повинен ураховувати не лише потенційну точність, а й практичні обмеження дослідження, тобто доступність розмічених даних, обчислювальні ресурси та специфіку конкретного дослідницького завдання. Зокрема, автори підкреслюють, що навіть у межах типу «до-LLM» спостерігається суттєва варіативність якості (наприклад, між різними словниковими підходами), тоді як в межах типу «LLM» визначальну роль відіграє не сам факт використання складної моделі, а якість її налаштування під конкретне завдання.

Насамперед, метою аналізу звітності зі сталого розвитку є вивчення якості, прозорості та об'єктивності наративної компоненти, а також виявлення корпоративних стратегій управління враженнями, свідомого затуманення фактів (обфускація), грінвошингу, встановленню взаємозв’язків тощо. Наведена в табл. 3.1 класифікація методів текстового аналізу відображає передусім технічний вимір проблеми, тобто те, якими обчислювальними засобами й за якою послідовністю дій може бути опрацьований масив текстових даних. Узагальнення результатів дослідження текстових елементів науковцями дає змогу виокремити різні підходи до аналізу наративної компоненти звітності зі сталого розвитку, які можуть бути проведені за допомогою найбільш релевантних технічних засобів, наведених до прикладу у табл. 3.1.

Перший підхід охоплює контент-аналіз та аналіз розриву між розкриттям інформації і реальною діяльністю компанії. Метод контент-аналізу обґрунтували М. Мілне та Р. Адлер, запропонувавши стандартизовані процедури кодування текстових одиниць (слів, речень, абзаців) та довівши необхідність вимірювання міжкодерної надійності для забезпечення відтворюваності й об’єктивності результатів [171]. Метод вирішує проблему асиметрії інформації між декларованими намірами та реальною поведінкою компанії. Він дає змогу емпірично перевірити, чи є розкриття субстантивним (відображає реальні зміни в діяльності) чи символічним (легітимізуючим). У межах дослідження грінвошингу А. Янік та А. Ришко [133] вказують, що цей підхід трансформувався в оцінку «розриву між розкриттям та діяльністю» або розриву між словами та діями (як

зазначають в наукових джерелах «talk-walk gap»). Рівень розкриття вимірюється частотою ключових слів (за частинами E, S, G), наявністю елементів за чеклістами або зваженими показниками точності даних (грошові, кількісні чи описові), а фактична діяльність показниками з незалежних баз даних (наприклад LSEG/Refinitiv, Bloomberg, MSCI KLD) або офіційних державних реєстрів викидів. Підхід дозволяє кількісно виміряти ступінь відповідності між тими результатами та успіхами, про які компанія заявляє у звітах, і її реальним екологічним або соціальним впливом. Застосування підходу дослідниками Д. Корм'є та Л. Гомес-Гутьєррес [68] підтверджує його ефективність для виявлення міметичних моделей та маскування низької ефективності.

Логічним продовженням контент-аналізу є аналіз синтаксичної складності та читабельності текстових елементів. Він належить до групи лінгвометричних методів контент-аналізу, які застосовуються для дослідження наративних компонентів звітності зі сталого розвитку. Теоретичною основою є концепція обфускації інформації, яка ґрунтується на теорії управління враженням та теорії агентських відносин. Згідно з цією концепцією, менеджмент компанії, володіючи інформаційною перевагою над зовнішніми стейкголдерами, може свідомо або несвідомо ускладнювати виклад негативної або суперечливої інформації, роблячи текст менш читабельним, з метою затримати чи ускладнити її адекватне сприйняття інвесторами, аналітиками та іншими користувачами звітності. М. Помбіньо, А. Фіальо та Х. Новас [192] у дослідженнях використовують такі класичні метрики як індекс туманності Ґаннінга, індекс Флеша, формулу Кінкейда, SMOG тощо. Крім того, О. Пашко та інші [189] зазначають, що сучасний аналіз читабельності розширює ці показники вивченням довжини звітів, частоти пасивного стану та персональних посилань. При тому, менеджери компаній із незадовільними показниками діяльності свідомо знижують прозорість текстів, роблячи їх складними для читання, щоб ускладнити вилучення негативної інформації та маніпулювати враженнями стейкголдерів. Водночас Ц. Хуанг, Д. Д. Ван та Ї. Ван [126] підкреслюють, що низька читабельність може також пояснюватися наявністю необхідної технічної специфіки, що потребує обов'язкового врахування контексту.

Третім підходом є комплексний аналіз текстових атрибутів, тональності та шаблонності. Цей підхід поєднує кілька вимірів тексту такі як: 1) кількісні характеристики (довжина звіту, кількість сторінок, щільність показників), 2) структурні характеристики (частка шаблонного, типового для галузі тексту) та 3) тональність. Ц. Хуанг, Д. Д. Ван та Ї. Ван [126] систематизували шість ключових текстових атрибутів звітів зі сталого розвитку: довжина, читабельність, тональність, наявність шаблонних слів, повторюваність та повнота. Для оцінки тональності застосовуються спеціалізовані фінансові та ESG-словники (наприклад, спеціалізований словник фінансових термінів Лохрана і Макдональда) або інструменти автоматизованої обробки тексту. Як довели автори на основі вибірки з понад 10000 звітів китайських компаній, довжина та повнота звіту позитивно корелюють із ESG-рейтингами як міжнародних (MSCI, FTSE) так і внутрішніх (SNSI) агентств. Крім того, як визначили автори низька читабельність призводить до вищих ESG-оцінок, що є не стандартним результатом для китайських звітів, який повністю суперечить англомовним дослідженням. Автори пояснюють це тим, що складна структура речень, насичена професійною термінологією, сприймається агентствами як ознака серйозної інтеграції принципів сталого розвитку в бізнес-модель, а не поверхневого звітування. В свою чергу, шаблонність має позитивний вплив лише на рейтинги FTSE, оскільки це полегшує зіставлення звітів за глобальними стандартами.

Такі суперечливі результати свідчать, що низька читабельність чи шаблонність тексту не завжди є негативним явищем самі по собі, а їх вплив на оцінку залежить від конкретної методології рейтингового агентства, і саме ця розбіжність вимог різних агентств змушує компанії не підвищувати змістовну прозорість звітності, а маніпулятивно підлаштовувати стиль наративу під критерії того агентства, рейтинг якого є для них пріоритетним, що також є проблемою.

Тематичне моделювання та методи NLP передбачають автоматизовану обробку неструктурованого тексту за допомогою машинного навчання. У праці У. Ферянчин та співавторів [100] застосовано метод тематичного моделювання BERTopic на основі річних звітів компаній FTSE 350. BERTopic долає обмеження

традиційних моделей, оскільки враховує контекст та семантичні зв'язки завдяки нейромережевим контекстним векторним уявленням. Крім того, Ф. Майбаум, Й. Крібель та Й. Фоге [157] довели, що аналіз тональності у поєднанні з NLP є дієвим інструментом для ідентифікації маніпуляцій при висвітленні екологічних та соціальних ризиків. Вони провели порівняльний аналіз 15 інструментів NLP (включаючи словники, тематичні моделі, SustainBERT, ClimateBERT, FinBERT ESG та GPT/ChatGPT), довівши високу точність великих мовних моделей у класифікації інформації зі сталого розвитку.

Методи NLP дозволяють виділяти приховані теми сталого розвитку у великих масивах даних, відстежувати часові тренди та реакцію на регуляторні шоки. До прикладу, У. Ферянчин та інші [100] встановили, що висвітлення тем про кліматичні ризики позитивно пов'язане з ESG-оцінками, тоді як винагорода керівництва – негативно. Т. Зелес, Б. Домокос та С. Ремсей [243] наголошують що підприємства повинні фокусуватися на переході від формування звітності зі сталого розвитку як суто комунікативної функції до трансформації її до аналітичної системи підтримки прийняття рішень.

П’ятим підходом є аналіз стратегічних орієнтацій на основі дискурсу. С. Кюльцер-Сачілотто та К. Н. Шень [144] використовують інструмент лінгвістичного аналізу, який переносить теорію організаційного навчання на рівень корпоративних нефінансових наративів. В основі методу лежить теорія Д. Марча, яка описує два протилежні процеси навчання та стратегічного вибору в компаніях: 1) дослідження (exploration) – це орієнтація на інновації, експерименти, пошук нових можливостей, варіативність та гнучкість. Проєктується на віддалену перспективу та пов'язане з високим рівнем невизначеності; 2) експлуатація (exploitation) – це орієнтація на підвищення ефективності, контроль, стандартизацію, виконання та оптимізацію існуючих бізнес-процесів. Орієнтоване на короткострокові, передбачувані результати.

Досліджуючи наративну компоненту звітності зі сталого розвитку цей підхід дозволяє проаналізувати, яке майбутнє конструює компанія у своїй наративній стратегії, чи позиціонує вона себе як інноватора, що шукає нові рішення

для викликів сталого розвитку, чи фокусується на дотриманні правил, масштабуванні та вдосконаленні поточних екологічних і соціальних практик. Однак цей підхід не завжди розкриває, наскільки задекларована позиція підкріплена реальними, а не лише символічними діями, тому варто розглянути наступний підхід.

Шостий підхід характеризується розмежування символічного та субстантивного, а також вибіркового розкриття інформації, який безпосередньо спрямований на проблему опортуністичної поведінки суб'єктів звітування. А. Янік та А. Ришко [133] формулюють його як розмежування декларативних якісних тверджень, і кількісно підтверджених дій, тоді як Л. Шонс та М. Штайнмаєр [200] пропонують типологію компаній за співвідношенням символічних і субстантивних дій, виокремлюючи категорії «Greenwashers», «Silent Saints», «Balanced Engagers» та «Neglectors». Цей метод дає змогу ідентифікувати й конкретні прийоми заплутування реципієнта щодо негативної інформації, використовуючи стратегічне замовчування, відволікання уваги, риторичне «прикрашання» (Д. Талбот та Г. Барбат [220], Р. Коста та ін. [70] та Х. Юань та ін. [239]).

Перелічені семантичні методи зосереджені на вербальному вимірі звітності, тоді як частина маніпулятивного наративу може реалізуватися й через невербальні засоби, що й зумовлює потребу розглянути сьомий підхід.

Сьомий підхід зосереджується на візуальному та іконографічному аналізі звітності. Цей напрям досліджує невербальні елементи звітів, так як: фотографії, ілюстрації природної тематики, а також викривлення масштабів та осей графіків з метою викриття так званого візуального грінвошингу, коли привабливе графічне оформлення компенсує слабкі реальні екологічні чи соціальні результати (А. Янік та А. Ришко [133], К. Чо, Г. Мішелон та ін. [65] та Т. Куре та ін. [72]).

Таким чином, вибір методу це не питання абсолютної якості одного підходу над іншим, а результат зіставлення характеру дослідницького питання з наявними ресурсами (часом, обчислювальними потужностями, доступністю розмічених даних тощо). Простіші методи є цілком обґрунтованим і навіть переважним вибором, коли предмет вимірювання чітко визначений та не потребує глибокого

контекстного розпізнавання, тоді як складніші методи виправдані лише тоді, коли поставлене завдання дійсно вимагає розуміння прихованого чи неоднозначного контексту.

Тому, ефективність вивчення наративної компоненти звітності зі сталого розвитку полягає в суворому та свідомому виборі методів та інструментів для вирішення конкретної задачі, яка стоїть перед вченими. Окрім цього, для використання таких методів та інструментів вчені повинні володіти відповідними компетентностями (лінгвістичні, семіотичні, соціологічні, комунікативні, з обробки даних тощо), які виходять далеко за межі традиційних досліджень в сфері бухгалтерського обліку, що дозволить їм правильно обробляти бухгалтерські наративи, аналізувати їх вплив на поведінку, реакції та очікування стейкголдерів, а також інтерпретувати одержані результати із врахуванням контексту (галузь, яку представляє наратор, регуляторне середовище, ринкові умови тощо).

Виникнення і розвиток звітності зі сталого розвитку призводить до розширення предметної області бухгалтерської науки та розвитку її методологічного інструментарію, що має використовуватись вченими для вивчення бухгалтерських наративів. В контексті загального розвитку бухгалтерських наукових досліджень з поширенням звітності зі сталого розвитку дослідники мають розширити свій методологічний інструментарій методами та інструментами дослідження бухгалтерських наративів, зокрема, за допомогою використання Big Data, обробки природної мови та засобів зі штучним інтелектом. Це поступово призводитиме до гібридизації бухгалтерських наукових досліджень, тобто до інтеграції методів, концепцій і компетенцій з різних дисциплін для аналізу бухгалтерських наративів сталої звітності, оскільки вони не можуть бути адекватно вивчені в рамках наявних дослідницьких традицій.

Дослідник-бухгалтер поступово ставатиме гібридним фахівцем, що вільно оперуватиме інструментарієм з різних дисциплін (лінгвістика, семіотика, соціологія, комунікаційна теорія тощо) для вирішення складних аналітичних завдань, що пов’язані з бухгалтерськими наративами звітності зі сталого розвитку. До таких завдань відноситься не лише аналіз того, що (змістовні аспекти)

розкривають підприємства в сталій звітності і яким чином (форма розкриття), а також і аналіз впливів розкриття на явища, процеси та поведінку стейкголдерів за допомогою наративної компоненти звітності зі сталого розвитку (комунікаційні взаємодії підприємства). Іншими наслідками гібридизації стає змішування методів дослідження бухгалтерських наративів, поєднання бухгалтерських та соціально-гуманітарних теорій для інтерпретації одержаних результатів, а також гібридизація компетенцій дослідників бухгалтерів, що включатиме глибоке розуміння ними нормативних вимог складання та оприлюднення сталої звітності, тобто CSRD, процесів технічної обробки бухгалтерських наративів та семіотично-лінгвістична і комунікаційна грамотність.

Представники британської облікової школи в контексті розуміння бухгалтерського обліку як соціального інституту та інституційної практики визначають бухгалтерські наративи як ще один засіб конструювання соціальної реальності (С. Ллевеллін [155, с. 229], В. Бітті [52, с. 117]). За допомогою бухгалтерських наративів звітності зі сталого розвитку підприємства осмислюють свій досвід реалізації сталих практик, репрезентують свої досягнення та перспективи в цій сфері стейкголдерам. З цієї точки зору бухгалтер, як суб’єкт створення наративів, перестає бути нейтральним спостерігачем і реєстратором елементів економічної реальності, а стає активним учасником, який конструює соціальну реальність в очах стейкголдерів шляхом формування та оприлюднення наративів. Тому для побудови соціальної реальності щодо ролі підприємств в забезпеченні сталого розвитку важливим є змістовне наповнення, мова та стиль, за допомогою яких розкриваються бухгалтерські наративи. Все це дозволяє сформувати певний образ підприємства, який перетворюється для стейкголдерів на реальність, за допомогою якої вони інтерпретують його сталі практики, визначають рівень легітимності та довіри до нього.

Необхідність використання нових методів дослідження наративної компоненти сталої звітності відіграє ключову роль у підтвердженні та реалізації статусу бухгалтерського обліку як соціально-економічного інституту та інституційної практики. За конститутивною теорією, розробленою в англомовній

науковій традиції (Ш. Бей [51, с. 15-16]), бухгалтерський облік не лише відображає, але й конструює соціально-економічну реальність, формуючи організаційні структури, впливаючи на поведінку стейкголдерів та сприяючи соціальним змінам. Наративна компонента звітності зі сталого розвитку є основним носієм цього конститутивного потенціалу, оскільки включає інформацію про стратегію, цінності та вплив підприємства на довкілля та суспільство, тобто про ті соціальні відносини, які формує бухгалтерський облік виходячи з положень конститутивної теорії. Таким чином, розробка та застосування методів вивчення бухгалтерських наративів звітності зі сталого розвитку стає інструментом, який переводить питання конститутивної теорії в практичну площину, дозволяючи встановити, як зміст та мова сталої звітності формують образ підприємства, конструюють нові організаційні практики і соціальні норми та легітимізують рішення менеджменту в очах суспільства.

Впровадження Директиви CSRD знаменує собою парадигмальний зсув у корпоративній звітності, викликаний «наративним поворотом». Перехід від переважно кількісної фінансової звітності до звітності зі сталого розвитку, де превалює наративна компонента, формує абсолютно новий простір бухгалтерських наукових досліджень. Для вивчення звітності зі сталого розвитку дослідникам-бухгалтерам слід використовувати не лише кількісні методи обробки цифрових даних (фінансових показників), а також і методи дослідження наративів (текстів) або змішані методи, що реалізуються за допомогою сучасних комп'ютерних систем і технологій. Використання традиційних кількісних методів дослідження звітності є недостатнім як через змістовне наповнення наративної компоненти (описи та засоби збагачення описів), а також і через високий рівень її суб'єктивності, контекстуальності та маніпулятивного потенціалу, для виявлення та аналізу чого слід використовувати спеціалізований інструментарій.

Виникнення «наративного повороту», що реалізується на практиці через впровадження CSRD, перетворює бухгалтерську науку на гібридну дисципліну, для розвитку якої вчені мають розширити використовуваний методологічний інструментарій з метою обробки бухгалтерських наративів сталої звітності. Це

призводить до виникнення ряду викликів, з якими зіштовхуються дослідники-бухгалтери, що потребують поглибленого усвідомлення, аналізу та подолання:

–необхідність оволодіння методами обробки бухгалтерських наративів та навичками щодо їх практичного застосування;

–забезпечення якісного вимірювання та аналізу кількісних та якісних параметрів бухгалтерських наративів (якість, читабельність, тональність, достовірність тощо);

–забезпечення якісної інтерпретації результатів, одержаних вченими в результаті обробки бухгалтерських наративів;

–забезпечення ефективного застосування технологій Індустрії 4.0 (Big data, штучний інтелект) для обробки великих обсягів бухгалтерських наративів;

–необхідність обґрунтування конститутивної ролі бухгалтерського обліку через розкриття бухгалтерських наративів сталої звітності, що забезпечує активну участь бухгалтерів у формуванні економічної і соціальної реальності;

–необхідність усвідомлення неминучості гібридизації компетенцій дослідників-бухгалтерів як фахівців з формування сталої звітності, обробників бухгалтерських наративів за допомогою спеціалізованого інструментарію та інтерпретаторів соціальних контекстів;

–необхідність удосконалення чинної системи бухгалтерських наукових знань (теоретичної, методологічної та організаційної складових) в частині бухгалтерських наративів сталої звітності;

–необхідність оновлення освітніх програм з підготовки фахівців в сфері бухгалтерського обліку в частині освітніх компонент, що стосуються формування знань, вмінь та навичок проведення наукових досліджень.

Наведені виклики узгоджуються також з міжнародною практикою. Професійні організації (ACCA, IFAC) виокремлюють серед ключових компетенцій бухгалтера майбутнього креативність, цифрові навички та емоційний інтелект, а самих бухгалтерів дедалі частіше розглядають не лише як звітувальників, а як творців та провідників сталої цінності підприємства [16].

3.2. Емпіричне дослідження рівня цифровізації аграрних підприємств на основі текстового аналізу наративної компоненти звітності зі сталого розвитку

Наведена в підпункті 3.1 систематизація методів аналізу наративної компоненти звітності зі сталого розвитку засвідчила відсутність єдиного універсального інструментарію та необхідність обґрунтованого вибору конкретного методу залежно від дослідницького завдання. У зв’язку з цим у межах даного дослідження пропонується апробувати один із методів, а саме – словниковий підхід, наведений у табл. 3.1, віднесений до групи «до-LLM» методів текстового аналізу у програмному середовищі R. Вибір даного методу обумовлений метою цього дослідження, яка полягає не у встановленні рівня читабельності чи виявленні грінвошингу, а в кількісній оцінці ступеня присутності певного змістовного конструкту (цифрової трансформації) у тексті звітів зі сталого розвитку.

Вибір саме цього методу обумовлений кількома чинниками. По-перше, предмет вимірювання, а саме рівень використання підприємством технологій Індустрії 4.0, є достатньо чітким поняттям, що не потребує глибокого розпізнавання прихованого чи неоднозначного контексту, властивого, наприклад, дослідженням тональності чи маніпулятивних наративних стратегій, а отже, відповідно до логіки, викладеної в підпункті 3.1, застосування складніших LLM-методів у цьому випадку є невиправданим. По-друге, словниковий підхід забезпечує високий рівень відтворюваності та об'єктивності результатів, оскільки процедура підрахунку частоти вживання наперед визначеного переліку ключових слів є прозорою та легко верифікованою. По-третє, цей метод дозволяє опрацювати значний масив неструктурованих текстових джерел без необхідності попереднього розмічування даних, що є істотним практичним обмеженням для методів типу BERT. Це узгоджується з висновком Л. Цзоу та ін. [250] про те, що підхід на основі підрахунку частоти ключових слів є одним із найбільш поширених та ефективних

інструментів вимірювання рівня цифрової трансформації підприємств у сучасних емпіричних дослідженнях.

Вибір аграрних підприємств як об'єкта емпіричного дослідження зумовлений декількома аргументами. Взаємозв'язок цифровізації та фінансової результативності в аграрному секторі залишається малодослідженим порівняно з промисловими, фінансовими чи IT-компаніями. Впровадження технологій Індустрії 4.0 (IoT-сенсори, дрони, супутниковий моніторинг, точне землеробство, блокчейн для простежуваності походження продукції) в аграрному секторі має свою специфіку, тому результати досліджень на матеріалах інших галузей не можуть бути автоматично перенесені на аграрний бізнес.

Крім того, дедалі більше аграрних підприємств розкриває інтегровану, нефінансову звітність та звітність зі сталого розвитку у відповідь на суспільний запит щодо їх впливу на довкілля та соціальну сферу, тоді як рівень їх цифровізації рідко піддається прямому кількісному вимірюванню, що й обумовлює доцільність вимірювання за допомогою текстового аналізу наративних розкриттів. Також дослідження цифровізації аграрного сектору має вагоме прикладне значення для цілей сталого розвитку, оскільки пов'язане не лише з фінансовою результативністю підприємств, а й з продовольчою безпекою, ефективністю використання природних ресурсів та добробутом сільських громад.

Стрімкий розвиток та впровадження технологій Індустрії 4.0 (штучний інтелект, Big Data, хмарні обчислення, блокчейн, Інтернет речей тощо) в практичну діяльність аграрних підприємств по всьому світу є характерною особливістю їх цифрової трансформації, яка відіграє важливу роль у підвищенні рівня їх фінансових результатів. Цифрова трансформація аграрних підприємств є глобальним та постійним процесом соціально-технологічних змін, що передбачає здійснення переходу від традиційних способів та інструментів здійснення аграрного виробництва до нових, які ґрунтуються на використанні програмних продуктів, цифрових пристроїв (речей) та платформ, засобів комунікації та систем обробки даних, які забезпечують більш високий рівень ефективності таких способів та інструментів. Згідно з позицією сучасних дослідників (П. Чень та С.

Кім [63]; Л. Кучер та ін. [142]) цифрова трансформація в аграрній сфері є переходом від аграрної індустріалізації до АгроІндустрії 4.0.

Цифрова трансформація має вагоме значення як для розвитку окремих аграрних підприємств, так і для аграрного сектору загалом. Вона сприяє підвищенню конкурентоспроможності ринку (Ф. Чжао та ін. [249]; Х. Лю та ін. [154]), активізації інновацій (Л. Го та Л. Ху [118]; П. Чень та С. Кім [63]; Л. Кучер та ін. [142]), забезпеченню сталого розвитку підприємств (К. Мартенс та Й. Чшайшлер [161]; К. Чжан та ін. [246]), створенню нових бізнес-моделей, нових форм та удосконаленню сільськогосподарських практики (К. Андрющенко та ін. [41]; М. До Тхі та ін. [81]; М. Вахданджо та ін. [231]), покращенню лояльності (С. Фернандес-Ровіра та ін. [101]) та посиленню довіри до компаній з боку споживачів (Дж. Пфайффер [191]). З іншого боку, виходячи з ефекту зворотного зв'язку (М. Ґаліндо-Мартін та ін. [106]), цифрова трансформація аграрних підприємств є реакцією на посилення конкуренції на світовому аграрному ринку, що зумовлює пошук нових інструментів, які забезпечуватимуть підвищення рівня фінансових результатів. Тому застосування технологій Індустрії 4.0 в аграрній сфері в умовах сьогодення є об'єктивною необхідністю для забезпечення виживання та розвитку можливостей щодо досягнення цілей сталого розвитку.

Окрім того, цифрова трансформація аграрних підприємств має важливі соціально-економічні наслідки для сталого розвитку сільських громад та фермерських господарств, підвищення рівня їх інвестиційної привабливості, удосконалення системи субсидіювання, вирішення проблем доступності селян до інформаційних послуг, залучення молоді до роботи в сфері сільського господарства (А. Френк та ін. [104]; М. Кханна [138]; К. Мартенс та Й. Чшайшлер [161]; Х. Чжан та Д. Фань [247]; М. До Тхі та ін. [81]).

В той же час, на тлі загального переважно позитивного впливу цифрової трансформації на фінансові результати аграрних компаній та її вагомого соціально-економічного значення для сільських громад та фермерських господарств, роль кожної з технологій Індустрії 4.0, які забезпечують цифрову трансформацію, а також вплив на них ініціатив підприємства у сфері досліджень і розробок,

залишаються не до кінця вивченими. А для успішної цифрової трансформації аграрних підприємств важливим є розуміння різних аспектів її здійснення (М. Нехрей [180]), що дозволить формувати більш ефективні інноваційні та аграрні стратегії (Л. Кучер та ін.[142]). Виходячи з попереднього дискурсу, існує дослідницька прогалина у вивченні впливу структурних елементів цифрової трансформації на фінансові результати аграрних підприємств.

Виходячи із вагомої ролі та значного потенціалу цифрової трансформації в підвищенні рівня конкурентоспроможності та результативності функціонування підприємств в епоху цифрових технологій, вчені досліджують її вплив на різні види показників.

У сучасних умовах цифрова трансформація стає фактором підвищення конкурентоспроможності компаній, що зумовлює значний інтерес дослідників до вивчення її впливу на фінансову результативність (Х. Лю та ін. 154]). Водночас серед них немає чіткого розуміння взаємозв'язку між цифровою трансформацією та показниками фінансової результативності (С. Фернандес-Ровіра та ін.[101]; Л. Го та Л. Ху [118]; Ф. Кідшун [139]). Науковий дискурс залишається суперечливим: одні дослідження підтверджують позитивний вплив цифрової трансформації на показники фінансової результативності (Р. Махсуні та ін. [156]; Дж. Сонг [208]), тоді як інші виявляють неоднозначні або навіть негативні ефекти (Л. Го та Л. Ху [118]; М. Жардак та С. Хамад [134]). Цю суперечність можна пояснити контекстуальною специфікою (наприклад, галузевими чи регіональними особливостями), методологічними відмінностями або часовими недостовірностями в проявленні ефектів. Зокрема, для аграрного сектору, де цифрові технології мають потенціал реструктурувати ресурсні системи та підвищувати продуктивність (Х. Чжан та Д. Фань [247]), існують значні прогалини в розумінні механізмів їх впливу на фінансову результативність, зокрема через обмежену кількість досліджень, які враховують роль інвестицій у дослідження і розробки та інших медіаторів (М. Кханна [138]; Д. Стоянчева та Д. Дончева [214]).

Л. Го та Л. Ху [118] проаналізували вплив цифрової трансформації на операційні та фінансові показники 2254 китайських виробничих компаній за період

з 2010 по 2020 рік. Вони встановили, що інтенсивність цифрової трансформації знаходиться в позитивній кореляції з операційною результативністю та в U-подібній (оберненій) кореляції з ROA, а також виявили, що цифрова трансформація має набагато більш тривалий вплив на операційну ефективність, ніж на фінансову, зокрема, що для покращення операційної ефективності необхідні менші інноваційні зусилля, ніж для фінансової результативності. Натомість М. Жардак та С. Хамад [134], дослідивши 23 компанії, що котируються на фондовій біржі Швеції за 2015–2018 роки, виявили існування негативної залежності між цифровою трансформацією та ROA/ROE, а також позитивну залежність із коефіцієнтом Тобіна. Автори також підтвердили, що фінансова результативність компанії буде максимізована в довгостроковій перспективі.

Д. Стоянчева та Р. Ангелова [213] використали пробіт-модель для дослідження взаємозв'язку між ймовірністю впровадження цифрових рішень, прибутковістю та інноваційною активністю болгарських тваринницьких господарств за 2020 рік. Автори встановили, що цифрові рішення активніше впроваджують компанії з високим рівнем ROA, проте рівень інноваційної активності тваринницьких господарств не пов'язаний із цифровою трансформацією їхньої діяльності.

Дослідження впливу цифрової трансформації на фінансову результативність виявляють особливо характерні закономірності серед китайських компаній, зумовлені унікальним інституційним середовищем країни та стрімким впровадженням технологій. Китайські компанії, зокрема від малих і середніх підприємств до великих державних корпорацій демонструють виражену позитивну реакцію на діджиталізацію, хоча й за допомогою різних механізмів.

Х. Тенг та ін. [222] на основі дослідження діяльності 335 китайських малих та середніх підприємств виявили, що різні виміри цифрової трансформації (цифрові технології, цифрові навички та стратегія цифрової трансформації) позитивно впливають на ROS, ROI та чистий прибуток. Х. Лю та ін. [154] на основі вивчення панельних даних про діяльність 2566 китайських компаній категорії А встановили, що показники цифрової трансформації, отримані на основі текстового

аналізу, значно покращують коефіцієнт Тобіна, і це покращення значно посилюється з часом. Також було вивчено вплив проміжних (посередницьких) змінних на цей процес. Встановлено, що інформаційна симетрія відіграє позитивну та частково посередницьку роль, а операційні витрати є негативним і частково проміжним фактором. Позитивну кореляцію між цифровою трансформацією та коефіцієнтом Тобіна для 105 китайських публічних комунальних підприємств за 2010–2022 роки виявили Д. Ванг та Х. Кся [234]. Аналіз впливу контрольних змінних дозволив встановити наявність значимого негативного впливу для розміру компанії та відсутність такого впливу для рівня боргового навантаження. Існування позитивного впливу цифрової трансформації на прибутковість 11814 китайських компаній категорії А за 2010–2021 рр. виявили Ю. Чень та Ю. Чжан [64]. Підтверджуючи висновки Х. Лю та ін. [154], вони також встановили зростання цього впливу з плином часу, зокрема, він стає більш відчутним уже через 1 рік.

Х. Чжан та Д. Фань [247]), провівши опитування 1500 фермерів у провінції Хубей в Китаї та застосувавши метод ієрархічного регресійного аналізу, встановили, що цифрова трансформація сільського господарства сприяє підвищенню доходів фермерів завдяки удосконаленню виробничої ефективності, каналів збуту та аграрної структури. Вцілому це забезпечує як сталий розвиток аграрних підприємств, так і сприяє вирішенню соціально-економічних проблем функціонування домогосподарств та сільських громад.

Ґрунтуючись на меті дослідження та теоретичному підґрунті, сформульовано такі гіпотези:

Гіпотеза 1. Впровадження технологій Індустрії 4.0, ідентифікованих на основі текстового аналізу наративних розкриттів у звітності аграрних компаній, позитивно впливає на їхню фінансову результативність..

Гіпотеза 2. Інвестиції в R&D відіграють значущу модеруючу роль у взаємозв’язку між цифровою трансформацією та фінансовою результативністю.

Як основний метод дослідження було використано регресійний аналіз, зокрема здійснений із застосуванням методу найменших квадратів. Він дозволяє проаналізувати вплив детермінант (пояснювальних змінних) на результативні

змінні, що характеризують очікуваний ефект. До результативних змінних належали різні види показників фінансової результативності, а до пояснювальних змінних – характеристики процесу цифрової трансформації аграрних компаній загалом, характеристики використання окремих технологій Індустрії 4.0, а також характеристики інтенсивності R&D-діяльності аграрних компаній.

Вибірка включала 200 аграрних компаній із різних країн світу за період 2022–2023 рр. Для формування даних, на основі яких здійснювався регресійний аналіз, було використано різні види інструментів розкриття інформації, що містять наративну складову, яка дозволяє проаналізувати рівень цифрової трансформації підприємств (інтегровану звітність, нефінансову звітність, соціальну звітність та звітність зі сталого розвитку). Для формування даних щодо фінансової результативності аграрних підприємств використовувалися фінансові звіти з відкритих джерел та офіційних вебсайтів компаній. Оскільки в деяких звітах необхідна інформація наводилася в національних валютах, відповідні показники було конвертовано в долари США за офіційним курсом станом на 1 січня 2025 року.

Формування вибірки насамперед обмежувалося доступністю даних, оскільки кількість нефінансових звітів аграрних компаній у світі є обмеженою через відсутність обов'язкових вимог щодо розкриття такої нефінансової інформації. Для забезпечення репрезентативності аналізу дослідження зосереджувалося на компаніях із доступними звітами зі сталого розвитку або інтегрованими звітами, що зумовило концентрацію підприємств з окремих країн, таких як: США (62), Сінгапур (12), Китай та Канада (по 10), Австралія, Німеччина, Японія, Малайзія та Швейцарія (по 8), Аргентина, Бельгія та Бразилія (по 6), Данія, Франція, Кенія, Нідерланди та Україна (по 4), а також Чилі, Індія, Індонезія, Ірландія, Литва, Люксембург, Мексика, Норвегія, Пакистан, Румунія, Саудівська Аравія, Тайвань, Таїланд та Велика Британія (по 2). Таким чином, хоча вибірка не є вичерпною через зазначені обмеження, її географічне охоплення та переважне включення публічних компаній із прозорими звітами зі сталого розвитку та інтегрованими звітами дозволяють вважати її репрезентативною для аналізу

практик розкриття інформації серед лідерів галузі. До вибірки було включено лише чотири державні підприємства через переважання публічних та приватних компаній у розкритті таких даних. Хоча це зумовлює певну географічну упередженість, воно відображає реальні диспропорції у практиці звітування в аграрному секторі.

Ґрунтуючись на попередніх дослідженнях щодо аналізу факторів, які впливають на фінансову результативність аграрних компаній для характеристики фінансової результативності аграрних компаній було використано такі залежні змінні: 1) рентабельність активів (далі – ROA); 2) рентабельність власного капіталу (далі – ROE); та 3) рентабельність продажів (далі – ROS).

Для пояснення факторів, що визначають фінансову результативність аграрних компаній, було використано дев'ять незалежних змінних. Із них шість змінних характеризують загальний процес цифрової трансформації аграрних компаній та використання окремих технологій Індустрії 4.0 — загальну цифрову трансформацію, технології штучного інтелекту, великих даних, блокчейну, хмарних обчислень та технологічні практичні застосування. Для визначення цих шести змінних було використано текстовий аналіз. Як зазначають Л. Цзоу та ін. [250], які детально дослідили методи вимірювання цифрової трансформації підприємств, цей метод наразі застосовується дедалі частіше, що свідчить про його високу ефективність у поясненні рівня інтенсивності використання цифрових технологій.

Для проведення текстового аналізу в якості джерела було використано різні види pdf-звітів аграрних компаній, які завантажувалися до відповідного автоматизованого модуля текстового аналізу в програмному середовищі R. У цьому модулі на основі п'яти груп сформованої панелі ключових слів цифрової трансформації, що наведено в табл. 3.2, для кожної компанії було проведено їх пошук та перераховано частоту повторень, здійснено їх підсумовування та визначено їх частку відносно загального обсягу тексту досліджуваного звіту. Шляхом підсумовування частоти повторень слів для всіх п'яти груп, що

характеризують різні технології Індустрії 4.0, було визначено показник загальної цифрової трансформації аграрних компаній.

Таблиця 3.2.

Панель ключових слів цифрової трансформації за технологією Індустрії 4.0

Technology	*Keywords*
1. AI Technology	Artificial Intelligence, Business Intelligence, Machine Learning, Deep Learning, Image Interpretation, Speech Recognition, Natural Language Processing, Semantic Search, Biometric Technology, Intelligent Data Analysis, Authentication, Self-Driving Technology, Investment Decision Support System
2. Big Data Technology	Big Data, Data Mining, Text Mining, Data Visualization, Heterogeneous Data, Credit Reporting, Augmented Reality, Mixed Reality, Virtual Reality
3. Blockchain Technology	Blockchain, Digital Currency, Distributed Computing, Differential Privacy Technology, Smart Financial Contracts
4. Cloud Computing Technology	Cloud Computing, Stream Computing, Graph Computing, In-Memory Computing, Multi-Party Computation, Green Computing, Cognitive Computing, Internet of Things, IoT, Cyber-Physical Systems, Brain-Inspired Computing, Converged Infrastructure, Billion-Level Concurrency, Exabyte Storage
5. Technological Practice Applications	Mobile Internet, Industrial Internet, Mobile Payment, E-commerce, NFC Payment, Smart Energy, Digital Finance, Fintech, Intelligent Customer Service, Smart Home, Robo-Advisor, Smart Grid, Internet Medicine, Digital Marketing, Unmanned Retail, Open Banking

Джерело: Складено авторами на основі Х. Лю та ін. [154], Ю. Чень та Ю. Чжан [64] та Чжан та ін. [246].

В *Додатку У* наведені скрипти, що використовують функціонал бібліотек «pdftools», «stringr» та «tidyverse» для обробки та аналізу вмісту звітів, які було створено для визначення ключових слів (Скрипт 1), а також для проведення пошуку, визначення частки повторюваності та підсумовування результатів повторень ключових слів (Скрипт 2) із різних видів звітів аграрних компаній в програмному середовищі R.

На основі врахування існуючих досліджень в даній сфері для аналізу впливу R&D на показники фінансової результативності, як ще однієї з характеристик рівня цифрової трансформації (Д. Стоянчева та Д. Дончева [214]), а також для перевірки існування їх модеруючої ролі, було використано три змінні: 1) RD_dummy – фіктивна змінна, що відображає наявність згадки про R&D в тексті досліджуваного звіту, або ні; 2) RD – показник, що характеризує частку використання ключових слів «research and development» або «R&D» в тексті досліджуваного звіту; 3)

DT_RD – показник, що розраховується як добуток змінних DT (Total digital transformation) та RD, та характеризує модеруючий вплив R&D на загальну цифрову трансформацію аграрних компаній. Враховуючи правосторонню природу даних, для забезпечення більш релевантного відображення сутності цифрової трансформації значення даного показника були логарифмічно трансформовані.

Беручи за основу Х. Лю та ін. [154], Р. Махсуні та ін. [156]; С. Легенчук та ін. [149] [150], Д. Ванг та Х. Кся [234], Чжан та ін. [246], Дж. Сонг [208] в якості контрольних змінних в дослідженні були використані «leverage, «size», а також «dummy variable», яка характеризує вплив форми власності (державна або ні) – «OWNdummy». Значення показника «size» також було логарифмізовано, як це також здійснено в проаналізованих працях вчених.

Таблиця 3.3.

Узагальнена інформація щодо всіх залежних, незалежних та контрольних змінних, їх визначення, порядок розрахунку та абревіатури

Variable	*Calculation procedure*	*Abbreviation*
Dependent Variables		
Return on Assets	Net Turnover / Total Assets	ROA
Return on Equity	Net Profit / Total Equity	ROE
Return on Sales	Earnings before interest and taxes / Total Sales	ROS
Independent Variables		
Total digital transformation	The frequency of keywords related to total digital transformation (includes the sum of all technologies of Industry 4.0) in analyzed reports	TDT
AI Technology	The frequency of keywords related to AI	AI
Big Data Technology	The frequency of keywords related to Big Data	BD
Blockchain Technology	The frequency of keywords related to Blockchain	BT
Cloud Computing Technology	The frequency of keywords related to Cloud Computing	CC
Technological Practice Applications	The frequency of keywords related to Technological Practice Applications	TPA
Dummy variable for R&D	1 if present in the report text, 0 - if absent	RD_D
R&D	The frequency of keywords related to R&D	RD
Moderating role of R&D	Logarithm of (TDT x RD)	l_TDT_RD
Control Variables		
Leverage	Total Debts / Total Assets	Lev
Size	Logarithm of Total Assets	l_Size
Dummy variable for the type of ownership	1 for state-owned companies, 0 for other companies	OWN_D

Джерело: складено автором.

Види обраних змінних, порядок їх розрахунку, а також абревіатури, використані для позначення досліджуваних змінних, наведено в табл. 3.3.

Для розуміння впливу цифрової трансформації та її складових на показники фінансової результативності аграрних компаній у цьому дослідженні було розглянуто два типи моделей:

Model type 1: $DV_{it} = \alpha + \beta_1 TDT_{it} + \beta_2 AI_{it} + \beta_3 BD_{it} + \beta_4 BT_{it} + \beta_5 CC_{it} + \beta_6 TPA_{it} + \beta_7 RD\_D_{it} + \beta_8 Lev_{it} + \beta_9 l\_Size_{it} + \beta_{10} Own\_D_{it} + \varepsilon_{it}$

Model type 2: $DV_{it} = \alpha + \beta_1 TDT_{it} + \beta_2 AI_{it} + \beta_3 BD_{it} + \beta_4 BT_{it} + \beta_5 CC_{it} + \beta_6 TPA_{it} + \beta_7 RD\_D_{it} + \beta_8 RD_{it} + \beta_9 l\_TDT\_RD_{it} + \beta_{10} Lev_{it} + \beta_{11} l\_Size_{it} + \beta_{12} Own\_D_{it} + \varepsilon_{it}$

Where: DV– dependent variables (ROA, ROE, ROS), where $_i$ = entity and $_t$ = time;

α – Identifier;

μ – Variance introduced by the unit-specific effect for unit $_i$;

β – Regression coefficient;

TDT, AI, BD, BT, CC, TPA, RD_D, RD, l_TDT_RD – independent variables; Lev, l_Size, Own_D – independent variables, where $_i$ = entity and $_t$ = time;

ε_{it} – error term.

Перший сформований тип моделей призначений для виявлення загального впливу цифрової трансформації та окремих технологій Індустрії 4.0 на показники фінансової результативності. Другий тип моделей розроблено з метою проведення аналізу існування модеруючої ролі R&D у впливі загальної цифрової трансформації на показники фінансової результативності. Виходячи з того, що в статті аналізується вплив цифрової трансформації та її елементів на три фінансові показники (ROA, ROE та ROS), за двома типами моделей побудовано шість безпосередніх моделей, що підлягатимуть аналізу.

Таблиця 3.4 містить описову статистику для всіх змінних із 6 проаналізованих моделей.

Таблиця 3.4.

Описова статистика (на основі спостережень: 1–200)

Variables	*Mean*	*Median*	*St. Dev.*	*Minimum*	*Maximum*
ROA	0.0545	0.0450	0.165	-0.746	1.85
ROE	0.0717	0.105	0.613	-8.12	0.715
ROS	-0.0408	0.0515	1.03	-12.1	0.657
TDT	2.96	1.00	5.40	1.00	27.0
AI	0.0000340	0.000	0.0000959	0.000	0.00100
BD	0.00000554	0.000	0.0000185	0.000	0.000120
BT	0.00000844	0.000	0.0000357	0.000	0.000332
CC	0.00000907	0.000	0.0000318	0.000	0.000180
TPA	0.00000754	0.000	0.0000212	0.000	0.000105
RD	0.000216	7.70e-005	0.000410	0.000	0.00399
l_DT_RD	0.373	0.000	0.646	0.000	2.83
Lev	1.15	0.596	5.80	0.0237	59.7
l_Size	16.0	15.8	3.09	4.90	31.0

Джерело: розраховано з використанням програмного пакету GRETL.

Розрахувавши значення описової статистики для 200 аграрних підприємств (Таблиця 3.4), було отримано низку висновків, що характеризують досліджувану вибірку. Оскільки всі змінні мають однакову кількість спостережень (200), це свідчить про збалансованість набору даних, використаного в дослідженні.

Наявність негативних мінімальних значень для ROA (-0,746), ROE (-8,12) та ROS (-12,1) свідчить про те, що низка досліджуваних аграрних компаній є збитковими або дуже збитковими, що негативно впливає на можливості їх цифрової трансформації. Значні розбіжності між мінімальними та максимальними значеннями ROE та ROS вказують на те, що ці дві характеристики фінансової результативності аграрних компаній мають істотні відмінності. Більшість змінних демонструють значну варіативність (високе стандартне відхилення), особливо TDT, Lev та l_Size. Наявність найбільшого відхилення між цими значеннями для DT (26), l_Size (26,1) та Lev (59,6) свідчить про те, що досліджувана сукупність включає аграрні підприємства з різним рівнем цифрової трансформації, які істотно відрізняються за розміром і мають різне співвідношення використання власного та позикового капіталу. Зокрема, відмінність у розмірі аграрних компаній зумовлює різницю в обсязі ресурсів, що, своєю чергою, впливає на їхню здатність

здійснювати цифрову трансформацію та впроваджувати інноваційні цифрові технології.

Змінні AI, BD, BT, CC та TPA мають майже нульові середні та медіанні значення, що вказує на дуже низьку частку цих показників у загальній структурі. Дуже низькі мінімальні значення для таких змінних свідчать про те, що низка компаній перебуває на початковому етапі процесу цифрової трансформації з використанням технологій, які характеризують ці змінні. Водночас вони мають мінімальну варіативність, проте їхні максимальні значення вказують на окремі випадки з високими показниками. Це свідчить про існування значної ролі окремих видів цифрових технологій для деяких аграрних підприємств.

Для багатьох змінних спостерігається розбіжність між середнім значенням і медіаною, що вказує на асиметричний розподіл або наявність викидів. Для l_Size середнє значення перевищує стандартне відхилення, що свідчить про невеликий розкид даних для цієї змінної. Для всіх інших залежних і незалежних змінних спостерігається обернене співвідношення між стандартним відхиленням і середнім значенням, що вказує на існування великого набору взаємозв'язків, які характеризують криву нормального розподілу і не є викидами. Відносно близькі значення середнього та медіани для ROA (0,0545 та 0,0450) і l_Size (16,0 та 15,8) свідчать про високу симетричність у розподілі значень діапазону.

Для аналізу ризику мультиколінеарності регресійної моделі було побудовано кореляційну матрицю з використанням програмного пакету GRETL. Більш темне заповнення клітинок, сформованих на перетині між змінними в такій матриці, вказує на наявність сильнішої кореляції між ними. Заповнення відтінками червоного відображає наявність позитивної кореляції, а синього – негативної. Відсутність заповнення або заповнення світлим відтінком синього чи червоного кольору вказує на відсутність кореляції.

Аналіз кореляційної матриці залежних і незалежних змінних, що зображено на рисунку 3.4, дозволив встановити відсутність проблеми мультиколінеарності, оскільки в переважній більшості випадків значення коефіцієнта кореляції менше 0,5 або –0,5. Значення коефіцієнта 0,6 у співвідношенні BT та DT пояснюється тим,

що BT є складовою DT відповідно до процедури розрахунку, використаної в статті, і є прийнятним у регресійному аналізі в таких випадках. А наявність високого значення коефіцієнта (0,7) для l_TDT_RD та TDT пояснюється тим, що перша змінна формується шляхом множення TDT на RD, яка є одним із її факторів. Використання таких взаємопов'язаних показників є допустимим у дослідженнях, які аналізують вплив детермінант на фінансову результативність компаній. Наявність негативної кореляції між змінними CC та OWN_D (-0,3), l_TDT_RD та OWN_D (-0,2), Lev та l_Size вказує на наявність зворотного зв'язку, коли зростання першої змінної супроводжується зменшенням іншої.

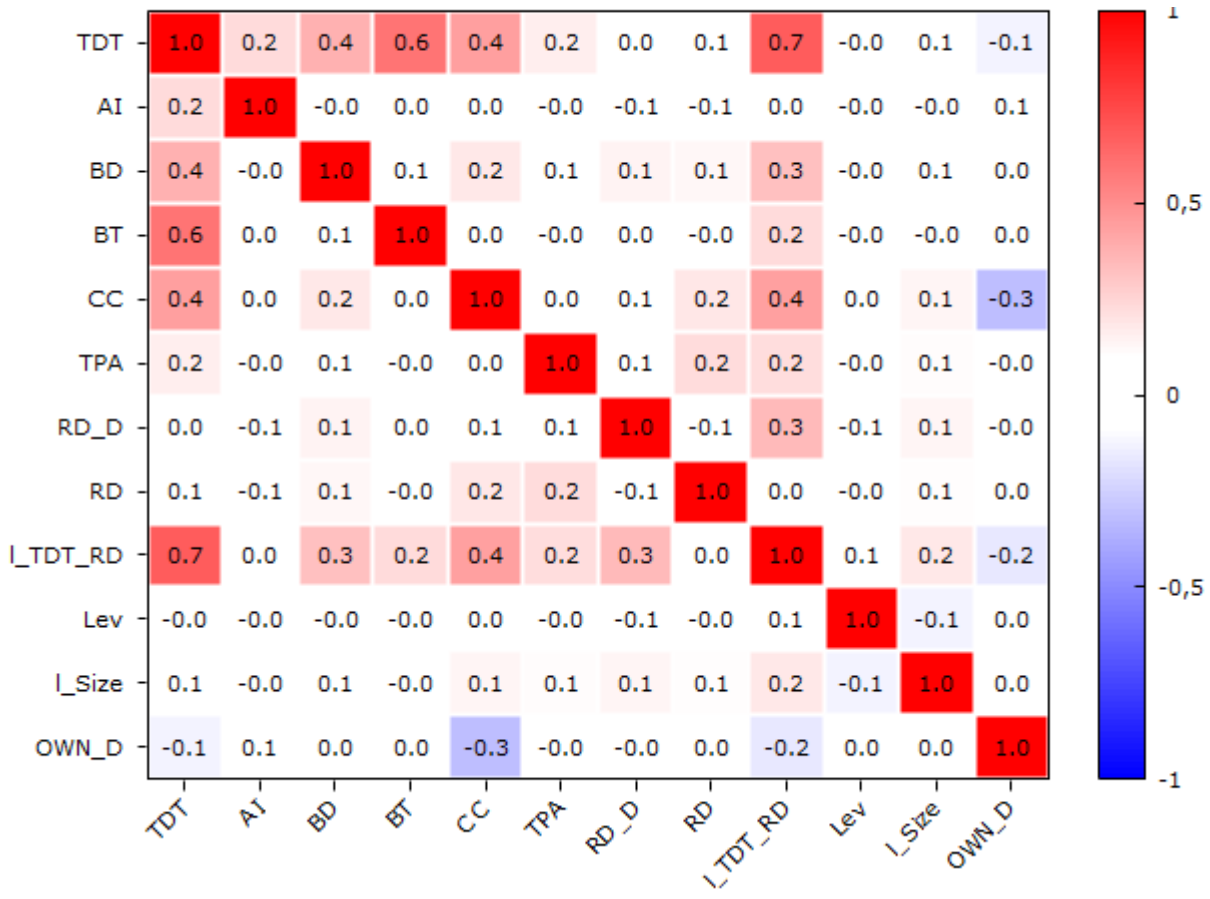

Рис. 3.4. Кореляційна матриця незалежних змінних, використаних для двох типів розроблених моделей

Джерело: розраховано з використанням програмного пакету GRETL.

Хоча кореляційна матриця надала попередні уявлення про парні взаємозв'язки між змінними, слід зазначити, що самі лише кореляції не можуть виключити

ситуації, коли змінна може бути лінійно пов'язана з кількома іншими одночасно. З огляду на наявність змінних взаємодії (l_TDT_RD) та вкладених індексів (AI, BD, BT, CC, TPA, TDT) у досліджуваних моделях, було проведено комплексну діагностику мультиколінеарності з використанням аналізу фактора інфляції дисперсії (Variance Inflation Factor, далі – VIF).

Аналіз VIF виявив максимальні значення 1,200 для моделей Типу I та 1,205 для моделей Типу II, що суттєво нижче критичного порогового значення 5,0, підтверджуючи відсутність проблем мультиколінеарності. Зокрема, змінна взаємодії l_TDT_RD продемонструвала значення VIF на рівні 1,180, що вказує на те, що модеруючий ефект R&D не створює проблемних лінійних залежностей з іншими регресорами. Аналогічно, вкладена структура компонентів технологій Індустрії 4.0 у складі TDT не спричинила проблем мультиколінеарності, при цьому значення VIF для окремих технологій коливалися від 1,000 до 1,203. Ці результати підтверджують попередню оцінку, зроблену на основі кореляційної матриці, та підтверджують надійність специфікацій регресійних моделей.

Перед проведенням регресійного аналізу було ретельно опрацьовано потенційні економетричні проблеми для забезпечення валідності отриманих результатів. Для всіх моделей, що охоплюють специфікації як Типу I (1.1–1.3), так і Типу II (2.1–2.3), було здійснено комплексне діагностичне тестування. Тести Бройша-Пагана виявили статистично значиму гетероскедастичність зі значеннями p нижче 0,01, що зумовило застосування робастних стандартних похибок Хубера-Уайта для забезпечення незміщеного статистичного висновку. Припущення про нормальність було формально перевірено за допомогою процедур Шапіро-Вілка, які відхилили нульову гіпотезу про нормальний розподіл залишків при $p < 0,001$, що спонукало нас обчислити бутстреп-довірчі інтервали з 1000 повтореннями як безрозподільну альтернативу. Серійну кореляцію було перевірено за допомогою статистики Дарбіна-Уотсона, значення якої коливалися в межах від 1,8 до 2,1, що вказує на відсутність суттєвих проблем автокореляції. Ці методологічні вдосконалення, здійснені в GRETL, підвищують надійність наших оцінок, попри

спостережувані значення R^2 у діапазоні від 3,6% до 11,1%, які відображають притаманні емпіричні складнощі кількісної оцінки впливу цифрової трансформації.

Таблиця 3.5 містить результати застосування регресійного аналізу панельних даних для шести запропонованих моделей (p-значення та рівень значущості), об'єднаних у дві групи – Моделі Типу I та Моделі Типу II. Вони дозволяють визначити, які залежні змінні мають найбільш значущий вплив на незалежну змінну (ROA, ROE або ROS) у кожній із розглянутих моделей, напрям цього впливу (позитивний чи негативний) та його силу.

Таблиця 3.5.

Результати регресійного аналізу для Моделей 1.1–1.3 та 2.1–2.3

Variables	Type I Models			Type II Models		
	1.1. ROA	1.2. ROE	1.3. ROS	2.1. ROA	2.2. ROE	2.3. ROS
Const	0.4902	0.3348	0.0493**	0.3018	0.2623	0.1466
TDT	0.1267	0.2359	0.5529	0.0881*	0.9734	0.8583
AI	0.1875	0.0961*	0.6718	0.1188	0.5524	0.6770
BD	0.3859	0.2312	0.6572	0.4204	0.6046	0.5769
BT	0.4446	0.7839	0.8325	0.3023	0.9783	0.8920
CC	0.0246**	0.0081***	0.9505	0.0294**	0.4449	0.4788
TPA	0.9490	0.9276	0.0030***	0.2282	0.7562	0.4219
RD_D	0.4098	0.2536	0.0129**	0.2156	0.2559	0.0693*
RD	x	x	x	1.238	0.8438	0.9599
l_TDT_RD	x	x	x	0.3364	0.5927	0.4260
Lev	0.6203	0.8449	0.9669	0.6341	0.9525	0.9524
l_Size	0.2724	0.1120	0.0406**	0.7059	0.0816*	0.0957*
OWN_D	0.0303**	0.8600	0.8272	0.0331**	0.9717	0.978
R-squared	0.104917	0.036776	0.097437	0.110863	0.035888	0.050783

Примітка: * Значущість на рівні 10 %; ** Значущість на рівні 5 %; *** Значущість на рівні 1 %.

Джерело: розраховано з використанням програмного пакету GRETL.

Аналіз впливу TDT, його складових (AI, BD, BT, CC та TPA), а також R&D на показники фінансової результативності (ROA, ROE та ROS) аграрних підприємств виявив, що такий вплив є гетерогенним. Це зумовлює необхідність надання різних видів рекомендацій та використання різноманітних інструментів для впровадження політик і стратегій цифрової трансформації в аграрних підприємствах.

Аналіз констант (const) для шести розроблених регресійних моделей дозволив встановити, що статистично значущою вона є лише для моделі 1.3 ROS. Константа 0,0493 (значуща на рівні 5%) свідчить про те, що навіть за нульових значень усіх незалежних змінних компанії в середньому мають позитивний ROS (~4,93%). Включення додаткових змінних (RD, l_TDT_RD) у модель 2.3 ROS робить цей ефект статистично незначущим, що вказує на їхній суттєвий вплив на ROS. Оскільки всі моделі Типу II мають незначущі константи, це свідчить про відсутність систематичного «базового» рівня фінансової результативності без впливу включених змінних.

Загалом для аграрних компаній не було виявлено впливу TDT на фінансову результативність для моделей Типу I. Для другого типу було виявлено значущий негативний вплив TDT на ROA з рівнем значущості 5%. Це підтверджує тезу про те, що цифрова трансформація в аграрних компаніях супроводжується значними витратами, щодо яких у деяких країнах, де застосовується US GAAP, встановлено досить жорсткі умови стосовно можливості їх подальшої капіталізації та амортизації.

Щодо впливу окремих технологій Індустрії 4.0 на фінансову результативність аграрних компаній, перший тип моделей встановив позитивний значущий вплив AI на ROE з рівнем значущості 10%, CC на ROA (на рівні 5%) та CC на ROE (на рівні 1%). Подібний позитивний значущий вплив CC на ROA (на рівні 5%) також було виявлено при аналізі моделей Типу II. У розширених моделях (ROE 2.2, ROS 2.3) вплив CC на ROE/ROS стає меншим або зникає повністю, що може свідчити про опосередкований ефект через вплив інших змінних (наприклад, RD_D або l_Size), а також через вплив конкуруючих факторів. Зокрема, вплив хмарних технологій може перекриватися іншими інноваціями (RD), впровадженими в діяльність аграрних компаній, або через зростання Lev. Позитивний вплив CC на ROA та ROE є результатом важливості цієї технології для зниження операційних витрат аграрних підприємств (оптимізація логістики, прогнозування врожайності тощо), а також для підвищення ефективності управління їхніми ресурсами (моніторинг ґрунту, рівні зрошення тощо). Для

показника ROS моделі Типу I виявили негативну кореляцію з TPA зі значущістю на рівні 1% та позитивну кореляцію з RD_D на рівні 10%. Отримані результати підтверджують доцільність/недоцільність впровадження окремих технологій Індустрії 4.0 (AI, CC та TPA) у діяльність аграрних підприємств з метою покращення різних видів показників фінансової результативності.

Позитивний зв'язок між ROS та RD_D було підтверджено для моделей Типу II. Таким чином, RD_D покращує ROS, але не впливає безпосередньо на ROA чи ROE. Цей ефект послаблюється при додаванні інших змінних, зокрема в моделі 2.3 ROS, що вказує на опосередкований вплив. Наявність R&D-діяльності в аграрних підприємствах покращує ефективність продажів, що може бути пов'язано з розробкою нових продуктів із вищою доданою вартістю, а також з оптимізацією виробничих процесів. У моделях Типу II додавання регресора l_TDT_RD робить вплив RD_D на ROS менш значущим (p змінюється з 0,0129 до 0,0693). Це може свідчити про те, що ефект RD_D частково залежить від рівня діджиталізації аграрного підприємства. Підвищення рівня значущості RD_D знижує значущість CC для ROA/ROE, що вказує на конкуруючий ефект між інновацією та діджиталізацією через хмарні обчислення, а також на їхню можливу взаємодоповнюваність, оскільки ефект CC проявляється лише за наявності R&D.

Включення регресора RD у моделі Типу II дозволило встановити його роль у зміні сили або напряму впливу інших змінних на показники фінансової результативності. Так, у моделі 1.1 ROA без регресора RD вплив TDT на ROA є слабким, а в моделі 1.2 ROA вплив TDT стає слабо значущим. Це означає, що RD може бути умовою ефективності інвестицій у цифрові технології. Утім, такий вплив може бути позитивним лише для аграрних підприємств із достатнім рівнем інноваційності. У моделі 2.2 ROE l_Size стає слабо значущим при додаванні RD, що свідчить про те, що великі аграрні підприємства отримують додатковий ефект від R&D завдяки економії на масштабі. Тому великим аграрним підприємствам варто інвестувати в R&D для підвищення ROE.

Перевірка модеруючого ефекту R&D на вплив цифрової трансформації на фінансову результативність аграрних компаній із використанням моделей Типу II

не виявила жодних значущих результатів. У моделях (2.1–2.3) змінна l_TDT_RD є незначущою (p > 0,1), що вказує на відсутність прямого впливу на ROA, ROE або ROS. Це означає, що інноваційні ініціативи компанії не мають жодного впливу (негативного чи позитивного) на процес цифрової трансформації, що може свідчити як про їхню бездіяльність, так і про незначний обсяг витрат на R&D, здійснюваних аграрними компаніями. Пояснення такої ситуації може полягати в неможливості фіксації ефекту від інновацій, впроваджених в аграрних компаніях, який часто не фіксується в короткі періоди, недостатньому рівні інвестицій у R&D в аграрному секторі, а також потенційних обмеженнях вимірювання щодо охоплення повного спектра інноваційної діяльності в аграрних компаніях, зокрема пов'язаної з поступовими вдосконаленнями процесів, а не з формальними витратами на R&D. Ці результати ставлять під сумнів традиційні припущення про синергетичний зв'язок між R&D та цифровою трансформацією, що дозволяє припустити, що в аграрному контексті альтернативні шляхи можуть мати більше значення для реалізації фінансового ефекту від цифрових ініціатив.

Аналіз впливу контрольних змінних на фінансову результативність аграрних підприємств виявив позитивну значущу кореляцію між ROS та l_Size (на рівні 5%) для моделей Типу I, а також позитивну значущу кореляцію між ROE та l_Size (на рівні 10%) та між ROS та l_Size (на рівні 10%) для моделей Типу II. Отримані результати свідчать про те, що більші компанії, спираючись на свою підвищену здатність використовувати ресурси в процесі цифрової трансформації, можуть досягати вищих рівнів ROS та ROE. Це, ймовірно, дозволяє більшим аграрним підприємствам здійснювати продажі ефективніше завдяки нижчим питомим витратам, чого можна досягти через цифрову трансформацію бізнес-процесів. Таким чином, для великих аграрних підприємств пріоритетом має бути масштабування цифрових технологій із одночасним збільшенням витрат на R&D. Однак їхній розмір не гарантує вищого ROA, що може свідчити про недостатню ефективність використання активів агробізнесу та меншу гнучкість управління на таких підприємствах.

Для моделей як Типу I, так і Типу II було виявлено значущий негативний вплив OWN_D на ROA (на рівні 5%), що вказує на нижчу ефективність фінансового менеджменту в державних аграрних компаніях, які представляють Китай та Малайзію. Це може бути переважно зумовлено меншою гнучкістю в управлінні процесами цифрової трансформації в державних підприємствах, політизацією прийняття управлінських рішень та обмеженнями у фінансовому забезпеченні. Зокрема, у таких країнах, як Китай та Малайзія, державні підприємства часто виконують соціальні функції (забезпечення зайнятості, стабільність цін), що знижує їхню фінансову результативність. Регресійний аналіз підтвердив, що OWN_D не має значущого впливу на ROE та ROS. Це свідчить про те, що форма власності аграрних підприємств не впливає на ці показники фінансової результативності, що пояснюється подібністю операційної ефективності незалежно від типу власності та можливою наявністю компенсації неефективності державних підприємств через державні субсидії (для ROS). Включення регресора RD у моделі Типу II не змінює впливу OWN_D, що вказує на обмежені інноваційні інвестиції державних підприємств та відсутність синергії між державною формою власності та R&D.

Результати свідчать про те, що Lev не має статистично значущого впливу на жоден із показників фінансової результативності. Це дозволяє припустити, що аграрні підприємства використовують позиковий капітал для фінансування потреб оборотного капіталу, а не капітальних інвестицій, або що високі процентні ставки за кредитами компенсують потенційний позитивний ефект Lev. Оскільки Lev не продемонстрував значущого впливу, аграрним підприємствам варто уникати надмірного зростання боргу без чіткого плану його використання, а їхню боргову політику слід оптимізувати для покращення ROA та ROE.

Аналіз отриманих значень R-квадрат у регресійних моделях дозволив встановити, що вони коливаються в межах від 3,6% до 11,1%. Це свідчить про те, що всі моделі мають низьку загальну пояснювальну здатність щодо досліджуваного впливу на показники фінансової ефективності, тобто вони значною мірою залежать від інших факторів, наприклад, кліматичних умов, державних

субсидій, ринкових цін на продукцію тощо. Порівняння моделей Типу I та моделей Типу II дозволило встановити, що додавання змінних RD та l_TDT_RD до моделей Типу II сприяло незначному покращенню (+0,6%) якості моделей для ROA, нульовій зміні для ROE та різкому погіршенню (-4,66%) для ROS.

Отримані значення R^2, що коливаються від 3% до 11%, свідчать про обмежену пояснювальну здатність визначених незалежних змінних щодо варіації показників фінансової результативності. Однак моделі демонструють статистично значущі взаємозв'язки ($p < 0,05$) між окремими регресорами та показниками результативності, що становить змістовний емпіричний результат. Ці результати узгоджуються з наявною літературою щодо детермінант фінансової результативності, де низькі значення R^2 часто виникають через притаманну складність вимірювання результативності, неспостережувані фактори, специфічні для конкретного підприємства, та методологічні труднощі в операціоналізації всіх релевантних змінних.

Таким чином, результати дослідження впливу цифрової трансформації (TDT), її складових (AI, BD, BT, CC, TPA) та R&D-активності (RD, RD_D) на фінансові показники аграрних підприємств (ROA, ROE, ROS) виявили значну гетерогенність ефектів, що зумовлює необхідність диференційованого підходу до формування політик цифрової трансформації. Отримані результати дослідження можуть бути корисними для розробки цільових програм цифрової трансформації на аграрних підприємствах, зокрема для оптимізації вибору технологій Індустрії 4.0 та управління витратами на R&D.

Виявлена загальна гетерогенність впливу TDT та його складових (AI, BD, BT, CC та TPA) на показники фінансової результативності аграрних компаній, яку також відзначають науковці (С. Фернандес-Ровіра та ін. [101]; Л. Го та Л. Ху [118]; Ф. Кідшун [139]), підтверджує загальний висновок А. Френк та ін. [104] про те, що впровадження базових технологій Індустрії 4.0 є проблемою для всіх компаній, оскільки великі дані та аналітика й досі впроваджуються недостатньо. Це також підтверджується нашими результатами щодо повної відсутності значущого впливу BD на фінансову результативність.

Виявлений значущий негативний вплив TDT на ROA для аграрних компаній підтверджує висновки М. Жардак та С. Хамад [134], отримані на основі аналізу фірм, що котируються на фондовій біржі Швеції. Такі результати підтверджують складність та трудомісткість процесів цифрової трансформації в аграрних підприємствах, що зумовлює необхідність використання чіткої стратегії її впровадження. Вони також підтверджують гіпотезу про наявність часового лагу між інвестиціями в даний процес та вигодами, які можна від нього отримати, і ця відсутність стає дедалі більш вираженою в наступних звітних періодах, як зазначають Л. Го та Л. Ху [118] та Ю. Чень та Ю. Чжан [64]. З іншого боку, такі висновки частково суперечать результатам досліджень Р. Махсуні та ін. [156], Дж. Сонг [208] та Ж. Єрмекової та ін. [238], які виявили позитивний вплив цифрової трансформації на ROA, проте для компаній з інших галузей.

Наявність значущого позитивного впливу AI на ROE узгоджується із загальними висновками Р. Махсуні та ін. [156] щодо впливу цифрової трансформації на фінансову результативність та свідчить про важливість інструментів штучного інтелекту для покращення фінансової результативності аграрних компаній. Це також відзначають науковці, які вважають, що використання штучного інтелекту в сільському господарстві поступово трансформує традиційні методи аграрного виробництва, підвищує ефективність використання ресурсів та збільшує виробничу ефективність (М. Дінг та Г. Гао [79]), що в кінцевому підсумку призводить до покращення фінансової результативності.

Виявлений у статті позитивний вплив CC на ROA та ROE на прикладі однієї з технологій Індустрії 4.0 – хмарних обчислень, частково підтверджує висновки Р. Махсуні та ін. [156], Ю. Чжана та ін. [248] та Дж. Сонга [208] щодо позитивної ролі цифрової трансформації в покращенні фінансової результативності. Важливість хмарних обчислень у цифровій трансформації аграрних компаній насамперед проявляється у здатності забезпечувати доступ до аналізу великих даних, отриманих за допомогою різних видів речей, що використовуються в аграрному секторі (сенсори, дрони, супутникові зображення тощо). Хмарні обчислення відкривають нові можливості для моніторингу, аналізу та оптимізації,

допомагаючи ефективніше досягати вищої віддачі (С. Мохаммед та інші [173]) та, зрештою, покращуючи фінансову результативність.

Значущий негативний вплив TPA на ROS свідчить про те, що впровадження традиційних практик, пов'язаних із цифровою трансформацією аграрних підприємств, є витратним процесом, від якого не варто очікувати економічної віддачі в короткостроковій перспективі. Ці результати суперечать результатам Х. Тенга та ін. [222], проте підтверджують висновки М. Жардака та С. Хамада [134] щодо необхідності враховувати часовий лаг між інвестиціями в цифрові технології та економічними вигодами, отриманими від них.

Відсутність модеруючого ефекту R&D на вплив цифрової трансформації на фінансову результативність підтверджує тезу Д. Стоянчевої та Р. Ангелов [213], які отримали подібні результати при аналізі діяльності болгарських тваринницьких господарств. Однак ці результати суперечать висновкам Ю. Чжана та ін. [248], М. Зарея та ін. [242], які відзначають значний опосередковуючий ефект практик R&D при аналізі впливу цифрової трансформації на фінансову результативність, зокрема за високого інноваційного потенціалу. Таку невідповідність висновків можна пояснити вищим рівнем розвитку інноваційних практик на виробничих підприємствах порівняно з аграрними компаніями.

На відміну від результатів Р. Махсуні та ін. [156], які виявили позитивний та значний вплив показника «Leverage» на ROA та ROE, у цій статті не виявлено жодного значущого зв'язку між цими змінними, що підтверджує висновки Дж. Сонга [208]. Це означає, що пошук оптимальної структури капіталу для досліджуваних аграрних підприємств не слід розглядати як пріоритетне завдання, яке має вирішувати менеджмент для покращення їхньої фінансової результативності. Значущий позитивний вплив показника «Size» на показники фінансової результативності, відзначений М. Кханною [138], Р. Махсуні та ін. [156] та Д. Стоянчевою та Д. Дончевою [214], було підтверджено лише для ROE та ROS. Це означає, що більші аграрні компанії мають можливість мобілізувати більше та якісніших ресурсів (технологічних, організаційних та інтелектуальних) для

здійснення цифрової трансформації, що сприяє покращенню їхньої фінансової результативності.

Хоча підхід на мікрорівні, застосований у цьому дослідженні, надає важливі результати щодо механізмів діджиталізації на рівні окремих компаній, він має слабкість порівняно з іншими проаналізованими дослідженнями, які використовують багатонаціональні порівняльні рамки. Зокрема, наша зосередженість на виявленні універсальних закономірностей унеможливлює аналіз ефектів, специфічних для окремих країн, зокрема вимір, який ефективно охоплюється в дослідженнях, що враховують макроекономічні фактори або дані національного рівня. Це обмежує контекстуальне розуміння отриманих результатів та унеможливлює безпосередню екстраполяцію політичних чи стратегічних висновків для конкретних географічних або економічних контекстів, сфера, в якій інші дослідження демонструють більшу пояснювальну здатність. Тому усунення цієї прогалини шляхом інтеграції багаторівневої аналітичної рамки, яка враховує національні інституційні відмінності, є важливим напрямом для майбутніх досліджень.

Отже, великий потенціал цифрової трансформації для забезпечення сталого розвитку аграрних підприємств зумовив активне впровадження цифрових технологій в їхню діяльність, попри значні проблеми та ризики, що виникають під час її здійснення. Впровадження цифрової трансформації призводить до стимулювання ділової активності в аграрному секторі, реструктуризації ресурсної системи аграрних підприємств, підвищення продуктивності сільськогосподарської техніки, створення сприятливих умов для розвитку інноваційної екосистеми та екологізації діяльності, підвищення ефективності прийняття рішень, вдосконалення виробничих бізнес-процесів та оптимізації витрат на їх здійснення, а також підвищення рівня комунікаційної взаємодії з внутрішніми та зовнішніми стейкголдерами шляхом забезпечення вищого рівня прозорості та підзвітності. Однак роль цифрової трансформації загалом та окремих технологій Індустрії 4.0 у забезпеченні фінансової результативності аграрних компаній, а також те, як R&D-активність впливає на цей процес, залишаються повністю невідомими.

На основі дослідження на основі регресійного аналізу та текстового аналізу різних видів звітів 200 аграрних компаній (інтегрованих, нефінансових, соціальних звітів та звітів зі сталого розвитку) за 2022–2023 роки встановлено гетерогенність впливу показників, що характеризують цифрову трансформацію та використання окремих цифрових технологій, на показники фінансової результативності, а також досліджено роль R&D як модеруючої змінної з використанням двох типів розроблених моделей. Так, якщо між деякими показниками було виявлено позитивний зв'язок (AI та ROE, CC та ROA, CC та ROE, а також RD_D та ROS), то між іншими було виявлено негативний зв'язок (TDT та ROA, TPA та ROS). Перевірка модеруючого ефекту R&D на вплив цифрової трансформації на фінансову результативність аграрних компаній виявила його відсутність. Аналіз впливу контрольних змінних виявив позитивний вплив l_Size на ROE та ROS, а також негативний вплив OWN_D на ROA. Таким чином, регресійний аналіз дав неоднозначні результати щодо гіпотез дослідження. У той час як Г1 отримала часткове підтвердження для AI, CC та RD_D, Г2 була остаточно відхилена.

Хоча отримані емпіричні результати відхиляються від традиційних теоретичних очікувань, вони роблять значний теоретичний внесок у наявну літературу, поглиблюючи розуміння динаміки цифрової трансформації. По-перше, гетерогенний вплив показників діджиталізації підкреслює контекстуальну природу переваг цифрової трансформації, що дозволяє припустити, що фактори, специфічні для конкретного підприємства чи галузі, можуть формувати ці взаємозв'язки сильніше, ніж очікувалося. По-друге, відсутність статистично значущого модеруючого ефекту інвестицій у R&D на цифрову трансформацію зумовлює необхідність подальшого дослідження альтернативних механізмів (наприклад, сприйнятливості до інновацій, динамічних здатностей, організаційної гнучкості).

Отримані результати можуть слугувати емпіричною основою для управлінських рекомендацій щодо вдосконалення процесу впровадження цифрової трансформації аграрних підприємств на основі використання технологій Індустрії 4.0 з метою покращення їхньої фінансової результативності. Спираючись на емпіричні результати, це дослідження пропонує структуровану рамку для

практичного впровадження цифрових технологій в аграрних компаніях. По-перше, доказово обґрунтована пріоритизація технологій із зосередженням на рішеннях із доведеним фінансовим ефектом (AI та CC). По-друге, поетапні протоколи впровадження технологій Індустрії 4.0, що потребують організаційної адаптації (TDT та TPA). По-третє, альтернативні шляхи підвищення ефективності R&D у процесі впровадження цифрової трансформації. По-четверте, контекстно-специфічні стратегії впровадження цифрових технологій залежно від розміру компаній та операційних особливостей. По-п'яте, підвищення прозорості нефінансової звітності для зміцнення довіри стейкхолдерів та забезпечення точного відображення прогресу цифрової трансформації.

Висновки до розділу 3

Дослідження аналітичного забезпечення вивчення наративних розкриттів у звітності зі сталого розвитку, здійснене у третьому розділі, охопило обґрунтування трансформації підходів до бухгалтерського обліку та емпіричну апробацію текстового аналізу наративної компоненти звітності, що дало можливість до формування таких результатів:

1. Трансформація підходів до бухгалтерського обліку, спричинена «наративним поворотом» унаслідок упровадження CSRD, яке, спираючись на парадигмальну концепцію Т. Куна, дало можливість кваліфікувати цей процес як наукову аномалію, що засвідчує зародження нової дослідницької парадигми в бухгалтерському обліку та зумовлює розширення предметної області бухгалтерської науки, зокрема від дослідження виключно кількісних фінансових показників до вивчення наративних і напівнаративних даних, що потребують спеціалізованого методологічного інструментарію та гібридизації компетенцій дослідника-бухгалтера (лінгвістичних, семіотичних, соціологічних, комунікативних). Встановлено, що «наративний поворот» в бухгалтерському обліку є трансформацією, що змінює онтологічні уявлення про предмет бухгалтерських досліджень, оскільки, за конститутивною теорією, облік не лише

відображає, а й конструює соціально-економічну реальність, формуючи організаційні практики та впливаючи на поведінку стейкголдерів. Доведено, що дослідник-бухгалтер унаслідок цього перестає бути нейтральним реєстратором фактів і стає активним учасником, що інтерпретує зміст, мову та стиль бухгалтерських наративів. «Наративний поворот» породжує вісім взаємопов'язаних викликів для дослідників-бухгалтерів: оволодіння методами обробки наративів та застосування технологій Індустрії 4.0 (Big data, штучний інтелект) для великих обсягів текстів, якісне вимірювання параметрів наративів (якість, читабельність, тональність, достовірність) та інтерпретація отриманих результатів, обґрунтування конститутивної ролі обліку, гібридизація компетенцій дослідників-бухгалтерів, удосконалення чинної системи бухгалтерських знань та оновлення освітніх програм з підготовки фахівців з обліку, що засвідчує неминучість гібридизації бухгалтерської науки. Вибір конкретного методу аналізу наративу (від словникових підходів до великих мовних моделей) є результатом компромісу між ресурсами дослідника та необхідним рівнем контекстної точності, а не питанням абсолютної переваги одного підходу над іншим.

2. Словниковий метод текстового аналізу апробовано для вимірювання рівня цифрової трансформації аграрних підприємств на основі їх наративних розкриттів. Метод обрано для кількісної оцінки ступеню присутності в тексті згадувань щодо цифрової трансформації. Він забезпечує відтворюваність та об'єктивність результатів, оскільки ґрунтується на підрахунку частоти вживання наперед визначеного переліку ключових слів. Крім того, він дозволяє опрацювати значний масив неструктурованих текстових джерел без попереднього розмічування даних. До вибірки увійшло 200 аграрних підприємств із 30 країн світу, які розкривали наративну звітність (інтегровану, нефінансову, соціальну та звітність зі сталого розвитку) за 2022-2023 рр., що дало можливість емпірично оцінити гетерогенний вплив загальної цифрової трансформації (TDT) та окремих технологій Індустрії 4.0 на показники фінансової результативності. Регресійний аналіз засвідчив гетерогенний вплив. Негативно впливають загальна цифрова трансформація (TDT) на рентабельність активів (ROA) на рівні значущості 10%, а

також технологічні практичні застосування (TPA) на рентабельність продажів (ROS) на рівні значущості 1%. Позитивно впливають технології штучного інтелекту (AI) на рентабельність власного капіталу (ROE) на рівні значущості 10% та хмарні обчислення (CC) на рентабельність активів (ROA) на рівні значущості 5% і власного капіталу (ROE) на рівні значущості 1%. Позитивно на рентабельність продажів (ROS) на рівні значущості 10% впливає також наявність згадок про дослідження та розробки у звіті (RD_D). Модеруючий ефект R&D на вплив цифрової трансформації на фінансові показники аграрних підприємств не підтверджено. Отже, ефекти цифрової трансформації для аграрних підприємств є різними залежно від технології та показника, що зумовлює необхідність диференційованого підходу до формування політик цифрової трансформації.

Основні результати та положення даного розділу опубліковані автором в наукових працях [14], [25], [148].

ВИСНОВКИ

У дисертаційному дослідженні здійснено теоретичне обґрунтування концептуальних засад та розроблено методичний інструментарій формування наративної компоненти звітності зі сталого розвитку. Отримані результати дозволяють сформулювати такі висновки:

1. Звітність зі сталого розвитку сформувалася в ході поступової еволюції від добровільних екологічних звітів хімічних компаній 1980-х рр. до обов'язкових розкриттів у межах CSRD. Еволюцію звітності структуровано в чотири етапи: підготовчий, зародження звітування, становлення та розвиток стандартизації. Послідовність регуляторних актів та стандартів, засвідчує перехід від фрагментарного до уніфікованого глобального підходу до стандартизації. Одночасно акцент корпоративного звітування зміщувався з фінансових показників на розкриття інформації про екологічні, соціальні та управлінські аспекти діяльності підприємства. Така трансформація зумовила посилення ролі наративної компоненти у складі звітності.

2. Зростання ролі наративної компоненти обґрунтовує необхідність уточнення самого поняття «наратив». Міждисциплінарне тлумачення (у філософії, психології, історії, медіазнавстві, літературознавстві) виявило, що наратив є не простим викладом фактів, а способом інтерпретації дійсності, який формує в реципієнта певне уявлення про подію чи явище. Це стало підставою для адаптації категорій наратології Ц. Тодорова та Ж. Женетта до звітності зі сталого розвитку. Наратор (підприємство-автор звітності) передає інформацію реципієнту (користувачу звітності). Змістовними одиницями розкриття інформації є наратеми, хронологічний виклад подій діяльності підприємства становить фабулу, а рівень деталізації розкриття визначає фокалізація. Ці категорії дозволяють трактувати звіт зі сталого розвитку як комунікативну взаємодію підприємства зі стейкголдерами. Однак оскільки наративна компонента присутня в різних видах корпоративного звітування, постала потреба визначити її місце в загальній системі розкриття інформації. З цією метою розроблено тривимірну «Модель куба», у якій види звітності розмежовано за трьома критеріями: якісним або кількісним характером

показника, обов'язковим або добровільним статусом та змістом розкриття. Встановлено, що наративна компонента є контекстуальною основою нефінансової звітності. Оскільки наративна компонента присутня в усіх видах звітності, розроблений понятійний апарат може бути застосовний до різних типів нефінансових розкриттів.

3. Бібліометричний аналіз наукових досліджень у сфері звітності зі сталого розвитку дозволив виявити певну диспропорцію, зокрема попри стрімке зростання інтересу дослідників до тематики звітності зі сталого розвитку та ESG-звітності, переважна більшість робіт зосереджена на кількісних ESG-показниках та стандартах їх розкриття, тоді як якість, повнота та внутрішня логіка текстової частини звітів залишаються другорядними питаннями. Виявлена прогалина підтверджує актуальність дослідження наративної компоненти.

4. Для обґрунтування засад формування наративної компоненти постала необхідність систематизувати теоретичні концепції, які пояснюють цей процес, та з'ясувати роль кожної з них. Систематизовано дев'ять теорій за трьома напрямами: 1) економічним і управлінським, 2) соціально-екологічним та комунікаційним та 3) інформаційним. Встановлено, що жодна теорія самостійно не пояснює формування звітності вичерпно, однак кожна розкриває окремий його вимір. Теорія заінтересованих сторін та теорія легітимності обґрунтовують необхідність розкриття нефінансової інформації для підтримання довіри стейкголдерів, інституційна теорія пояснює уніфікацію практик звітування під впливом стандартів, а сигнальна теорія визначає наратив як канал комунікації, ефективність якого залежить від достовірності сигналу. Отже, звітність зі сталого розвитку одночасно виконує функції інструменту управління очікуваннями стейкголдерів, механізму підтримання легітимності та репутації і сигналу для ринку.

5. Узагальнення теоретичних положень дало змогу розробити концептуальну модель формування та використання наративної компоненти. Модель поєднує нормативну базу, детермінанти формування, групи стейкголдерів та вимоги до змісту звітності. Зв'язок між цими елементами забезпечують механізми регламентації, контекстуального впливу, комунікації та методологічного

забезпечення, результатом функціонування яких є довіра й репутація підприємства. На основі моделі наративну компоненту визначено як структуровану систему якісного викладу інформації про екологічні, соціальні та управлінські аспекти діяльності підприємства, що створює комунікативну взаємодію між підприємством (наратором) та стейкголдерами (реципієнтами) через тріаду взаємопов'язаних елементів наративу: наратеми (змістовні одиниці розкриття інформації про бізнес-модель, стратегію, управління впливами, ризиками та можливостями), фабулу (логічний та хронологічний виклад фактів, подій та причинно-наслідкових зв'язків, що пояснюють результати діяльності та траєкторію розвитку), фокалізацію (рівень деталізації та глибини розкриття інформації для різних груп користувачів), посилених візуальною риторикою (інфографікою, дашбордами, графіками, символами), що в сукупності забезпечує інтеграцію кількісних та якісних аспектів у цілісну історію створення вартості та впливу з урахуванням факторів сталого розвитку**.** Нормативні вимоги до змісту й структури наративної частини визначають якісні характеристики за ESRS 1, які поділяються на фундаментальні (доречність, достовірне представлення) та посилюючі (порівнюваність, можливість перевірки, зрозумілість).

6. Різноманітність наративних розкриттів потребує систематизації. Наявні підходи до класифікації наративу є фрагментарними, так як дослідники спираються лише на певну ознаку (тип даних, функцію тексту, лінгвістичні характеристики або елементи наратології), що унеможливлює комплексну оцінку звіту зі сталого розвитку. Для структурування наративної компоненти звітності зі сталого розвитку було розроблено класифікацію за п'ятьма ознаками: функціональним призначенням, ступенем верифікованості, стандартом формування, характером зв'язку з фінансовою звітністю та ступенем стандартизації, доповнено формами подання за типом та за технікою поєднання типів. Значення класифікації полягає в можливості оцінювати якість наративних розкриттів, порівнювати звітність підприємств різних галузей та формувати орієнтир для підприємств щодо якості наративного наповнення.

7. Однією з умов формування наративної компоненти звітності зі сталого розвитку є розкриття інформації про взаємодію зі стейкголдерами, що зумовило потребу в розробці методичного забезпечення. Порівняльний аналіз звітів зі сталого розвитку компаній різних галузей (фінансовий сектор, видобуток та важка промисловість, харчова промисловість, аграрні підприємства, роздрібна торгівля, IT, телекомунікації й енергетична інфраструктура) підтвердив чотири гіпотези. Відповідно до першої, галузева приналежність є первинною детермінантою складу пріоритетних груп стейкголдерів. Друга гіпотеза підтвердила, що повне розкриття за ESRS S4 «Споживачі та кінцеві користувачі» демонструють лише компанії, орієнтовані на кінцевого споживача, тоді як B2B-компанії або доводять несуттєвість цієї теми, або трансформують її через специфічні конструкти власної галузі. Третя гіпотеза підтвердила зв'язок регуляторного тиску з формалізованістю каналів залучення. Четверта гіпотеза підтвердила зв'язок суттєвості ESRS S3 «Постраждалі громади» з фізичним впливом на території. Додатково за допомогою аналізу було виявлено, що значна частина підприємств не має уніфікованого алгоритму ідентифікації та для упорядкування отриманих даних взаємодії зі стейкголдерами. Для усунення виявленої прогалини розроблено методику ідентифікації, збору інформації та взаємодії зі стейкголдерами в межах звітності зі сталого розвитку. Вона охоплює п'ять етапів (розмежування категорій, картографування, ідентифікація вразливих груп, оцінка пріоритетності, документування), реалізується через чотири стандартизовані форми документування («Реєстр стейкголдерів», «Матриця залучення стейкголдерів», «Таблиця інтеграції результатів залучення в оцінку подвійної суттєвості», «Реєстр кількісних показників взаємодії зі стейкголдерами») та передбачає три рівні автоматизації (автоматизацію збору даних, автоматизацію моніторингу та контролю, аналітичну автоматизацію). Методика забезпечує задокументований причинно-наслідковий зв'язок між впливом стейкголдерів та інформацією у звітності зі сталого розвитку, що дозволяє використовувати її як інструмент внутрішнього контролю та верифіковану основу зовнішнього аудиту.

8. Впровадження CSRD є свідченням парадигмальної трансформації системи бухгалтерського обліку. Досліджуючи наратив, дослідник-бухгалтер більше не може залишатися нейтральним фіксатором фактів, оскільки текст звіту зі сталого розвитку сам бере участь у формуванні того образу компанії, який згодом сприймається суспільством як реальність. Це зумовлює необхідність розширення методологічного апарату облікової науки від суто фінансового аналізу до лінгвістичного, семіотичного й соціологічного методологічного інструментарію, здатного аналізувати зміст текстів, а не лише кількісні показники, а також необхідність розширення професійних компетенцій дослідників-бухгалтерів. З цього випливає, необхідність розгляду нових методів дослідження наративної компоненти звітності зі сталого розвитку. Методи текстового аналізу наративної компоненти було узагальнено за двома типами: «до-LLM» (словниковий підхід, некероване та кероване тематичне моделювання, векторні представлення слів) та «LLM» (трансформери типу BERT, ChatGPT). Систематизація методів засвідчила відсутність єдиного універсального інструментарію, так як вибір методу є компромісом між ресурсами дослідника (доступність розмічених даних, обчислювальні ресурси) та необхідним рівнем контекстної точності, і має відповідати конкретному дослідницькому завданню.

9. Практичну застосовність перевірено шляхом апробації словникового методу текстового аналізу у програмному середовищі R. Метод обрано з огляду на мету аналізу, яка полягала в кількісній оцінці присутності цифрової трансформації в текстах звітів із сталого розвитку. Він забезпечує відтворюваність та об'єктивність результатів, оскільки ґрунтується на підрахунку частоти вживання наперед визначеного переліку ключових слів, і дозволяє опрацьовувати великий масив неструктурованих текстів без попереднього розмічування. Оскільки рівень цифровізації аграрних підприємств рідко піддається прямому кількісному вимірюванню, текстовий аналіз наративних розкриттів виступає альтернативним способом його оцінки. Вибірка охопила 200 аграрних підприємств. Регресійний аналіз виявив гетерогенний вплив на рентабельність активів (ROA), власного капіталу (ROE) та продажів (ROS). Негативний вплив мають загальна цифрова

трансформація (TDT) на ROA (рівень значущості 10%) та технологічні практичні застосування (TPA) на ROS (1%). Позитивний вплив мають штучний інтелект (AI) на ROE (10%), хмарні обчислення (CC) на ROA (5%) та ROE (1%), а також наявність згадок про дослідження та розробки (RD_D) на ROS (10%). Отримані результати засвідчують необхідність диференційованого підходу до формування політик цифрової трансформації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ЛІТЕРАТУРНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Баришнікова О.М. Формування, облікове забезпечення та верифікація звітності сталого розвитку підприємств : дис. … канд. екон. наук : 08.00.09 / О.М. Баришнікова. – Житомир, 2016. – 274 с.

2. Безверхий К. Економічна сутність поняття «нефінансова звітність». *Scientific Bulletin of the National Academy of Statistics, Accounting and Audit*. 2017. № 1-2. С. 23–34.

3. Василішин С., Кушнір В. ESG-підходи до управління персоналом підприємств та розвитком його компетентностей. *Облік і фінанси*. 2025. Вип. 4 (110). С. 185–194.

4. Василішин С.І., Бухало О.В., Ярова В.В. Індикатори соціальної відповідальності як складова інтегрованої звітності агробізнесу в умовах війни. *Причорноморські економічні студії*. 2024. Вип. 87. С. 81–91.

5. Василішин С.І., Нежид Ю.С. Розкриття інформації щодо взаємодії зі стейкголдерами у звітності із сталого розвитку аграрних підприємств: порівняльний аналіз закордонного та українського досвіду. *Інвестиції: практика та досвід.* 2026. № 8. С. 118–125.

6. Василішин С.І., Нежид Ю.С. Роль екологічного обліку в забезпеченні сталого розвитку аграрних підприємств. *Агросвіт.* 2025. № 9. С. 19–28.

7. Дьяковська Г. Наратив як складова дискурсивної реальності. *Філософські науки*. 2017. Т. 5, № 151. С. 70-73.

8. Єршова Н. Розвиток методологічних основ формування інтегрованої звітності. *Науковий вісник Ужгородського університету*. 2016. Т. 1, № 47. С. 451-459.

9. Захаров Д.М., Федорова О.С. ESG-звітність як інструмент соціальної відповідальності. Тези VI Міжнародної науково-практичної конференції «Обліково-аналітичне забезпечення системи менеджменту підприємства», 10-11 жовтня 2024 року. Львів: Національний університет «Львівська політехніка», 2024. с. 51-53.

10. Звіт про корпоративне управління страховика. Приватне акціонерне товариство «Страхова компанія «Велтлінер». 2023. URL: https://surl.li/ftaodu.

11. Звіт про управління. Товариство з обмеженою відповідальністю «МІБЕ Україна». 2023. URL: https://mibe.com.ua/wp-content/uploads/2024/06/zvit_pro_upravlinnia_za_2023_tov_mibe_ukraina.pdf.

12. Кушнірова Т. В. Мотив як літературознавча категорія: ознаки і типологія. Вісник ПДПУ ім. В. Г. Короленка. Полтава. 2004. Вип. 1 (34). 3–11.

13. Легенчук С., Серпенінова Ю. Легітимаційна теорія додаткового розкриття облікової інформації про соціальну та екологічну діяльність підприємства. Економіка, управління та адміністрування. 2024. № 1(107). С. 103–110.

14. Легенчук С.Ф., Федорова О.С. Нові методи для бухгалтерських досліджень наративної компоненти сталої звітності: виклики та можливості. Облік і фінанси. 2025. Вип. 3 (109). С. 31-40.

15. Літературознавча енциклопедія: У двох томах. Т.2 / Авт.-уклад. Ю. І. Ковалів. – К: ВЦ «Академія», 2007. – 624 с. (Енциклопедія ерудита).

16. Макаренко І. О., Серпенінова Ю. С., Фомінов Р. М., Макаренко С. М. Цілі сталого розвитку як фактор удосконалення системи бухгалтерського обліку. *Acta Academiae Beregsasiensis. Economics*. 2024. № 6. С. 373-391.

17. Макаренко І.О. Конвергентна стейкхолдерська модель обліку, звітності та аудиту в умовах сталого розвитку: дис. … д.е.н. : 08.00.09 / І.О. Макаренко. – Суми, 2017. – 481 с.

18. Марчук К. Теорія наративу як наукова проблема. *Прикладні аспекти психології особистісного зростання*. 2017. № 2. С. 24-27.

19. Нова звітність зі сталого розвитку і МСФЗ на держпідприємствах – зміни до Закону про бухоблік / LIGA ZAKON. БУХГАЛТЕР.UA. URL: https://buh.ligazakon.net/news/237246_nova-zvtnst-z-stalogo-rozvitku--msfz-na-derzhpdprimstvakh--zmni-do-zakonu-pro-bukhoblk.

20. Римар Н. Ю. Наратологія як галузь сучасного літературознавства: теоретичний огляд. *Молодий вчений*. 2019. №. 6.1 (70.1). С. 54-58.

21. Римар Н. Ю. Функції наратора як головної інстанції оповіді в художньому тексті. *Studia methodologica* 2014. Вип. 37. С. 204-211.

22. Серпенінова Ю. С. Історичний генезис інтегрованої звітності. *Вісник економіки.* 2022. Вип. 1. С. 130-142.

23. Собчук О. Переосмислення понять наративності, персонажа і фокалізації в сучасній когнітивній наратології. *Магістеріум*. 2012. Вип. 48. С. 108-113.

24. Федорова О.С. Актуальні тенденції наукових досліджень щодо формування звітності зі сталого розвитку. Економіка, управління та адміністрування. 2025. Вип. 3 (113). С. 53-64.

25. Федорова О.С. Вплив наративного повороту на формування звітності зі сталого розвитку. Бухгалтерський облік, аналіз, контроль і оподаткування: стан, проблеми та перспективи розвитку: матеріали XXI Всеукраїнської науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених, м. Львів: Видавництво ЛТЕУ, 2026. С. 88-90.

26. Федорова О.С. Впровадження принципів ESG як механізм стратегічного управління підприємством. Цифрова економіка і сталий розвиток: новітні тенденції у фінансах, обліку, менеджменті та соціально-поведінкових науках: збірник матеріалів IV Міжнародної науково-практичної конференції (м. Берегове, 26-27 березня 2024 р.). Берегове: ЗУІ ім. Ф. Ракоці ІІ, 2024. С. 248-251.

27. Федорова О.С. Наративні ризики у звітності зі сталого розвитку. Розвиток обліку, аудиту та оподаткування в умовах інноваційної трансформації соціально-економічних систем : Матеріали XIII Міжнародної науково-практичної конференції, 3 грудня 2025 р. Кропивницький: ЦНТУ, 2025. С. 382-384.

28. Федорова О.С. Нормативне забезпечення формування звітності зі сталого розвитку. Тези V Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні виклики сталого розвитку бізнесу», 6-7 листопада 2024 року. Житомир: Житомирська політехніка, 2024. С. 274-275.

29. Федорова О.С. Особливості інтегрованої, нефінансової звітності та звітності зі сталого розвитку. Всеукраїнська науково-практична online конференція

здобувачів вищої освіти і молодих учених, присвячена Дню науки. 12-17 травня 2025 року.Житомир: Житомирська політехніка, 2025. С. 313.

30. Федорова О.С. Оцінка повноти корпоративного звітування підприємства. Економіка, управління та адміністрування. 2026. №1 (115). С. 131-137.

31. Федорова О.С. Подвійна суттєвість як каталізатор трансформації наративної компоненти звітності зі сталого розвитку. Модерні фінанси: національна стійкість, безпека, інноваційне лідерство : матеріали III Міжнародного фінансового форуму (Тернопіль – Буковель, 13-17 травня 2026 р.) / ред. кол. : А. І. Крисоватий, З. М. Лободіна, В. П. Горин, В. А. Валігура, В. В. Сідляр, О. Є. Коваль. Тернопіль: ЗУНУ, 2026. С. 490-492.

32. Федорова О.С. Розвиток наративної компоненти звітності зі сталого розвитку. Всеукраїнська інтернет-конференція для студентів та молодих науковців «Облік, аудит і оподаткування в динамічному світі інновацій: тренди, проблеми, рішення» Дніпро, 24-25 квітня 2025 року / Національний технічний університет «Дніпровська політехніка» – Дніпро: НТУ «ДП», 2025. С. 27-29.

33. Федорова О.С. Теоретико-методологічні засади формування звітності зі сталого розвитку. Acta Academiae Beregsasiensis. Economics. 2026. Вип. 12. С. 373-392.

34. Федорова О.С. Трансформація підходів розкриття інформації про власний персонал у звітності зі сталого розвитку. Зб. матеріалів XI Всеукраїнської науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти та молодих учених, присвяченої 120-річчю Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана. 24 квітня 2026 р. – К.: КНЕУ, 2026. С. 188-189.

35. Федорова О.С., Селецька Д.О. Роль маркетингу у формуванні звітності зі сталого розвитку. Соціальна економіка. Вип. 72. 2025. С. 81-90.

36. Федорова О. С. Історичні передумови виникнення та формування звітності зі сталого розвитку. Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. 2025. Вип. 1 (60). С. 57–66.

37. Фесенко А. Генезис інтегрованого звітування зі сталого розвитку. *Економіка та суспільство*. 2023. № 57.

38. Цілі сталого розвитку. *UNDP*. URL: https://www.undp.org/uk/ukraine/tsili-staloho-rozvytku.

39. Al-Shaer H., Albitar K., Hussainey K. Creating sustainability reports that matter: an investigation of factors behind the narratives. *Journal of Applied Accounting Research.* 2021. Vol. 23(3). P. 738-763.

40. An introduction to ISSB's new International Sustainability Disclosure Standards (IFRS SDS) | SE Advisory Services. *SE Advisory Services*. URL: https://eco-act.com/blog/issb-disclosure-standards/.

41. Andriushchenko K., Buriachenko A., Rozhko O., Lavruk O., Skok P., Hlushchenko Y., Muzychka Y., Slavina N., Buchynska O., Kondarevych V. Peculiarities of sustainable development of enterprises in the context of digital transformation, *Entrepreneurship and Sustainability Issues*. 2020. Vol. *7*(3). P. 2255-2270.

42. Annual report «Ahold Delhaize» 2025. URL: https://db.srnav.com/storage/v1/object/public/document-pdfs/c6a848e6-3aeb-49ec-9fc1-1b8caa5ffff2.pdf#page=78.

43. Annual Report Kontron AG. URL: https://db.srnav.com/storage/v1/object/public/document-pdfs/278a19b7-89fb-4f6f-b125-9ed1df9eff61.pdf#page=204.

44. Appiah-Kubi E., Dura C., Nita D., Driga I., Preda A., Baltador L.A. The effect of digitalization on sustainability reporting: The role of sustainability competence, green knowledge integration, and stakeholder pressure. *Business Strategy and the Environment*. 2024. Vol. 34(1). P. 1133-1153.

45. Ardheta P. A., Mustika M., Mais R. G., Safitri A. The impact of stakeholder pressure on sustainability reporting. *Jurnal Akuntansi Dan Manajemen*. 2025. Vol. 22(1). P. 27-38.

46. Arora M., Rathore S. Analysing sustainability reporting content for creating value through engaging stakeholders: a qualitative approach. *Journal of Content, Community & Communication*. 2022. Vol. 16. P. 37-53.

47. Atanasov A. Digitalization of Sustainability Reporting – Current Trends and Future Problems. *Digital Economy for Customer, Business and Society (SICB 2023)*. Edited by S. G. Yaseen. Cham : Springer Nature Switzerland AG. 2023. Vol.135 P. 39-45.

48. Awa H. O., Etim W., Ogbonda E. Stakeholders, stakeholder theory and Corporate Social Responsibility (CSR). International Journal of Corporate Social Responsibility. 2024. Vol. 9, no. 1.

49. Azzam M., Alqudah A., Haja A.A., Shakhatreh M. Z. The association between sustainability disclosures and the financial performance of Jordanian firms. *Cogent Business & Management*. 2020. Vol. 7, no. 1. 1859437.

50. Bartolacci F., Bellucci M., Corsi K., Soverchia M. A Systematic literature review of theories underpinning sustainability reporting in non-financial disclosure. Non-financial disclosure and integrated reporting: Theoretical framework and empirical evidence / eds. L. Cinquini, F. De Luca. Cham : Springer International Publishing, 2022. P. 87–113.

51. Bay Ch. Making accounting matter: a study of the constitutive practices of accounting framers : дис. … докт. філос.; Uppsala universitet. 2012. 53 p.

52. Beattie V. Accounting narratives and the narrative turn in accounting research: Issues, theory, methodology, methods and a research framework. *The British Accounting Review*. 2014. Vol. 46, No. 2. P. 111-134.

53. Bellantuono N., Pontrandolfo P., Scozzi B. Capturing the Stakeholders' View in Sustainability Reporting: A Novel Approach. *Sustainability*. 2016. Vol. 8, No. 4. 379.

54. Brennan N.M., Merkl-Davies D.M. Accounting narratives and impression management. In: Jack, L., Davison, Craig, R. (Eds.), The Routledge Companion to Accounting Communication. Routledge. 2023. P. 109–132.

55. Bussolo G., Visintin F., Saccani N., Bressanelli G. Assessing stakeholder engagement to the EU strategy for sustainable and circular textiles: A systematic review integrating stakeholder and institutional theories. Journal of Environmental Management. 2026. Vol. 397. 128308.

56. Carson R**.** Silent Spring. *Houghton Mifflin*. 1962. 400 p. URL: https://archive.org/details/fp_Silent_Spring-Rachel_Carson-1962/page/n6/mode/1up.

57. Carungu J., Dimes R., Molinari M. EFRAG and ISSB: tensions and opportunities for convergence in the quest for the standardisation of sustainability reporting standards. *Management Decision*. 2025. Vol. 64, no. 7. P. 2757–2782.

58. CDP: Turning Transparency to Action. URL: https://www.cdp.net/en.

59. Cemek E., Ateş S. Assurance quality of sustainability reports: examining the role of corporate governance. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*. 2025. Vol. 23, no. 1. P. 72–92.

60. Chandan A., Potdar V., John M. Enhancing Sustainability in Food Supply Chain: A Blockchain-Based Sustainability Information Management and Reporting System. *Sustainability*. 2025. Vol. 17(17). 8054.

61. Charitou A., Yoon A. Accounting and Corporate Sustainability: evolution, evidence, and future directions. *The International Journal of Accounting*. 2025. Vol. 60, no. 4. 2502002.

62. Chen W., Xie Z., Huang M. Corporate ESG performance and the capital market's information environment: evidence from analysts' forecasts. *Journal of Applied Economics*. 2024. Vol. 28, no. 1. 2433770.

63. Chen P., Kim S. The impact of digital transformation on innovation performance - The mediating role of innovation factors. *Heliyon*. 2023. Vol. 9(3), e13916.

64. Chen Y., Zhang Y. The impact of digital transformation on firm's financial performance: evidence from China. *Industrial Management & Data Systems*. 2024. Vol. 124 (5). P. 2021–2041.

65. Cho C. H., Michelon G., Patten D. M. Enhancement and obfuscation through the use of graphs in sustainability reports. *Sustainability Accounting, Management and Policy Journal*. 2012. Vol. 3, no. 1. P. 74–88.

66. Connelly B. L., Ketchen D. J., Slater S. F. Toward a «theoretical toolbox» for sustainability research in marketing. *Journal of the Academy of Marketing Science*. 2011. Vol. 39, no. 1. P. 86–100.

67. Corazza L., Truant E., Scagnelli S. D., Mio C. Sustainability reporting after the Costa Concordia disaster: a multi-theory study on legitimacy, impression management and image restoration. *Accounting Auditing & Accountability Journal.* 2020. Vol. 33 (8). P. 1909-1941.

68. Cormier D., Gomez-Gutierrez L. On the search for mimetic patterns in environmental disclosure: an international perspective. *International Journal of Sustainable Development & World Ecology*. 2018. Vol. 25, no. 7. P. 655–671.

69. Corporate Sustainability Reporting Directive: Directive (EU) 2022/2464. *Official Journal of the European Union*. 2022.

70. Costa R., Tiburzi L., Morales-Alonso G., Calabrese A., Rosati F. SDG walking or washing? A cross-sectoral analysis of business contribution to the SDGs. *Business Strategy and the Environment*. 2025. P. 3561-3576.

71. Cunea M. I., Bratu A.-M. Disclosing innovation in sustainable business models: A stakeholder and legitimacy perspective. Proceedings of the International Conference on Business Excellence. 2025. Vol. 19, №. 1. P. 236–245.

72. Cüre T., Esen E., Çalışkan A. Ö. Impression Management in Graphical Representation of Economic, Social, and Environmental Issues: An Empirical Study. *Sustainability*. 2020. Vol. 12, no. 1. P. 379.

73. Czajkowska K., Masztalerz M., Rep A. Narrative reporting. Accounting challenges for sustainability and innovations / ed. by M. Remlein. 2021. P. 45–60.

74. Debnath A. Green investors' strategies and their role in supporting sustainable development through impact investing. African Journal of Biomedical Research. 2024. Vol. 27(4). P. 4675-4683.

75. Del Gesso C. Tracing the evolutionary path of visual disclosure research in corporate reporting: a longitudinal coword analysis and study agenda. *Management Research Review*. 2025.Vol. 48 (13). P. 45–84.

76. Di Tullio P., La Torre M., Dumay J., Rea M. A. Accountingisation and the narrative (re)turn of business model information in corporate reporting. *Journal of Accounting & Organizational Change*. 2021. Vol. 18, Iss. 4. P. 592–615.

77. Diab C. A., Stubbs W. Analyzing CSR decision-making by multinational corporations: An institutional theory perspective. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management.* 2025. P. 6434-6448.

78. DiMaggio P. J., Powell W. W. The iron cage revisited: Institutional isomorphism and collective rationality in organizational fields. *American Sociological Review*.1983. Vol. 48, no. 2. P. 147–160.

79. Ding M., Gao Q. The Impact of Artificial Intelligence Technology Application on Total Factor Productivity in Agricultural Enterprises: Evidence from China. *Economic Analysis and Policy.* 2025. Vol. 86. P. 399-415.

80. Diouf D., Boiral O. The quality of sustainability reports and impression management: A stakeholder perspective. *Accounting, Auditing & Accountability Journal.* 2017. Vol. 30, no 3. P. 643-667.

81. Do Thi, M., Le Huyen, T., Le Thi, L. The impact of policies on the digital transformation capability of Vietnamese agricultural enterprises: the moderating role of policy accessibility. *Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal*. 2024. Vol. 10, no. 4. P. 101–128.

82. Drastichová M. Sustainable Development and Sustainable Science. Where We Came From, Where We Are Now and Where We Are Heading? Part I: The History of the Concept. *Problemy Ekorozwoju*. 2022. Vol. 17, no. 2. P. 7–18.

83. DS Smith – Sustainability-Reports.com. *Sustainability-Reports.com – The portal for Sustainability Reporting*. URL: https://www.sustainability-reports.com/company/ds-smith/.

84. Dziak M. Legitimacy theory. EBSCO Research Starters. 2023. URL: https://www.ebsco.com/research-starters/business-and-management/legitimacy-theory.

85. Eccles R. G., Ioannou I., Serafeim G. The Impact of Corporate Sustainability on Organizational Processes and Performance. *Management Science*. 2014. Vol. 60, №. 11. P. 2835–2857.

86. EFRAG IG 3. Список одиниць даних ESRS. Пояснювальна записка. Настанови із впровадження. CFRR. 2024. 15 p.

87. EFRAG, IFRS Foundation. ESRS–ISSB Standards Interoperability Guidance. 2024. May. 58 p. URL: https://www.ifrs.org/content/dam/ifrs/supporting-implementation/issb-standards/esrs-issb-standards-interoperability-guidance.pdf.

88. EFRAG. EFRAG IG 1: Materiality assessment implementation guidance. 2024. 51 p. URL: https://www.efrag.org/sites/default/files/sites/webpublishing/SiteAssets/IG%201%20Materiality%20Assessment_final.pdf

89. EFRAG. EFRAG IG 3: List of ESRS Data Points – Explanatory Note. 2024. May. 36 p. URL: https://www.efrag.org/sites/default/files/sites/webpublishing/SiteAssets/EFRAG%20IG%203%20List%20of%20ESRS%20Data%20Points%20-%20Explanatory%20Note.pdf

90. Ehrlich P. R. The Population Bomb. *Sierra Club/Ballantine Books*. 1968. 223 p.

91. ESRS 1 General Requirements. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32023R2772&qid=1789629760075.

92. ESRS 2 General Disclosures. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32023R2772&qid=1789629760075.

93. ESRS. *EFRAG XBRL Taxonomies*. URL: https://xbrl.efrag.org/e-esrs/esrs-set1-2023.html.

94. Ethics and Compliance Report. Glencore. 2023. URL: https://www.glencore.com/.rest/api/v1/documents/static/ccae75cd-8da3-4e04-85cc-df20e543fbe2/2023+Glencore+Ethics+and+Compliance+Report+1330.pdf.

95. European Commission. *Green Paper: Promoting a European framework for Corporate Social Responsibility*. Brussels: European Commission. 2001. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/api/files/document/print/en/doc_01_9/DOC_01_9_EN.pdf.

96. European Financial Reporting Advisory Group: EFRAG IG 1. URL: https://www.efrag.org/Assets/Download?assetUrl=/sites/webpublishing/SiteAssets/IG+1+Materiality+Assessment_final.pdf.

97. Falschlunger L.M., Eisl C., Losbichler H., Greil A.M. Impression management in annual reports of the largest European companies. *Journal of Applied Accounting Research*. 2015. Vol. 16 (3). P. 383-399.

98. Features of Ukrainian digital banks / SBSB Fintech Lawyers. URL: https://sb-sb.com/publications/features-of-ukrainian-digital-banks/.

99. Fedorova O. Transformation of the Role of the Narrative Component of Sustainability Reporting under the Implementation of the CSRD Directive. *Public Policy and Accounting*. 2026. Vol. 1(13). P. 67–74.

100. Ferjančič U., Ichev R., Lončarski I. Textual analysis of corporate sustainability reporting and corporate ESG scores. *International Review of Financial Analysis*. 2024. 103669.

101. Fernández-Rovira C., Valdés J. Á., Molleví G., Nicolas-Sans R. The digital transformation of business. Towards the datafication of the relationship with customers. *Technological Forecasting and Social Change*. 2021. Vol. 162. 120339.

102. Finley K., Seachris J. W. Narrative, Theology, and Philosophy of Religion. *The Encyclopedia of Philosophy of Religion*. URL: https://doi.org/10.1002/9781119009924.eopr0259.

103. Fornasari T., Traversi M. The Impact of the CSRD and the ESRS on Non-Financial Disclosure. *Symphonya. Emerging Issues in Management*. 2024. No. 1. P. 117–133.

104. Frank A. G., Dalenogare L. S., Ayala N. F. Industry 4.0 technologies: Implementation patterns in manufacturing companies. *International Journal of Production Economics*. 2019. Vol. 210. P. 15–26.

105. Friske W., Hoelscher S. A., Nikolov A. N. The impact of voluntary sustainability reporting on firm value: Insights from signaling theory. Journal of the Academy of Marketing Science. 2023. Vol. 51(2). P. 372-392.

106. Galindo-Martín M., Castaño-Martínez M., Méndez-Picazo M. Digital transformation, digital dividends and entrepreneurship: A quantitative analysis. *Journal of Business Research*. 2018. Vol. 101. P. 522–527.

107. Gangi F., D'Angelo E. The virtuous circle of corporate social performance and corporate social disclosure. Modern Economy. 2016. Vol. 7, no. 12. P. 1396–1418.

108. Global Corporate Sustainability Report 2024. URL: https://www.oecd.org/en/publications/global-corporate-sustainability-report-2024_8416b635-en.html.

109. Global Diversity & Inclusion Report. Microsoft. 2024. URL: https://cdn-dynmedia-1.microsoft.com/is/content/microsoftcorp/microsoft/dni/documents/presentations/microsoftcorp_gdi_report_2024_final.pdf

110. Gokten S., Ozerhan Y., Gokten P. O. The historical development of sustainability reporting: a periodic approach. *Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości*. 2020. Vol. 107, no. 163. P. 99–118.

111. GRI - Resource center. *GRI - Home*. URL: https://www.globalreporting.org/standards/gri-standards-download-center/?g=c38a63d2-625c-4655-a6ab-d84d660fb109.

112. GRI 1: Foundation 2021 : Universal Standard / Global Sustainability Standards Board (GSSB). Amsterdam : Stichting Global Reporting Initiative (GRI), 2021. 38 p. URL: https://www.globalreporting.org/how-to-use-the-gri-standards/gri-standards-english-publications/

113. GRI 2: General Disclosures 2021. Amsterdam: Global Reporting Initiative, 2021. 57 p. URL: https://help.because.eco/en/articles/6114339-gri-2-general-disclosures-2021.

114. GRI 3: Material Topics 2021. Amsterdam : Global Reporting Initiative, 2021. 30 p. URL: https://help.because.eco/en/articles/6183888-gri-3-material-topics-2021

115. GRI, EFRAG. GRI-ESRS Interoperability Index. 2024. 25 p. URL: https://www.globalreporting.org/media/qzmoeixv/esrs-gri-interoperability-index-november-2024.pdf.

116. GRI, IFRS Foundation. Interoperability considerations for GHG emissions when applying GRI Standards and ISSB Standards. 2024. 18 p. URL:

https://www.globalreporting.org/media/xlyj120t/interoperability-considerations-for-ghg-emissions-when-applying-gri-standards-and-issb-standards.pdf.

117. Grippo V., Di Piazza A., Mazzarella F. A new paradigm in corporate reporting: The Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD). *Economia Pubblica*. 2025. No. 1. P. 137–146.

118. Guo L., Xu L. The Effects of Digital Transformation on Firm Performance: Evidence from China's Manufacturing Sector. *Sustainability.* 2021. Vol. 13. 12844.

119. Gutiérrez Ponce H., Chamizo González J., Al-Mohareb M. Annual Reports Readability From Linguistic and Communication Perspectives: Systematic Literature Review. *Business and Professional Communication Quarterly*. 2023. 232949062311518.

120. Hahn R., Kühnen M. Determinants of sustainability reporting: a review of results, trends, theory, and opportunities in an expanding field of research. *Journal of Cleaner Production*. 2013. Vol. 59. P. 5–21.

121. Hahn R., Lülfs R. Legitimizing negative aspects in gri-oriented sustainability reporting: a qualitative analysis of corporate disclosure strategies. *Journal of Business Ethics*. 2013. Vol. 123, no. 3. P. 401-420.

122. Herhausen D., Ludwig S., Abedin E. From words to insights: text analysis in business research. *Journal of Business Research*. 2025. Vol. 198. 115491.

123. Herold D. Demystifying the link between institutional theory and stakeholder theory in sustainability reporting. Economics, *Management and Sustainability.* 2018. Vol. 3, no. 2. P. 6–19.

124. Hidayah R., Suryandari D., Nafsi J. I., Suryarini T., Kayati M. N., Islamiatun M. B., Wardiwiyono S., Ernawati E., Zahid A. Sustainability reporting qualityand corporate governance. *Journal of Namibian Studies*. 2023. Vol. 33 S3(2023). P. 1651-1668.

125. Horodyskyi M. P., Hrabchuk I. L., Bereznyi O. V., Fedorova O. S., Iefremov I. M. Information systems development in accounting: A systematic network study. *CEUR Workshop Proceedings*. 2025. Vol. 3917. P. 260–271.

126. Huang J., Wang D. D., Wang Y. Textual Attributes of Corporate Sustainability Reports and ESG Ratings. *Sustainability*. 2024. Vol. 16 (21). 9270.

127. Human Rights Report. Meta. 2023. URL: https://humanrights.fb.com/wp-content/uploads/2024/09/2023-Meta-Human-Rights-Report.pdf.

128. Hummel K., Schlick C. The relationship between sustainability performance and sustainability disclosure – Reconciling voluntary disclosure theory and legitimacy theory. *Journal of Accounting and Public Policy*. 2016. Vol. 35, no. 5. P. 455–476.

129. IFRS S1 General Requirements for Disclosure of Sustainability-related Financial Information. London: IFRS Foundation, 2023. 46 p. URL: https://www.ifrs.org/content/dam/ifrs/publications/pdf-standards-issb/english/2023/issued/part-a/issb-2023-a-ifrs-s1-general-requirements-for-disclosure-of-sustainability-related-financial-information.pdf?bypass=on.

130. Integrated Reporting. *IFRS*. URL: https://integratedreporting.ifrs.org.

131. ISO 14016:2020 published - EMSmastery. *EMSmastery*. URL: https://emsmastery.com/2020/06/15/iso-140162020-published/.

132. ISO 26000: The guideline for social responsibility. Weesocio. URL: https://www.weesocio.com/understanding-iso-26000-the-guideline-for-social-responsibility/

133. Janik A., Ryszko A. Greenwashing in Sustainability Reporting: A Systematic Literature Review of Strategic Typologies and Content-Analysis-Based Measurement Approaches. *Sustainability*. 2026. Vol. 18, no. 17. P. 1-55.

134. Jardak M. K., Hamad S. B. The effect of digital transformation on firm performance: evidence from Swedish listed companies. *The Journal of Risk Finance*. 2022. Vol. *23*, no. 4. P. 329–348.

135. Jezovita A., Tusek B. Double Materiality Assessment and Sustainability Reporting Quality Under the ESRS: Evidence from First-Year Adopters in Croatia. *Challenges of Corporate Governance in State-Owned Enterprises: Between Accountability, Efficiency, and Social Value* : Book of Proceedings of the 14th OFEL Conference 2026, Dubrovnik, Croatia, March 2026 / Editors: D. Tipuric, L. Cindric, D. Obuljen. Zagreb: CIRU, 2026. P. 175-191.

136. Jumita S., Taufiq T., Yusnaini Y. Sustainability Reporting as Mediation of Factors Affecting Financial Performance: Case in the Mining Sector in Indonesia. *Accounting and Finance*. 2020. No. 4(90). P. 30–37.

137. Kaniaru D. W. Future of UNEP: Stockholm+50 and beyond+. *Environmental Policy and Law*. 2022. P. 1–8.

138. Khanna M. Digital transformation of the agricultural sector: pathways, drivers and policy implications. *Applied Economic Perspectives and Policy*. 2020. Vol. 43 (4). P. 1221–1242.

139. Kidschun F. A literature review: The Impact of Digital Transformation on Financial Performance. *European Conference on Innovation and Entrepreneurship*. 2024. Vol. *19*, no. 1. P. 331–338.

140. Klochko S. Narrative as a means of transforming traumatic experiences. *Theory and practice of social systems management*. 2023. No. 4. P. 65–75.

141. KPMG. Reporting on corporate social responsibility. 2017. URL: https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmg/dk/pdf/DK-2017/06/Reporting-on-corporate-social-responsibility.pdf.

142. Kucher L., Kucher A., Khareba V., Demydchuk L., Skhidnytska H. Development of innovation activities of agrarian enterprises: towards agribusiness 4.0. *Agricultural and Resource Economics*. 2023. Vol. 9(4). P. 252–286.

143. Kuhn T.S. The structure of scientific revolutions. 3rd ed. Chicago : The University of Chicago Press, 1996. 212 p.

144. Külzer-Sacilotto C., Shen K. N. Strategic Approaches to ESG Reporting: Analysing ESG Disclosures of Listed Companies. *Business Strategy and the Environment*. 2026.

145. Kushnirova T. Narrative as a literary category: genesis, signs, typology. *International Humanitarian University Herald. Philology*. 2019. Vol. 39, no. 1. P. 130–133.

146. Lafarre A., Van Der Elst C., Slager R. Beyond the ballot: The power of shareholder sustainability questions at Dutch AGMs. European Business Organization Law Review. 2025. Vol. 26 (4). P. 747–785.

147. Lai A., Stacchezzini R. Organisational and professional challenges amid the evolution of sustainability reporting: A theoretical framework and an agenda for future research. *Meditari Accountancy Research*. 2021. Vol. 29, no. 3. P. 405-429.

148. Lehenchuk S., Zakharov D., Fedorova O., Horodyskyi M., Vavilov D. Digital transformation, research and development, and financial performance of agricultural companies. *Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal.* 2025. Vol.11(3). P. 46-70.

149. Lehenchuk S., Chyzhevska L., Meluchová J., Zdyrko N., Voskalo V. Determinants of agricultural companies' financial performance: The experience of Poland, Slovakia and Ukraine. *Investment Management and Financial Innovations*. 2023a. Vol. 20(1). P. 99–111.

150. Lehenchuk S., Raboshuk A., Zhyhlei I., Zakharov D., Fedoryshyna L. Financial performance determinants of Ukrainian agricultural companies in the pre-war period. *Agricultural and Resource Economics International Scientific E-Journal*. 2023b. Vol. 9(4). P. 102–118.

151. Leung S., Parker L., Courtis J. Impression management through minimal narrative disclosure in annual reports. *The British Accounting Review*. 2015. Vol. 47, no. 3. P. 275–289.

152. Lewis C., Young S. Fad or future? Automated analysis of financial text and its implications for corporate reporting. Accounting and Business Research. 2019. Vol. 49, no. 5. P. 587-615.

153. Littenberg M. R. The «Summer of CSRD» series – qualitative characteristics of reported information. *Ropes & Gray*. 2023. URL: https://www.ropesgray.com/en/insights/viewpoints/102imnx/the-summer-of-csrd-series-qualitative-characteristics-of-reported-information.

154. Liu H., Zhu J., Cheng H. Enterprise digital transformation's impact on stock liquidity: A corporate governance perspective. *PLoS ONE*. 2024. Vol. 19 (3). e0293818.

155. Llewellyn S. Narratives in accounting and management research. Accounting Auditing & Accountability Journal. 1999. Vol. 12, no. 2. P. 220-237.

156. Mahssouni R., Makhroute M., Touijer M. N., Elabjani A. Dual Perspectives

on Financial Performance: Analyzing the impact of digital transformation and COVID-19 on European listed companies. *Journal of Risk and Financial Management*. 2023. Vol. 16(8), 371.

157. Maibaum F., Kriebel J., Foege J. N. Selecting textual analysis tools to classify sustainability information in corporate reporting. *Decision Support Systems*. 2024. 114269.

158. Mangiuc M.D., Kagitci M. CSRD as a paradigm shift in sustainability reporting: from voluntary practice to legal requirement. *Amfiteatru Economic*. 2025. Vol. 27 (70). P. 1193-1208.

159. Marino L. A brand «born from water» : storytelling strategies and sustainability narratives in the construction of Biotherm's brand identity. *Brno Studies in English*. 2025. Vol.1. P. 35–51.

160. Martens W., Bui C. N. M. An exploration of legitimacy theory in accounting literature. *OALib*. 2023. Vol. 10, no. 1. P. 1–20.

161. Martens K., Zscheischler J. The Digital Transformation of the Agricultural Value Chain: Discourses on Opportunities, Challenges and Controversial Perspectives on Governance Approaches. *Sustainability*. 2022. Vol. 14 (7), 3905.

162. Martinčević I., Primorac D., Dorić B. Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD): obligations, challenges and requirements for companies. *Proceedings of the ENTRENOVA - Enterprise Research Innovation Conference*. 2024. Vol. 10, no. 1. P. 317–327.

163. Meadows D. H., Meadows D. L., Randers J., Behrens W. W. The Limits to Growth. *Universe Books*. 1972. 205 p.

164. Mendelow A. Stakeholder Mapping Proceedings of the 2nd International Conference on Information Systems. Cambridge, MA. 1991. P. 18-23.

165. Merkl-Davies D. M., Brennan N. M. Discretionary Disclosure Strategies in Corporate Narratives: Incremental Information or Impression Management? *Journal of Accounting Literature*. 2007.

166. Merkl-Davies D., Brennan N., Vourvachis P. Text analysis methodologies in corporate narrative reporting research. 23rd CSEAR International Colloquium. St Andrews, 2011. 45 p.

167. Meyer J. W., Rowan B. Institutionalized organizations: Formal structure as myth and ceremony. American Journal of Sociology. 1977. Vol. 83, no. 2. P. 340–363.

168. Michelon G., Pilonato S., Ricceri F. CSR reporting practices and the quality of disclosure: An empirical analysis. *Critical Perspectives on Accounting*. 2015. Vol. 33. P. 59–78.

169. Michelon G., Trojanowski G., Sealy R. Narrative Reporting: state of the art and future challenges. Accounting in Europe. 2021. Vol. 19, Iss. 1. P. 7-47.

170. Millennium Development Goals (MDGs). World Health Organization (WHO). URL: https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/millennium-development-goals-(mdgs).

171. Milne M. J., Adler R. W. Exploring the reliability of social and environmental disclosures content analysis. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*. 1999. Vol. 12, no. 2. P. 237–256.

172. Mitchell R., Agle B., Wood D. Toward a theory of stakeholder identification and salience: Defining the principle of who and what really counts. Academy of Management Review. 1997. Vol. 22, no. 4. P. 853–896.

173. Mohammed S., Singh A., Kaur H. Transforming Agriculture with Cloud Computing: Data Processing and Analysis Innovations. *International Conference on Intelligent and Innovative Technologies in Computing, Electrical and Electronics (IITCEE).* 2025. P. 1-8.

174. Mohanty K. R., Parhi A., Subudhi R. N. The multifaceted world of integrated reporting: A journey through theory. Multidisciplinary Reviews. 2024. Vol. 7, no. 12. P. 2024280.

175. Mollaoglu M., Doganer B. From Resilience to «Susilience»: Toward Further Theoretical Perspectives in Sustainable Supply Chains. *Sustainable Development*. 2026.

176. Molnár P., Lukács B., Toth A. Toward Social Disclosure Alignment: Evaluating the Interoperability of ISSB S2 with ESRS and GRI Standards. *Societies.* 2025. Vol. 15, №. 10. P. 273.

177. Moreno A. Impression management in bilingual corporate reporting: An analysis of textual characteristics in Spanish and English. *Research in International Business and Finance*. 2024. Vol. 70. P. 102346.

178. National Repository of Academic Texts. URL: https://nrat.ukrintei.ua/en/.

179. Nativio A. Impact She Wrote: Genres of Narrative Accounting in the Cultural Sector. *SSRN Electronic Journal*. 2025. URL: https://doi.org/10.2139/ssrn.5579072.

180. Nehrey M. Digital transformation of the agricultural sector: prospects, challenges and solutions. *Scientific Papers NaUKMA Economics*. 2025. Vol. 8, no. 1. P. 94–100.

181. Nguyen T. H., Vu L. P. T., Mai A. N., Tran T. Q. Do narrative-related disclosures in the annual report enhance firm value? New evidence from an emerging market. *International Review of Financial Analysis*. 2025. Vol. 102. P. 104077.

182. Nielsen C. P., Bukh N. Communicating strategy: using the business model as a platform for investor relations work. *The Business Model Community Working Paper Series*. 2013. No. 2013-10.

183. Nnedu S. C. Sustainability Reporting and Firm Performance: A Thematic Empirical Review. *International Journal of Research and Scientific Innovation*. 2025. Vol. XI, no. XII. P. 901–912.

184. Novicka J., Volkova T. Regulation of Sustainability Reporting Requirements–Digitalisation Path. *Sustainability*. 2024. Vol. 17, no. 1. P. 138.

185. Nur DP E., Mardjono E., Fitrios R. Stakeholder Engagement and the Quality of Sustainability Reporting: Evidence from Energy and Basic Materials Firms in Emerging Markets. *International Journal of Multidisciplinary on Science and Management*. 2025. Vol. 2, Issue 4. P. 74-83.

186. Operato L., Gallo A., Marino E., Mattioli D. Navigating CSRD reporting: turning compliance into sustainable development with science-based metrics. Environmental Development. 2025.

187. Osburg V.-S. et al. (In)compatibilities in sustainable luxury signals. Ecological Economics. 2022. Vol. 196. 107430.

188. Papafloratos T., Pantazi T. A Systematic Review of the Effects of Mandatory Corporate Sustainability Reporting. Sustainability. 2025. Vol. 17. 5336.

189. Pasko O., Minta S., Rudenko S., Hordiyenko M. Do poor and good performing companies report differently? The readability and impression management in corporate narrative documents: evidence from Northern Europe. *Business: Theory and Practice*. 2020. Vol. 21, no. 2. P. 835–849.

190. Patten D. M. Intra-industry environmental disclosures in response to the Alaskan oil spill: A note on legitimacy theory. Accounting, Organizations and Society. 1992. Vol. 17, no. 5. P. 471–475.

191. Pfeiffer J., Gabriel A., Gandorfer M. Understanding the public attitudinal acceptance of digital farming technologies: a nationwide survey in Germany. *Agriculture and Human Values*. 2020. Vol. 38 (1). P. 107–128.

192. Pombinho M., Fialho A., Novas J. Readability of sustainability reports: a bibliometric analysis and systematic literature review. Sustainability. 2023. Vol. 16, no. 1. 260.

193. Potryvaieva N., Luhova O., Volhonska A., Kyrylenko A. Integrated Reporting: Essence, Background and Trends. *Modern Economics*. 2019. Vol. 18 (2019). P. 145-151.

194. Raimo N., L'Abate V., Sica D., Vitolla F. Integrated reporting and the Corporate Sustainability Reporting Directive: bridging the gap or growing apart? *Management Decision*. 2025. DOI: https://doi.org/10.1108/md-10-2024-2408.

195. Rimmel G., Ram R., Afolabi H. ISSB and Global Standardisation of Sustainability Reporting. *In Accounting for sustainability*. 2025. P. 218–234.

196. Sady M. The role of stakeholders in sustainable development. *In Organizing Sustainable Development.* 2023. P. 203–217.

197. Sagar B, Vibha V Rao. Environmental Regulations and Their Influence on Green Supply Chain Adoption. *International Journal of Integrated Research and Practice*. 2026. P. 44–54.

198. Salonen A. O. Camilleri M. A. Creating shared value. In S. Idowu, R. Schmidpeter, N. Capaldi, L. Zu, M. Del Baldo, R. Abreu, (Eds.), Encyclopedia of Sustainable Management. Cham: Springer. 2021. DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-030-02006-4_74-1.

199. Scandurra G., Thomas A. Do Banks Speak the Same ESG Language? A Text-Based Clustering Approach. *Finance Research Letters*. 2025. Vol 86. 108760.

200. Schons L., Steinmeier M. Walk the Talk? How Symbolic and Substantive CSR Actions Affect Firm Performance Depending on Stakeholder Proximity. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*. 2015. Vol. 23, no. 6. P. 358–372.

201. Schumacher E. F. Small Is Beautiful: A Study of Economics as if People Mattered. *Blond & Briggs*. 1973. 288 p.

202. Sharma R. Unveiling the effects of the Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD) on company sustainability reporting practices: a case of German companies. *Sustainability Accounting Management and Policy Journal*. 2025. Vol. 17, №3. P. 922-960.

203. Siddique M. A., Karim S., Haque M. R., Mia P. The truth behind sustainability claims: Examining carbon risk, ESG disclosures, and greenwashing. International Review of Financial Analysis. 2026. Vol. 109(C). 104735.

204. Siemens. Sustainability report. URL: https://assets.new.siemens.com/siemens/assets/api/uuid:00095b96-4712-4cd1-b045-19d5df704358/sustainability-report-fy2023.pdf.

205. Sneideriene A., Legenzova R. Uncovering Greenwashing: Investigating impression management gap in corporate reporting. *Sustainability*. 2025. Vol. 17, no 18, 8342.

206. Snyder H. Literature review as a research methodology: An overview and guidelines. *Journal of Business Research*. 2019. Vol. 104. P. 333–339.

207. Social Accountability International (SAI). SA8000:2025 Draft Standard. 2024. September. 24 p. URL: https://sa-intl.org/wp-content/uploads/2024/09/SA8000-2025-Draft-Standard-2.pdf.

208. Song J. Study on the Influence Mechanism and Path of Digital Transformation on the Performance of Agriculture-Related Enterprises. In *Advances in economics, business and management research/Advances in Economics, Business and Management Research.* 2024. P. 338–343.

209. Spence M. Job market signaling. *The Quarterly Journal of Economics*. 1973. Vol. 87(3). P. 355-374.

210. Stantec. Sustainability report. URL: https://www.stantec.com/content/dam/stantec/files/PDFAssets/2023/stantec-sustainability-report-2023.pdf.

211. Ştefănescu C. A., Nistor C. S. Is digitalization a good roof for sustainability reporting?. *Present Environment and Sustainable Development*. 2024. Vol. 18, no. 2. P. 307–329.

212. Stojanović-Blab M., Blab D. Mandatory sustainability reporting – evolution of regulation in the european union. *Facta Universitatis, Series: Economics and Organization*. 2024. P. 241.

213. Stoyancheva D., Angelova R. Digitalization and financial performance of enterprises from the livestock sector. *SHS Web of Conferences*. 2021. Vol. 120. 03003.

214. Stoyancheva D., Doncheva D. Financial performance in the crop production sector in the era of digital transformation. *Scientific Papers. Series «Management, Economic Engineering in Agriculture and rural development».* 2024 Vol. 24, no. 2. P. 901-908.

215. Strategic management: A stakeholder approach. Cambridge University Press, 2010. 292 p. URL: https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=en&user=ZcvIxwsAAAAJ&citation_for_view=ZcvIxwsAAAAJ:IRz6iEL74y4C

216. Suchman M. C. Managing legitimacy: Strategic and institutional approaches. The Academy of Management Review. 1995. Vol. 20, no. 3. P. 571.

217. Sucret L., Ergen T. Contested Futures: Reimagining Energy Infrastructures in the First Oil Crisis. *Historical Social Research*. 2022. Vol. 4, no. 47. P. 242–266.

218. Sundberg V., Trast V. Visual elements in combination with textual narratives in sustainability reports: Master Thesis in Business Administration (30 credits) / Linköping University ; Department of Management and Engineering. – Linköping, Sweden, Spring 2025.

219. Supplementing Directive 2013/34/EU of the European Parliament and of the Council as regards sustainability reporting standards. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=OJ:L_202302772.

220. Talbot D., Barbat G. Water disclosure in the mining sector: An assessment of the credibility of sustainability reports. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*. 2019. Vol. 27, no. 3. P. 1241–1251.

221. Tegofack B. C., Kamgang Fodjo G. J. Stakeholders' Engagement in the Sustainability Reporting of Companies: A study within the context of Cameroon. *Revue du Contrôle de la Comptabilité et de l'Audit*. 2021. Vol. 5, no. 3. P. 27–54.

222. Teng X., Wu Z., Yang F. Research on the Relationship between Digital Transformation and Performance of SMEs. *Sustainability*. 2022. Vol. 14, no. 10, 6012.

223. The Garrett Hardin Society - Articles and Essays. *The Garrett Hardin Society*. URL: https://www.garretthardinsociety.org/articles/articles.html.

224. Todorov T. Grammaire du décaméron. URL: https://www.academia.edu/9372275/Цвєтан_Тодоров_Граматика_Декамерона.

225. Tran N. T., Le N. T., Nguyen T. D. Corporate Social Responsibility Disclosure and Financial Performance: Empirical Evidence From Vietnam. *Economic and Business Review*. 2025. Vol. 27, no. 3. P. 141–159.

226. Tyvonchuk O., Titov D. The Narrative Component of Corporate Sustainability Reporting under the CSRD Implementation. *Problems of Modern Transformations. Series: Economics and Management*. 2026. No. 25.

227. Tyvonchuk O. Corporate sustainability reporting transformation: A critical view on legitimacy theory. *Journal of Lviv Polytechnic National University. Series of Economics and Management Issues*. 2025. Vol. 9, no 1. P. 72–82.

228. United Nations Development Programme. *Цілі розвитку тисячоліття: Україна 2015 рік*. URL: https://www.undp.org/uk/ukraine/publications/tsili-rozvytku-tysyacholittya-ukrayina-2015-rik.

229. Universal registration document including the annual financial report «Bonduelle». URL: https://db.srnav.com/storage/v1/object/public/document-pdfs/1972e063-6140-4b75-8e28-82272b404706.pdf#page=29.

230. Usatenko O. Fundamental Concepts of Integrated Reporting. *Oblik i finansi*. 2023. No. 3(101). P. 38–44.

231. Vahdanjoo M., Sørensen C. G., Nørremark M. Digital transformation of the agri-food system. *Current Opinion in Food Science*. 2025. Vol. 23. 101287.

232. Van Dijk L., Hijink S., In ’t Veld L. Corporate Sustainability Reporting. Sustainable Finance in Europe. *Cham: Palgrave Macmillan*. 2024. P. 185-210.

233. Vourvachis P., Woodward T. Content analysis in social and environmental reporting research: trends and challenges. Journal of Applied Accounting Research. 2015. Vol. 16, no. 2. P. 166-195.

234. Wang D., Xia X. The impact of corporate digital transformation on firms’ performance in utilities sector. Heliyon. 2023. Vol. 10, no. 1. e23362.

235. Woodhouse D. Institutional theory. International encyclopedia of business management / eds. S. Rashid, J. Manzies, V. Ratten. Elsevier, 2024. P. 209–217.

236. World Commission on Environment and Development. Our common future. 1987. URL: https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/5987our-common-future.pdf.

237. Wright P. M., McMahan G. C. Theoretical perspectives for strategic human resource management. *Journal of Management*. 1992. Vol. 18, no. 2. P. 295–320.

238. Yermekova Zh., Romanenko S., Zhanibekova G., Aitzhanova B., Apakhayev, N. Integration of digital technologies to improve the efficiency of small and medium-sized agricultural enterprises. *Scientific Horizons*. 2024. Vol. 27, no 12. P. 142-152.

239. Yuan X., Xu J., Shang L. Exaggerating, Distracting, or Window-Dressing? An Empirical Study on Firm Greenwashing Recognition. *Finance Research Letters*. 2024. Vol. 67. 105845.

240. Zamaslo O. T., Burkalo Y. M. Implementing Non-Financial ESG Reporting for the Analysis of Sustainable Development of Territorial Communities in the Context of Post-War Recovery. *Business Inform*. 2025. Vol. 9, no. 572. P. 123–131.

241. Zamula I., Seletska D., Fedorova O., Tanasiieva M. Development of ESG Reporting Under the Influence of Theoretical Concepts. In: Semenov, A., Yepifanova, I., Kajanová, J. (eds) Data-Centric Business and Applications. Lecture Notes on Data Engineering and Communications Technologies, 2026, vol. 275. Springer, Cham. DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-032-10153-2_7.

242. Zareie M., Attig N., Ghoul S. E., Fooladi I. Firm digital transformation and corporate performance: The moderating effect of organizational capital. *Finance Research Letters*. 2024. Vol. 61. 105032.

243. Zelles T., Domokos B., Remsei S. Decisions Beyond Data: Narrative Reporting Practices in Decision-Making. *Administrative Sciences*. 2026. Vol. 16, no. 4. P. 181.

244. Zhang Q., Ding R., Chen D., Zhang X. The effects of mandatory ESG disclosure on price discovery efficiency around the world. *International Review of Financial Analysis*. 2023. Vol. 89. 102811.

245. Zhang Y. Analysis of Sustainable Concept and Consumer Behavior. *Journal of Innovation and Development*. 2026. Vol. 14, no. 2. P. 514–519.

246. Zhang C., Tian X., Sun X., Xu J., Gao Y. Digital transformation, board diversity, and corporate sustainable development. *Sustainability*. 2024. Vol. 16, no. 17. 7788.

247. Zhang X., Fan D. Can agricultural digital transformation help farmers increase income? An empirical study based on thousands of farmers in Hubei Province. *Environment Development and Sustainability*. 2023. Vol. 26, no. 6. P. 14405–14431.

248. Zhang Y., Ma X., Pang J., Xing H., Wang J. The impact of digital transformation of manufacturing on corporate performance – The mediating effect of

business model innovation and the moderating effect of innovation capability. *Research in International Business and Finance*. 2023. Vol 64. 101890.

249. Zhao F., Meng T., Wang W., Alam F., Zhang B. Digital transformation and firm performance. *Journal of Global Information Management*. 2023. Vol. 31, no 1. P. 1–23.

250. Zou L., Li W., Wu H., Liu J., Gao P. Measuring Corporate Digital Transformation: Methodology, Indicators and applications. *Sustainability*. 2024. Vol. 16 (10). 4087.

ДОДАТКИ

Додаток А

БЛОК А **Загальна інформація**						
А1 *Назва компанії*	*А2* *Країна*	*А3* *Галузь*	*А4* *Розмір компанії*	*А5* *Рік звіту*	*А6* *Стандарт звітності*	*А7* *Верифікація звіту*
1	*2*	*3*	*4*	*5*	*6*	*7*
Enagás, S.A.	Іспанія	Нафта і газ - транспортування та переробка; розвідка, видобуток та послуги, виробництво енергії та комунальні послуги	Велика компанія: штат налічує понад 1300 працівників в Іспанії, а річний дохід становить понад 960 млн євро	2025	ESRS + GRI	Так
Imerys S.A.	Франція	Видобуток і збагачення корисних копалин	Велика компанія: штат - понад 12 300 працівників у 40 країнах, річний дохід - понад 3,38 млрд євро.	2025	ESRS + GRI	Так
Norsk Hydro ASA	Норвегія	Видобуток бокситів, виробництво алюмінію (від переробки до екструзії та переробки брухту) та відновлюваної енергетики	Велика компанія: близько 32 000 працівників у 40 країнах, річний дохід понад 207 млрд NOK.	2025	ESRS + GRI	Так
Klöckner & Co SE	Німеччина	Металообробка та оптова торгівля металами	Велика компанія: 6 507 працівників; річний дохід - понад 6,38 млрд євро.	2025	ESRS (часткове застосування)	Так
SBM Offshore N.V.,	Нідерланди	Морська інфраструктура, послуги для офшорної нафтогазової промисловості	Велика компанія: штат - 8 178 працівників (включно з підрядниками); річний дохід - понад 5,9 млрд дол. США	2025	ESRS + GRI	Так
Tatra banka, a.s.	Словаччина	Банківський сектор та фінансові послуги (роздрібний, корпоративний банкінг, інвестиції, лізинг)	Велика компанія: 3 627 працівників.	2025	ESRS	Так
Luminor Bank AS.	Естонія (з операціями в Латвії та Литві)	Банківський сектор та фінансові послуги (кредитна установа)	Велика компанія: штат налічує понад 2700 працівників, а загальний операційний дохід становить 537,2 млн євро.	2025	ESRS	Так
Allianz SE	Німеччина	Фінансові послуги (страхування майна та нещасних випадків, страхування життя/здоров'я, управління активами)	Велика компанія: 155 785 працівників, обслуговує близько 97 млн клієнтів.	2025	ESRS	Так
Gjensidige Forsikring ASA.	Норвегія	Страхування (загальне страхування) та пенсійне забезпечення	Велика компанія: штат - 4 321 працівник, загальний дохід понад 40 млрд NOK	2025	ESRS	Так
Danske Bank Group	Данія	Банківські послуги, іпотечне кредитування, страхування, пенсійне забезпечення та управління активами.	Велика компанія: штат - 21 429 працівників; загальний дохід - понад 56,8 млрд DKK.	2025	ESRS	Так

1	*2*	*3*	*4*	*5*	*6*	*7*
Danone SA	Франція	Виробництво продуктів харчування та напоїв (зокрема молочні продукти та вода)	Велика компанія: понад 92 870 працівників	2025	ESRS + GRI	Так
Kesko Corporation	Фінляндія	Роздрібна та оптова торгівля (продуктова, будівельна, технічна, автомобільна)	Велика компанія: штат налічує 18 991 працівника, річний дохід становить 12,47 млрд євро	2025	ESRS	Так
Zabka Group SA	Люксембург (реєстрація холдингу); операційна діяльність переважно в Польщі та Румунії	Роздрібна торгівля	Велика компанія: 4 257 власних працівників, понад 10 500 франчайзі; річний дохід понад 27,1 млрд PLN	2025	ESRS	Так
Glanbia plc.	Ірландія	Виробництво продуктів харчування та напоїв (спортивне харчування, дієтичні добавки, молочні інгредієнти та сир)	Велика компанія: понад 5 000 працівників (5 056 у повністю власному бізнесі); річний дохід 3,9 млрд дол. США.	2025	ESRS	Так
Orkla ASA	Норвегія	Інвестиційна компанія (споживчі товари та бренди)	Велика компанія: штат налічує близько 18 616 працівників, операційний дохід становить 71,5 млрд NOK,.	2025	ESRS	Так
TeamViewer SE	Німеччина	Технології / Інформаційні технології (розробка ПЗ, SaaS-рішення для віддаленого доступу)	Велика компанія: штат 1925 працівників (FTE), річний дохід 746,8 млн євро	2025	ESRS	Так
SAP SE	Німеччина	Програмне забезпечення та IT-послуги (корпоративне ПЗ, хмарні сервіси)	Велика компанія: 110 650 працівників, загальний дохід 36,8 млрд євро	2025	ESRS	Так
TKH Group N.V.	Нідерланди	Виробництво комп'ютерної, електронної та оптичної продукції, електричного устаткування та машин (технології автоматизації та електрифікації)	Велика компанія: штат налічує 6 538 працівників, річний дохід становить 1,76 млрд євро	2025	ESRS	Так
Siili Solutions Plc	Фінляндія	Розробка програмного забезпечення та IT-консалтинг (з фокусом на штучний інтелект)	Велика компанія: штат налічує в середньому 903 працівники, річний дохід становить 108,1 млн євро	2025	ESRS	Так
Atea ASA	Норвегія	IT-інфраструктура та послуги (Оптова торгівля інформаційним і комунікаційним обладнанням)	Велика компанія: штат 8 165 працівників, загальний дохід понад 37,3 млрд NOK	2025	ESRS	Так
ForFarmers N.V.	Нідерланди	Виробництво кормів для тварин (сільське господарство)	Велика компанія: штат налічує 2 821 працівника, річний дохід становить 3,15 млрд євро	2025	ESRS	Так
Aktieselskabet Schouw & Co	Данія	Промисловий B2B-конгломерат (виробництво кормів для аквакультури, електроніки, гідравліки, відновлених автозапчастин, нетканих матеріалів)	Велика компанія: майже 15 000 працівників (14 799 FTE), загальний дохід 34,1 млрд DKK	2025	ESRS	Так

1	*2*	*3*	*4*	*5*	*6*	*7*
SIPEF	Бельгія	Сільське господарство (тропічне землеробство: вирощування та переробка пальмової олії, бананів, каучуку, чаю)	Велика компанія: штат налічує 24 204 працівники, річний дохід становить 443,8 млн доларів США	2024	ESRS	Так
Origin Enterprises plc	Ірландія (штаб-квартира), а також присутність у Великій Британії, Європі (Польща, Румунія) та Латинській Америці (Бразилія).	Сільське господарство (агрономія, живлення ґрунтів) та екологічні послуги / управління ландшафтами (Living Landscapes).	Велика компанія: штат налічує 3 074 працівників (включно з 2 501 в сільському господарстві та 573 в Living Landscapes).	2025	GRI, інформується стандартами ESRS (у процесі підготовки до директиви CSRD)	Так
AB Akola Group	Литва (операції також у Латвії, Естонії, Польщі, Україні)	Сільське господарство та виробництво продуктів харчування	Велика компанія: штат налічує 5 314 працівників, річний дохід становить 1,59 млрд євро	2025	ESRS	Ні
Koninklijke KPN N.V.	Нідерланди	Телекомунікації та інформаційні технології	Велика компанія: штат налічує 10 049 працівників, річний дохід становить 5,79 млрд євро	2025	ESRS	Так
Deutsche Telekom AG	Німеччина	Телекомунікації та інформаційні технології	Велика компанія: штат налічує 205 869 працівників, а загальний чистий дохід становить понад 119 млрд євро.	2025	ESRS	Так

Додаток Б

БЛОК В **Ідентифікація стейкхолдерів (ESRS SBM-2)**									
B1 *Інвестори / акціонери*	*B2* *Регулятори / держ. органи*	*B3* *Персонал*	*B4* *Клієнти*	*B5* *Постачальники*	*B6* *Місцеві громади*	*B7* *НУО / ГО*	*B8* *ЗМІ*	*B9* *К-сть груп (0–8)*	*B10* *Пріоритетна група*
1	*2*	*3*	*4*	*5*	*6*	*7*	*8*	*9*	*10*
Так	Так	Так	Так	Так	Так	Так	Так	8	Клієнти та Персонал
Так	Так	Так	Так	Так	Так	Так	Так	8	Персонал, Клієнти, Громади
Так	Так	Так	Так	Так	Так	Так	Так	8	Персонал, Місцеві громади, Клієнти та Інвестори
Так	Так	Так	Так	Так	Так	Так (галузеві асоціації та ініціативи)	Так	8	Персонал, Клієнти, Постачальники, Інвестори (найбільше розкриття взаємодії)
Так	Так	Так	Так	Так	Так	Так (через корпоративні комунікації та пресрелізи)	Так	8	Клієнти, Постачальники, Персонал, Інвестори, Місцеві громади
Так	Так	Так	Так	Так	Так (через волонтерські ініціативи та комунікацію з громадськістю)	Так (освітні, дослідницькі інституції, бізнес-асоціації)	Так	8	Персонал, Клієнти, Акціонери
Так	Так	Так	Так	Так	Так (описано через взаємодію із суспільством)	Так	Так	8	Клієнти (згідно з оцінкою суттєвості фокус на споживачах та кінцевих користувачах).
Так	Так	Так	Так	Так	Так	Так	Так	8	Персонал, Клієнти, Інвестори
Так	Так	Так	Так	Так	Так (через вплив на суспільство)	Так (взаємодія з організаціями та мережами)	Так	8	Персонал, Клієнти, Постачальники, Інвестори

1	*2*	*3*	*4*	*5*	*6*	*7*	*8*	*9*	*10*
Так	Так	Так	Так	Так	Так (через вплив на суспільство та взаємодію із заінтересованим и сторонами)	Так	Так	8	Клієнти, Персонал, Інвестори, Постачальники
Так	Так	Так	Так (споживачі)	Так (включно з фермерами та агропартнерами)	Так	Так	Так	8	Персонал, Споживачі, Постачальники (фермери), Місцеві громади
Так	Ні (прямо не виділені в переліку стейкхолдерів, хоча згадуються регуляторні вимоги)	Так	Так	Так	Ні	Ні	Так (через прес-конференції та соцмережі)	5	Персонал, Клієнти (B2B та споживачі), Постачальники, Інвестори
Так	Так	Так	Так	Так	Так	Так	Так (через канали корпоративних комунікацій)	8	Клієнти, Франчайзі та агенти, Персонал, Постачальники, Інвестори
Так	Так	Так	Так (клієнти та кінцеві споживачі)	Так (включно з партнерами спільного підприємства та фермерами)	Так	Так	Так	8	Персонал, Клієнти та споживачі, Інвестори, Постачальники
Так	Так	Так	Так	Так (постачальники та працівники в ланцюгу постачання)	Так	Так (громадянське суспільство та організації)	Так	8	Споживачі та клієнти, персонал, постачальники (вкл. ланцюг створення вартості), місцеві громади та інвестори
Так	Так	Так	Так (B2B Enterprise, малий бізнес та кінцеві споживачі)	Так (IT та хмарні провайдери)	Ні	Так (організації у сфері кібербезпеки: FIRST, Stop Scams UK GASA)	Ні	6	Персонал, клієнти та кінцеві користувачі

1	*2*	*3*	*4*	*5*	*6*	*7*	*8*	*9*	*10*
Так	Так	Так	Так	Так	Так (визначені як громадянське суспільство та вразливі громади)	Так	Ні (прямо не виділені як окрема цільова група в матриці стейкхолдерів)	7	Клієнти, Персонал, Інвестори, Постачальники (вкл. партнерів)
Так	Так	Так	Так	Так	Так (через громадські організації)	Так	Так (через аналітиків та публічні комунікації)	8	Персонал, Клієнти, Інвестори, Постачальники
Так	Так (наглядові органи)	Так	Так	Так (субпідрядники та партнери по ланцюгу вартості)	Так (суспільство)	Ні (прямо не виділені як окрема група)	Так	7	Клієнти та Персонал
Так	Так	Так	Так (клієнти, споживачі та кінцеві користувачі)	Так (постачальники та працівники ланцюга вартості)	Так (включаючи корінні народи, наприклад, саамів)	Так	Ні (прямо не виділені як окрема група в матриці стейкхолдерів SBM-2)	7	Персонал, Клієнти, Постачальники, Інвестори
Так	Ні (не виділені в основній таблиці ключових стейкхолдерів)	Так	Так	Так	Ні (не визначені як ключова група діалогу, хоча розглядаються в контексті прав людини)	Так	Ні	5	Клієнти (фермери), Персонал
Так	Так	Так	Так	Так	Ні (за результатами оцінки вплив на місцеві громади стандарту S3 визнано несуттєвим)	Так (залучалися під час оцінки ланцюга постачання BioMar)	Ні (прямо не виділені як ключова група у матриці стейкхолдерів)	6	Персонал, Клієнти, Інвестори та фінансові установи, Постачальники
Так	Так	Так	Так (і кінцеві споживачі через клієнтів-посередників)	Так (переважно дрібні фермери)	Так	Так (екологічні та соціальні неурядові організації)	Ні (компанія взаємодіє з рейтинговими агентствами)	7	Персонал, дрібні фермери-постачальники, місцеві громади, клієнти, інвестори

1	*2*	*3*	*4*	*5*	*6*	*7*	*8*	*9*	*10*
Так	Так	Так	Так (клієнти, споживачі та кінцеві користувачі)	Так	Так (визначені як громадянське суспільство та місцеві громади)	Так (через громадянське суспільство та екологічні партнерства)	Ні (безпосередньо не виділені як окрема цільова група в матриці залучення стейкхолдерів)	7	Персонал, Клієнти, Інвестори, Постачальники
Так	Так	Так	Так (роздрібні мережі, споживачі, фермери)	Так	Так	Так (представлені через академічні та наукові установи)	Ні	7	Персонал, Клієнти (фермери та споживачі), Місцеві громади, Інвестори, Постачальники.
Так	Так	Так	Так (споживачі, B2B та оптові клієнти)	Так (Tier 1 та субпідрядники)	Так (суспільство в цілому)	Так (природоохоронні організації, такі як WWF, та громадські інституції)	Ні (окремо як ключова група діалогу не виділені)	7	Клієнти, Персонал, Постачальники, Інвестори, Регулятори
Так	Так	Так	Так (споживачі, бізнес-клієнти, публічний сектор та кінцеві користувачі).	Так (постачальники та працівники ланцюга вартості).	Ні (за результатами оцінки подвійної суттєвості вплив на місцеві громади (ESRS S3) визнано несуттєвим)	Так (включаючи асоціації захисту прав споживачів)	Ні (прямо не виділені як окрема цільова група для залучення, хоча медіа-публікації використовуються для аналізу трендів)	6	Постачальники, Клієнти, Інвестори, Персонал

Додаток В

БЛОК С **Механізми залучення (ESRS SBM-2)**							
Назва компанії	*С1* *Цифрові канали*	*С2* *Традиційні канали*	*С3* *Панель стейкхолдерів*	*С4* *Фокус-групи / інтерв'ю*	*С5* *Опиту-вання*	*С6* *Зворотний зв'язок описаний*	*С7* *Рівень залученості*
1	*2*	*3*	*4*	*5*	*6*	*7*	*8*
Enagás, S.A.	Корпоративний вебсайт і соціальні мережі; спеціалізовані портали (SL-ATR 2.0, SITGAS, портал послуг для клієнтів, платформа підключення біометану, портал для постачальників); електронна пошта; чат-бот для персоналу; цифрова платформа Етичного каналу для скарг та звернень	Регулярні особисті зустрічі (з інвесторами, клієнтами, НУО тощо); телефонні комунікації (гарячі лінії, безкоштовні лінії для акціонерів, екстрені контакти); поштове листування; фізичні інформаційні центри, дні публічної участі та інформаційні сесії для місцевих громад; роуд-шоу для інвесторів; інформаційні дошки та плакати для персоналу.	Ні (проте її функцію виконують регулярні консультаційні процеси, робочі групи, Комітет з моніторингу газової системи (GTS) та різні комітети на рівні ради директорів)	Так	Так	Так (результати опитувань та звернень інтегруються в щорічні Плани дій, використовуються для оновлення Стратегії 2025-2030, а процес обробки скарг через Етичний канал має чітку процедуру реагування та відшкодування)	4,8
Imerys S.A.	Внутрішня корпоративна платформа (OneImerys); цифрова платформа Speak up! для скарг; корпоративний вебсайт	Регулярні особисті зустрічі; консультації; дні відкритих дверей для громад; телефонна гаряча лінія; засідання Європейської виробничої ради (EWC)	Ні (але функцію виконують регулярні консультації та Європейська виробнича рада)	Так	Так	Так (результати консультацій формують стратегію; система Speak up! та механізм розгляду скарг мають чіткі процедури реагування)	4,5
Norsk Hydro ASA	Корпоративний вебсайт (Hydro.com), цифрова лінія довіри AlertLine для співробітників і третіх сторін, канали для скарг Canal Direto (email, онлайн-форми)	Особисті квартальні зустрічі керівництва з громадами, дні відкритих дверей на заводах, телефонні гарячі лінії (AlertLine, Canal Direto), діалоги з профспілками та Європейською виробничою радою, зустрічі з інвесторами	Ні (проте функцію виконують ініціатива Sustainable Barcarena Initiative, спільні робочі комітети керівництва та профспілок, а також регулярні консультаційні процеси)	Так	Так	Так (відгуки безпосередньо впливають на матрицю подвійної суттєвості, коригувальні плани дій щодо впливу на права людини, а системи AlertLine та Canal Direto мають чіткі процедури розслідування)	4,8

1	*2*	*3*	*4*	*5*	*6*	*7*	*8*
Klöckner & Co SE	Корпоративний вебсайт; електронна пошта; інтранет; внутрішня соціальна мережа Viva Engage; цифрова система для скарг «Let us Know».	Загальні збори акціонерів; роуд-шоу; особисті зустрічі з клієнтами та постачальниками; виставки; дні клієнтів; семінари та панельні дискусії; внутрішній журнал.	Ні (проте функцію виконують регулярні воркшопи, взаємодія з профспілками та участь у багатосторонніх ініціативах).	Так	Так	Так (результати опитувань персоналу є основою для діалогу та покращення умов; інформація з ініціатив впливає на оцінку ризиків компанії; скарги розслідуються).	4
SBM Offshore N.V.,	Корпоративний вебсайт; цифрова платформа для скарг (Speak Up); онлайн-опитування; спеціалізований інструмент комплаєнсу та декларування; CDP-платформа для постачальників	Особисті зустрічі з клієнтами; дні постачальників; загальні збори акціонерів; роуд-шоу; регулярні зустрічі з персоналом; аудити умов праці	Ні (проте функцію виконують регулярні воркшопи, взаємодія з галузевими комітетами IOGP та постійні канали діалогу)	Так	Так	Так (відгуки є основою для аналізу подвійної суттєвості, сприяють покращенню послуг, адаптації стратегій та вирішенню екологічних/соціальних проблем локальних громад)	4,2
Tatra banka, a.s.	Корпоративний сайт; цифрова платформа Whispli для скарг та повідомлень про порушення; мобільний застосунок; вебсайт; соціальні мережі	Корпоративні навчальні заходи (DEMO DAY, дні екології); ESG-сніданки та вебінари для клієнтів; конференції; фізична мережа відділень; регулярні зустрічі Комітету зі сталого фінансування	Ні (однак її функцію виконують робочі ESG-групи, Комітет зі сталого фінансування та постійний діалог)	Так	Так	Так (відгуки використовуються для адаптації бізнес-моделі, створення нових стійких продуктів; скарги розглядаються через платформу Whispli та Департамент задоволеності клієнтів),	4,2
Luminor Bank AS.	Цифрові банківські канали та додатки, онлайн-опитування, внутрішні електронні комунікації, пресрелізи, канал для повідомлень про порушення	Особисті контакти, загальні збори акціонерів, зустрічі та конференц-дзвінки з інвесторами, дослідження через "таємних покупців"	Ні (проте функцію залучення виконують галузеві банківські асоціації та регулярні консультації)	Так	Так	Так (відгуки клієнтів безпосередньо впливають на вдосконалення IT-систем, покращення цифрової та фізичної доступності відділень, а також на процедури обробки скарг)	3,8
Allianz SE	Цифрова платформа для скарг, корпоративний вебсайт, онлайн-опитування, цифрові канали обслуговування.	Загальні збори акціонерів, роуд-шоу, зустрічі профспілок і робочих рад, круглі столи та панельні дискусії, корпоративне волонтерство.	Ні (однак функцію виконують регулярні діалоги з НУО, участь у міжнародних ініціативах та Європейська рада працівників).	Так	Так	Так (відгуки використовуються для покращення продуктів та інновацій; скарги розслідуються; результати опитувань персоналу впливають на винагороду топменеджменту).	4,7

1	*2*	*3*	*4*	*5*	*6*	*7*	*8*
Gjensidige Forsikring ASA.	Корпоративний вебсайт; додатки; цифрові форми для претензій; спеціалізований канал для порушень	Загальні збори акціонерів; зустрічі з постачальниками; телефонні центри; зустрічі робочих комітетів та профспілок	Ні (однак функцію виконують регулярні воркшопи, робочі комітети з профспілками та постійний діалог)	Так	Так	Так (відгуки та дані клієнтів застосовуються для адаптації страхових продуктів та превентивних заходів; скарги обробляються через відділ скарг клієнтів)	3,8
Danske Bank Group	Корпоративний вебсайт; мобільний банкінг; цифрова система для порушень; соціальні мережі	Особисті зустрічі з клієнтами у відділеннях; телефонні центри; воркшопи для постачальників; загальні збори акціонерів; роуд-шоу для інвесторів; пресрелізи	Ні (проте функцію виконують Європейська виробнича рада (EWC) та регулярні консультації з іншими групами)	Так	Так	Так (результати опитувань та відгуків інтегруються в оцінку подвійної суттєвості та адаптацію стратегії компанії, діє чіткий механізм розгляду скарг клієнтів).	4,3
Danone SA	Глобальна система для скарг Danone Ethics Line; онлайн-опитування персоналу Danone People Survey; цифрова платформа скринінгу третіх сторін	Партнерства та консультації на рівні локальних підрозділів; діалоги з політиками та робочими групами; пряма фінансова підтримка та тренінги для фермерів	Ні (проте функцію інтеграції інтересів суспільства виконує Комітет місії, оскільки Danone має статус "société à mission", а також Комітет з КСВ)	Так (спільні проєкти з університетами для вивчення потреб громад; прямі консультації з вразливими категоріями, наприклад, водіями вантажівок)	Так	Так (результати взаємодії інтегруються в оцінку подвійної суттєвості, коригування політик управління впливом та регулярно презентуються Комітету з аудиту),.	5
Kesko Corporation	Так (канал конфіденційних повідомлень SpeakUp, вебсайти компанії, соцмережі)	Так (загальні збори, прес-конференції, заходи для персоналу, навчання та торгові ярмарки для постачальників)	Ні	Так (регулярні зустрічі з клієнтами B2B, інвесторами та аналітиками)	Так	Так (клієнти можуть залишати відгуки чи скарги на продукт через сайти, телефоном або в соцмережах; працює канал SpeakUp)	3,5
Zabka Group SA	Корпоративний вебсайт; мобільний застосунок Żappka; платформа для бізнес-партнерів Fair Business; система скарг WhistleB; електронне опитування	Зустрічі персоналу; дні інвестора; щорічні зустрічі постачальників; особисті зустрічі та воркшопи	Ні	Так	Так	Так (результати опитувань клієнтів та франчайзі впливають на вдосконалення послуг і розрахунків; результати Gallup трансформуються керівниками в плани дій для команд)	4,2

1	*2*	*3*	*4*	*5*	*6*	*7*	*8*
Glanbia plc.	Корпоративний вебсайт, соціальні мережі, незалежна гаряча лінія Speak Up, електронні платформи для тендерів, цифрові HR-платформи, онлайн-опитування	Загальні збори акціонерів, дні інвестора, особисті зустрічі з персоналом, фокус-групи, аудити постачальників, заходи Employee Resource Groups.	Ні (однак її функцію виконують ERGs, комітети з безпеки на місцях та спеціальний Директор із залучення персоналу у Раді директорів)	Так	Так	Так (результати опитування "Your Voice" конвертуються в плани дій керівників; результати оцінки подвійної суттєвості безпосередньо впливають на бізнес-модель, інновації та довгострокову стратегію).	4
Orkla ASA	Соцмережі, портал для постачальників Orkla Supplier Portal, центральна цифрова система скарг, Orkla Sustainable Life Barometer)	Зустрічі з інвесторами, профспілкові ради (European Works Council), аудити і візити до постачальників, заходи з охорони праці	Так (через консультаційні комітети, комітети з охорони праці, галузеві платформи)	Так	Так	Так (відгуки використовуються для формування нових цілей до 2030 року, адаптації продуктів, мінімізації кліматичних ризиків; працює система реагування на скарги)	4
TeamViewer SE	Онлайн-спільнота на понад 600 тис. учасників, блоги, FAQ, статусна сторінка реального часу, онлайн-форма для повідомлень про шахрайство	Щоквартальні конференц-дзвінки з інвесторами, галузеві конференції, регулярні наради з профспілками	Так (Всесвітня рада профспілок, спеціалізовані робочі групи персоналу з питань рівності та інклюзії)	Так	Так	Так (відгуки систематично аналізуються для вдосконалення продуктів, підвищення безпеки, адаптації HR-ініціатив та оперативного реагування на скарги)	4,8
SAP SE	Внутрішній портал SAP One, платформа Speak Out at SAP для скарг, інтерактивний SAP Partner Portal, онлайн-опитування, віртуальні заходи.	Загальні збори акціонерів, глобальні конференції та роуд-шоу, щоквартальні гібридні зустрічі, діалог з Європейською робочою радою (SE Works Council).	Ні (проте функцію інтеграції інтересів виконують ESG Steering Board та спеціальна рада Inclusion & Impact Advisory Council).	Так	Так	Так (результати взаємодії визначають матеріальні теми звіту; досягнення нефінансових KPI (EEI, BHCI, зниження викидів Net Zero) безпосередньо впливає на бонуси Ради директорів).	4,9
TKH Group N.V.	Вебсайти, соціальні мережі, вебінари	Особисті зустрічі, збори акціонерів, дні інвестора, виставки, конференції	Так (функцію виконує Центральна рада профспілок - Central Works Council)	Так	Так	Так (відгуки систематично аналізуються, вносяться в HR-плани, використовуються для покращення продуктів та впливають на бонуси виконавчого керівництва)	4,9

1	*2*	*3*	*4*	*5*	*6*	*7*	*8*
Siili Solutions Plc	Інструмент Vibemetrics, внутрішній канал Slack, вебсайт, соцмережі, онлайн-канал для скарг	Внутрішні збори, зустрічі, переговори, загальні збори акціонерів, дні інвестора, прес-релізи	Так (функціонує Employee Sounding Board для персоналу)	Так	Так	Так (відгуки використовуються для формування стратегії, а зворотний зв'язок від персоналу розглядається керівництвом через Employee Sounding Board)	4,5
Atea ASA	Конфіденційна вебплатформа для викривачів, регулярні онлайн-опитування персонал	Рада працівників Atea, особисті зустрічі, діалоги щодо розвитку, форум Atea Sustainability Forum	Ні (проте її функцію частково виконують Рада працівників AWC та ініціатива Atea Sustainability Focus)	Так	Так	Так (результати опитувань та обговорень у Раді працівників впливають на бізнес-стратегію та ініціативи щодо добробуту; скарги розслідуються HR)	4,2
ForFarmers N.V.	Вебсайти, соціальні мережі, цифрові інформаційні розсилки, інтранет для персоналу, платформа Speak-up	Щоденні особисті та телефонні контакти, журнали, загальні збори акціонерів, зустрічі кооперативу, роуд-шоу	Так (функціонує Sustainability Advisory Board, регулярні дорадчі групи клієнтів (Advisory groups), а також місцеві та Європейська ради профспілок)	Так	Так	Так (відгуки використовуються для адаптації кормів до потреб клієнтів, коригування бізнес-стратегії та оперативного реагування на скарги через Speak-up)	5
Aktieselskabet Schouw & Co	Глобальна система викривачів, регулярні опитування залученості персоналу, опитування клієнтів	Офіційні контракти та оцінки/аудити постачальників, зустрічі з аналітиками та інвесторами, щоквартальні телефонні конференції, щорічні загальні збори	Ні (проте управління здійснюється через Комітет зі сталого розвитку на рівні топменеджменту та інтеграцію цілей в окремих компаніях портфеля)	Так	Так	Так (результати опитувань персоналу перетворюються на плани дій та оновлення політик; відгуки клієнтів дозволяють покращувати співпрацю та оптимізувати продукти)	3,8
SIPEF	Цифрова платформа SIPEF Grievance Solution, корпоративний вебсайт, електронна пошта, онлайн-форми	Щоденні ранкові збори персоналу, зустрічі з клієнтами та інвесторами, роуд-шоу, профспілкові зустрічі, навчання	Так (Функціонують Local Planning Committee для співпраці з фермерами, а також гендерні та соціальні комітети на локальних рівнях)	Так	Так	Так (відгуки формують плани дій, впливають на HR-політики, використовуються для адаптації програм підтримки фермерів та оцінки суттєвості)	5

1	*2*	*3*	*4*	*5*	*6*	*7*	*8*
Origin Enterprises plc	Цифрова агрономічна платформа Contour, регулярні онлайн-опитування персоналу Let's Talk, незалежна гаряча лінія для викривачів (whistleblower service), віртуальні зустрічі/дзвінки з інвесторами	Особисті зустрічі агрономів з фермерами, зустрічі персоналу, воркшопи і дні поля, роуд-шоу інвесторів, волонтерські дні в громадах (Community Action Days)	Ні (однак координацію інтересів та розгляд відгуків здійснює Комітет з ESG на рівні Ради директорів)	Так	Так	Так (результати опитувань конвертуються в локальні плани дій для покращення комунікацій, наприклад, в Agrii Polska; відгуки стейкхолдерів інтегруються в стратегію Nurturing Growth та плани управління ризиками)	4,2
AB Akola Group	Портал для інвесторів, соцмережі, системи конфіденційних скарг)	Загальні збори акціонерів, щоденні наради, торгові виставки, прямі комунікації з місцевими громадами та фермерами	Так (ради працівників у Литві та профспілки в Латвії/Естонії)	Так	Так	Так (відгуки використовуються для розробки продуктів, удосконалення процесів охорони праці, вирішення скарг громад щодо запахів та шуму).	4,5
Koninklijke KPN N.V.	SpeakUp Line, соціальні мережі, інтранет, онлайн-панелі	Загальні збори акціонерів, Capital Markets Day, зустрічі з профспілками, форум постачальників JAC, фізичні магазини	Так (клієнтські та бізнес-панелі Kantar, Центральна рада працівників)	Так	Так	Так (відгуки використовуються для покращення клієнтських продуктів, зміни HR-політик, прийняття рішень щодо капітальних інвестицій та вимог до постачальників).	5
Deutsche Telekom AG	Глобальні канали для викривачів (TellMe, Integrity Line), онлайн-опитування, соціальні мережі, цифрова навчальна платформа Telekom Sustainability Campus, електронна пошта, чати.	Європейська виробнича рада, телефонні гарячі лінії (зокрема щодо питань впливу мобільного зв'язку на здоров'я), воркшопи, зустрічі керівництва	Ні (проте стратегічну координацію інтересів здійснюють Global CR Board, Комітет зі стратегії, ESG та інновацій, а також Європейська виробнича рада)	Так	Так	Так (результати опитувань клієнтів і персоналу впливають на винагороду Ради директорів; відгуки стейкхолдерів впливають на розробку продуктів; скарги про порушення у ланцюгу постачання ведуть до розслідувань LkSG Risk Board).	4,9

Додаток Г

БЛОК D **Двосторонні потоки впливу**						
Назва компанії	*D1 Вхідний вплив описаний*	*D2 Вхідний вплив*	*D3 Вихідний вплив описаний*	*D4 Вихідний вплив*	*D5 Суттєвість впливу*	*D6 Фінансова суттєвість*
1	*2*	*3*	*4*	*5*	*6*	*7*
Enagás, S.A.	Так	Викиди парникових газів, вплив на біорізноманіття	Так	Описано негативний та позитивний вплив діяльності компанії на довкілля та людей (наприклад, сприяння декарбонізації та безпеці енергопостачання, викиди парникових газів, вплив на біорізноманіття від прокладання газопроводів, утворення відходів)	Так	Так
Imerys S.A.	Так	Нові регуляції та податки на викиди CO2, екстремальні погодні явища (спека, повені), нестача води; зростання попиту на низьковуглецеві рішення.	Так	Викиди парникових газів, втрата біорізноманіття та деградація земель через видобуток, забруднення повітря та води, професійні травми	Так	Так
Norsk Hydro ASA	Так	Зміни кліматичного регулювання (податки на викиди), торговельні бар'єри та протекціонізм, екстремальні погодні явища (повені, спека), дефіцит енергоресурсів	Так	Викиди парникових газів, втрата біорізноманіття від видобутку бокситів, утворення хвостосховищ і відходів, викиди забруднюючих речовин (повітря, вода), а також соціальні впливи на місцеві й корінні громади (земельні конфлікти)	Так	Так
Klöckner & Co SE	Так	Динамічні регуляторні зміни та зростання вимог, підвищення цін на викиди вуглецю, ризик зростання витрат через збільшення заробітних плат.	Так	Викиди парникових газів (виробництво та логістика); споживання енергії; потенційне забруднення води, повітря та ґрунтів через видобуток руди у ланцюжку постачання; вплив на соціальні права громад та корінних народів під час видобутку.	Так	Так
SBM Offshore N.V.,	Так	Кліматичні перехідні та фізичні ризики, зміни нормативних вимог (зокрема CSRD), ризики якості ESG-даних та ланцюга постачання,	Так	Викиди парникових газів (Scope 1, 2, 3), екологічні наслідки виведення офшорних об'єктів з експлуатації, вплив на права людини у ланцюжку постачання (вкл. верфі), охорона праці	Так	Так
Tatra banka, a.s.	Так	Фінансові втрати через фізичні кліматичні ризики (недостатня адаптація будівель), а також потенційні ризики кібербезпеки та витоку персональних даних	Так	Викиди парникових газів (власна діяльність та Scope 3 через кредитний портфель); фінансування енергоефективних рішень клієнтів (позитивний вплив); вплив на умови праці	Так	Так

1	*2*	*3*	*4*	*5*	*6*	*7*
Luminor Bank AS.	Так	Фізичні та перехідні кліматичні ризики, що впливають на бізнес-середовище (C&E RBE) та спричиняють ризики для кредитного портфеля банку	Так	Власні викиди парникових газів (Scope 1, 2), а також значні опосередковані викиди через кредитний та інвестиційний портфель (Scope 3 financed emissions), вплив на біорізноманіття	Так	Так
Allianz SE	Так	Фізичні та перехідні кліматичні ризики, ризики зміни регуляторної політики, зміна поведінки споживачів, кіберризики та геополітична невизначеність	Так	Опосередковані викиди парникових газів (фінансовані інвестиціями та пов'язані з андеррайтингом), потенційний вплив на права людини у ланцюгу постачання та через корпоративних клієнтів, опосередкований вплив на біорізноманіття і забруднення.	Так	Так
Gjensidige Forsikring ASA.	Так	Фізичні та перехідні кліматичні ризики (екстремальні погодні умови, шторми, повені, що підвищують страхові виплати), кіберризики та зміни регуляторного середовища	Так	Опосередковані викиди парникових газів через інвестиційний та страховий портфелі (Scope 3), утворення відходів від ремонту майна/автомобілів, а також вплив на права працівників у ланцюгу постачання	Так	Так
Danske Bank Group	Так	Кліматичні перехідні ризики (потенційні кредитні збитки через нездатність клієнтів до "зеленого" переходу), фізичні ризики (повені), кіберризики та ризики використання банку для фінансових злочинів	Так	Опосередковані викиди парникових газів через кредитний та інвестиційний портфелі (Scope 3); непрямий вплив на втрату біорізноманіття; вплив на умови праці персоналу, а також на конфіденційність та якість інформування споживачів.	Так	Так
Danone SA	Так	Фізичні та перехідні кліматичні ризики, ризики, пов'язані з водними ресурсами, а також посилення екологічних регуляцій (наприклад, EU Deforestation Regulation)	Так	Викиди парникових газів (особливо метан від молочного тваринництва); забруднення від сільськогосподарської діяльності та пластикового паковання; споживання водних ресурсів; вплив на біорізноманіття; соціальні ризики (умови праці) в ланцюгу вартості	Так	Так
Kesko Corporation	Так	Посилення регулювання сталого розвитку вимагає змін бізнес-моделі та розподілу ресурсів; ризики щодо неналежних умов праці, примусової або дитячої праці в ланцюгу постачання (в країнах ризику)	Так	Позитивний: забезпечення добробуту, навчання та рівних можливостей для персоналу. Негативний: викиди ПГ (Scope 1, 2, 3); ризик нещасних випадків на роботі; потенційні загрози від продуктів для здоров'я споживачів (регулюється маркуванням і обмеженнями)	Так	Так
Zabka Group SA	Так	Фізичні та перехідні кліматичні ризики (екстремальні погодні явища), зміни законодавства (ESG-регуляції, циркулярна економіка), кіберризики, волатильність цін на електроенергію, геополітична напруженість	Так	Викиди парникових газів (зокрема Scope 3 через ланцюг постачання та франчайзі); утворення харчових відходів та використання пластикового паковання; вплив на біорізноманіття під час видобутку сировини; умови праці в ланцюгу постачання	Так	Так

1	*2*	*3*	*4*	*5*	*6*	*7*
Glanbia plc.	Так	Перехідні кліматичні ризики (зміна вподобань споживачів на користь рослинних альтернатив, посилення регулювання викидів метану та паковання), фізичні ризики (дефіцит води, вплив екстремальних температур на молочне тваринництво), кіберризики для виробничих систем, геополітична нестабільність та зміни тарифів.	Так	Викиди парникових газів (значні Scope 3 FLAG-викиди від молочних ферм, а також Scope 1 і 2 від енергоємної переробки), споживання прісної води у регіонах з її дефіцитом, утворення харчових відходів та пластикового паковання, безпека праці на виробництві, ризики для прав людини в ланцюгу постачання	Так	Так
Orkla ASA	Так	Фінансові та операційні ризики: вплив зміни клімату (дефіцит і зростання цін на сільськогосподарську сировину, екстремальні погодні умови), посилення вимог регуляторів (екологічні податки, EUDR щодо вирубки лісів, PPWR щодо упаковки)	Так	Негативний: значні викиди ПГ (особливо Scope 3 в сільському господарстві), утворення відходів і пластикового пакування, непрямий вплив на біорізноманіття (ризик конверсії земель/вирубки лісів); ризики щодо умов праці та порушень прав людини (дитяча/примусова праця) в глобальному ланцюгу постачання. Позитивний: створення робочих місць, податки, ініціативи здорового харчування	Так	Так
TeamViewer SE	Так	Потенційні кібератаки та витоки даних; регуляторні зміни щодо безпеки; фізичні кліматичні ризики для дата-центрів та ключових IT-провайдерів	Так	Позитивний: продукти компанії дозволяють клієнтам уникати поїздок, тим самим скорочуючи їхні викиди парникових газів (кліматична адаптація); підвищення продуктивності. Негативний: викиди ПГ через енергоспоживання власною інфраструктурою та дата-центрами (Scope 2 та 3); ризики щодо захисту персональних даних та неправомірного використання ПЗ (шахрайство)	Так	Так
SAP SE	Так	Кіберризики та витоки даних (найбільш критичні), зміни регулювання, перехідні та фізичні кліматичні ризики, коливання цін на енергію	Так	Викиди парникових газів (левова частка Scope 3 Downstream через використання ПЗ та дата-центрів), утворення електронних відходів (e-waste), вплив на умови праці в ланцюгу постачання, а також етичні аспекти використання систем ШІ	Так	Так
TKH Group N.V.	Так	Геополітична та макроекономічна нестабільність; регуляторні зміни (введення податків на CO2, EU AI Act, CSRD); дефіцит та волатильність цін на сировину (мідь, алюміній); кіберзагрози; дефіцит кваліфікованих кадрів	Так	Позитивний: сприяння енергетичному переходу (постачання кабелів для відновлюваної енергетики), інновації для стійкого виробництва та підвищення безпеки клієнтів. Негативний: викиди парникових газів (особливо Scope 3 та Scope 1-2), утворення відходів, ризики забруднення від кабельного виробництва, а також соціальні ризики порушення прав людини та умов праці у ланцюгу постачання (наприклад, у видобутку міді)	Так	Так

1	*2*	*3*	*4*	*5*	*6*	*7*
Siili Solutions Plc	Так	Макроекономічна та геополітична нестабільність, кіберзагрози (витоки даних), залежність від утримання висококваліфікованих талантів	Так	Позитивний: розробка IT-рішень, що зменшують вплив на довкілля; розвиток компетенцій та забезпечення добробуту персоналу. Негативний: викиди парникових газів (особливо потенційне зростання енергоспоживання через впровадження рішень ШІ); ризик тимчасового зниження добробуту працівників через перевантаження	Так	Так
Atea ASA	Так	Перехідні кліматичні ризики (регулювання е-відходів, ціноутворення на викиди), фізичні ризики (перебої в ланцюгу постачання через екстремальні погодні явища), кіберризики та витоки даних	Так	Викиди парникових газів (особливо Scope 3), утворення електронних відходів, порушення прав людини та умов праці (відсутність прожиткового мінімуму) в ланцюгу постачання, ризики дискримінації персоналу	Так	Так
ForFarmers N.V.	Так	Кліматичні зміни (екстремальні погодні умови, низький рівень води в річках) впливають на доступність та волатильність цін на сировину; посилення регулювання (особливо щодо викидів азоту); спалахи хвороб тварин	Так	Позитивний: стимулювання циркулярної економіки через використання побічних продуктів харчової промисловості (наприклад, залишки пивоваріння чи чипси) та покращення добробуту тварин. Негативний: викиди парникових газів (особливо Scope 3 в ланцюгу постачання сировини та на фермах); ризики знеліснення та втрати біорізноманіття при імпорті сої/пальмової олії; викиди азоту в процесі тваринництва	Так	Так
Aktieselskabet Schouw & Co	Так	Фізичні кліматичні ризики для рослинної та морської сировини, перебої в постачанні морських інгредієнтів (впливають на вартість та доступність) та ризики волатильності цін на енергію	Так	Викиди парникових газів (Scope 1, 2, 3), споживання води, вплив на біорізноманіття та виснаження морських ресурсів, утворення відходів, безпека праці, а також ризики примусової/дитячої праці в ланцюгу постачання	Так	Так
SIPEF	Так	Регуляторні зміни (зокрема EUDR та обмеження на ринку ЄС щодо пальмової олії); репутаційні ризики; фізичні зміни клімату (адаптація) та втрата біорізноманіття	Так	Позитивний: підвищення доходів дрібних фермерів, користь для здоров'я від поживних речовин у бананах. Негативний: викиди ПГ, деградація земель, зміна землекористування, ризики щодо умов праці, здоров'я та безпеки (в т.ч. дитячої праці) у ланцюгу постачання фермерів.	Так	Так
Origin Enterprises plc	Так	Фізичні кліматичні ризики (екстремальні погодні умови, повені та посухи, що впливають на врожайність і логістику), перехідні ризики (введення механізму CBAM, обмеження на використання мікропластику), волатильність витрат на енергію та матеріали	Так	Викиди парникових газів (зокрема величезна частка Scope 3 від використання проданих добрив), забруднення водних систем змивом нутрієнтів, мікропластик в оболонках насіння, утворення відходів паковання, а також вплив на умови праці та права людини в ланцюгу постачання.	Так	Так

1	*2*	*3*	*4*	*5*	*6*	*7*
AB Akola Group	Так	Фізичні кліматичні ризики (екстремальна спека, що загрожує птахівництву); регуляторні зміни (введення EUDR щодо знелісснення, обмеження на добрива, вимоги до переходу на нові холодоагенти); ризики біобезпеки (зокрема пташиного грипу)	Так	Позитивний: забезпечення продовольчої безпеки, створення доступного харчування, робочі місця та інвестиції в сільській місцевості, консультування фермерів. Негативний: суттєві викиди ПГ (особливо Scope 3 та Scope 1 від тваринництва/птахівництва); утворення відходів і пластикового пакування; неприємні запахи, шум і пил, що впливають на місцеві громади; вплив на біорізноманіття від використання агрохімікатів	Так	Так
Koninklijke KPN N.V.	Так	Зміни в регулюванні (комплаєнс); фізичні кліматичні ризики (повені, спека); дефіцит критичної сировини для обладнання; кіберзагрози; дефіцит кваліфікованих кадрів і старіння персоналу	Так	Позитивний: діджиталізація бізнесу, розвиток безпечного онлайн-середовища, соціальна інклюзія. Негативний: викиди парникових газів (переважно Scope 3 в ланцюгу постачання), виснаження ресурсів, ризики порушення умов праці та прав людини у глобальних постачальників.	Так	Так
Deutsche Telekom AG	Так	Фізичні та перехідні кліматичні ризики, кіберризики та загрози інформаційній безпеці, регуляторні ризики у ланцюгу постачання (наприклад, LkSG), репутаційні ризики.	Так	Викиди парникових газів (найбільша частка Scope 3 припадає на виробництво обладнання та його використання клієнтами), утворення електронних відходів, порушення умов праці та ризики примусової праці у ланцюгу постачання; водночас компанія має значний позитивний вплив на цифрову інклюзію суспільства.	Так	Так

Додаток Д

БЛОК Е Якість розкриття за ESRS						
Назва компанії	*E1 ESRS SBM-2*	*E2 ESRS S1 (персонал)*	*E3 ESRS S2 (постачальники)*	*E4 ESRS S3 (громади)*	*E5 ESRS S4 (споживачі)*	*E6 Оцінка розкриття*
1	*2*	*3*	*4*	*5*	*6*	*7*
Enagás, S.A.	Повне	Повне	Повне	Повне (детально розкрито взаємодію з місцевими громадами, оцінку впливу інфраструктурних проєктів та процеси залучення груп впливу)	Часткове (офіційно стандарт щодо кінцевих споживачів є нерелевантним (відсутнім) через специфіку B2B-моделі Enagás, проте компанія частково адаптувала ключові вимоги стандарту S4 для добровільного звітування про своїх корпоративних клієнтів)	4,5
Imerys S.A.	Повне	Повне	Повне	Повне (детально описано систему обробки скарг, взаємодію з корінними народами, локальні інвестиції)	Повне (B2B-модель, але є оцінка впливу на кінцевих споживачів через власну систему SustainAgility Solutions Assessment)	5
Norsk Hydro ASA	Повне	Повне	Повне	Повне (максимально розкрито управління впливом на місцеві та корінні громади, консультації за принципом FPIC, оцінку прав людини (HRIA) та соціальні інвестиції).	Відсутнє (у матриці суттєвості чітко зазначено, що стандарт S4 є несуттєвим і не входить до сфери застосування через специфіку бізнесу)	4,5
Klöckner & Co SE	Повне	Часткове (розкрито політики щодо власного персоналу та безпеки праці, але низка кількісних показників, таких як S1-10 "Адекватна заробітна плата" чи S1-16 "Розрив в оплаті", виключені зі звіту через застосування перехідних положень phase-in)	Повне	Повне	Відсутнє (за результатами оцінки подвійної суттєвості цей стандарт був визначений як несуттєвий для бізнес-моделі компанії)	3,5
SBM Offshore N.V.,	Повне	Повне	Повне	Відсутнє (за результатами оцінки подвійної суттєвості стандарт S3 щодо впливу на місцеві громади визначено як несуттєвий для бізнес-моделі компанії)	Відсутнє (за результатами оцінки подвійної суттєвості стандарт S4 щодо кінцевих споживачів визначено як несуттєвий)	3

1	*2*	*3*	*4*	*5*	*6*	*7*
Tatra banka, a.s.	Повне	Часткове (детально розкрито показники власного персоналу, навчання та гендерної рівності, проте застосовано перехідні положення (phase-in) для окремих метрик безпеки праці S1-14 та виключено вимогу S1-8 через несуттєвість)	Відсутнє (стандарт визнано несуттєвим за результатами оцінки подвійної суттєвості, оскільки банк працює переважно з постачальниками послуг у регульованому середовищі, де ризики щодо умов праці є мінімальними)	Відсутнє (за результатами оцінки вплив на місцеві громади не перевищив поріг суттєвості для бізнес-моделі банку)	Повне	2,5
Luminor Bank AS.	Повне	Відсутнє (за результатами оцінки подвійної суттєвості стандарт визнано несуттєвим, оскільки банк покладається на суворе трудове законодавство країн Балтії).	Відсутнє (стандарт визнано несуттєвим, оскільки постачальники банку працюють переважно в низькоризикових секторах: IT, консалтинг, адміністрування).	Відсутнє (вплив на місцеві громади не перевищив поріг суттєвості, оскільки банк кредитує переважно в міських районах і не фінансує масштабні інфраструктурні проєкти)	Повне	2
Allianz SE	Повне	Часткове (детально розкрито показники залученості, навчання, гендерного балансу, проте застосовано перехідні положення щодо показників соціального захисту S1-11 та виключено низку метрик через несуттєвість)	Повне	Повне	Повне	4
Gjensidige Forsikring ASA.	Повне	Повне	Повне	Відсутнє (стандарт визнано несуттєвим за результатами оцінки подвійної суттєвості; компанія має мінімальний вплив на громади порівняно з іншими групами)	Повне	4
Danske Bank Group	Повне	Повне	Відсутнє (за результатами оцінки подвійної суттєвості стандарт визнано несуттєвим, оскільки впливів вище встановленого порогу не виявлено).	Відсутнє (за результатами оцінки подвійної суттєвості стандарт визнано несуттєвим).	Повне	3
Danone SA	Повне	Повне	Повне	Повне	Повне	5

1	*2*	*3*	*4*	*5*	*6*	*7*
Kesko Corporation	Повне	Повне	Повне	Відсутнє (офіційно визнано несуттєвим через географію та специфіку торговельної діяльності)	Повне	4
Zabka Group SA	Повне	Повне	Повне	Відсутнє (за результатами оцінки подвійної суттєвості вплив на місцеві громади визнано несуттєвим, оскільки невеликі магазини не створюють системних ризиків для громад)	Повне	4
Glanbia plc.	Повне	Повне	Повне	Відсутнє (за результатами оцінки подвійної суттєвості стандарт S3 щодо впливу на місцеві громади офіційно визначено як несуттєвий)	Повне	4
Orkla ASA	Повне	Повне	Повне	Повне	Повне	5
TeamViewer SE	Повне	Повне	Відсутнє (проте компанія вимагає від постачальників дотримання Supplier Code of Conduct).	Відсутнє (показники впливу на місцеві громади визнані несуттєвими для IT-компанії згідно з оцінкою подвійної суттєвості).	Повне	3
SAP SE	Повне	Повне	Повне	Відсутнє (за результатами оцінки подвійної суттєвості цей стандарт офіційно визнано несуттєвим).	Відсутнє (офіційно визнано несуттєвим через специфіку B2B-моделі; проте вплив на кінцевих користувачів глибоко розкрито через специфічні для компанії теми: кібербезпека, конфіденційність даних та відповідальний ШІ).	3,5
TKH Group N.V.	Повне	Повне	Повне	Відсутнє (визнано несуттєвим за результатами оцінки подвійної суттєвості)	Повне	4
Siili Solutions Plc	Повне	Повне	Відсутнє (відповідно до оцінки подвійної суттєвості ці показники визнані несуттєвими, проте субпідрядники зобов'язані дотримуватися етичного кодексу компанії Code of Conduct)	Відсутнє (визнано несуттєвим за результатами оцінки подвійної суттєвості)	Відсутнє (визнано несуттєвим за результатами оцінки подвійної суттєвості)	1,5

1	*2*	*3*	*4*	*5*	*6*	*7*
Atea ASA	Повне	Повне	Повне	Відсутнє (за результатами оновленої оцінки подвійної суттєвості 2025 року вплив на місцеві громади визнано несуттєвим, тому стандарт S3 було офіційно виключено зі звіту)	Повне	4
ForFarmers N.V.	Повне	Повне	Повне	Відсутнє (визнано несуттєвим за результатами оцінки подвійної суттєвості).	Повне (головний фокус на "Access to safe feed and food", моніторинг інцидентів безпеки кормів, мінімізація перехресного забруднення, використання антибіотиків та комунікація щодо якості з клієнтами і ритейлерами)	4
Aktieselskabet Schouw & Co	Повне	Повне	Повне	Відсутнє (за результатами оцінки подвійної суттєвості вплив на місцеві громади визнано несуттєвим, оскільки підприємства розташовані переважно в промислових зонах і не створюють матеріального негативного впливу)	Відсутнє (офіційно визнано несуттєвим через специфіку суто B2B-моделі конгломерату)	3
SIPEF	Повне	Повне	Повне	Повне	Часткове (стандарт щодо кінцевих споживачів офіційно виключено, оскільки компанія виробляє сировину для подальшої переробки; проте розкрито вплив на клієнтів щодо безпеки продукції (напр., контамінанти) та якості інформації)	4,5
Origin Enterprises plc	Повне	Повне	Часткове (впроваджено Кодекс поведінки постачальника та розпочато аналіз ризиків "hotspotting", проте повноцінна система due diligence та моніторингу ще перебуває на стадії розробки)	Повне	Повне	3,5

1	*2*	*3*	*4*	*5*	*6*	*7*
AB Akola Group	Повне	Повне	Відсутнє (офіційно стандарт S2 визнано несуттєвим, проте компанія розкриває інформацію про управління ланцюгом постачання та обов'язковий Partner Code of Ethics для постачальників).	Повне	Повне	4
Koninklijke KPN N.V.	Повне	Повне	Повне	Відсутнє (офіційно визнано несуттєвим за результатами оцінки подвійної суттєвості; стандарт не застосовується у звіті)	Повне	4
Deutsche Telekom AG	Повне	Повне	Повне	Відсутнє (за результатами оцінки подвійної суттєвості вплив на місцеві громади визнано несуттєвим через обмежений непрямий вплив)	Повне	4

Додаток Е

БЛОК F ***Галузевий та розміровий розріз***				
Назва компанії	*F1* *Галузева домінанта*	*F2* *Формалізованість каналів*	*F3* *Гнучкість зворотного зв'язку*	*F4* *Взаємодія з середніми та малими підприємствами (далі – SME)*
1	*2*	*3*	*4*	*5*
Enagás, S.A.	Нафтогазовий сектор, а саме управління газотранспортною системою (TSO) та критичною енергетичною інфраструктурою. Компанія працює за B2B-моделлю (не має прямих побутових споживачів) і перебуває під жорстким державним та європейським регулюванням, активно трансформуючи свою діяльність у бік відновлюваних газів (водню)	Висока. Комунікації суворо регламентовані через статус компанії як системного оператора. Використовуються офіційні плани публічних консультацій (наприклад, для інфраструктурних проєктів H2med), Етичний канал, регламентовані опитування клієнтів (згідно з вимогами CNMC), робочі групи та спеціалізовані комітети.	Так	Складна система взаємодії та жорсткий комплаєнс; прямий ESG-вплив і навчання для SME-постачальників
Imerys S.A.	Видобуток і збагачення мінералів. Високий екологічний вплив (шахти, кар'єри), що вимагає суворого комплаєнсу, управління відходами, водою та реабілітації земель	Висока. Використовуються Європейська виробнича рада (EWC), система скарг "Speak up!", рейтингування постачальників (EcoVadis) та опитування "Your voice".	Так	Складна система управління ризиками; компанія диктує суворі ESG-вимоги, проводить аудити та спеціальні програми розвитку для своїх SME-постачальників
Norsk Hydro ASA	Видобуток бокситів, виробництво алюмінію та відновлювана енергетика. Галузь має високий екологічний і соціальний вплив (особливо на корінні народи), що вимагає жорсткого комплаєнсу та обов'язкової галузевої сертифікації (ASI, ICMM	Висока. Використовуються глобальні угоди з профспілками, регулярні опитування Hydro Monitor, формальні процедури оцінки впливу на права людини (HRIA) та цифрова лінія довіри AlertLine.	Так	Глобальна та масштабна система управління ризиками; компанія диктує жорсткі ESG-вимоги (через Supplier Code of Conduct) та проводить постійний скринінг і аудити для десятків тисяч своїх SME-постачальників
Klöckner & Co SE	Переробка та дистрибуція металів. Бізнес зумовлює значні викиди в ланцюжку постачання (Scope 3), що вимагає фокусу на розвитку інноваційних рішень («зелена сталь») та суворому екологічному контролі постачальників	Висока (використовуються щорічні глобальні опитування персоналу, регламентована єдина система для скарг «Let us Know», автоматизована платформа ESG-аудиту постачальників IntegrityNext)	Так	Глобальна система due diligence зі значними вимогами; компанія висуває жорсткі ESG-стандарти та проводить автоматизований скринінг величезної бази постачальників (зокрема SME) через спеціалізовані IT-платформи
SBM Offshore N.V.,	Морська нафтогазова інфраструктура (будівництво, оренда та обслуговування FPSO). Галузь зумовлює високі ризики для безпеки, екології (розливи нафти) та прав людини (особливо на етапі будівництва на азійських верфях та утилізації)	Висока (використовуються суворо регламентовані канали: глобальна лінія Speak Up, локальні скриньки Voice Box, дні постачальника Vendor Days, структуровані аудити та опитування Pulse Survey)	Так	Компанія проводить обов'язковий скринінг 100% нових постачальників, змушує підписувати Supply Chain Charter та проводить аудит підрядників, безпосередньо контролюючи компанії SME

1	*2*	*3*	*4*	*5*
Tatra banka, a.s.	Банківський сектор та фінансові послуги. Основний екологічний вплив здійснюється непрямо через кредитний портфель (фінансовані викиди клієнтів). Суворе регулювання, сильний фокус на цифровізації послуг та розвитку сталого фінансування,.	Висока (використовуються суворо регламентовані канали: спеціалізована платформа Whispli для захисту викривачів, формальні процедури розгляду скарг клієнтів Департаментом задоволеності клієнтів, щорічні опитування персоналу)	Так	Банк має масштабну систему управління ESG-ризиками та безпосередньо впливає на своїх корпоративних клієнтів (зокрема SME), вимагаючи від них розкриття ESG-даних та проходження ESG-скринінгу для отримання фінансування
Luminor Bank AS.	Банківський сектор та фінансові послуги. Основний кліматичний вплив банку формується опосередковано через кредитування та інвестиції (фінансовані викиди Scope 3)	Висока (комунікації строго регламентовані: канал для викривачів (Whistleblowing), формалізована обробка скарг, регулярні опитування NPS/CSAT, регламенти ESG-скринінгу).	Так	Глобальна система управління ризиками; великий банк вимагає дотримання свого Кодексу поведінки від постачальників та здійснює обов'язковий ESG-скринінг клієнтів (вкл. SME) під час кредитування
Allianz SE	Фінансові послуги (страхування та управління активами). Основний вплив компанії на довкілля та суспільство здійснюється опосередковано через страховий та інвестиційний портфелі (Scope 3), що вимагає суворого регулювання та фокусу на "зеленому" переході	Висока (суворо регламентовані інструменти Voice of the Customer (VoC), цифрова платформа для скарг (whistleblowing tool), щорічні глобальні опитування персоналу AES)	Так	Глобальна корпорація встановлює жорсткі вимоги ESG для своїх постачальників по всьому світу та здійснює системний скринінг інвестицій і комерційного страхування, диктуючи стандарти для великої кількості SME у ланцюжку вартості,.
Gjensidige Forsikring ASA.	Страхування (загальне та пенсійне). Основний вплив є опосередкованим через інвестиційний портфель і процес врегулювання збитків (наприклад, управління відходами від ремонту авто). Сильний фокус компанії на кліматичній адаптації та превентивних заходах для уникнення збитків	Висока (використовуються регламентовані канали: системи для викривачів, щорічні вимірювання задоволеності клієнтів (NPS), регулярні зустрічі з профспілками та комітетами).	Так	Велика компанія застосовує масштабну систему контролю: диктує жорсткі вимоги (через Supplier Code of Conduct) та регулярно контролює своїх SME-постачальників (зокрема, автомайстерні та підрядників у сфері нерухомості)
Danske Bank Group	Банківський сектор, страхування та управління активами. Основний кліматичний вплив банку формується опосередковано через кредитування та інвестиції (фінансовані викиди Scope 3). Галузь знаходиться під суворим регулюванням	Висока (використовуються суворо регламентовані канали: система викривачів (whistleblowing), політика справедливого ставлення до клієнтів (TCF), дворівневі регулярні опитування персоналу CES та багаторівнева система обробки скарг).	Так	Велика транснаціональна фінансова група із жорсткою системою управління ризиками. Банк встановлює ESG-вимоги до постачальників, проводить скринінг клієнтів і водночас сприяє ESG-трансформації SME-клієнтів через партнерства для управління даними (наприклад, Position Green).
Danone SA	Виробництво продуктів харчування та напоїв (молочні продукти, вода). Основний екологічний вплив зосереджений у ланцюгу постачання: сільське господарство (викиди метану, тваринництво), споживання води та управління пластиковим пакованням	Висока (комунікації спираються на регламентовані глобальні системи: гаряча лінія Danone Ethics Line (DEL), регулярні аудити постачальників SMETA та GREEN, глобальні опитування персоналу Danone People Survey)	Так	Глобальна корпорація з жорсткими системами комплаєнсу диктує правила для тисяч постачальників (зокрема дрібних фермерів – SME), вимагаючи проходження аудитів на відповідність етичним стандартам, але водночас надає їм цільову фінансову підтримку та навчання.

1	*2*	*3*	*4*	*5*
Kesko Corporation	Оптова та роздрібна торгівля (продуктова, будівельно-технічна, автомобільна). B2C та B2B моделі диктують високий вплив на споживачів (S4) та залежність від глобального ланцюга постачання (S2)	Висока (офіційний конфіденційний канал SpeakUp, системні аудити постачальників, регулярні опитування K Voices та NPS, стандартизовані комітети з охорони праці)	Так	Як велика корпорація (Large), Kesko застосовує жорсткий комплаєнс (K Code of Conduct) до всієї мережі. Вони змушують своїх постачальників та підприємців-партнерів (франчайзі K-retailers, багато з яких є SME) дотримуватися стандартів прав людини та проходити аудити.
Zabka Group SA	Роздрібна торгівля (продуктовий ритейл та мережі крокової доступності). Основний екологічний вплив лежить у ланцюгу вартості (Scope 3: франчайзі, логістика), а також пов'язаний з харчовими відходами та пластиковим пакованням	Висока (використовуються суворо регламентовані інструменти: щорічні дослідження залученості Gallup, NPS-опитування клієнтів (Your Opinion) та франчайзі, платформа для викривачів WhistleB, аудити постачальників через Sedex)	Так	Велика група із жорсткою моделлю управління: компанія задає суворі стандарти для понад 10 000 незалежних франчайзі (SME) та використовує платформу Sedex для обов'язкового скринінгу і аудиту умов праці своїх постачальників
Glanbia plc.	Виробництво продуктів харчування, спортивного харчування та молочних інгредієнтів. Основний екологічний вплив зосереджений у ланцюгу постачання (Scope 3 FLAG викиди від молочного тваринництва), а також характеризується високим споживанням води та енергії на етапі переробки.	Висока (використовуються суворо регламентовані канали: щорічне опитування персоналу "Your Voice", незалежна лінія для викривачів Safecall, платформи оцінки постачальників EcoVadis та Sedex).	Так	Велика глобальна корпорація з жорсткими системами комплаєнсу диктує свої стандарти тисячам постачальників (зокрема дрібним фермерам - SME) через Supplier Code of Conduct та EcoVadis, водночас фінансуючи для них пілотні проєкти з управління викидами та відходами
Orkla ASA	Інвестиційна компанія у сфері споживчих товарів та брендів. Специфіка бізнесу зумовлює сильний фокус на здоров'ї та безпеці споживачів (S4), а також високу залежність від глобальних сільськогосподарських ланцюгів постачання, що створює ризики для працівників у ланцюгу (S2).	Висока (діють централізована система скарг, Європейська рада профспілок, формалізована система оцінки постачальників OSP та SMETA-аудити)	Так	Як велика транснаціональна корпорація (Large), Orkla висуває жорсткі вимоги комплаєнсу (через Orkla Supplier Code of Conduct) до своїх понад 25 000 Tier-1 постачальників, значна частина яких є SME. Водночас компанія допомагає їм, проводячи навчальні вебінари щодо ESG-ризиків та сертифікації
TeamViewer SE	Розробка програмного забезпечення (SaaS, технології віддаленого доступу, DEX). Галузева специфіка яскраво виражена: основні ризики пов'язані з кібербезпекою та захистом даних (S4), а також із залученням і утриманням висококваліфікованих IT-фахівців (S1)	Висока (діють офіційні системи скарг SpeakUp, Security Steering Board, Compliance Board, структуровані аудити безпеки та сертифікація за ISO 27001)	Так	Як велика глобальна IT-компанія (Large), TeamViewer застосовує масштабовані, жорстко регламентовані процеси комплаєнсу та безпеки (наприклад, багаторівневу ескалацію інцидентів та регулярні аудити).

1	*2*	*3*	*4*	*5*
SAP SE	Програмне забезпечення та IT-послуги (хмарні сервіси). Основний кліматичний вплив формується у Scope 3 Downstream (від використання ПЗ та дата-центрів). Ключові соціальні та управлінські ризики зосереджені на кібербезпеці, захисті персональних даних та етиці використання ШІ	Висока (комунікації суворо регламентовані: глобальна платформа для викривачів Speak Out at SAP, регулярні глобальні опитування персоналу #Unfiltered, опитування клієнтів Cloud CSAT та партнерів Partner NPS)	Так	Глобальна IT-корпорація висуває жорсткі комплаєнс-вимоги до постачальників через Supplier та Partner Code of Conduct. Водночас SAP виступає "enabler" (помічником), надаючи своїм клієнтам (вкл. SME) рішення для управління їхніми власними ESG-показниками
TKH Group N.V.	Виробництво технологічних систем (автоматизація, електрифікація, оптика). Специфіка зумовлює фокус на ризиках ланцюга постачання сировини, як-от мідь (S2), та на кібербезпеці й захисті даних для смарт-технологій (S4).	Висока (формалізована Центральна рада профспілок, процедури скарг (whistleblower), жорсткий комплаєнс і аудити постачальників, сертифікація ISO).	Так	Як велика компанія, TKH застосовує жорсткий комплаєнс (Code of Supply) до своїх стратегічних постачальників (із закупівлями понад €1 млн). Вони проходять обов'язкові десктопні та виїзні оцінки, а також сертифікацію (наприклад, The Copper Mark)
Siili Solutions Plc	Розробка ПЗ та IT-консалтинг. Специфіка бізнесу зумовлює абсолютний фокус на власному персоналі (S1), оскільки експертиза є основним продуктом компанії. Соціальний вплив на ланцюг постачання, громади та кінцевих споживачів (S2, S3, S4) є мінімальним і об'єктивно визнаний несуттєвим	Висока (систематичні піврічні бесіди щодо розвитку (growth discussions), формалізований інструмент Vibemetrics, Employee Sounding Board, офіційний канал Whistleblowing)	Так	Як велика компанія, Siili структурує зворотний зв'язок через спеціальні ради (Employee Sounding Board, участь представника персоналу в Management Team). Субпідрядники (фрілансери) інтегровані в етичні рамки великого бізнесу через обов'язковий до підписання Code of Conduct
Atea ASA	IT-інфраструктура та послуги (NACE G46.5). Основний екологічний вплив формується в ланцюгу вартості (Scope 3: виробництво та використання IT-обладнання) та через електронні відходи. Критичними соціальними аспектами є кібербезпека, захист даних та циркулярна економіка (take-back послуги)	Висока (комунікації суворо регламентовані: незалежна гаряча лінія для викривачів (Whistleblower Hotline), щорічні опитування персоналу (eNPS), Рада працівників (Atea Workers Council) та масштабна програма оцінки постачальників)	Так	Велика компанія, що використовує свій вплив на IT-ринку для встановлення жорстких ESG-вимог: постачальники (вкл. SME) зобов'язані дотримуватися Supplier Code of Conduct та проходять регулярну оцінку за понад 50 критеріями, спираючись на стандарти Responsible Business Alliance
ForFarmers N.V.	Виробництво кормів для тварин (сільське господарство). Специфіка бізнесу зумовлює ключовий фокус звіту на екологічних аспектах: Scope 3 викиди (від вирощування сировини та ферментації/гною на фермах), біорізноманіття (закупівля сої без знеліснення), циркулярна економіка (використання залишків харчової промисловості) та безпека кормів	Висока (діє офіційна система скарг Speak-up Reporting Procedure, Integrity Committee, Supplier Code of Conduct, Європейська рада профспілок (European Works Council) та спеціальна дорадча рада з питань сталого розвитку (Sustainability Advisory Board)	Так	Як велика компанія, ForFarmers застосовує формалізований Supplier Code of Conduct та вимагає моніторингу через Sedex для глобальних постачальників сировини. Водночас компанія допомагає своїм клієнтам-фермерам (SME) через консультації (FarmConsult) та інноваційні фонди для переходу на сталі практики і виконання еко-вимог (наприклад, CAP-GAEC)

1	*2*	*3*	*4*	*5*
Aktieselskabet Schouw & Co	Промисловий B2B-конгломерат (виробництво кормів для аквакультури, електроніки, гідравліки, нетканих матеріалів та відновлення автозапчастин). Основний вплив пов'язаний із ланцюгом постачання (Scope 3, використання морської та сільськогосподарської сировини), споживанням енергії та циркулярною економікою	Висока (комунікації спираються на регламентовані інструменти: глобальна система викривачів (whistleblower system), регулярні опитування залученості персоналу, а також скринінг постачальників через EcoVadis та опитувальники)	Так	Великий глобальний B2B-конгломерат диктує суворі ESG-стандарти тисячам своїх постачальників (вкл. SME), вимагаючи обов'язкового підписання Code of Conduct (у деяких бізнесах розширюючи вимоги навіть за межі постачальників першого рівня – tier 1) та проходження регулярного скринінгу
SIPEF	Сільське господарство (тропічне землеробство). Галузева специфіка яскраво виражена: абсолютний фокус на ланцюгу постачання від дрібних фермерів (S2), правах місцевих/корінних громад на землю (S3) та екологічних викликах (дефорестація, біорізноманіття).	Висока (офіційна централізована платформа SIPEF Grievance Solution, комітети з гендерних та соціальних питань, сертифікаційні аудити RSPO/Rainforest Alliance, профспілкові угоди)	Так	Як велика компанія, SIPEF нав'язує жорсткі політики відповідальної закупівлі (RPuP) своїм постачальникам – переважно дрібним фермерам (SME). Водночас вона пропонує їм постійну підтримку, безкоштовне навчання та ресурси для отримання сертифікації RSPO.
Origin Enterprises plc	Сільське господарство (агрономія, живлення ґрунтів) та екологічні послуги (Living Landscapes). Основний вплив формується у Scope 3 (від використання проданих добрив), а також пов'язаний із якістю води (стоки нутрієнтів, мікропластик у покритті насіння), здоров'ям ґрунтів та біорізноманіттям	Висока (комунікації спираються на регламентовані інструменти: щорічне глобальне опитування персоналу Let's Talk, незалежну гарячу лінію для викривачів (Safecall), формальні інтерв'ю для матриці суттєвості та цифрову платформу Contour)	Так	Велика міжнародна компанія встановлює жорсткі вимоги для постачальників через Supplier Code of Conduct, водночас виступаючи ключовим консультантом (enabler) для десятків тисяч дрібних фермерів-SME, надаючи їм агрономічний супровід, навчання та цифрові інструменти для сталого землеробства
AB Akola Group	Сільське господарство та виробництво продуктів харчування. Специфіка зумовлює величезний фокус на місцевих громадах (S3, вплив ферм та елеваторів), безпеці їжі та харчуванні (S4), біобезпеці та добробуті тварин.	Висока (діють формалізовані процедури whistleblowing, призначено представників зі скарг на кожному об'єкті, є ради працівників (works councils), профспілки та суворі вимоги аудитів)	Так	Як велика вертикально інтегрована група, компанія висуває жорсткі вимоги (Partner Code of Ethics, сертифікації) до своїх постачальників. Водночас вона тісно співпрацює з дрібними фермерами (SME), надаючи їм агрономічні консультації, сертифіковане насіння та послуги з реновації техніки.
Koninklijke KPN N.V.	Телекомунікації та інформаційні технології. Специфіка зумовлює ключовий фокус на безпеці й безперервності мережі, захисті даних споживачів (S4) та надійності ланцюгів постачання технологічного обладнання (S2).	Висока (офіційні панелі Kantar для вимірювання NPS, Центральна рада профспілок, канал скарг SpeakUp, формалізовані аудити постачальників JAC/EcoVadis)	Так	Як велика телеком-корпорація, KPN висуває жорсткі формалізовані вимоги (SCoC, EcoVadis) до своїх глобальних постачальників (Tier 1). Водночас компанія підтримує цифровізацію безлічі своїх клієнтів-SME, пропонуючи їм адаптовані IT-рішення.

1	*2*	*3*	*4*	*5*
Deutsche Telekom AG	Телекомунікації та IT (ICT). Основний екологічний вплив формується у Scope 3 (виробництво обладнання, використання мереж) та утворенні електронних відходів. Ключові соціальні аспекти: цифрова інклюзія, кібербезпека та умови праці в ланцюгу постачання.	Висока (використовуються суворо регламентовані канали: глобальні системи TellMe та Integrity Line, Європейська виробнича рада, індекс TRI*M, процеси LkSG Risk Board).	Так	Глобальна телекомунікаційна корпорація висуває жорсткі вимоги (Supplier Code of Conduct) до постачальників та перевіряє їх через соціальні аудити. Водночас компанія сприяє цифровізації бізнес-клієнтів (зокрема SME), надаючи хмарні рішення, послуги з безпеки та підключення.

Додаток Ж

ІНСТРУМЕНТАЛЬНА ТАБЛИЦЯ КОНВЕРТАЦІЇ ДАНИХ У БАЛИ

Бальна оцінка	*Вісь Влади / Впливу (Y):Критерії операційно-фінансового та юридичного тиску (БЛОК D)*	*Вісь Інтересу до звітності (X):Критерії суттєвості тем та розгалуженості каналів взаємодії (БЛОК B, E, C)*
5	**Абсолютна влада:** Стейкхолдери володіють прямим фінансовим капіталом або найвищими повноваженнями на ринку капіталу. Ризики мають характер глобальних перехідних кліматичних загроз, знецінення активів, банкрутства чи системного браку фінансування. Група є основою стабільності фінансової моделі підприємства.	**Максимальний інтерес:** Тема відповідного стандарту є офіційно суттєвою за результатами оцінки подвійної суттєвості. Стейкголдери вимагають повного розкриття даних (загальних, екологічних чи кліматичних параметрів) для управління капіталом, декарбонізації портфелів чи аналізу довгострокових ризиків. Канали взаємодії виведені на рівень вищого стратегічного менеджменту, Рад директорів або Комітетів з аудиту.
4	**Висока влада:** Групи, від щоденної поведінки яких безпосередньо залежить генерація виручки, стабільність ринкових позицій чи збереження фізичних активів (ризики повеней, екстремальних умов праці, професійного травматизму, втрати контрактів). Сюди також належать громади у видобувних галузях, де є ризик критичного впливу на корінні народи та землекористування.	**Високий інтерес:** Тема стандарту є суттєвою для бізнес-моделі. Забезпечується повне розкриття інформації. Заінтересовані сторони залучені через регулярні опитування, мобільні додатки, ради працівників, профспілки або процедури FPIC та оцінки HRIA.
3	**Помірна влада:** Суб'єкти чинять непрямий ринковий, репутаційний або секторальний тиск. Для регуляторів та постачальників цей бал характерний у секторах з помірним прямим екологічним слідом, де загрози обмежені комерційним впливом та циркулярною економікою. Для постачальників у важкій промисловості – це ризики ланцюга вартості та поводження з відходами тощо.	**Помірний інтерес:** Тема визнана суттєвою, але інтерес стейкхолдерів має прикладний або вимушений комерційний характер. Сюди відносяться постачальники, що проходять аудити в Sedex/EcoVadis, фермери у спільних агропроєктах, або клієнти B2B у консалтингу, де інтерес підкріплений вимогами підписання Етичних кодексів чи прозорістю взаєморозрахунків.
2	**Низька влада:** Тиск стейкхолдера має обмежений характер. Сюди, наприклад, належать хмарні та IT-підрядники (чиї ризики обмежені комерційною безпекою систем та кіберзагрозами), а також громади у харчовій галузі, де просторовий вплив локальних підрозділів зафіксовано, але він не несе критичних операційних загроз бізнес-моделі.	**Низький інтерес:** За результатами оцінки подвійної суттєвості тема визнана несуттєвою. Канали взаємодії мінімальні або обмежені пасивним ознайомленням через загальні корпоративні вебсайти, брошури та програми фінансової чи екологічної грамотності.
1	**Мінімальна влада:** Суб'єкти, які операційно, юридично та фінансово не мають інструментів тиску на операційну стійкість та стратегічні рішення компанії.	**Мінімальний інтерес:** Відповідний стандарт ESRS зафіксований як повністю несуттєвий для даної бізнес-моделі за результатами оцінки подвійної суттєвості. Прямий вплив відсутній, спеціалізовані канали отримання відгуків не застосовуються.

Додаток 3

РЕЗУЛЬТАТИ БАЛЬНОЇ ОЦІНКИ СИЛИ ВПЛИВУ ТА ІНТЕРЕСУ СТЕЙКГОЛДЕРІВ НА ОСНОВІ ЗВІТІВ ЗІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Галузь	*Компанія*	*Група стейкголдерів*	*Вплив на координати стейкголдерів*			*Вісь Влади/ Впливу (Y)*	*Вісь інтересу до звітності зі сталого розвитку (X)*
			БЛОК D: Вхідний вплив та операційні ризики	*БЛОК B: Оцінка пріоритетності груп БЛОК E: Статус суттєвості теми*	*БЛОК C: Механізми та канали взаємодії*		
1	*2*	*3*	*4*	*5*	*6*	*7*	*8*
Фінансовий сектор	Allianz SE	Інвестори	Фізичні та перехідні кліматичні ризики, ризики зміни регуляторної політики, геополітична невизначеність	Внесено до пріоритетних груп Повне розкриття загальних параметрів (SBM-2)	Загальні збори акціонерів, роуд-шоу	5	5
		Регулятори	Ризики зміни нормативної бази, комплаєнс-загрози та фінансовий нагляд	Стандартні нормативні вимоги Повне розкриття управлінських параметрів	Суворо регламентований комплаєнс, цифрова платформа для скарг	5	5
		Клієнти	Зміна поведінки споживачів, ризик масштабних виплат через кліматичні катастрофи	Внесено до пріоритетних груп Повне розкриття за стандартом ESRS S4	Інструменти Voice of the Customer, цифрові канали обслуговування	4	5
		Персонал	Ризики утримання кадрів, внутрішня стабільність операційної моделі	Внесено до пріоритетних груп Часткове розкриття показників ESRS S1	Зустрічі профспілок і робочих рад, щорічні глобальні опитування персоналу AES	3	4
		НУО/ГО	Репутаційні та суспільні ризики через страхування та інвестиції у вуглеводні	Напряму не виділені в пріоритет Повне розкриття за екологічними треками	Регулярні діалоги, круглі столи, участь у міжнародних ініціативах	2	3
		Постачальники	Кіберризики, безпека інфраструктури та ланцюга постачання	Напряму не виділені в пріоритет Повне розкриття за стандартом ESRS S2	Системний скринінг, жорсткі вимоги ESG для контрагентів по всьому світу	2	2
		Громади	Опосередкований вплив на біорізноманіття і	Напряму не виділені в пріоритет	Корпоративне волонтерство,	1	1

			забруднення навколишнього середовища	Повне розкриття за стандартом ESRS S3	взаємодія через вплив на суспільство		
	Danske Bank	Інвестори	Кліматичні перехідні ризики, потенційні кредитні збитки через "зелений" перехід клієнтів	Внесено до пріоритетних груп Повне розкриття загальних параметрів (SBM-2)	Роуд-шоу для інвесторів, загальні збори акціонерів,	5	5
		Регулятори	Ризики використання банку для фінансових злочинів, антикорупційний контроль	Суворий державний нагляд Повне розкриття корпоративних параметрів	Багаторівнева система обробки скарг, цифрова система для порушень	5	5
		Клієнти	Фізичні ризики (повені), що загрожують іпотечному портфелю банку	Внесено до пріоритетних груп Повне розкриття за стандартом ESRS S4	Особисті зустрічі у відділеннях, мобільний банкінг, політика справедливого ставлення	4	5
		Персонал	Ризики дефіциту кваліфікованих талантів, операційні збої	Внесено до пріоритетних груп Повне розкриття за стандартом ESRS S1	Дворівневі регулярні опитування персоналу CES, Європейська виробнича рада	3	4
		НУО/ГО	Суспільний тиск через фінансування брудних енергетичних секторів	Напряму не виділені в пріоритет Повне розкриття екологічного сліду кредитів	Пресрелізи, регулярні консультаційні процеси з профільними групами	2	3
		Постачальники	Кіберризики, збої IT-систем зовнішніх підрядників	Внесено до пріоритетних груп Відсутнє розкриття (визнано несуттєвим)	Воркшопи для постачальників, встановлення ESG-вимог при контрактуванні	2	2
		Громади	Прямий матеріальний локальний вплив банку повністю відсутній	Напряму не виділені в пріоритет Відсутнє розкриття (визнано несуттєвим)	Канали обмежені виключно програмами фінансової грамотності	1	1

Харчова галузь	Danone SA	Інвестори	Фізичні та перехідні кліматичні ризики, посилення екологічних регуляцій.	Тема офіційно суттєва, група зазначена серед ключових учасників ринку капіталу.	Регулярні презентації, звіти та подання даних безпосередньо Комітету з аудиту.	5	5
		Регулятори	Ризики, пов'язані з водними ресурсами та нормами EU Deforestation Regulation.	Тема суттєва, високий пріоритет нормативного комплаєнсу та законодавчих вимог.	Взаємодія через офіційні діалоги з політиками та участь у державних робочих групах.	4	4
		Споживачі	Ризики для здоров'я споживачів, суворі вимоги до маркування продукції.	Офіційно суттєва тема, група визначена як пріоритетна (споживачі).	Збір відгуків, оцінка потреб споживачів та постійне залучення Комітету з КСВ.	4	5
		Персонал	Соціальні ризики, безпека праці, ризик травматизму на виробництві.	Офіційно суттєва тема, група прямо внесена до переліку пріоритетних.	Регулярне проведення глобального онлайн-опитування Danone People Survey.	4	4
		НУО/ГО	Репутаційний тиск через використання пластику та викиди метану від тваринництва.	Тема суттєва, високий рівень публічного та суспільного інтересу організації.	Координація та інтеграція інтересів через спеціалізований Комітет місії.	3	5
		Постачальники	Ризики порушень умов праці та дитячої праці в ланцюгу вартості сировини.	Офіційно суттєва тема, група внесена до пріоритетного пулу взаємодії.	Етичний контроль через цифрову платформу скринінгу та аудити SMETA і GREEN.	4	3
		Громади	Ризики дефіциту та промислового споживання водних ресурсів у регіонах.	Тема суттєва, зафіксовано просторовий вплив локальних підрозділів.	Прямі консультації з вразливими категоріями, спільні проєкти з університетами.	2	3
		Фермери	Висока волатильність цін на сировину, кліматичні загрози для тваринництва.	Тема суттєва, фермери виділені як ключові агропартнери у ланцюгу.	Надання цільової прямої фінансової підтримки та проведення тренінгів.	3	3

	Glanbia plc.	Інвестори	Перехідні кліматичні ризики, кіберризики для виробничих систем.	Тема суттєва, безпосередній довгостроковий фінансовий інтерес.	Щоквартальні результати, дні інвестора, загальні збори акціонерів.	5	5
		Регулятори	Посилення регулювання викидів метану та пластикового паковання.	Тема суттєва, обов'язковість нефінансового комплаєнсу на ринку.	Офіційне розкриття та моніторинг кількісних показників за стандартами.	4	4
		Клієнти	Зміна вподобань споживачів на користь рослинних альтернатив.	Офіційно суттєва тема, група визначена як пріоритетна.	Задоволення запитів через інтеграцію трендів та інновацій у бізнес-модель.	4	5
		Персонал	Ризики безпеки праці та травматизму на енергоємній переробці.	Офіційно суттєва тема, група визначена як пріоритетна.	Опитування "Your Voice", призначення Директора із залучення персоналу у Раду.	4	4
		НУО/ГО	Репутаційний тиск через значні Scope 3 FLAG-викиди від молочних ферм.	Тема суттєва, високий рівень зацікавленості екологічних організацій.	Моніторинг та збір публічних звернень через незалежну гарячу лінію Speak Up.	3	5
		Постачальники	Ризики для прав людини в ланцюгу, дефіцит прісної води в регіонах.	Офіційно суттєва тема, група зафіксована у вхідному ланцюгу вартості.	Системна оцінка відповідності через спеціалізовані платформи EcoVadis та Sedex.	4	3
		Громади	Прямий локальний фізичний вплив переробних заводів мінімальний.	Офіційно визнана несуттєвою за результатами подвійної оцінки.	Канали взаємодії обмежені заходами Employee Resource Groups.	2	3
		Фермери	Фізичні ризики, вплив екстремальних температур на молочне тваринництво.	Тема суттєва, фермери виокремлені як партнери спільних підприємств.	Пряме фінансування пілотних проєктів з управління викидами та відходами.	3	3
Аграрний сектор	Origin Enterprises plc	Інвестори	Ризики волатильності витрат на енергію та матеріали, введення механізму CBAM.	Внесено до пріоритетних груп. Тема суттєва (загальні параметри ESRS SBM-2).	Роуд-шоу інвесторів, віртуальні зустрічі та дзвінки.	5	5

		Регулятори	Введення механізму CBAM, обмеження на використання мікропластику в оболонках насіння.	Стандартні вимоги комплаєнсу, підготовка до директиви CSRD.	Координація через Комітет з ESG на рівні Ради директорів.	5	5
		Клієнти	Споживання продукції, перехідні ризики комплаєнсу, цифрова платформа Contour.	Внесено до пріоритетних груп. Стандарт ESRS S4 – повне розкриття.	Цифрова агрономічна платформа Contour, особисті зустрічі агрономів.	4	4
		Персонал	Ризики стабільності та внутрішньої комунікації; Let's Talk опитування.	Внесено до пріоритетних груп. Стандарт ESRS S1 – повне розкриття.	Регулярні онлайн-опитування персоналу «Let's Talk», зустрічі персоналу, воркшопи.	4	4
		НУО/ГО	Репутаційний тиск через забруднення водних систем змивом нутрієнтів та мікропластик.	Стандартні екологічні вимоги; координація через Комітет з ESG.	Формальні інтерв'ю для матриці суттєвості.	3	5
		Постачальники	Впровадження Кодексу поведінки; аналіз ризиків через «hotspotting».	Внесено до пріоритетних груп. Стандарт ESRS S2 – часткове розкриття (система due diligence розробляється).	Впровадження Кодексу поведінки постачальника, незалежна гаряча лінія Safecall.	4	3
		Громади	Локальний екологічний вплив, проведення Community Action Days.	Внесено до пріоритетних груп. Стандарт ESRS S3 – повне розкриття.	Волонтерські дні в громадах (Community Action Days).	3	3
		Фермери	Особисті зустрічі з агрономами, дні поля; врожайність та логістичні ризики через погоду.	Тема суттєва; фермери виділені як ключові клієнти та агропартнери.	Особисті зустрічі агрономів з фермерами, воркшопи і дні поля.	4	3
	AB Akola Group	Інвестори	Портал для інвесторів, загальні збори акціонерів. Регуляторні зміни та ризики біобезпеки.	Внесено до пріоритетних груп. Тема суттєва (загальні параметри ESRS SBM-2).	Портал для інвесторів, загальні збори акціонерів.	5	5
		Регулятори	Введення EUDR щодо знеліснення, обмеження на	Високий пріоритет нормативного комплаєнсу та сертифікації.	Суворі вимоги аудитів, сертифікації.	5	5

			добрива, вимоги до нових холодоагентів.				
		Клієнти	Забезпечення продовольчої безпеки, створення доступного харчування, безпека їжі.	Внесено до пріоритетних груп (фермери та споживачі). Стандарт ESRS S4 – повне розкриття.	Щоденні наради, торгові виставки, розробка продуктів.	4	4
		Персонал	Процеси охорони праці, біобезпека птахівництва/тваринництва.	Внесено до пріоритетних груп. Стандарт ESRS S1 – повне розкриття.	Щоденні наради, ради працівників (works councils) у Литві та профспілки в Латвії/Естонії.	4	4
		НУО/ГО	Вплив на біорізноманіття від агрохімікатів, екологічний контроль.	Стандартні вимоги екологічного та сертифікаційного комплаєнсу.	Торгові виставки, офіційні процедури звітування.	3	5
		Постачальники	Ризики ланцюга постачання, впровадження Partner Code of Ethics.	Офіційно стандарт ESRS S2 визнано несуттєвим (відсутнє розкриття).	Впровадження обов'язкового Partner Code of Ethics, системи конфіденційних скарг.	4	3
		Громади	Неприємні запахи, шум і пил від ферм та елеваторів, що впливають на мешканців.	Внесено до пріоритетних груп. Стандарт ESRS S3 – повне розкриття.	Прямі комунікації з місцевими громадами, призначення представників зі скарг на кожному об'єкті.	3	3
		Фермери	Співпраця щодо постачання серітифікованого насіння та реновації техніки.	Ключова група клієнтів та партнерів у вертикально інтегрованій структурі.	Агрономічні консультації, надання сертифікованого насіння, послуги з реновації техніки.	4	3
Видобувна галузь та енергетика	Norsk Hydro ASA	Інвестори	Кліматичне регулювання (податки на викиди), торговельні бар'єри та	Внесено до пріоритетних груп. Тема суттєва (загальні параметри ESRS SBM-2).	Зустрічі з інвесторами, квартальні звіти керівництва.	5	5

			протекціонізм, дефіцит енергоресурсів.				
		Регулятори	Зміни кліматичного регулювання, жорсткі вимоги щодо викидів та ліцензій.	Обов'язкова галузева сертифікація (ASI, ICMM), жорсткий державний нагляд.	Регулярні консультаційні процеси, комплаєнс-діалог.	5	5
		Клієнти B2B	Специфіка великого B2B бізнесу; ринковий запит на низьковуглецевий алюміній та переробку брухту.	Внесено до пріоритетних груп. Стандарт ESRS S4 відсутній (тема кінцевих споживачів несуттєва), але взаємодія розкрита через бізнес-модель SBM-2.	Довгострокові B2B контракти, зустрічі керівництва, технічні узгодження.	4	5
		Персонал	Безпека праці на виробництві; глобальні угоди з профспілками, операційні ризики.	Внесено до пріоритетних груп. Стандарт ESRS S1 – повне розкриття.	Опитування Hydro Monitor, діалоги з профспілками та EWC, AlertLine.	4	4
		НУО/ГО	Репутаційний тиск та судові позови щодо земельних конфліктів та прав корінних народів.	Стандартні екологічні/соціальні треки; залучення через консультаційні процеси.	Ініціатива Sustainable Barcarena Initiative, консультації за принципом FPIC.	3	5
		Постачальники	Масштабний через Supplier Code of Conduct; ризики утворення відходів та хвостосховищ у ланцюгу.	Не виділені безпосередньо у головний пріоритет, але розкрито масштаб через SBM-2.	Стандарт ESRS S2 – повне розкриття. Постійний скринінг, цифрова лінія довіри AlertLine.	3	3
		Громади	Втрата біорізноманіття від видобутку бокситів, соціальний вплив (земельні конфлікти).	Внесено до пріоритетних груп. Стандарт ESRS S3 – повне розкриття (консультації FPIC, оцінка HRIA).	Особисті квартальні зустрічі керівництва з громадами, дні відкритих дверей, канали Canal Direto.	4	4
	Imerys S.A.	Інвестори	Кліматичні перехідні та фізичні ризики (екстремальна спека, повені, нестача води); зростання попиту на низьковуглецеві рішення.	Тема суттєва (загальні параметри ESRS SBM-2).	Дні інвестора, опитування «Your voice», фінансова звітність.	5	5

		Регулятори	Нові регуляції та податки на викиди CO2, суворий екологічний комплаєнс щодо шахт та кар'єрів.	Високий пріоритет нормативного комплаєнсу, управління відходами, водою та реабілітації земель.	Офіційні процедури звітування, комплаєнс-аудити.	5	5
		Клієнти B2B	Потреби корпоративних клієнтів у низьковуглецевій сировині; ризик зміни попиту на ринках збуту.	Внесено до пріоритетних груп. Стандарт ESRS S4 – повне розкриття (оцінка впливу на клієнтів через систему SustainAgility Solutions Assessment).	Регулярні особисті зустрічі, спільні оцінки сталості продукції.	4	5
		Персонал	Ризики професійного травматизму, умови праці в кар'єрах та на шахтах.	Внесено до пріоритетних груп. Стандарт ESRS S1 – повне розкриття.	Внутрішня платформа OneImerys, засідання Європейської виробничої ради (EWC), платформа Speak up!.	4	4
		НУО/ГО	Високий екологічний вплив, втрата біорізноманіття та деградація земель через видобуток.	Тема суттєва, високий суспільний інтерес до відновлення екосистем.	Круглі столи, взаємодія під час оцінки впливу на довкілля.	3	5
		Постачальники	Складна система через суворі екологічні та соціальні вимоги до підрядників у видобувній сфері.	Тема суттєва. Стандарт ESRS S2 – повне розкриття.	Рейтингування постачальников через EcoVadis, обов'язкові аудити та програми розвитку для SME.	3	3
		Громади	Прямий просторовий та екологічний вплив шахт/кар'єрів на якість життя локальних жителів.	Внесено до пріоритетних груп. Стандарт ESRS S3 – повне розкриття (опис взаємодії з корінними народами, локальні інвестиції).	Регулярні консультації, дні відкритих дверей для громад, система Speak up!.	4	4
Роздрібна торгівля	Zabka Group SA	Інвестори	Екстремальні погодні явища, зміни законодавства (ESG-регуляції, циркулярна економіка), волатильність цін на електроенергію.	Внесено до пріоритетних груп. Тема суттєва (загальні параметри ESRS SBM-2).	Дні інвестора, загальні збори акціонерів, фінансова звітність.	5	5

		Регулятори	Зміни законодавства у сфері циркулярної економіки, комплаєнс-ризики.	Суворий нагляд та відповідність європейським стандартам.	Офіційні канали комунікацій, регуляторні звіти.	3	3
		Франчайзі	Утворення харчових відходів, використання пластикового паковання, енерговитрати магазинів.	Внесено до пріоритетних груп. Стандарт ESRS S4 – повне розкриття.	Платформа Fair Business, опитування задоволеності франчайзі, воркшопи та особисті зустрічі.	4	3
		Споживачі	Ризики безпеки продукції та якості обслуговування в мережі крокової доступності.	Внесено до пріоритетних груп. Стандарт ESRS S4 – повне розкриття.	Мобільний застосунок Żappka, NPS-опитування клієнтів (Your Opinion).	4	4
		Персонал	Ризики внутрішньої операційної стабільності та залученості команд.	Внесено до пріоритетних груп. Стандарт ESRS S1 – повне розкриття.	Зустрічі персоналу, щорічні дослідження залученості Gallup, система скарг WhistleB.	4	4
		Постачальники	Ризики умов праці та дотримання прав людини в ланцюгу постачання товарів.	Внесено до пріоритетних груп. Стандарт ESRS S2 – повне розкриття.	Щорічні зустрічі постачальників, обов'язковий скринінг та аудити умов праці через Sedex.	3	3
		Громади	Локальний вплив невеликих магазинів крокової доступності на жителів міст.	За результатами оцінки подвійної суттєвості стандарт ESRS S3 визнано несуттєвим.	Канали взаємодії обмежені загальним корпоративним вебсайтом.	1	2
	Kesko Corporation	Інвестори	Посилення регулювання сталого розвитку вимагає змін бізнес-моделі та перерозподілу капіталу.	Тема суттєва (загальні параметри ESRS SBM-2).	Регулярні зустрічі з інвесторами та аналітиками, загальні збори.	5	5
		Регулятори	Посилення норм європейського законодавства щодо сталого розвитку ритейлу.	Жорсткі вимоги комплаєнсу та нормативного регулювання сектору торгівлі.	Прес-конференції, офіційні звіти відповідності.	3	3

		Клієнти B2B та партнери-франчайзі	Ризики порушень умов праці та дотримання етичних стандартів у спільній мережі.	Внесено до пріоритетних груп. Стандарт ESRS S4 – повне розкриття.	Регулярні зустрічі з клієнтами B2B, торгові ярмарки, навчання для партнерів.	4	3
		Кінцеві споживачі (B2C)	Потенційні загрози від продуктів для здоров'я споживачів, вимоги до маркування й обмежень.	Внесено до пріоритетних груп (фокус на споживачах). Стандарт ESRS S4 – повне розкриття.	Зворотний зв'язок через сайти компанії, телефон або соцмережі, регулярні опитування NPS.	4	4
		Персонал	Забезпечення добробуту, навчання та рівних можливостей, ризик нещасних випадків.	Внесено до пріоритетних груп. Стандарт ESRS S1 – повне розкриття.	Заходи для персоналу, регулярні опитування K Voices, стандартизовані комітети з охорони праці.	4	4
		Постачальники	Ризики щодо неналежних умов праці, примусової або дитячої праці в країнах ризику.	Внесено до пріоритетних груп. Стандарт ESRS S2 – повне розкриття.	Жорсткий комплаєнс (K Code of Conduct), системні етичні аудити та навчання для постачальників.	3	3
		Громади	Вплив великих торгових центрів та оптових баз на локальну інфраструктуру.	Офіційно визнано несуттєвим (стандарт ESRS S3 відсутній через географію та специфіку діяльності).	Канал конфіденційних повідомлень SpeakUp, вебсайти компанії.	1	2
IT-сфера	Siili Solutions Plc	Інвестори	Макроекономічна та геополітична нестабільність, ризики капіталізації на ринку.	Внесено до пріоритетних груп. Тема суттєва (загальні параметри ESRS SBM-2).	Загальні збори акціонерів, дні інвестора, пресрелізи.	5	5
		Регулятори	Зміни у законодавстві щодо захисту даних та використання технологій ШІ.	Стандартні вимоги комплаєнсу, наглядові органи.	Публічні комунікації, офіційні звіти відповідності.	4	5
		Клієнти B2B	Залежність від кібербезпеки (ризики витоку даних); розробка IT-рішень, що зменшують вплив на довкілля.	Внесено до пріоритетних груп. Стандарт ESRS S4 – визнано несуттєвим за через специфіку консалтингу, але	Регулярні зустрічі з клієнтами B2B, бізнес-переговори, оцінка спільних IT-проєктів.	4	3

				залучення описано через SBM-2.			
		Персонал	Абсолютний фокус; ризик залежності від утримання висококваліфікованих талантів та перевантаження кадрів.	Внесено до пріоритетних груп (ключовий пріоритет). Стандарт ESRS S1 – повне розкриття.	Формалізований інструмент Vibemetrics, внутрішній канал Slack, піврічні бесіди щодо розвитку (growth discussions), Employee Sounding Board.	5	4
		НУО/ГО	Потенційне зростання енергоспоживання через впровадження рішень штучного інтелекту (ШІ).	Тема несуттєва за результатами оцінки подвійної суттєвості.	Зовнішні публічні канали, етичний кодекс Code of Conduct.	2	3
		Постачальники	Субпідрядники (фрілансери) інтегровані в етичні рамки через обов'язковий до підписання кодекс.	Офіційно стандарт ESRS S2 визнано несуттєвим.	Обов’язковий до підписання Code of Conduct, онлайн-канал для скарг.	2	2
		Громади	Прямий матеріальний чи просторовий вплив на локальному рівні повністю відсутній.	Стандарт ESRS S3 офіційно визнано несуттєвим.	Офіційний онлайн-канал для скарг, вебсайт.	1	1
	TeamViewer SE	Інвестори	Фізичні кліматичні ризики для дата-центрів та ключових IT-провайдерів, капіталізація.	Тема суттєва (загальні параметри ESRS SBM-2).	Щоквартальні конференц-дзвінки з інвесторами, фінансова звітність.	5	5
		Регулятори	Потенційні регуляторні зміни щодо кібербезпеки та захисту даних.	Суворий комплаєнс-контроль, сертифікація за ISO 27001.	Звітування перед Compliance Board та Security Steering Board.	4	5
		Клієнти B2B	Захист персональних даних, ризики неправомірного використання ПЗ (шахрайство); продукти компанії дозволяють	Внесено до пріоритетних груп (Enterprise та малий бізнес). Стандарт ESRS S4 – повне розкриття.	Онлайн-спільнота (понад 600 тис. учасників), блоги, FAQ, статусна сторінка реального часу, онлайн-форма	4	3

			клієнтам уникати поїздок (скорочення викидів).		для повідомлень про шахрайство.		
		Персонал	Ризики залучення та утримання висококваліфікованих ІТ-фахівців, внутрішня стабільність моделей.	Внесено до пріоритетних груп. Стандарт ESRS S1 – повне розкриття.	Регулярні наради з профспілками, Всесвітня рада профспілок, спеціалізовані робочі групи з питань рівності та інклюзії.	5	4
		НУО/ГО	Публічний інтерес до етичних аспектів цифровізації та кліматичної адаптації.	Тема несуттєва за результатами оцінки подвійної суттєвості.	Галузеві конференції, корпоративний вебсайт.	2	3
		Постачальники	Ризики ІТ та хмарних провайдерів; викиди ПГ через енергоспоживання власної інфраструктури та дата-центрів.	Офіційно стандарт ESRS S2 визнано несуттєвим.	Вимога обов'язкового дотримання Supplier Code of Conduct, системи скарг SpeakUp.	2	2
		Громади	Прямий вплив офісів цифрової ІТ-компанії на місцеві громади є невідчутним.	Показники впливу на громади (ESRS S3) визнані несуттєвими.	Центральна цифрова система скарг SpeakUp.	1	1

Додаток К

АНАЛІТИЧНА ТАБЛИЦЯ
ПЕРВИННИЙ КАТЕГОРІАЛЬНИЙ РОЗПОДІЛУ СТЕЙКГОЛДЕРІВ

Підприємство: _____ *Звітний рік:* _____ *Відповідальний підрозділ:* _____ *Дата складання:* _____

№	Потенційна група заінтересованих сторін	Категорія відповідно до ESRS 1	Обґрунтування категоріального віднесення	Застосовний вимір суттєвості	Застосовні стандарти ESRS
1	Власний персонал	Сторона, що зазнає впливу; одночасно – користувач звітності	Підприємство безпосередньо визначає умови праці, рівень винагороди та безпеку персоналу; водночас персонал є користувачем інформації про стратегію підприємства та умови зайнятості	Суттєвість впливу; фінансова суттєвість	ESRS S1
2	Працівники у ланцюгу вартості	Сторона, що зазнає впливу	Підприємство опосередковано впливає на умови праці через комерційні відносини з постачальниками та підрядниками	Суттєвість впливу	ESRS S2
3	Клієнти та кінцеві споживачі	Сторона, що зазнає впливу; одночасно – користувач звітності	Підприємство впливає на безпеку, якість та доступність продукції або послуг; клієнти є користувачами інформації для прийняття споживчих рішень	Суттєвість впливу; фінансова суттєвість	ESRS S4
4	Постачальники та ділові партнери	Сторона, що зазнає впливу; одночасно – користувач звітності	Умови закупівлі підприємства безпосередньо впливають на операційну стійкість постачальників; постачальники є користувачами інформації для оцінки комерційних ризиків	Суттєвість впливу; фінансова суттєвість	ESRS S2
5	Місцеві та корінні громади	Сторона, що зазнає впливу	Виробнича діяльність підприємства чинить прямий просторовий вплив на добробут, здоров'я та права громад поблизу об'єктів	Суттєвість впливу	ESRS S3
6	Інвестори та кредитори	Користувач звітності; частково – сторона, що зазнає впливу	Основна роль – прийняття рішень про розміщення капіталу на основі ESG-інформації; водночас ESG-ризики підприємства впливають на вартість активів інвесторів	Фінансова суттєвість	ESRS SBM-2; ESRS E1
7	Регулятори та органи державної влади	Користувач звітності	Використовують звітність для контролю відповідності нормативним вимогам та для формування регуляторної політики	Фінансова суттєвість	ESRS G1; галузеві стандарти
8	Організації громадянського суспільства	Сторона, що зазнає впливу (опосередковано)	Впливи підприємства на довкілля та суспільство зачіпають ширші суспільні інтереси, що представляють організації громадянського суспільства	Суттєвість впливу	ESRS SBM-2

Підготовлено:
Посада: _____ (зазначається посада керівника підрозділу зі сталого розвитку або відповідального за підготовку документа)
Прізвище, ім'я, по батькові: _____
Підпис: _____ Дата: _____

Додаток Л

АНАЛІТИЧНА ТАБЛИЦЯ
КАРТОГРАФУВАННЯ СТЕЙКГОЛДЕРІВ ЗА ЛАНЦЮГОМ ВАРТОСТІ

Підприємство: _____ *Звітний рік:* _____

№	*Група заінтересованих сторін*	*Елемент ланцюга вартості*	*Характер зв'язку з підприємством*	*Тип впливу підприємства*	*Тип впливу групи на підприємство*	*Географія залучення*	*Примітки щодо специфіки групи*
1	*2*	*3*	*4*	*5*	*6*	*7*	*8*
1	Власний персонал	Власні операції	Трудові відносини (пряме підпорядкування)	Умови праці, винагорода, безпека, розвиток	Страйки, плинність кадрів, репутаційний ризик, продуктивність	Усі країни операційної діяльності	Включає всі форми зайнятості: штатні, тимчасові, сезонні працівники
2	Працівники постачальників першого рівня	Вхідний ланцюг вартості	Опосередковані відносини через комерційні договори	Умови праці через вимоги до постачальників	Перебої в постачанні, репутаційні ризики	Країни закупівлі та виробництва	Особлива увага до країн підвищеного ризику порушень прав людини
3	Дрібні фермери та виробники сировини	Вхідний ланцюг вартості	Опосередковані комерційні відносини	Умови закупівлі, вимоги до сертифікації	Якість та доступність сировини, репутаційні ризики	Країни сільськогосподарського виробництва	Виокремлюється як підгрупа за потреби
4	Клієнти корпоративні	Вихідний ланцюг вартості	Комерційні договори купівлі-продажу	Якість продукції, ESG-вимоги до ланцюга постачання	Зміна попиту, ESG-вимоги, скарги	Ринки збуту	Для підприємств із моделлю ділових відносин між юридичними особами
5	Кінцеві споживачі	Вихідний ланцюг вартості	Опосередковані відносини через дистриб'юторів або роздрібну мережу	Безпека та якість продукції, доступність, захист даних	Зміна споживчих уподобань, судові позови	Ринки збуту	Актуально для підприємств із моделлю ділових відносин зі споживачами
6	Постачальники послуг	Вхідний ланцюг вартості	Договори на надання послуг	Умови оплати, вимоги до якості	Якість та безперервність послуг	Країни операційної діяльності	Включає постачальників інформаційних технологій, логістики, консалтингу
7	Місцеві громади поблизу об'єктів	Власні операції	Сусідство з виробничими об'єктами	Шум, забруднення, зайнятість, розвиток інфраструктури	Протести, судові позови, репутаційні ризики, регуляторний тиск	Місця розташування виробничих об'єктів	Важлива група для видобувних підприємств та підприємств аграрного сектору
8	Корінні народи	Вхідний ланцюг вартості; власні операції	Вплив на землі, водні ресурси та культурні цінності	Обмеження землекористування, вплив на засоби до існування	Судові позови, міжнародні правові механізми	Регіони традиційного проживання	Потребує застосування принципу вільної, попередньої та поінформованої згоди

1	*2*	*3*	*4*	*5*	*6*	*7*	*8*
9	Інвестори та акціонери	Зовнішнє середовище	Відносини власності та фінансування	Вплив ESG-ризиків на вартість активів	Вимоги до розкриття, активізм акціонерів	Міжнародний рівень	-
10	Кредитори та фінансові установи	Зовнішнє середовище	Відносини кредитування	Кредитний ризик через ESG-фактори	Умови фінансування, ковенанти	Міжнародний рівень	-
11	Регулятори та наглядові органи	Зовнішнє середовище	Регуляторні та адміністративні відносини	Дотримання нормативів, своєчасність звітності	Зміни законодавства, штрафи, відкликання ліцензій	Усі юрисдикції операційної діяльності	-
12	Галузеві асоціації	Зовнішнє середовище	Членство та галузевий діалог	Формування галузевих стандартів	Репутаційний вплив, галузеві норми	Національний та міжнародний рівень	-
13	Організації громадянського суспільства	Зовнішнє середовище	Суспільний контроль та партнерства	Вплив на репутацію та суспільне сприйняття	Публічний тиск, медіакампанії	Усі рівні	-

Підготовлено:
Посада: _____ (зазначається посада керівника підрозділу зі сталого розвитку або відповідального за підготовку документа)
Прізвище, ім'я, по батькові: _____
Підпис: _____ Дата: _____

Додаток М

АНАЛІТИЧНА ТАБЛИЦЯ
ПЕРЕВІРОЧНИЙ СПИСОК КРИТЕРІЇВ ВРАЗЛИВОСТІ

Підприємство: _____ *Звітний рік:* _____

№	*Група або підгрупа заінтересованих сторін*	*Критерій 1: Обмежена здатність до самостійного захисту інтересів*	*Критерій 2: Непропорційний характер впливу підприємства*	*Критерій 3: Обмежений доступ до інформації або цифрових каналів*	*Критерій 4: Системна залежність добробуту від рішень підприємства*	*Загальний статус вразливості*	*Обґрунтування статусу*	*Необхідні спеціальні механізми залучення*
1	*2*	*3*	*4*	*5*	*6*	*7*	*8*	*9*
1	Тимчасові та сезонні працівники	Так	Так	Ні	Так	Вразлива	Обмежений доступ до правових механізмів захисту через строковий характер зайнятості; висока залежність від поновлення договору	Окремий канал для анонімних повідомлень; моніторинг умов праці незалежним аудитором
2	Працівники-мігранти	Так	Так	Так	Так	Вразлива	Мовний бар'єр, незнання місцевого законодавства, ризик дискримінації та боргової залежності від роботодавця	Багатомовні матеріали; перекладачі під час консультацій; незалежна гаряча лінія
3	Дрібні фермери-постачальники	Так	Так	Так	Так	Вразлива	Відсутність переговорної сили щодо цін та умов закупівлі; залежність від єдиного покупця; обмежений доступ до цифрових інструментів	Прямі польові консультації; програми фінансової підтримки; спрощені механізми подання скарг
4	Корінні народи	Так	Так	Так	Так	Вразлива	Ризик порушення прав на землю та культурні цінності; обмежений доступ до судових механізмів захисту	Консультації за принципом вільної, попередньої та поінформованої згоди; залучення незалежних представників
5	Мешканці громад поблизу об'єктів	Ні	Так	Ні	Так	Вразлива	Непропорційний вплив на здоров'я та якість життя внаслідок безпосередньої просторової суміжності з виробничими об'єктами	Локальний представник із розгляду скарг; регулярні інформаційні сесії
6	Вразливі споживачі	Так	Так	Так	Ні	Вразлива	Обмежена здатність захистити власні інтереси через вік, стан здоров'я або фінансове становище	Спрощені механізми подання скарг; доступні формати інформації

1	*2*	*3*	*4*	*5*	*6*	*7*	*8*	*9*
7	Постачальники малого та середнього бізнесу у країнах підвищеного ризику	Так	Так	Так	Так	Вразлива	Обмежені ресурси для дотримання вимог підприємства; ризик виключення з ланцюга постачання	Програми розвитку потенціалу; спрощені процедури оцінки
8	Штатні працівники з інвалідністю	Так	Ні	Так	Ні	Вразлива	Потенційні бар'єри доступу до стандартних каналів комунікації та механізмів подання скарг	Адаптовані формати комунікації; доступні цифрові платформи
9	Корпоративні клієнти малого та середнього бізнесу	Ні	Ні	Ні	Ні	Не вразлива	Мають достатню переговорну силу та доступ до правових механізмів захисту інтересів	Стандартні механізми залучення
10	Інституційні інвестори	Ні	Ні	Ні	Ні	Не вразлива	Мають значну переговорну силу та повний доступ до механізмів захисту прав акціонерів	Стандартні механізми залучення

Підготовлено:

Посада: _____ (зазначається посада керівника підрозділу зі сталого розвитку або відповідального за підготовку документа)

Прізвище, ім'я, по батькові: _____

Підпис: _____ Дата: _____

Додаток Н

АНАЛІТИЧНА ТАБЛИЦЯ
МАТРИЦЯ ПРІОРИТЕТНОСТІ СТЕЙКГОЛДЕРІВ ЗА КРИТЕРІЯМИ ПОДВІЙНОЇ СУТТЄВОСТІ

Підприємство: _____ *Звітний рік:* _____

№	*Група заінтересованих сторін*	*Оцінка рівня впливу підприємства на групу*	*Обґрунтування оцінки впливу підприємства*	*Оцінка рівня впливу групи на підприємство*	*Обґрунтування оцінки впливу групи*	*Квадрант матриці*	*Рівень пріоритетності*	*Рекомендована стратегія залучення*
1	*2*	*3*	*4*	*5*	*6*	*7*	*8*	*9*
1	Власний персонал	Високий	Підприємство безпосередньо визначає умови праці, рівень оплати, безпеку та можливості розвитку персоналу	Високий	Продуктивність, плинність кадрів, страйки та репутаційні ризики безпосередньо впливають на операційну діяльність і фінансові результати	Взаємно високий вплив	Рівень I	Інтенсивний двосторонній діалог; спільне формування цілей; обов'язкові механізми відшкодування
2	Клієнти та кінцеві споживачі	Високий	Підприємство визначає якість, безпеку та доступність продукції або послуг, що безпосередньо впливає на добробут споживачів	Високий	Зміна споживчих уподобань, скарги та відмова від продукту визначають ринкову позицію підприємства	Взаємно високий вплив	Рівень I	Інтенсивний двосторонній діалог; систематичне вимірювання задоволеності; доступні механізми скарг
3	Постачальники та ділові партнери	Середній	Умови закупівлі та вимоги підприємства визначають операційні та фінансові умови для постачальників	Високий	Якість, своєчасність та безперервність постачання є критичними для операційної діяльності підприємства	Переважний вплив групи	Рівень I	Структурований діалог; оцінка відповідності; програми розвитку потенціалу
4	Місцеві та корінні громади	Високий	Виробнича діяльність чинить прямий просторовий вплив на здоров'я, добробут і права громад	Середній	Протести, судові позови та регуляторний тиск можуть призупинити або ускладнити операційну діяльність	Переважний вплив підприємства	Рівень I	Консультації до початку нових проєктів; механізми відшкодування; соціальні інвестиції

1	*2*	*3*	*4*	*5*	*6*	*7*	*8*	*9*
5	Інвестори та кредитори	Низький	Підприємство впливає на вартість активів інвесторів через ESG-ризики та фінансові результати	Високий	Вартість капіталу, умови фінансування та вимоги до розкриття визначають стратегічні можливості підприємства	Переважний вплив групи	Рівень I	Регулярне розкриття ESG-інформації; проактивна комунікація щодо ризиків
6	Регулятори та наглядові органи	Низький	Підприємство впливає на регуляторне середовище через участь у консультаціях та дотримання нормативів	Високий	Регуляторні зміни, штрафи та відкликання ліцензій є критичними операційними ризиками	Переважний вплив групи	Рівень II	Проактивне дотримання нормативів; участь у регуляторних консультаціях
7	Організації громадянського суспільства	Середній	Підприємство впливає на суспільні інтереси, що представляють ці організації	Середній	Медіакампанії та суспільний тиск можуть формувати репутаційні та регуляторні ризики	Взаємно середній вплив	Рівень II	Регулярний діалог; партнерства за ключовими темами
8	Галузеві асоціації	Низький	Підприємство впливає на формування галузевих стандартів через участь	Середній	Галузеві норми та стандарти формують операційні вимоги та конкурентне середовище	Переважний вплив групи	Рівень II	

Підготовлено:

Посада: _____ (зазначається посада керівника підрозділу зі сталого розвитку або відповідального за підготовку документа)

Прізвище, ім'я, по батькові: _____

Підпис: _____ Дата: _____

Додаток П

ФОРМА 1
РЕЄСТР СТЕЙКГОЛДЕРІВ

Підприємство: _____ Звітний рік: _____ Відповідальний підрозділ: _____

Дата складання: _____ Дата наступного перегляду: _____

№	*Група заінтересованих сторін*	*Конкретні підгрупи та суб'єкти*	*Категорія відповідно до ESRS 1*	*Елемент ланцюга вартості*	*Наявність вразливих підгруп*	*Географія залучення*	*Рівень пріоритетності*	*Застосовні стандарти ESRS*	*Зміни порівняно з попереднім звітним періодом*
1	*2*	*3*	*4*	*5*	*6*	*7*	*8*	*9*	*10*
1	Власний персонал	Штатні працівники; тимчасові та сезонні працівники; стажери	Сторона, що зазнає впливу; користувач звітності	Власні операції	Так: тимчасові працівники; мігранти; особи з інвалідністю	Усі країни операційної діяльності	Рівень I	ESRS S1	
2	Працівники у ланцюгу вартості	Працівники постачальників першого рівня; дрібні фермери; сезонні сільськогосподарські працівники	Сторона, що зазнає впливу	Вхідний ланцюг вартості	Так: сезонні працівники; працівники у країнах підвищеного ризику	Країни закупівлі	Рівень I	ESRS S2	
3	Клієнти та кінцеві споживачі	Корпоративні клієнти; роздрібні покупці; кінцеві користувачі	Сторона, що зазнає впливу; користувач звітності	Вихідний ланцюг вартості	Так: вразливі споживачі; особи похилого віку; діти	Ринки збуту	Рівень I	ESRS S4	
4	Постачальники та ділові партнери	Постачальники першого та другого рівнів; постачальники послуг; підрядники	Сторона, що зазнає впливу; користувач звітності	Вхідний ланцюг вартості	Так: постачальники малого та середнього бізнесу у країнах підвищеного ризику	Країни закупівлі	Рівень I	ESRS S2	
5	Місцеві та корінні громади	Мешканці прилеглих територій; корінні народи; землекористувачі	Сторона, що зазнає впливу	Власні операції; вхідний ланцюг вартості	Так: корінні народи; монозалежні громади	Місця розташування об'єктів	Рівень I	ESRS S3	

1	*2*	*3*	*4*	*5*	*6*	*7*	*8*	*9*	*10*
6	Інвестори та кредитори	Інституційні інвестори; міноритарні акціонери; банки	Користувач звітності	Зовнішнє фінансове середовище	Ні	Міжнародний рівень	Рівень I	ESRS SBM-2; ESRS E1	
7	Регулятори та органи державної влади	Галузеві регулятори; органи з охорони довкілля та праці	Користувач звітності	Регуляторно-інституційне середовище	Ні	Усі юрисдикції	Рівень II	ESRS G1	
8	Організації громадянського суспільства	Екологічні організації; правозахисні організації; галузеві асоціації	Сторона, що зазнає впливу (опосередковано)	Регуляторно-інституційне середовище	Ні	Усі рівні	Рівень II	ESRS SBM-2	

** Примітка: Реєстр підлягає обов'язковому перегляду не рідше одного разу на рік або при суттєвій зміні бізнес-моделі, географії операцій або структури ланцюга вартості відповідно до ESRS SBM-2.*

Підготовлено:

Посада: _____ (зазначається посада керівника підрозділу зі сталого розвитку або відповідального за підготовку документа)

Прізвище, ім'я, по батькові: _____

Підпис: _____ Дата: _____

Перевірено:

Посада: _____ (зазначається посада керівника відповідного функціонального підрозділу – директора з управління персоналом, директора із закупівель тощо – залежно від того, яка група стейкхолдерів є предметом документа)

Прізвище, ім'я, по батькові: _____

Підпис: _____ Дата: _____

Додаток Р

ФОРМА 2
МАТРИЦЯ ЗАЛУЧЕННЯ СТЕЙКГОЛДЕРІВ

Підприємство: _____ Звітний рік: _____ Відповідальний підрозділ: _____
Дата складання: _____ Дата наступного перегляду: _____

№	*Група заінтере-сованих сторін*	*Рівень пріори-тетності*	*Рівень впливу підприєм-ства на групу*	*Рівень впливу групи на підприєм-ство*	*Стандарт ESRS*	*Цифрові канали залучення*	*Традиційні канали залучення*	*Частота залучення*	*Наявність та опис механізму розгляду скарг і відшкодування*	*Відпові-дальний підрозділ*	*Ключові теми поточного циклу залучення*	*Наявність спеціальних механізмів для вразливих підгруп*
1	*2*	*3*	*4*	*5*	*6*	*7*	*8*	*9*	*10*	*11*	*12*	*13*
1	Власний персонал	Рівень I	Високий	Високий	ESRS S1	Щорічне опитування залученості; система конфіденційних повідомлень про порушення; внутрішній інформаційний портал	Загальні збори колективу; наради підрозділів; засідання ради працівників або Європейської виробничої ради; навчальні заходи	Щорічно (опитування); щоквартально (наради); постійно (система повідомлень)	Так: система конфіденційних повідомлень із задокументованою процедурою розслідування; термін реагування – не більше 30 днів	Директор з управління персоналом	Безпека праці; рівність та недискримінація; адекватна винагорода; можливості розвитку	Так: адаптовані формати для працівників з інвалідністю; багатомовні матеріали для мігрантів
2	Працівники у ланцюгу вартості	Рівень I	Високий	Середній	ESRS S2	Цифрова платформа оцінки відповідності постачальників; електронні опитувальники	Аудити умов праці на об'єктах; навчальні заходи та програми розвитку потенціалу для постачальників малого та середнього бізнесу; польові консультації	Щорічно (оцінка); за окремим графіком (аудити)	Так: механізм подання скарг із гарантією відсутності репресалій; план коригувальних заходів за результатами аудиту; термін реагування – не більше 60 днів	Директор із закупівель	Права людини у ланцюгу постачання; умови праці; ризики дитячої та примусової праці	Так: прямі польові консультації та спрощені механізми подання скарг для дрібних фермерів
3	Клієнти та кінцеві споживачі	Рівень I	Високий	Високий	ESRS S4	Регулярні опитування рівня задоволеності; цифровий канал для подання скарг; соціальні мережі	Особисті зустрічі з корпоративними клієнтами; точки фізичного обслуговування; заходи для клієнтів	Щоквартально (опитування); постійно (канал скарг)	Так: задокументована процедура розгляду скарг; термін реагування – не більше 14 днів; механізм оскарження рішення	Комерційний директор	Безпека та якість продукції або послуг; захист персональних даних; цінова доступність	Так: спрощені механізми та доступні формати для вразливих споживачів

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
4	Постачальники та ділові партнери	Рівень I	Середній	Високий	ESRS S2	Портал для постачальників; система оцінки відповідності стандартам сталого розвитку; електронне листування	Дні постачальника; воркшопи з питань сталого розвитку; аудиторські візити	Щорічно (оцінка та аудити); за потреби (воркшопи)	Так: кодекс поведінки постачальника з механізмом підписання та моніторингу; процедура оскарження результатів оцінки	Директор із закупівель	Екологічні вимоги; дотримання прав людини; перехід на сталі практики	Так: програми розвитку потенціалу для постачальників малого та середнього бізнесу
5	Місцеві та корінні громади	Рівень I	Високий	Середній	ESRS S3	Цифрова платформа для подання скарг; електронна пошта; вебсайт підприємства	Дні відкритих дверей на об'єктах; громадські слухання; оцінка впливу на права людини; консультації за принципом вільної, попередньої та поінформованої згоди	Щорічно (регулярний діалог); до та після нових проєктів (оцінка впливу)	Так: локальний представник із розгляду скарг на кожному об'єкті; задокументована процедура реагування та компенсації; термін реагування – не більше 30 днів	Директор зі сталого розвитку	Вплив на довкілля та здоров'я; землекористування; зайнятість; соціальні інвестиції	Так: окремі консультаційні процеси для корінних народів із залученням незалежних представників
6	Інвестори та кредитори	Рівень I	Низький	Високий	ESRS SBM-2; ESRS E1	Портал для інвесторів; онлайн-звітність зі сталого розвитку; рейтинги зі сталого розвитку	Загальні збори акціонерів; роуд-шоу; день інвестора; щоквартальні результати	Щоквартально (фінансові результати); щорічно (загальні збори)	Ні: застосовуються загальні механізми корпоративного управління	Директор з інвестицій-них відносин	Кліматичні ризики та цілі; управління ризиками сталого розвитку; виконання стратегії	Ні
7	Регулятори та органи державної влади	Рівень II	Низький	Високий	ESRS G1	Регуляторні портали для подання звітності; електронне листування	Регуляторні консультації; галузеві робочі групи; публічні слухання	Відповідно до регуляторного календаря	Ні: застосовуються механізми адміністративного оскарження	Директор з питань відповідності	Нові регуляторні вимоги; звітність відповідно до CSRD; галузеве регулювання	Ні

1	*2*	*3*	*4*	*5*	*6*	*7*	*8*	*9*	*10*	*11*	*12*	*13*
8	Організації громадянського суспільства	Рівень II	Середній	Середній	ESRS SBM-2	Вебсайт; соціальні мережі; електронне листування	Круглі столи; партнерські проєкти; публічні заходи	Щорічно (ключові партнери); за потреби (інші організації)	Ні: взаємодія на засадах партнерства	Директор зі сталого розвитку	Екологічний вплив; права людини; соціальні інвестиції	Ні

** Примітка: Реєстр підлягає обов'язковому перегляду не рідше одного разу на рік або при суттєвій зміні бізнес-моделі, географії операцій або структури ланцюга вартості відповідно до ESRS SBM-2.*

Підготовлено:

Посада: _____ (зазначається посада керівника підрозділу зі сталого розвитку або відповідального за підготовку документа)

Прізвище, ім'я, по батькові: _____

Підпис: _____ Дата: _____

Додаток С

ФОРМА 3
ТАБЛИЦЯ ІНТЕГРАЦІЇ РЕЗУЛЬТАТІВ ЗАЛУЧЕННЯ В ОЦІНКУ ПОДВІЙНОЇ СУТТЄВОСТІ

Підприємство: _____ Звітний рік: _____ Відповідальний підрозділ: _____

Дата складання: _____ Дата наступного перегляду: _____

№	*Група заінтере-сованих сторін*	*Канал отримання відгуку*	*Зміст відгуку або ідентифікованої теми*	*Вимір суттєвості*	*Рішення щодо включення до матриці суттєвості*	*Відповідний стандарт ESRS*	*Обґрунтування рішення*	*Вжиті заходи або зміни у стратегії*	*Відповідальна особа*	*Строк реалізації*	*Статус виконання*
1	Власний персонал	Щорічне опитування залученості; звернення до профспілки	Гендерний розрив в оплаті праці та дискримінація при просуванні жінок на керівні посади	Суттєвість впливу / Фінансова суттєвість / Обидва виміри	Включено повністю / Включено частково / Не включено	ESRS S1	Дискримінація щодо жінок обмежує доступ підприємства до кваліфікованої робочої сили та шкодить його репутації. Це створює фінансові ризики через плинність кадрів	Цільовий рекрутинг та просування жінок, перегляд колективних договорів для скорочення розриву в оплаті праці	Директор з управління персоналом	IV кв. 2026	Заплановано / У процесі / Реалізовано
2											
3											

** Примітка до Форми 3: Таблиця заповнюється щорічно за результатами повного циклу залучення. Для кожної теми, не включеної до матриці суттєвості попри відгуки заінтересованих сторін, підприємство зобов'язане надати письмове обґрунтування відповідно до ESRS SBM-2. Форма є основним доказовим документом при зовнішній верифікації звітності зі сталого розвитку та підлягає зберіганню не менше п'яти років.*

Підготовлено:
Посада: _____ (зазначається посада керівника підрозділу зі сталого розвитку або відповідального за підготовку документа)
Прізвище, ім'я, по батькові: _____
Підпис: _____ Дата: _____

Додаток Т

ФОРМА 4
РЕЄСТР КІЛЬКІСНИХ ПОКАЗНИКІВ ВЗАЄМОДІЇ ІЗ СТЕЙКГОЛДЕРАМИ

Підприємство: _____ Звітний рік: _____ Відповідальний підрозділ: _____
Дата складання: _____ Дата наступного перегляду: _____

Стандарт (Вимога)	*Кількісний показник*	*Одиниця виміру*	*Формула та методологія розрахунку згідно зі стандартом ESRS*
1	*2*	*3*	*4*
ESRS S1: Власний персонал			
(S1-6: Характеристики працівників)	Загальна кількість працівників	Осіб	Підрахунок фактичної кількості на кінець звітного періоду або як середнє значення за період. Дані розбиваються за статтю та країнами (де працює більше 50 осіб, що становить більше 10% загального штату).
	Розподіл за типами контрактів	Осіб (фактична чисельність або еквівалент повної зайнятості)	Кількість постійних, тимчасових працівників та працівників без гарантованих годин (з розбивкою за статтю). Також вказується кількість працівників на повній та частковій зайнятості.
	Плинність кадрів	Осіб / Відсоток (%)	$\frac{\text{Кількість звільнених}}{\text{Середню кількість працівників}} \times 100\%$ *Чисельник включає кількість працівників, які звільнилися за власним бажанням, ініціативою роботодавця, вийшли на пенсію або померли під час служби.*
	Кількість працівників, зайнятих неповний робочий день	Осіб (фактична чисельність або еквівалент повної зайнятості)	Кількість працівників, чий робочий час становить менше нормативного у відповідній юрисдикції станом на кінець звітного року
(S1-7: Характеристики непрацівників)	Кількість непрацівників	Осіб (фактична чисельність або еквівалент повної зайнятості)	Загальна кількість підрядників (самозайнятих) та осіб, наданих кадровими агентствами, чию роботу контролює підприємство. Розраховується на кінець періоду або як середнє значення.
(S1-8: Колективні договори та діалог)	Охоплення колективними договорами	Відсоток (%)	$\frac{\text{Кількість працівників, охоплених договорами}}{\text{Загальна кількість працівників}} \times 100\%$
	Охоплення соціальним діалогом (Європейська економічна зона, далі - ЄЕЗ)	Відсоток (%)	$\frac{\text{Кількість працівників у закладах із представниками працівників}}{\text{Загальна кількість працівників у цій країні}} \times 100\%$ *Розкривається для кожної країни ЄЕЗ зі значною зайнятістю.*
(S1-9: Метрики різноманітності)	Гендерний розподіл керівництва	Осіб та Відсоток (%)	Кількість та частка жінок і чоловіків у вищому керівництві (на 1–2 рівні нижче наглядового органу).
	Віковий розподіл	Відсоток (%)	Розподіл працівників за групами: до 30 років, 30–50 років, понад 50 років.
(S1-10: Адекватна заробітна плата)	Працівники з неадекватною зарплатою	Відсоток (%)	Частка працівників (із розбивкою за країнами), чия заробітна плата (базова + фіксовані доплати) нижча за орієнтир (60% медіанної або 50% середньої в країні).

1	*2*	*3*	*4*
(S1-11: Соціальний захист)	Охоплення соціальним захистом	Відсоток (%) / Категорії	Вказується частка або перелік країн, де працівники не охоплені захистом від втрати доходу через: хворобу, безробіття, травматизм/інвалідність, батьківську відпустку та вихід на пенсію.
(S1-12: Особи з інвалідністю)	Особи з інвалідністю	Відсоток (%)	Частка осіб з інвалідністю від загальної кількості працівників штату. Дані подаються з урахуванням правових обмежень щодо збору такої інформації.
(S1-13: Навчання та розвиток)	Оцінка результатів роботи	Відсоток (%)	Частка працівників (з розбивкою за статтями), які пройшли регулярну оцінку кар'єрного розвитку
	Години навчання	Години на 1 особу	$\frac{\text{Загальна кількість годин навчання певної статті}}{\text{Загальна фактична кількість працівників цієї статті}} \times 100$
(S1-14: Здоров'я та безпека)	Охоплення системою охорони здоров'я та безпеки (далі – ОЗП)	Відсоток (%)	$\frac{\text{Фактична кількість осіб, охоплених системою управління ОЗП}}{\text{Загальна кількість осіб}} \times 100\%$
	Смертельні випадки	Абсолютна кількість	Кількість смертей унаслідок виробничих травм або хвороб. Включає власний штат та інших працівників (підрядників), які працюють на об'єктах підприємства.
	Коефіцієнт травматизму	Коефіцієнт на 1 млн год	$\frac{\text{Кількість зареєстрованих нещасних випадків}}{\text{Загальна кількість відпрацьованих годин}} \times 1\,000\,000$ *Значення відображає кількість травм на кожні 500 працівників з повною зайнятістю за рік; база (1 млн год) використовується незалежно від розміру штату.*
	Випадки хвороб та втрачені дні	Абсолютна кількість	Кількість реєстрованих випадків погіршення здоров'я; кількість календарних днів, втрачених через травми чи хвороби (включаючи вихідні).
(S1-15: Баланс роботи та життя)	Використання сімейної відпустки	Відсоток (%)	Відсоток тих, хто має право на відпустку, та % тих, хто нею скористався (з розбивкою за статтю). Включає відпустки по вагітності, батьківству та догляду за родичами.
(S1-16: Метрики винагороди)	Гендерний розрив в оплаті праці	Відсоток (%)	$\frac{\text{Середня заробітна плата чоловіків} - \text{Середня заробітна плата жінок}}{\text{Середня заробітна плата чоловіків}} \times 100$ *Використовується показник валової погодинної оплати.*
	Коефіцієнт винагороди керівника (CEO)	Коефіцієнт Ratio	Річна загальна винагорода найвище оплачуваної особи / Медіанна річна винагорода всіх інших працівників (без найвище оплачуваної особи).
(S1-17: Інциденти та скарги)	Інциденти дискримінації та скарги	Абсолютна кількість	Підрахунок зафіксованих інцидентів дискримінації/утисків. Кількість скарг через внутрішні канали, а також скарг до Національних контактних пунктів ОЕСР.
	Серйозні інциденти з прав людини	Абсолютна кількість	Кількість виявлених тяжких порушень (примусова, дитяча праця, торгівля людьми) у власному штаті.
	Фінансові стягнення (штрафи, пені)	Валюта звітності	Загальна сума штрафів, пені та компенсацій. Обов'язкова вимога: надання узгодження цих сум із відповідними статтями у фінансовій звітності.
(S1-5: Цілі)	Цілі та прогрес	Визначається компанією	Строкові та орієнтовані на результат цілі для покращення умов власного штату.
ESRS S2: Працівники ланцюжка	Серйозні інциденти з прав людини	Абсолютна кількість	Кількість виявлених тяжких випадків порушень (наприклад, дитяча праця) у постачальників або підрядників.
	Цілі та фактичні результати	Відсоток (%) / Осіб	Строкові цілі, спрямовані на конкретний вимірний результат у житті працівників ланцюжка (а не просто опис дій).

1	*2*	*3*	*4*
ESRS S3: Постраждалі громади	Серйозні інциденти з прав людини	Абсолютна кількість	Сума повідомлених серйозних проблем щодо прав місцевих громад, корінних народів чи правозахисників.
	Цілі та фактичні результати	Відсоток (%) / Осіб	Строкові цілі щодо місцевих громад (наприклад, % працевлаштованого місцевого персоналу або кількість відновлених засобів до існування).
ESRS S4: Споживачі та користувачі	Кількість скарг	Абсолютна кількість	Загальна кількість скарг споживачів, отриманих через механізми розгляду звернень за звітний період.
	Серйозні інциденти безпеки	Абсолютна кількість	Кількість серйозних інцидентів (наприклад, масові витоки даних або продаж небезпечної продукції, що призвела до травм, примусова чи дитяча праця у зв'язку зі споживчими продуктами).
	Цілі доступності та безпеки	Відсоток (%) / Осіб	Строкові та орієнтовані на результат цілі (наприклад, адаптація 100% онлайн-послуг для осіб з інвалідністю до певного року).

Підготовлено:

Посада: _____ (зазначається посада керівника підрозділу зі сталого розвитку або відповідального за підготовку документа)

Прізвище, ім'я, по батькові: _____

Підпис: _____ Дата: _____

Script 1 – for identifying keywords.

```
if (!require("pdftools")) install.packages("pdftools")
if (!require("tidyverse")) install.packages("tidyverse")
if (!require("stringr")) install.packages("stringr")

# Load required libraries
library(pdftools)
library(tidyverse)
library(stringr)

# Define the directory containing the PDF reports
reports_dir <- "~/Desktop/Sustainability report"  # Adjust this path if necessary

# List all PDF files in the directory
file_list <- list.files(reports_dir, pattern = "\\.pdf$", full.names = TRUE)

# Define groups of keywords
keyword_groups <- list(
  "AI_Technology" = c(
    "Artificial Intelligence", "Business Intelligence", "Machine Learning",
    "Deep Learning", "Image Interpretation", "Speech Recognition",
    "Natural Language Processing", "Semantic Search", "Biometric Technology",
    "Intelligent Data Analysis", "Authentication", "Self-Driving Technology",
    "Investment Decision Support System"
  ),
  "Big_Data_Technology" = c(
    "Big Data", "Data Mining", "Text Mining", "Data Visualization",
    "Heterogeneous Data", "Credit Reporting", "Augmented Reality",
    "Mixed Reality", "Virtual Reality"
  ),
  "Cloud_Computing_Technology" = c(
    "Cloud Computing", "Stream Computing", "Graph Computing",
    "In-Memory Computing", "Multi-Party Computation", "Green Computing",
    "Cognitive Computing", "Internet of Things", "IoT",
    "Cyber-Physical Systems", "Brain-Inspired Computing",
    "Converged Infrastructure", "Billion-Level Concurrency",
    "Exabyte (EB) Storage"
  ),
  "Blockchain_Technology" = c(
    "Blockchain", "Digital Currency", "Distributed Computing",
    "Differential Privacy Technology", "Smart Financial Contracts"
  ),
  "Technological_Practice_Applications" = c(
    "Mobile Internet", "Industrial Internet", "Mobile Payment",
    "E-commerce", "NFC Payment", "Smart Energy", "Digital Finance",
    "Fintech", "Intelligent Customer Service", "Smart Home",
    "Robo-Advisor", "Smart Grid", "Internet Medicine",
    "Digital Marketing", "Unmanned Retail", "Open Banking"
  )
)

# Function to process each group of keywords
process_keywords <- function(group_name, keywords) {
  # Initialize a data frame to store results
  results <- data.frame(
    File = character(),
    stringsAsFactors = FALSE
  )

  # Add columns for each keyword
  for (keyword in keywords) {
    results[[keyword]] <- integer()
  }

  # Loop through each PDF file and count occurrences of keywords
  for (file in file_list) {
    # Extract text from the PDF
    content <- tolower(pdf_text(file))  # Convert to lowercase for case-insensitive search
    content_combined <- paste(content, collapse = " ")  # Combine all pages into a single string

    # Initialize a row to store counts for this file
    row <- list(File = basename(file))

    # Count occurrences for each keyword
    for (keyword in keywords) {
      count <- str_count(content_combined, paste0("\\b", tolower(keyword), "\\b"))  # Exact phrase match
      row[[keyword]] <- count
    }

    # Append the row to the results data frame
    results <- rbind(results, as.data.frame(row, stringsAsFactors = FALSE))
  }

  # Save the results to a CSV file
  output_file <- paste0(group_name, "_keyword_counts.csv")
  write_csv(results, output_file)
  cat(paste("Results for", group_name, "saved to", output_file, "\n"))
}

# Process each group of keywords
for (group_name in names(keyword_groups)) {
  process_keywords(group_name, keyword_groups[[group_name]])
```

Script 2 – for searching, determining the share of repetitions, and summing up the results of keyword repetitions.

```
if (!require("pdftools")) install.packages("pdftools")
if (!require("tidyverse")) install.packages("tidyverse")

# Load required libraries
library(pdftools)
library(tidyverse)

# Define the directory containing the PDF reports
reports_dir <- "~/Desktop/Sustainability report"  # Змініть шлях до вашої директорії

# List all PDF files in the directory
file_list <- list.files(reports_dir, pattern = "\\.pdf$", full.names = TRUE)

# Initialize a data frame to store the results
word_counts <- data.frame(
  File = character(),
  Total_Words = integer(),
  stringsAsFactors = FALSE
)

# Loop through each PDF file to count total words
for (file in file_list) {
  # Extract text from the PDF
  content <- pdf_text(file)

  # Combine all pages into a single string
  content_combined <- paste(content, collapse = " ")

  # Split the text into words and count them
  total_words <- str_count(content_combined, "\\S+")  # \\S+ matches non-whitespace sequences (words)

  # Append the result to the data frame
  word_counts <- rbind(
    word_counts,
    data.frame(File = basename(file), Total_Words = total_words, stringsAsFactors = FALSE)
  )
}

# Print the results
print(word_counts)

# Save the results to a CSV file
write_csv(word_counts, "pdf_word_counts.csv")
```

Додаток Ф

ТОВ «ЕКО-МБ»
вул. Синельниківська, 14
корп.6, приміщення 1
м.Житомир, 10008

ЄДРПОУ 37857701
р\р UA263052990000026007006409258
тел. 0(412)46-16-60, 067-411-06-64
email: eko-mb@ukr.net https: eko-mb.com.ua

ДОВІДКА

про використання наукових результатів дисертаційної роботи

Федорової Ольги Сергіївни

ТОВ «ЕКО-МБ» підтверджує, що наукові результати дисертаційного дослідження Федорової О. С., які стосуються систематизації наративних складових звітності зі сталого розвитку, були прийняті до впровадження в систему корпоративної звітності та зовнішніх комунікацій підприємства. Впровадження теоретичних положень дослідження дозволило компанії здійснити перехід від формального інформування про обсяги утилізованих відходів до конструювання цілісного наративу сталого розвитку.

Практичне застосування результатів дослідження забезпечило впровадження принципу подвійної суттєвості, що є важливим для сфери екологічних послуг, оскільки дозволяє розкривати як вплив діяльності ТОВ «ЕКО-МБ» на довкілля, так і вплив глобальних екологічних викликів на фінансову стабільність компанії. Використання концептуальної моделі формування наративної компоненти допомогло структурувати звітність через призму детермінант галузевого рівня, зокрема специфіки екологічного впливу та взаємодії з громадами, що забезпечило релевантність інформації потребам інвесторів та клієнтів. Завдяки впровадженню термінологічного апарату стандартів ESRS, компанія чітко розмежувала обов'язкові показники викидів та енергоємності (категорія «має розкрити») та унікальні соціальні ініціативи у сфері екологічної освіти (категорія «може розкрити»), що підвищило управлінську зрілість звітності.

Отримані результати стали основою для формування образу компанії як відповідального лідера ринку екологічних послуг, що сприяє зміцненню її репутаційного капіталу в умовах євроінтеграції України.

Директор
ТОВ «ЕКО-МБ» Олександр МЕДВІДЬ

ОФІС СТАЛИХ РІШЕНЬ
0 800-330-351
liudmyla@ukraine-oss.com

№ 05/26-1 від 1 травня 2026 р.

ДОВІДКА

про використання наукових результатів дисертаційної роботи

Федорової Ольги Сергіївни

Результати дослідження Федорової О.С. впроваджено в практичну діяльність ТОВ «Офіс сталих рішень» при здійсненні аналітичної, консультаційної та освітньої діяльності у сфері сталого розвитку та нефінансової звітності.

Особливого значення для практичної діяльності Офісу набула розроблена класифікація наративної компоненти звітності зі сталого розвитку, що охоплює функціональне призначення, ступінь верифікованості, стандарт формування, характер зв'язку з фінансовою звітністю, ступінь стандартизації та форми подання наративу. Використання цієї класифікації дозволило структурувати підходи до аналізу якості нефінансових розкриттів і відмежувати кількісно підкріплені та якісно обґрунтовані типи наративу від декларативних, що є суттєвим для виявлення ризиків «greenwashing» у звітності компаній.

Застосування розробленої класифікації сприяло підвищенню якості консультаційної та аналітичної роботи з питань формування звітності зі сталого розвитку, зокрема при оцінці повноти розкриття інформації щодо стейкголдерів, ідентифікації вразливих груп заінтересованих сторін та забезпечені верифікованості наративних розкриттів.

Виконавчий Директор

ТОВ «Офіс сталих рішень» **Ганна Приступа**

Асоціація професіоналів довкілля PAEW

PAEW
Professional Association of Environmentalists of the World

0 800 330 351
info@pae.com.ua
https://pae.com.ua
03087, Київ-87 а/с 25

№ 26/05/162 від 1 травня 2026 р.

ДОВІДКА
про використання наукових результатів дисертаційної роботи
Федорової Ольги Сергіївни

Результати дослідження на тему «Наративна компонента звітності зі сталого розвитку» впроваджено в експертну, консультаційну та освітню діяльність ГС «Асоціація професіоналів довкілля».

Особливого значення для практичної діяльності набув розроблений Федоровою О.С. аналітичний інструментарій оцінки взаємозв'язку між рівнем залучення стейкголдерів та фактичною якістю розкриття інформації. Використання виявленої закономірності щодо недостатності лише формальних механізмів залучення без їх стратегічної інтеграції дозволило переглянути підходи до процесів взаємодії з заінтересованими сторонами, змістивши акцент із процедурної відповідності на розкриття реального впливу відгуків на прийняття управлінських рішень.

Застосування цих розробок сприяло подоланню декларативного характеру звітності та дозволило забезпечити високу верифікованість даних відповідно до вимог директиви CSRD. Отримані результати використовуються при розробці стратегічних рекомендацій для бізнесу та проведенні моніторингу дотримання стандартів сталого розвитку, що підтверджує наукову та прикладну цінність дослідження для фахівців спеціальності 071 «Облік і оподаткування».

Президентка
Асоціації професіоналів довкілля — Людмила ЦИГАНОК

Приватне підприємство «Аудиторська компанія «Зовнішфінаудит»
Банк: АТ «Райффайзен банк Аваль», м. Київ
Код 37151639, МФО 380805, рахунок № 26006306803
10003, м. Житомир, вул. Перемоги, 99, офіс 82
телефон: +38 (067) 32-07-711

АУДИТОРСЬКА КОМПАНІЯ
ЗОВНІШФІНАУДИТ

02.04.2026 р. № 04/02-06

ДОВІДКА
про використання наукових результатів дисертаційної роботи
Федорової Ольги Сергіївни

Основним напрямом діяльності підприємства є надання аудиторських послуг, ведення бухгалтерського обліку та податкової звітності. У процесі облікового та консультаційного супроводу клієнтів виникає необхідність оцінювати повноту звітності замовників, виявляти прогалини в інформаційному розкритті та формувати обґрунтовані рекомендації. Саме тому дисертаційне дослідження Федорової О.С. становить безпосередній практичний інтерес для підприємства.

Розроблена в дисертації тривимірна «Модель куба» корпоративного звітування була впроваджена у внутрішні регламенти аудиторської роботи як інструмент первинної діагностики. Модель дозволяє системно класифікувати звітність клієнта за трьома вимірами – якісно-кількісним характером даних, фінансовою або нефінансовою (ESG) складовою та обов'язковістю чи добровільністю розкриття, - що суттєво скорочує час на структурування вхідної інформації на початковому етапі аудиту. Логічним продовженням цього інструменту стала матриця класифікації звітності, розроблена авторкою, яка встановлює відповідність між типами звітів (фінансова звітність, примітки до фінансової звітності, звіт про управління, звітність зі сталого розвитку, інтегрована звітність тощо), їх місцем у «Моделі куба», регуляторним статусом та змістовим виміром. На підприємстві цю матрицю адаптовано у форматі практичного довідника для фахівців, що дозволяє готувати більш якісні та обґрунтовані консультаційні висновки для клієнтів, які перебувають на початковому етапі формування власної системи звітності.

Таким чином, впровадження результатів дисертаційного дослідження Федорової О.С. дозволило підвищити якість аналітичної та консультаційної роботи підприємства, систематизувати підходи до оцінки звітності клієнтів та розширити спектр послуг у сфері корпоративного розкриття інформації.

Керівник
ПП «АК «ЗОВНІШФІНАУДИТ» **Сергій РАТУШНИЙ**

Приватне підприємство "Аудиторська компанія "ЗОВНІШФІНАУДИТ" Ідентифікаційний код 37151639 Україна

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»
Ministry of Education and Science of Ukraine, Zhytomyr Polytechnic State University

вул. Чуднівська,103, м. Житомир, 10005
103, Chudnivska Str., Zhytomyr, Ukraine, 10005
Phone./fax: (0412) 24-14-22, 24-14-23, e-mail: rector@ztu.edu.ua, https://ztu.edu.ua, код ЄДРПОУ 05407870
СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ВІДПОВІДАЄ ДСТУ ISO 9001:2015 та ДСТУ ISO 21001:2019
QUALITY MANAGEMENT SYSTEM ISO 9001:2015 and ISO 21001:2019

Від 23.09.2026 № 44-19.04/1678
На № _____ від _____

ДОВІДКА
про впровадження результатів дисертаційної роботи
ФЕДОРОВОЇ Ольги на тему:
«Розвиток наративної компоненти звітності зі сталого розвитку»

Засвідчую, що наукові та практичні результати аспірантки кафедри інформаційних систем в управлінні та обліку ФЕДОРОВОЇ Ольги впроваджено в організацію освітнього процесу Державного університету «Житомирська політехніка». Результати стосуються обґрунтування теоретичних положень, розробки методологічних і методичних засад формування наративної компоненти звітності зі сталого розвитку. Впровадження здійснено в таких формах:

1. при складанні робочих програм навчальних дисциплін:

– «Соціальна відповідальність» (обов'язкова дисципліна для підготовки здобувачів вищої освіти за другим (магістерським) рівнем за спеціальністю D1 «Облік і оподаткування», ОП «Облік і оподаткування»);

– «Інтегрована звітність» (вибіркова дисципліна для підготовки здобувачів вищої освіти за другим (магістерським) рівнем;

– «Сталий розвиток, професійна етика та безпека праці облікових працівників» (для підготовки здобувачів вищої освіти за першим (бакалаврським) рівнем за спеціальністю D1 «Облік і оподаткування», ОП «Облік і оподаткування» та «Облік, контроль і митна справа»);

2. у виданнях, які використовуються в освітньому процесі та знаходяться в бібліотеці Державного університету «Житомирська політехніка»:

наукових:

Федорова О. С. Історичні передумови виникнення та формування звітності зі сталого розвитку. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2025. Вип. 1 (60). С. 57–66. DOI: https://doi.org/10.26642/pbo-2025-1(60)-57-66.

Федорова О. С. Актуальні тенденції наукових досліджень щодо формування звітності зі сталого розвитку. *Економіка, управління та адміністрування*. 2025. Вип. 3 (113). С. 53–64. DOI: https://doi.org/10.26642/ema-2025-3(113)-53-64.

Федорова О. С. Оцінка повноти корпоративного звітування підприємства. *Економіка, управління та адміністрування*. 2026. № 1 (115). С. 131–137. DOI: https://doi.org/10.26642/ema-2026-1(115)-131-137.

Fedorova O. Transformation of the Role of the Narrative Component of Sustainability Reporting under the Implementation of the CSRD Directive. *Public Policy and Accounting*. 2026. Vol. 1 (13). P. 67–74. DOI: https://doi.org/10.26642/ppa-2026-1(13)-67-74.

Перший проректор,
доктор економічних наук,
доктор наук з державного управління,
професор Димитрій ГРИЦИШЕН

Метадані

ДОКУМЕНТ

Заголовок

РОЗВИТОК НАРАТИВНОЇ КОМПОНЕНТИ ЗВІТНОСТІ ЗІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Автор	Науковий керівник / Експерт	ІД документу
ОЛЬГА СЕРГІЇВНА ФЕДОРОВА	**Zhytomyr Polytechnic**	**335035788**

ОРГАНІЗАЦІЯ

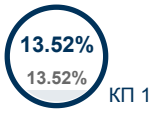
Назва організації	Підрозділ
State University "Zhytomyr Polytechnic"	**State University "Zhytomyr Polytechnic"**

ЗВІТ

Дата звіту	Дата редагування
2026-09-24	**---**

Обсяг знайдених подібностей

Коефіцієнт подібності визначає, який відсоток тексту по відношенню до загального обсягу тексту було знайдено в різних джерелах. Зверніть увагу, що високі значення коефіцієнта не автоматично означають плагіат. Звіт має аналізувати компетентна / уповноважена особа.

КП 1

КП 2

25	50313	396451
Довжина фрази для коефіцієнта подібності 2	Кількість слів	Кількість символів

Тривога

У цьому розділі відображаються ознаки МОЖЛИВИХ текстових маніпуляцій, які можуть впливати на результати аналізу подібності. Деякі зміни можуть бути непомітними під час читання документа, але впливати на результати перевірки. Оцініть, чи є такі зміни навмисними. У разі виникнення запитань зверніться до служби підтримки.

Заміна букв	ß	5
Інтервали	A→	0
Мікропробіли	·	33
Білі знаки	ß	0
Парафрази (SmartMarks)	a	322

Джерела

Нижче наведений список джерел. В цьому списку є джерела із різних баз даних. Колір тексту означає в якому джерелі він був знайдений. Ці джерела і значення Коефіцієнту Подібності не відображають прямого плагіату. Необхідно відкрити кожне джерело і проаналізувати зміст і правильність оформлення джерела.

10 найдовших фраз	Колір тексту

#	НАЗВА ТА АДРЕСА ДЖЕРЕЛА URL (НАЗВА БАЗИ)	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)
1	https://ema.ztu.edu.ua/article/view/341486/329615	299 (0.59 %)

2	https://pbo.ztu.edu.ua/article/view/328450/318287	254 (0.5 %)
3	https://ema.ztu.edu.ua/article/view/341486/329615	217 (0.43 %)
4	https://ema.ztu.edu.ua/article/view/341486/329615	217 (0.43 %)
5	https://ema.ztu.edu.ua/article/view/341486/329615	210 (0.42 %)
6	https://pbo.ztu.edu.ua/article/view/328450/318287	190 (0.38 %)
7	https://pbo.ztu.edu.ua/article/view/328450/318287	184 (0.37 %)
8	https://ema.ztu.edu.ua/article/view/341486/329615	175 (0.35 %)
9	https://ema.ztu.edu.ua/article/view/341486/329615	153 (0.3 %)
10	https://ema.ztu.edu.ua/article/view/341486/329615	151 (0.3 %)

Домашня база даних

#	ЗАГОЛОВОК	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)

Програма обміну базами даних (0.24 %)

#	ЗАГОЛОВОК	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)
1	Цілі сталого розвитку як фактор удосконалення системи бухгалтерського обліку та корпоративної звітності [redacted] 5/18/2026 Taras Shevchenko National University of Kyiv (Економічний факультет)	24 (4) (0.05 %)
2	Обліково–аналітичне забезпечення управління інноваційним розвитком підприємства [redacted] 5/22/2026 State Biotechnological University (State Biotechnological University)	21 (3) (0.04 %)
3	Теоретичні та практичні аспекти обліку й контролю на малих підприємствах (на прикладі ТОВ «Світанок-Одеса») [redacted] 12/17/2024 Odessa National Economic University (Odessa National Economic University)	16 (2) (0.03 %)
4	Польовик_Дисертація_12.02_на перевірку (2) [redacted] 2/19/2026 State University of Trade and Economics (Кафедра обліку та оподаткування)	16 (2) (0.03 %)
5	Statistic_2023_Nesterenko__Kizim.pdf [redacted] 11/26/2023 V. N. Karazin Kharkiv National University (KKNU) (Економічний факультет - кафедра статистики, обліку та аудиту)	14 (2) (0.03 %)
6	Тивончук Олена 16.02 [redacted] 2/17/2026 Publishing House "Helvetica" (Видавничий дім "Гельветика")	12 (2) (0.02 %)
7	PapersPhD_Biloblovskyi_MAUP_final_d5c273f8-0bc5-48e7-bdb7-0a6220b6e632 [redacted] 10/25/2025 Interregional Academy of Personnel Management (Навчально-науковий інститут управління, економіки та бізнесу)	10 (2) (0.02 %)
8	Облік і звітність в умовах сталого розвитку [redacted] 5/11/2026 Taras Shevchenko National University of Kyiv (Економічний факультет)	8 (1) (0.02 %)

Інтернет (13.28 %)

#	ДЖЕРЕЛО URL	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)
9	**https://ema.ztu.edu.ua/article/view/341486/329615**	**3328 (59) (6.61 %)**
10	**https://pbo.ztu.edu.ua/article/view/328450/318287**	**2718 (66) (5.4 %)**
11	https://www.nature.com/articles/s41598-024-60922-w.pdf	67 (9) (0.13 %)
12	https://ceur-ws.org/Vol-3465/paper08.pdf	62 (4) (0.12 %)
13	http://www.lib-5.ru/urok6/urok-485658.php	51 (3) (0.1 %)
14	https://ztu.edu.ua/site/files/1/docs/Наука/Аспірантура та докторантура/Разові ради/2025/Дисертація (Селецька Д_О_).pdf	43 (6) (0.09 %)
15	https://elib.hduht.edu.ua/bitstream/123456789/5683/1/aref_%D0%91%D1%96%D1%80%D1%8E%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE%20%D0%A1.%D0%AE..pdf	39 (2) (0.08 %)
16	http://bukvasha.ru/thesis/17372	38 (4) (0.08 %)
17	https://old.ztu.edu.ua/ua/science/files/onelife/diser_Zaharov.pdf	37 (3) (0.07 %)
18	https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2025/may/38834/vse425-72-82.pdf	32 (3) (0.06 %)
19	http://www.buhoblic.puet.edu.ua/files/snr-hurt-zv23.pdf	28 (2) (0.06 %)
20	https://link.springer.com/content/pdf/10.1007/s11365-023-00852-7.pdf	26 (4) (0.05 %)
21	https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Bila_knyga_2025_fin.pdf	24 (3) (0.05 %)
22	https://mydisser.com/dfiles/95638649.doc	23 (2) (0.05 %)
23	https://news.dtkt.ua/accounting/reposts/95896-v-ukrayini-proponuiut-zaprovaditi-zvitnist-zi-stalogo-rozvitku-zakonoprojekt	21 (1) (0.04 %)
24	http://ema.ztu.edu.ua/article/download/300510/292792	19 (1) (0.04 %)
25	https://mydisser.com/en/catalog/view/45/46/10934.html	17 (2) (0.03 %)
26	https://www.hneu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/11/Bacho-R.Yo_.-Disertaciya-Vchenna-rada-D-64.055.02-2018.pdf	17 (2) (0.03 %)
27	https://lpnu.ua/sites/default/files/2024/dissertation/28623/visnovokmknsgrin.pdf	16 (1) (0.03 %)
28	https://mydisser.com/ru/catalog/view/burlakov-sergiy-viktorovich-administrativno-pravove-regulyuvannya-visvitlennya-diyalnosti-publichno.html	13 (1) (0.03 %)
29	https://learn.ztu.edu.ua/pluginfile.php/331487/mod_folder/content/0/%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%84_%D0%A4%D0%91%D0%A1%D0%9E_%D0%B4%D0%BE_%D0%94%D0%BD%D1%8F_%D0%BD%D0%B0%D1%83%D0%BA%D0%B8_16_05_24.pdf	11 (1) (0.02 %)
30	http://ukurier.gov.ua/media/files/2019-4/%D0%A1%D0%BF%D0%B8%D1%81%D0%BE%D0%BA%20%D0%BA%D0%B0%D0%BD%D0%B4.%20_%D0%B7%20%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D1%82%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F%D0%BC%D0%B8_%2010%20%20%D0%BA%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%BD%D1%8F%20%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B9.pdf	10 (1) (0.02 %)
31	https://www.bdo.ua/getmedia/431eae5d-dae2-4927-b675-7f6e6aefaa7a/ISRB_2025_02_ukrainian.pdf	10 (1) (0.02 %)
32	https://ua-referat.com/uploaded/avtoreferat-disertaciyi-na-zdobuttya-naukovogo-stupenya-kandid-v8/index1.html	7 (1) (0.01 %)

33	https://old.ztu.edu.ua/ua/science/files/onelife/vysnovok_Loskorikh.pdf	7 (1) (0.01 %)
34	https://library.ztu.edu.ua/e-copies/Zbirnyk/Problems_%20accounting_2_58/58.pdf	6 (1) (0.01 %)
35	https://kart.edu.ua/wp-content/uploads/2024/04/visnovok_pro_naukovu_noviznu.pdf	6 (1) (0.01 %)
36	http://elar.tsatu.edu.ua/bitstream/123456789/9247/1/%D0%A1%D0%BE%D0%BA%D1%96%D0%BB%20%D0%B4%D0%B8%D1%81%D0%B5%D1%80%D1%82%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F.pdf	5 (1) (0.01 %)

Список прийнятих фрагментів

#	ЗМІСТ	КІЛЬКІСТЬ ОДНАКОВИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)